

POLITECHNIKA POZNAŃSKA
WYDZIAŁ INŻYNIERII ZARZĄDZANIA

ROZPRAWA DOKTORSKA

*Metoda wspomagająca proces
podejmowania decyzji zarządczych
w miastach średnich w Polsce*

*The method to support management decision-making
in medium-sized cities in Poland*

Promotor pracy:

dr hab. inż. Arkadiusz Borowiec, prof. UEP

Autor:

mgr Maja Fojud

Poznań, 2024

Streszczenie	5
Summary	6
Wstęp	7
Rozdział I Zarządzanie publiczne: perspektywy, ewolucja, jakość - selektywny przegląd	20
1.1 ZARZĄDZANIE PUBLICZNE – PODSTAWY TEORETYCZNE	20
1.2 ZARZĄDZANIE PUBLICZNE NA POZIOMIE SAMORZĄDOWYM (MIASTA)	25
1.3 TRENDY W ROZWOJU ZARZĄDZANIA PUBLICZNEGO	29
1.4 EWOLUCJA ZARZĄDZANIA PUBLICZNEGO	37
1.5 JAKOŚĆ ZARZĄDZANIA PUBLICZNEGO.....	40
1.6 PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU I.....	44
Rozdział II Jakość życia i dobrostan	45
2.1 JAKOŚĆ ŻYCIA – DOBROSTAN: SELEKTYWNY PRZEGLĄD TEORETYCZNY	45
2.2 BADANIE JAKOŚCI ŻYCIA	57
2.2.1 Badania na poziomie Unii Europejskiej.....	57
2.2.2 Badania prowadzone przez OECD.....	59
2.2.3 Badania prowadzone przez WHO	60
2.2.4 Badania krajowe na przykładzie Polski	61
2.3 POMIAR JAKOŚCI ŻYCIA.....	61
2.3.1 Pomiar jakości życia na poziomie Unii Europejskiej.....	61
2.3.2 Pomiar jakości życia na poziomie OECD	65
2.3.3 Pomiar jakości życia na poziomie WHO.....	67
2.3.4 Polskie narzędzia pomiaru jakości życia.....	68
2.4 MIASTA – INSTRUMENTY POMIARU JAKOŚCI.....	70
2.5 DOBROSTAN: DYNAMIKA SPOŁECZNO-EKONOMICZNA	72
2.6 PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU II.....	77
Rozdział III Badania własne dotyczące jakości życia i zarządzania publicznego	79
3.1 ANALIZA RYZYKA	79
3.2 PLAN BADAŃ	88
3.3 OBIEKTYWNA JAKOŚĆ ŻYCIA	93
3.3.1 Metoda badania obiektywnej jakości życia	93
3.3.2 Obiektywna jakość życia – badania.....	103
3.3.3 Obiektywna jakość życia – podsumowanie badań.....	107
3.4 SUBIEKTYWNA JAKOŚĆ ŻYCIA.....	115
3.4.1 Metoda badania subiektywnej jakości życia.....	115
3.4.2 Subiektywna jakość życia - badania	122
3.4.3 Subiektywna jakość życia – podsumowanie badań.....	131
3.5 SUBIEKTYWNA OCENA JAKOŚCI ZARZĄDZANIA PUBLICZNEGO.....	134
3.5.1 Metoda badania jakości zarządzania publicznego	134
3.5.2 Jakość zarządzania publicznego – badania	141
3.5.3 Jakość zarządzania publicznego - podsumowanie	143

3.6	ANALIZA TRÓJKOMPOONENTOWA BADANYCH MIAST	145
3.7	PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU III	165
Rozdział IV Metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce.....		167
4.1	WYNIKI BADAŃ WŁASNYCH JAKO PODSTAWA DO ZBUDOWANIA METODY	167
4.2	OPIS METODY - HOLISTYCZNY TRÓJKĄT JAKOŚCI	169
4.3	ZAKRES IMPLEMENTACJI METODY	179
4.4	TRENDY ROZWOJOWE: PERSPEKTYWA HOLISTYCZNEGO TRÓJKĄTA JAKOŚCI	185
4.5	PODSUMOWANIE ROZDZIAŁU IV	198
Podsumowanie i dalsze kierunki badań		200
Bibliografia		207
Źródła internetowe i prawne.....		233
Spis tabel		235
Spis rysunków		236
Spis wykresów.....		237
Podstawowe terminy teoretyczne rozprawy		239
Załączniki.....		242
1.	ZAŁĄCZNIK NR 1 - FORMULARZ ANKIETY	242
2.	ZAŁĄCZNIK NR 2 - LISTA WSKAŹNIKÓW MONITOROWANYCH W ANALIZOWANYCH MIASTACH.....	251
3.	ZAŁĄCZNIK NR 3 - LISTA WSKAŹNIKÓW NIE MONITOROWANYCH W ANALIZOWANYCH MIASTACH..	253
4.	ZAŁĄCZNIK NR 4 - WSKAŹNIK PERKALA - WYKRESY	256
5.	ZAŁĄCZNIK NR 5 - TABELE OBLICZENIOWE W FORMACIE EXCEL – PLYTA CD	262
6.	ZAŁĄCZNIK NR 6 – TŁUMACZENIA TREŚCI RYSUNKÓW NA JĘZYK POLSKI	262

Streszczenie

Rozprawa doktorska zatytułowana "Metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce" kieruje uwagę na znaczący problem nieadekwatności stosowanych metod zarządzania publicznego w kontekście jakości życia w miastach średnich zagrożonych wykluczeniem. Autorka stawiając hipotezę założyła, że istniejące narzędzia zarządzania nieskutecznie adresują wyzwania związane z jakością życia, co podkreśla potrzebę opracowania holistycznych metod wspierających procesy decyzyjne na poziomie lokalnym.

Celem pracy jest wypracowanie holistycznej metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce, której podstawę stanowi zdefiniowany trójkąt zależności uwzględniający obiektywną i subiektywną jakość życia i jakość zarządzania publicznego. W ramach badań własnych, autorka skupiła się na 12 miastach średnich wyselekcjonowanych spośród 122 miast uznanych za zagrożone wykluczeniem (Śleszyński 2016). Spośród 122 miast zgrupowanych w raporcie w czterech kategoriach, autorka wybrała po trzy miasta (najlepsze, średnie, najgorsze) z każdej z kategorii, które obrazują stopień utraty funkcji oraz problemów społeczno-gospodarczych.

Badania zostały przeprowadzone w dwóch etapach. Pierwszy etap obejmował analizę 52 parametrów obiektywnych związanych z rozwojem miast w latach 2004-2017, zgodnie z normą jakości ISO (2017). Drugi etap polegał na przeprowadzeniu badań ankietowych, mających na celu zbadanie subiektywnej jakości życia mieszkańców oraz oceny jakości zarządzania publicznego w analizowanych miastach. Odpowiedzi zebrane od 758 respondentów, przy zakładanej próbie 384, na populację 627,1 tys. mieszkańców, dostarczyły cennych danych jakościowych.

Na podstawie przeprowadzonych badań autorka potwierdziła konieczność zastosowania holistycznego podejścia w zarządzaniu miastem. Rezultaty badań własnych stanowiły podstawę do zaproponowania nowej metody wspierającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce.

Summary

The dissertation, entitled "The method to support management decision-making in medium-sized cities in Poland", directs attention to the significant problem of inadequacy of applied public management methods in the context of quality of life in medium-sized cities at risk of exclusion. The author's hypothesis is that existing management tools ineffectively address quality of life challenges, highlighting the need to develop holistic methods to support decision-making processes at the local level.

The aim of the study is to develop a holistic method to support management decision-making in medium-sized cities in Poland, based on a defined triangle of relationships that takes into account objective and subjective quality of life and quality of public management. Within the framework of the author's own research, she focused on 12 medium-sized cities selected from 122 cities considered at risk of exclusion (Śleszyński 2016). Of the 122 cities grouped into four categories in the report, the author selected three cities (best, medium, worst) from each category, which illustrate the degree of loss of functions and socio-economic problems.

The research was conducted in two stages. The first stage involved analyzing 52 objective parameters related to the development of cities from 2004 to 2017, according to the ISO Quality Standard (2017). The second stage consisted of survey research to investigate the subjective quality of life of residents and the assessment of the quality of public management in the analyzed cities. Responses collected from 758 respondents, with an assumed sample of 384, for a population of 627,100 residents, provided valuable qualitative data.

Based on the research, the author confirmed the need for a holistic approach to city management. The results of the author's research formed the basis for proposing a new method to support management decision-making in medium-sized cities in Poland.

Wstęp

W obliczu dynamicznie zachodzących zmian społeczno-gospodarczych w Polsce, kwestie zarządzania publicznego zorientowanego na jakość życia w miastach średnich zyskują na znaczeniu. Znaczący wpływ na jakość życia wywierają decyzje podejmowane przez lokalne władze, co determinuje potrzebę analizy ich działań w kontekście dobrostanu społeczności lokalnych. Wskazane jest zatem zbadanie, jak zarządzanie publiczne w miastach średnich koreluje z jakością życia ich mieszkańców.

Dotychczasowe badania naukowe często skupiają się na dużych aglomeracjach miejskich, pozostawiając miasta średnie na marginesie zainteresowania. Stanowią one jednak istotny element struktury administracyjnej kraju, a ich specyfika zarządzania może znacząco różnić się od modeli stosowanych w większych jednostkach terytorialnych. Tym samym, analiza relacji pomiędzy jakością zarządzania publicznego a jakością życia w miastach średnich może dostarczyć wartościowych informacji, ukazujących jak decyzje zarządcze implikują zmiany dobrostanu mieszkańców miasta. Niniejsza praca doktorska miała na celu wypracowanie metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce, której podstawę stanowi zdefiniowany trójkąt zależności uwzględniający obiektywną i subiektywną jakość życia i jakość zarządzania publicznego. Analizowane były zarówno obiektywne, jak i subiektywne wskaźniki jakości życia oraz wskaźniki jakości zarządzania publicznego, które zostały skonfrontowane z praktykami zarządzania na poziomie lokalnym. W ramach realizacji celu pracy, przeprowadzone zostały badania w wybranych miastach średnich w Polsce, które były sklasyfikowane jako zagrożone wykluczeniem (Śleszyński 2016). Wykorzystanie zarówno danych statystycznych, jak i badań ankietowych pozwoliło na wielowymiarową analizę badanego zjawiska. Autorkę motywowała chęć dostarczenia praktycznych rekomendacji, które mogłyby wspomóc lokalne władze w podejmowaniu decyzji zarządczych skoncentrowanych na poprawie jakości życia mieszkańców. Poprzez analizę literatury, empiryczne badania oraz obserwację praktyki zarządzania publicznego w miastach średnich, uwydatnione zostało znaczenie zarządzania publicznego w kontekście jakości życia. Zgromadzone dane i przeprowadzone analizy ukazały, jak decyzje zarządcze na poziomie lokalnym mogą korelować z dobrostanem społeczności lokalnych, co stanowiło istotną podstawę do sformułowania rekomendacji, mających na celu wspomaganie procesu podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce. Praca ma znaczenie

szczególnie w aspekcie zrównoważonego rozwoju kraju, ponieważ miasta średnie są istotnymi ogniwami w strategii rozwoju każdego kraju. Efektywna strategia zarządzania oparta na wiedzy może pomóc zmniejszyć ilość miast wykluczonych. Autorka pracy dąży do zidentyfikowania innowacyjnych metod zarządzania publicznego, które mogą poprawić jakość życia i zarządzanie w miastach średnich. Sugeruje ona także, że dobre praktyki mogą rozprzestrzeniać się na inne miasta małe i średnie. W niniejszej rozprawie skupiono się na luce badawczej dotyczącej jakości zarządzania publicznego w polskich miastach średnich. Uzyskane wyniki badań umożliwiły lepsze zrozumienie relacji między zarządzaniem, jakością życia a zagrożeniem wykluczeniem, co przekłada się na potencjał dostarczenia cennych wniosków do praktyki zarządzania miastami w Polsce.

Literatura naukowa wyraźnie podkreśla znaczenie jakości życia i zrównoważonego rozwoju miast średnich w strategii rozwoju policentrycznego kraju (Hausner 2001; Strzelecka 2017). Zgodnie z Krajową Polityką Miejską (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2015), poprawa jakości życia mieszkańców jest przedstawiana jako nadrzędny cel polityki miejskiej. W tym kontekście, jakość życia, zdefiniowana zarówno w wymiarze obiektywnym, jak i subiektywnym (Diener 2000), wyłania się jako istotny wskaźnik efektywności zarządzania publicznego.

Rola jakości zarządzania publicznego staje się ważna, zwłaszcza gdy uwzględnia się interakcje z partnerami społecznymi i prywatnymi (Kozuch i in. 2016; Szumowski 2014). Wprowadzenie modelu nowego zarządzania publicznego (NPM) wyznaczyło potrzebę urynkowienia sektora publicznego i adaptacji modeli zarządzania prywatnego, co uwydatnia Zalewski (2006). W obliczu współczesnych wyzwań, takich jak partycypacja społeczna, inteligentne miasta, czy zrównoważony rozwój, kierunki europejskiej polityki miejskiej ewoluują i podlegają aktualizacji (Unia Europejska 2016).

W odpowiedzi na te wyzwania, miasta są zmuszone do korzystania z różnorodnych narzędzi zarządzania publicznego, aby zapewnić odpowiednią jakość życia mieszkańców (Mazzucato 2018). Narzędzia te, opisane w literaturze, obejmują różnorodne metody oceny i monitorowania jakości zarządzania publicznego (Osborne 2010), co z kolei wpływa na efektywność strategii związanych z poprawą jakości życia. Polska Akademia Nauk (Śleszyński 2016) zidentyfikowała wiele miast średnich zagrożonych wykluczeniem, które borykają się z problemami demograficznymi, brakiem miejsc pracy, niską dostępnością transportu i innymi, wpływającymi na odczuwalną jakość życia mieszkańców (Helliwell i Putnam 2004).

Literatura sugeruje, że samorządy powinny działać jak organizacje uczące się, pozyskujące wiedzę i dostosowujące swoje zachowanie na jej podstawie (Gojny 2016). Komparatystyczne analizy zarządzania publicznego na poziomie międzynarodowym mogą dostarczyć cennych wniosków na temat efektywnych strategii poprawy jakości życia w miastach średnich. Rozwój zrównoważony, inteligentne miasta oraz modele zarządzania oparte na wiedzy są uznawane za kluczowe w poprawie jakości życia mieszkańców (Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju 2015; Noworól 2012).

Rola partnerstw publiczno-prywatnych w zarządzaniu publicznym, uwydatniona w literaturze (Kožuch i in. 2016), stanowi jeden z mechanizmów, które mogą przyczynić się do zwiększenia efektywności zarządzania i poprawy jakości życia mieszkańców. W ten sposób, kompleksowe podejście do zarządzania publicznego, zintegrowane z dążeniem do poprawy jakości życia, wyłania się jako kluczowy element w dążeniu do zrównoważonego rozwoju miast średnich w Polsce. W szczególności w kontekście raportu PAN (Śleszyński 2016) wskazującego 122 miasta średniej wielkości zagrożone wykluczeniem, konieczne wydaje się zbadanie zależności między zarządzaniem publicznym, jakością życia, a zagrożeniem wykluczeniem, mając na uwadze najnowocześniejsze metody i techniki zarządzania publicznego związane z organizacjami uczącymi, opartymi na wiedzy i misyjnym podejściu.

Biorąc pod uwagę powyższą genezę badań zauważono, iż:

- Miasta średniej wielkości w Polsce pełnią kluczową rolę w rozwoju policentrycznym państwa, a ich harmonijny rozwój gwarantuje zrównoważony rozwój kraju na tle innych państw Unii Europejskiej (Śleszyński 2016, 2019).
- Może istnieć pewna relacja pomiędzy zagrożeniem wykluczeniem a jakością życia mieszkańców, którą może obrazować lista 122 miast średniej wielkości zagrożonych wykluczeniem¹. Zagadnienie to zostanie zweryfikowane w toku dalszych badań.
- Brakuje informacji i danych statystycznych zbieranych na poziomie miast, co stanowi barierę w efektywnym zarządzaniu publicznym. Dodatkowo, przegląd literatury wykazuje, że brak danych może prowadzić do nieoptymalnych decyzji zarządczych, inwestycyjnych i strategicznych (Reis, Viterbo i Bernardini 2018; Shabani, Thorogood, i Murtagh 2021).

---

¹Lista tych miast oczywiście ewoluowała nieznacznie z czasem, jednak na potrzeby badania i doboru próby w danym momencie autorka odnosi się do raportu z 2016 roku mając na uwadze późniejsze aktualizacje.

- Nie wszystkie dostępne dane i wiedza są wykorzystywane do podejmowania decyzji w miastach (zarządczych, inwestycyjnych i strategicznych) (Kiba-Janiak i Cheba 2019). Stan ten może być sterowany poprzez odpowiednio dobraną metodę zarządzania publicznego opartą na pozyskanych informacjach (danych o mieście i mieszkańcach, metoda charakterystyczna dla organizacji uczącej się).

Pomimo coraz częstszego angażowania mieszkańców miast w zarządzanie, nie są tworzone bazy wiedzy pozyskanej w ramach tego procesu, a często skupia się jedynie na spełnieniu wymogów formalnych dotyczących udziału społeczeństwa w procesie podejmowania decyzji. W związku z tym należy uznać, że stosowanie nowoczesnych metod zarządzania publicznego opartego na partycypacji społecznej i wiedzy często jest zbyt powierzchowne, aby mogło być efektywne. Włodarze miast nie uzyskują możliwej wartości z wiedzy, do której mogą mieć dostęp. W konsekwencji, podejmowane przez zarządzających działania nie powodują podnoszenia jakości życia mieszkańców, co dodatkowo uzasadnia konieczność badania i wdrożenia nowoczesnych metod zarządzania publicznego. Dlatego w ramach badań podjęto próbę weryfikacji, czy odpowiednie metody zarządzania publicznego opartego na wiedzy mogą przyczynić się do zmniejszenia ilości miast wykluczonych, gdy zapewnione zostaną wyższe wartości wskaźników jakości życia i wyższe wskaźniki jakości zarządzania.

W Polsce, miasta średniej wielkości stanowią istotny element struktury urbanistycznej kraju, gromadząc łącznie ponad 11 milionów mieszkańców. W szczególności, z 255 miast średnich, 122 zostały zidentyfikowane jako zagrożone wykluczeniem w 2016 roku, reprezentując znaczący odsetek populacji kraju, tj. około 5 milionów osób. Znaczenia zarządzania publicznego w tych miastach nie należy więc lekceważyć, gdyż wpływa ono bezpośrednio na jakość życia znaczącej części społeczeństwa. Każdy problem związany z jakością życia i zarządzania w tych miastach ma bezpośrednie przełożenie na dobrostan milionów ludzi w Polsce.

Zarządzanie miastami średnimi niesie ze sobą specyficzne wyzwania, ale również stwarza szansę na wprowadzenie innowacyjnych rozwiązań, które mogą służyć jako rozwiązania modelowe dla innych podobnych ośrodków w kraju. Przemyślane i efektywne strategie zarządzania oparte na wiedzy mogą przyczynić się do poprawy jakości życia, a zatem do zwiększenia atrakcyjności tych miast jako miejsc do życia i rozwoju zawodowego. Tym samym, badania naukowe skoncentrowane na rozwiązaniach dla miast średnich zagrożonych wykluczeniem, mają nie tylko znaczenie

akademickie, ale również praktyczne, oferując konkretne rozwiązania dla konkretnych problemów, z którymi borykają się miliony ludzi.

Dlatego, analiza problematyki zarządzania publicznego oraz jakości życia w miastach średnich zagrożonych wykluczeniem, stanowi nie tylko wartość naukową (poznawczą), ale także praktyczną, w tym społeczną i gospodarczą. Dzięki przeprowadzeniu badań w tym zakresie oraz opracowaniu na ich podstawie rekomendacji, możliwe jest osiągnięcie zarówno celu naukowego, jaki praktycznego.

W oparciu o przeprowadzoną dotychczas analizę literatury naukowej, obejmującą zarządzanie publiczne na poziomie lokalnym, jakość zarządzania oraz zróżnicowane aspekty jakości życia, dostrzeżono potrzebę wypełnienia luki badawczej. Wskazana luka dotyczy między innymi braku holistycznego podejścia opartego na wiedzy w procesie zarządzania miastami oraz w procesie podejmowania decyzji zarządczych. Analiza literatury ujawniła, iż zarządzający dysponują szeregiem narzędzi i instrumentów, w tym umożliwiających partycypację społeczną. Niemniej jednak, obserwowana praktyka stosowana w małych i średnich miastach w Polsce podkreśla konieczność dostarczenia kompleksowego narzędzia, które adekwatnie uwzględniałoby obiektywną jakość życia, subiektywną jakość życia, a także gwarantowało wysoki poziom jakości zarządzania publicznego. W odpowiedzi na zidentyfikowaną lukę badawczą, sformułowana została następująca hipoteza badawcza, która stanowiła punkt wyjścia do konstruowania badań własnych w zakresie jakości życia i jakości zarządzania publicznego w średnich miastach w Polsce:

"Stosowane metody zarządzania publicznego nieskutecznie adresują problemy jakości życia w zagrożonych wykluczeniem miastach średnich, co akcentuje potrzebę opracowania nowych, holistycznych metod wspierających proces podejmowania decyzji zarządczych."

Celem realizacji badań było wypracowanie metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce, opartej na trójkącie zależności: obiektywna jakość życia, jakość zarządzania publicznego, subiektywna jakość życia.

Cele cząstkowe:

- Uzupelnienie stanu wiedzy;
- Adaptacja metody badania wskaźników jakości życia (ISO 2017) na poziomie miast średniej wielkości w Polsce, która będzie przebiegała zgodnie z poniższymi etapami:

- Dopasowanie do lokalnego kontekstu: ISO 2017 to międzynarodowa norma dotycząca wskaźników jakości życia. Jednakże, aby była odpowiednia dla miast średniej wielkości w Polsce, konieczne było dostosowanie tej normy do lokalnego kontekstu. Oznacza to uwzględnienie specyficznych kulturowych, społecznych i ekonomicznych czynników, które wpływają na jakość życia i zarządzanie w tych miastach.
- Wybór odpowiednich wskaźników: Norma ISO 2017 zawiera listę 100 wskaźników dotyczących jakości życia. Adaptacja polegała na wyborze tych wskaźników, które najlepiej oddają specyfikę miast średniej wielkości w Polsce i które są badane na poziomie miast w Polsce.
- Tłumaczenie i dostosowanie językowe: Kwestionariusz był pierwotnie w języku angielskim, konieczne było jego tłumaczenie na język polski. Następnie, aby uniknąć nieporozumień, pytania i sformułowania zostały dostosowane do kontekstu kulturowego polskich miast średniej wielkości.
- Adaptacja metody badania subiektywnej jakości życia (OECD 2013) do potrzeb analizy jakości życia w miastach średniej wielkości w Polsce - dopasowanie do lokalnego kontekstu, specyficznych kulturowych, społecznych i ekonomicznych czynników, które wpływają na jakość życia i zarządzanie w tych miastach poprzez:
  - Wybór zakresu pytań: ze względu na cel, któremu służy badanie subiektywnej jakości życia zdecydowano o wykorzystaniu pięciu pytań, czyli modułu A z „Wytycznych OECD dotyczących pomiaru subiektywnego dobrostanu” (OECD 2013). Moduł A został zaprojektowany, aby oferować podstawowy zbiór wskaźników, które odzwierciedlają subiektywne odczucie dobrostanu (subiektywnej jakości życia). Zestaw ten skupia się na analizie satysfakcji z życia oraz emocji, które są kluczowe w kontekście badań prowadzonych. Wybrane wskaźniki zostały dobrane ze względu na solidne potwierdzenie ich znaczenia i użyteczności w badaniach, a także ich zdolność

do zapewnienia wiarygodnych porównań na poziomie międzynarodowym. Dodatkowo, w ramach modułu znajduje się również eksperymentalna skala mierząca aspekty dobrostanu z perspektywy eudajmonistycznej. Moduł A zawiera także jedno pytanie (A1), które ma na celu skonstruowanie ogólnego obrazu zadowolenia osoby badanej z jej życia. Antycypuje się, że odpowiedź na to pytanie posłuży jako centralny wskaźnik subiektywnego dobrostanu, szczególnie gdy istnieje potrzeba wykorzystania pojedynczego parametru oceny.

Następnie, pytanie (A2) bada, czy działania podejmowane przez uczestnika w jego życiu codziennym są przez niego uznawane za wartościowe, odwołując się do eudajmonistycznego rozumienia dobrostanu. W kolejnej części, seria trzech pytań (od A3 do A5) koncentruje się na emocjach doświadczanych przez osobę badaną w dniu poprzedzającym badanie. Pytania (A3-A5) są przeznaczone do zbiorczego stosowania i mają za zadanie stworzyć ramy niezbędne do określenia afektywnego stanu respondenta.

- Tłumaczenie i dostosowanie językowe: kwestionariusz był pierwotnie w języku angielskim, konieczne było jego tłumaczenie na język polski. Następnie, aby uniknąć nieporozumień, pytania i sformułowania zostały dostosowane do kontekstu kulturowego polskich miast średniej wielkości.
- Adaptacja kwestionariusza badania jakości zarządzania publicznego jednostek administracyjnych (Charron, Lapuente, i Rothstein 2019) do potrzeb analizy jakości zarządzania w miastach średniej wielkości w Polsce poprzez tłumaczenie i dostosowanie językowe: kwestionariusz był pierwotnie w języku angielskim, konieczne było jego profesjonalne tłumaczenie na język polski. Następnie, aby uniknąć nieporozumień, pytania i sformułowania zostały dostosowane do kontekstu kulturowego polskich miast średniej wielkości;
- Opisanie i identyfikacja istotnych wzorców i zależności, które posłużą jako fundament dla planowania strategicznego i efektywnego zarządzania w kontekście miast inteligentnych. Koncentracja na analizie danych, zarówno z bieżących ankiet, jak i zasobów statystycznych miasta i statystyki

publicznej, ma na celu przekształcenie surowych informacji w praktyczną wiedzę (więcej wartości z dostępnych danych). Taka wiedza będzie kluczowa dla zrozumienia aktualnych trendów miejskich i przewidywania przyszłych potrzeb, co jest niezbędne do podejmowania odpowiednich decyzji strategicznych, które przyczynią się do trwałego rozwoju miasta i poprawy jakości życia jego mieszkańców;

- Poznanie relacji pomiędzy ryzykiem wykluczenia a normatywnymi parametrami jakości życia w mieście oraz odniesienie ich na poziom analizy subiektywnej oceny jakości życia mieszkańców oraz ich relacji do zarządzania publicznego w miastach średniej wielkości;
- Zidentyfikowanie kluczowych obszarów zarządzania publicznego w kontekście planowania poprawy jakości życia mieszkańców miast średnich w Polsce, z wykorzystaniem wiedzy o wartościach wskaźników normatywnych.

Przeprowadzone badania skupiają się nie tylko na weryfikacji postawionej hipotezy badawczej, ale także na dogłębnym zrozumieniu oraz analizie zagadnień związanych z jakością życia i zarządzaniem publicznym w miastach średnich. Prezentowane wyniki badań są odpowiedzią na sformułowane pytania badawcze, które zostały zorganizowane zgodnie z etapami realizacji badań.

W ramach pierwszego etapu badań, nacisk położono na analizę obiektywnej jakości życia w miastach średnich zagrożonych wykluczeniem. Poniższe pytania badawcze umożliwiły wszechstronne zbadanie problematyki:

- Pytanie badawcze nr 1: Jak można precyzyjnie mierzyć obiektywną jakość życia w miastach średnich w Polsce, gwarantując rzetelność wyników?
- Pytanie badawcze nr 2: Które grupy wskaźników mają decydujące znaczenie dla obiektywnej jakości życia w analizowanych miastach, identyfikując jednocześnie te najbardziej i najmniej korzystne obszary?

W drugim etapie badań, skoncentrowano się na subiektywnej jakości życia oraz na jakości zarządzania publicznego. Uzyskane wyniki dostarczyły odpowiedzi na następujące pytania:

- Pytanie badawcze nr 3: Jak efektywnie uwzględnić różnorodność doświadczeń i oczekiwań mieszkańców podczas mierzenia subiektywnej jakości życia?
- Pytanie badawcze nr 4: Które metody i narzędzia są najbardziej adekwatne do oceny jakości zarządzania publicznego w kontekście miast średnich?

Integracja wyników obu etapów badań umożliwiła rozważenie następujących kwestii:

- Pytanie badawcze nr 5: Jakie są zależności między obiektywną jakością życia, subiektywną jakością życia oraz jakością zarządzania publicznego a innymi determinantami jakości życia w analizowanych miastach?
- Pytanie badawcze nr 6: Czy istnieje wszechstronny wskaźnik, który byłby w stanie w pełni odzwierciedlić jakość życia i uzasadnić globalne rekomendacje?
- Pytanie badawcze nr 7: Na jakich dostępnych danych można opierać metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?
- Pytanie badawcze nr 8: Jakie standardy i procedury należy wdrożyć, aby zapewnić efektywność metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?
- Pytanie badawcze nr 9: W jaki sposób działania zarządzających miastami mogą wpływać na wartości wskaźników, kształtując ostateczną jakość życia mieszkańców?

Badania własne obejmują 12 miast średnich ze 122 zagrożonych wykluczeniem miast według raportu PAN (Śleszyński 2016). Miasta zostały podzielone na cztery grupy w zależności od stanu rozwoju, a także wybrane po 3 z każdej kategorii (najlepsze, średnie i najgorsze z utratą funkcji oraz problemami społeczno-gospodarczymi) i są to Nowa Ruda, Białogard, Złotów, Prudnik, Nysa, Tomaszów Lubelski, Namysłów, Elbląg, Bytom, Pułtusk, Tarnów oraz Nowy Targ. Tak jak wspomniano wcześniej, badania własne zrealizowano w dwóch etapach. Pierwszy etap badania polegał na weryfikacji ponad 52 parametrów obiektywnych związanych z rozwojem miast w latach 2004-2017, korzystając z normy jakości ISO (2017). Kolejny etap to przeprowadzenie ankiety w formie formularza Google, badającej subiektywną jakość życia mieszkańców i jakość zarządzania publicznego w tych miastach. Próbę badawczą stanowiło 758 odpowiedzi przy zakładanej próbie 384, przy populacji 627,1 tys. mieszkańców 12 miast. Badanie w ramach drugiego etapu dostarcza danych jakościowych o miastach i mieszkańcach. Ankieta zawiera pięć pytań dotyczących subiektywnej jakości życia oraz 18 pytań dotyczących subiektywnej oceny jakości zarządzania publicznego w poszczególnych miastach.

Wyznaczone na wcześniejszych etapach szczegółowe pytania badawcze i przedstawiony plan realizacji badań pozwoliły na stworzenie struktury rozprawy doktorskiej składającej się z 4 rozdziałów, w tym dwóch teoretycznych i dwóch empirycznych oraz ze wstępu i podsumowania. Załączniki zawierają wykorzystane

narzędzia badawcze, szczegółowe analizy i badania statystyczne, które wzmacniają empiryczny wymiar badań.

W rozdziale I zatytułowanym "Zarządzanie publiczne: perspektywy, ewolucja, jakość - selektywny przegląd", autorka dokonuje analizy teoretycznych fundamentów zarządzania publicznego, skupiając się na jego roli na poziomie samorządowym, zwłaszcza w kontekście miast. Przedstawione są modele zarządzania publicznego, a także zidentyfikowane są ewolucyjne trendy i wyzwania, które niesie ze sobą epoka globalizacji. Analiza jakości zarządzania publicznego na poziomie lokalnym pozwala na zrozumienie mechanizmów decyzyjnych i operacyjnych funkcjonujących w badanych miastach. Ten rozdział stanowi teoretyczne wprowadzenie do analizy zarządzania publicznego, który wyznacza oś badawczą tej rozprawy.

Rozdział II, zatytułowany "Jakość życia i dobrostan", koncentruje się na zagadnieniach jakości życia i dobrostanu w miastach. Autorka dokonuje selektywnego przeglądu literatury, analizując różne narzędzia pomiaru jakości życia stosowane zarówno na arenie międzynarodowej, jak i krajowej. Przedstawione są różnorodne badania jakości życia prowadzone w ramach Unii Europejskiej, OECD oraz WHO, a także polskie narzędzia badawcze. Szczególny nacisk położony jest na prezentację instrumentów pomiaru jakości życia w miastach, które stanowią punkt wyjścia do empirycznej części rozprawy. Ponadto, w tym rozdziale autorka analizuje związki pomiędzy różnymi zjawiskami społecznymi i ekonomicznymi a dobrostanem mieszkańców miast, co stanowi istotny kontekst do dalszych analiz empirycznych prowadzonych w rozprawie.

Rozdział III „Badania własne dotyczące jakości życia i zarządzania publicznego” to przedstawienie zrealizowanych przez autorkę badań. W pierwszej części tego rozdziału autorka przedstawia własną analizę miast średnich objętych badaniem za pomocą zdefiniowanych w normie ISO (PN-ISO37120) wskaźników w 13 letnim horyzoncie czasowym. Etap pierwszy prac polegał na zebraniu danych statystycznych z 12 miast będących przedmiotem badania w 13 letnim horyzoncie czasowym w celu zbadania wskaźników normy PN – ISO 37120 – „Zrównoważony rozwój społeczny Wskaźniki usług miejskich i jakości życia”. Do realizacji tego etapu badań zastosowano technikę badawczą: analizę statystyczną oraz wielowymiarową analizę porównawczą. Wykorzystano narzędzia badawcze: rejestry statystyczne Banku Danych Lokalnych, statystyki policji, straży pożarnej, jednostek służby zdrowia oraz organów jednostek samorządu terytorialnego. Rezultatem pierwszego etapu badań było pozyskanie

niezbędnych danych dla zdefiniowania wskaźnika obiektywnej jakości życia mierzonego wskaźnikiem Perkala, jako jednego z trzech elementów Holistycznego Trójkąta Jakości. Wskaźnik ten jest wynikiem procesu normalizacji i standaryzacji danych z poszczególnych lat i poszczególnych obszarów. Dzięki temu procesowi możliwe było określenie jedną liczbą (z zakresu -3 do 3) obiektywnej jakości życia w analizowanych miastach. Oprócz szeregu innych informacji² zebranych w trakcie realizacji tego badania kluczowe było obliczenie jednej wartości dla każdego z analizowanych miast, która reprezentuje poziom obiektywnej jakości życia w mieście.

W kolejnym etapie realizacji badań własnych opracowano i przeprowadzono badanie ankietowe w celu pozyskania danych do oceny subiektywnej jakości życia mieszkańców 12 miast oraz jakość zarządzania publicznego w tych miastach. Zdefiniowana próba badawcza wynosiła 384 (uzyskano 758 odpowiedzi), przy wielkości populacji 12 miast liczącej 627,1 tys. osób³. Autorka opisuje zrealizowane badania własne związane z subiektywną oceną jakości życia mieszkańców miast oraz jakości zarządzania publicznego. Na podstawie przeprowadzonych analiz stworzono klasyfikację miast i zostały opisane zależności pomiędzy wskaźnikami normatywnymi i subiektywnymi (jakość życia i jakość zarządzania). W ramach realizacji tego etapu badań określono pozostałe dwa elementy Holistycznego Trójkąta Jakości: wskaźnik subiektywnej jakości życia oraz regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego. Wskaźnik subiektywnej jakości życia przygotowany został na podstawie formularza OECD modułu A dotyczącego subiektywnej jakości życia, do jego skonstruowania wykorzystano pytanie „Ogólnie rzecz biorąc, jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony/-a ze swojego życia jako całości?” Natomiast regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego uzyskany został na podstawie badań z wykorzystaniem formularza EQI dotyczącego Europejskiego Wskaźnika Jakości Zarządzania. Wyniki badań przedstawione w rozdziale III poddano kompleksowej analizie, co pozwoliło na lepsze zrozumienie omawianych aspektów.

W rozdziale IV autorka, po przeprowadzeniu obszernych badań własnych, dogłębnej analizie dostępnej literatury oraz czerpiąc z doświadczenia

---

² Informacje o obszarach najlepszych, problemowych w danym mieście, o kłopotach z pozyskiwaniem danych, o braku rejestracji danych na poziomie miasta w oficjalnych rejestrach statystycznych.

³ Poziom ufności 95%, wielkość frakcji 0,5%, błąd maksymalny 5%.

zdobytego w trakcie wieloletniej współpracy z polskimi samorządami, zaproponowała metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych w oparciu o „Holistyczny Trójkąt Jakości”. W celu podejmowania skutecznych decyzji zarządczych w miastach o średniej wielkości istotne staje się wdrożenie sugerowanej metody. Metoda ta nie tylko uwzględnia subiektywne odczucia mieszkańców dotyczące ich dobrostanu, ale także uwzględnia znormalizowane, obiektywne wskaźniki. Co więcej, poddaje ocenie cały system zarządzania publicznego. Dzięki interakcji z interesariuszami, metoda ta zapewnia odpowiedni poziom informacji zwrotnej od mieszkańców miasta, w kontekście ich dobrostanu i oceny jakości zarządzania. Natomiast dane statystyczne oddają obraz normatywnych wskaźników dotyczących jakości życia.

W podsumowaniu rozprawy autorka przedstawia główne wnioski płynące z przeprowadzonych analiz oraz nakreśla kierunki dalszych badań. Przedstawiono bibliografię, spis tabel, rysunków i wykresów, a w załącznikach zaprezentowano użyte w analizach dane źródłowe z badań.

W trakcie przygotowywania rozprawy napotkano szereg ograniczeń, które wpłynęły na proces jej realizacji, jednakże nie stanowiły przeszkody dla osiągnięcia celów pracy i interpretacji wyników. Przede wszystkim braki w kolekcjach danych archiwalnych mogły ograniczyć możliwość zrozumienia wszystkich zjawisk i trendów zachodzących w miastach średnich. Należy również zwrócić uwagę, że w niektórych aspektach zakres przestrzenny i czasowy badań mógł wpłynąć na interpretację i generalizację uzyskanych wyników. Rozpoznane ograniczenia uwzględniono w analizie i dyskusji wyników, a potencjalne ich wpływy zostały zminimalizowane poprzez zastosowanie rygorystycznych procedur badawczych i analiz statystycznych.

Niniejsza rozprawa stanowi wkład do naukowej debaty na temat jakości życia oraz zarządzania publicznego w średniej wielkości miastach w Polsce, oferując spojrzenie na problematykę poprzez wykorzystanie zintegrowanego podejścia teoretyczno-empirycznego. Podejście to pozwoliło na dogłębną analizę i interpretację złożonych dynamik miejskich, co w dalszym ciągu pozostaje kluczowym aspektem w rozumieniu i formułowaniu skutecznych polityk miejskich. Za pomocą metody, która uwzględnia zarówno normatywne mierniki jakości życia oraz subiektywne percepcje obywateli, możliwe było wskazanie najbardziej krytycznych obszarów wymagających uwagi decydentów oraz zarysowanie perspektyw rozwojowych dla

analizowanych miast. Podejście takie umożliwi również uwzględnienie specyficznych uwarunkowań lokalnych oraz przyczynia się do precyzowania niezbędnych działań interwencyjnych i ukierunkowanych programów poprawy.

Rezultaty przedstawione w niniejszej pracy, chociaż obarczone pewnymi ograniczeniami wynikającymi z zakresu i głębokości dostępnych danych, dostarczają cennych wskazówek, które mogą być wykorzystane do informowania i kształtowania strategii zarządzania miejskiego. Analiza i rekomendacje zawarte w pracy mają potencjał nie tylko do częściowego wzbogacania literatury akademickiej, ale również do dostarczania narzędzi umożliwiających decydom na różnych szczeblach administracyjnych efektywniejsze reagowanie na specyficzne potrzeby i wyzwania miast średniej wielkości. W konsekwencji, dysertacja ta kładzie fundament pod kontynuację badań w tej dziedzinie i zachęca do dalszego rozwoju praktycznych rekomendacji, które mają na celu podniesienie standardów życia mieszkańców oraz optymalizację zarządzania publicznego w kontekście wyjątkowych wyzwań stojących przed miastami średnimi w Polsce.

Rozdział I Zarządzanie publiczne: perspektywy, ewolucja, jakość - selektywny przegląd

1.1 Zarządzanie publiczne – podstawy teoretyczne

Zainicjowanie badań naukowych, mających na celu wypracowanie metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce, było motywowane koniecznością adresowania wyzwań związanych z jakością życia mieszkańców oraz efektywnością zarządzania publicznego. Proces ten został poprzedzony głęboką analizą literatury fachowej, obejmującej szeroki zakres teorii i praktyk zarządzania publicznego. W ramach tego segmentu pracy, autorka aspiruje do zaprezentowania syntetycznego przeglądu wybranych modeli i teorii zarządzania publicznego, których kontekstualizacja ma miejsce w ramach struktur samorządowych w Polsce, ze specjalnym uwzględnieniem sfery miejskiej. Przedstawiane teorie i modele zostały zidentyfikowane jako posiadające znaczący wpływ na zarządzanie na poziomie lokalnym i regionalnym, co stanowi ich kluczową relewancję dla przedmiotowych badań. Mimo że rozdział koncentruje się na teoriach i trendach uznanych za najbardziej istotne dla celów niniejszego badania, nie ma on ambicji stanowić wyczerpującego kompendium wiedzy, lecz raczej służy jako punkt odniesienia dla dalszych analiz i badań własnych w tym zakresie.

Zgodnie z definicją zawartą w słowniku języka polskiego pod redakcją W. Doroszewskiego, termin "zarządzać" implikuje "wydawanie poleceń, kierowanie działaniami" oraz "wykonywanie czynności administracyjnych", podczas gdy przymiotnik "publiczny" odnosi się do aspektów "ogólnych, powszechnych i nieprywatnych". Analiza leksykalna tych definicji już wstępnie ukierunkowuje interpretację konstruktów zarządzania publicznego, aczkolwiek jego znaczenie nie jest jednoznaczne i podlega różnorodnym interpretacjom w literaturze naukowej.

Ostatnie dekady zaobserwowały rosnące zainteresowanie naukowców z dziedziny nauk o zarządzaniu w odniesieniu do zarządzania publicznego. Może to świadczyć o istniejącej potrzebie systematyzacji tej subdyscypliny, ugruntowania jej teoretycznych podstaw oraz rosnących oczekiwaniach społeczności wobec funkcjonowania i efektywności instytucji publicznych. Ta dynamika i różnorodność w podejściu do zarządzania publicznego znajduje swoje

odzwierciedlenie w mnogości definicji oraz teorii zarządzania publicznego, które były rozwijane począwszy od wpływowych prac Maxa Webera, w tym jego publikacji "Wirtschaft und Gesellschaft" z 1922 roku.

Aby zorganizować i syntetyzować aktualny stan wiedzy w obszarze zarządzania publicznego, autorka podjęła krytyczny przegląd istniejących modeli i teorii, śledząc ich ewolucję na przestrzeni czasu. Wyniki tej analizy zostały skondensowane i przedstawione w formie tabelarycznej (Tabela 1), co stanowi punkt wyjściowy dla dalszych, pogłębionych analiz. W ten sposób, niniejszy fragment ma na celu nie tylko uporządkowanie aparatu pojęciowego w kontekście zarządzania publicznego, ale również zidentyfikowanie kluczowych luk w istniejących badaniach i wskazanie potencjalnych ścieżek dla przyszłej eksploracji naukowej.

Tabela 1 Przegląd modeli zarządzania publicznego

Nazwa modelu	Podstawowe cechy
Model idealnej biurokracji Maxa Webera	<ul style="list-style-type: none"> - ciągłość sprawowania funkcji urzędowych podlegających określonym regułom; - określony zakres kompetencji (organ administracyjny); - hierarchiczna organizacja urzędów; - reguły postępowania mają charakter zasad technicznych lub norm; - oddzielenie członków biurokracji od własności środków; - prawo sprawowania urzędu ma zapewniać pełen obiektywizm i niezawisłość; - pisemna forma dokumentów i wymóg ciągłości czynności procesowych.
Państwo prawne (Rechtsstaat)	<ul style="list-style-type: none"> - instytucje publiczne jako narzędzie wykonywania prawa; - instytucje działają w ramach obowiązującego porządku prawnego, a następnie na podstawie obowiązujących przepisów prawa, w szczególności prawa administracyjnego: ustrojowego, materialnego, oraz formalnego (procedury); - sądowa kontrola administracji.
Administracja publiczna (Public administration)	<ul style="list-style-type: none"> - samodzielny aparat decyzji politycznych (prowadzących do rozstrzygnięć prawnych oraz precyzujących zasady stosowania prawa); - oddzielenie administracji (obsadzonej przez służbę cywilną) od polityki; - racjonalna organizacja administracji (zgodnie np. z postulatami „administracyjnego kierunku nauki organizacji”); - instrumenty kontroli wewnętrznej.
Menadżerskie zarządzanie publiczne (New public management)	<ul style="list-style-type: none"> - administracja publiczna to osobnej kategorii w obrębie struktur i mechanizmów zarządzania publicznego; - zarządzanie przez cele; - outsourcing; - uelastycznianie struktur i statusu pracowników; - analiza i kwantyfikacja celów, kosztów i efektów; - prywatyzacja w znaczeniu własnościowym i funkcjonalnym (prywatyzacja wykonywania zadań publicznych).

Partycypacyjne zarządzanie publiczne (New Public governance)	<ul style="list-style-type: none"> - administracja publiczna jest ważnym elementem społeczeństwa; - interakcja z członkami (jednostkami, grupami) społeczeństwa obywatelskiego poprzez odpowiednie procedury partycypacyjne i konsultacyjne z interesariuszami (stakeholders); - zaangażowanie interesariuszy; - jawność i przejrzystość; - równość i brak dyskryminacji w dostępie do służby publicznej oraz w korzystaniu z usług publicznych; - etyka w służbie publicznej; - odpowiedzialność (accountability); - dążenie do zrównoważonego rozwoju (sustainability); wykorzystuje nowoczesne technologie cyfrowe i komunikacyjne (np. e-administracja, różne formy e-usług).
--	---

Zródło: opracowanie własne na podstawie (Hausner 2008 s.13-34)

Przeprowadzenie dogłębnej analizy literatury naukowej na temat zarządzania publicznego wykazuje istnienie różnorodnych i szczegółowych podziałów oraz definicji, które badacze w tej dziedzinie kontynuują w swych badaniach. Istotnym wkładem w systematyzację tych różnorodnych podejść jest praca Osborna (Osborne 2006, s.378-381), który proponuje trzy fundamentalne kategorie ewolucyjne zarządzania publicznego: Administracja Publiczna (PA - charakteryzująca się statyczną biurokracją), Nowe Zarządzanie Publiczne (NPM - zorientowane na minimalizm i konkurencyjność) oraz New Public Governance (NPG - o charakterze pluralistycznym), które można też rozszerzyć o New Public Service (Nowe Usługi Publiczne) oraz Post-Nowe Zarządzanie Publiczne.

W kontekście przedmiotowych badań mających na celu wypracowanie metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce, kluczową rolę odgrywają te kategorie, jako że każda z nich implikuje odmienną rolę i funkcję władz publicznych w procesie zarządzania. W modelu Administracji Publicznej władza "rządzi", reprezentując hierarchiczny i centralizowany model zarządzania. W modelu Nowego Zarządzania Publicznego, władza "steruje", z naciskiem na efektywność i wyniki. W kontekście New Public Governance oraz Nowych Usług Publicznych, władza "służy", sugerując bardziej współpracujący i inkluzyjnie zorientowany model zarządzania. Owe trzy role władzy publicznej można postrzegać jako kluczowe desygnatory, reprezentujące przewodnie filozofie zarządzania w trzech głównych nurtach rozwoju zarządzania publicznego. Dzięki tej trójpodziałowej kategoryzacji, można lepiej zrozumieć dynamikę i implikacje różnych modeli zarządzania na efektywność podejmowania decyzji w kontekście zarządzania miastami średnimi w Polsce (por. Tabela 2).

Tabela 2 Administracja publiczna, Nowe zarządzanie publiczne, Nowe usługi publiczne

	Administracja publiczna	Nowe zarządzanie publiczne	Nowe usługi publiczne
Podstawy teoretyczne	Teoria polityczna, „naiwne” nauki społeczne ("naiwne teorie" ludzi mają kluczowe znaczenie dla naukowego zrozumienia zjawisk społecznych, Heider 1958)	Teoria ekonomiczna, pozytywne nauki społeczne	Teoria demokratyczna
Racjonalność i model ludzkich zachowań	Racjonalność administracyjna, interes publiczny	Techniczna i ekonomiczna racjonalność, interes własny (self-interest)	Strategiczna racjonalność, interes publiczny
Koncepcja interesu publicznego	Polityczny, umocowany w prawie	Zbiór indywidualnych interesów	Dialog o wspólnych wartościach
Przed kim urzędnicy są odpowiedzialni?	Zleceniodawcy i wyborcy	Klienci	Mieszkańcy
Rola władz	„Rządzenie”, Implementacja skoncentrowana na celach wyznaczonych politycznie	“Sterowanie”, służące jako katalizator do uwolnienia sił rynkowych	“Służenie”, negocjowanie i pośredniczenie między różnymi interesami społecznymi
Mechanizmy osiągania celów politycznych	Administrowanie programami przez rządowe agencje	Kreowanie mechanizmów i zachęt przez organizacje non-profit i podmioty prywatne	Budowanie koalicji podmiotów publicznych, prywatnych i non profit
Podejście do odpowiedzialności	Hierarchiczne – administratorzy odpowiedzialni przed wybranymi liderami	Efekty rynkowe wynikają z akumulacji własnych interesów	Wieloaspektowi urzędnicy państwowi kierujący się prawem, wartościami, normami zawodowymi i interesami obywateli
Swoboda administracyjna	Ograniczona swoboda przyznana urzędnikom publicznym	Szerokie pole manewru dla realizacji celów przedsiębiorczych	Niezbędna swobodna, ale ograniczona i odpowiedzialna
Zakładana struktura organizacyjna	Organizacje biurokratyczne z odgórną władzą i kontrolą klientów	Zdecentralizowane organizacje publiczne z podstawową kontrolą w ramach agencji	Struktury współpracy ze wspólnym kierownictwem
Zakładana podstawa motywacyjna urzędników państwowych	Płace i świadczenia, ochrona służby cywilnej	Duch przedsiębiorczości, chęć zmniejszenia wielkości i funkcji rządu	Służba publiczna, chęć przyczyniania się do rozwoju społeczeństwa

Źródło: (Robinson 2015)

Praktyka zarządzania publicznego na poziomie globalnym, począwszy od początku XXI wieku, ukazuje ewolucję ku coraz bardziej złożonym i wielowymiarowym modelom zarządzania. Szczególną uwagę przyciąga model określany jako Nowe usługi publiczne (ang. New Public Service), Partycypacyjne zarządzanie publiczne (ang. New Public Governance) czy Post-Nowe Zarządzanie Publiczne (ang. post-New Public Management). Te nowoczesne paradygmaty, opisane przez wybitnych badaczy w dziedzinie zarządzania publicznego (Denhardt i Denhardt 2000; Dunleavy i Hood 1994; Osborne 2006; Robinson 2015, Krukowski i Raczyńska 2020) świadczą o dynamicznych zmianach w sposobie postrzegania roli i funkcji zarządzania w sektorze publicznym.

Istotą tych zmian jest przede wszystkim dążenie do bardziej inkluzyjnego, otwartego i uczestniczącego podejścia, które stawia na pierwszym planie potrzeby i oczekiwania obywateli. W odpowiedzi na te zmiany, Bank Światowy przedstawił definicję zarządzania publicznego jako: „użycie władzy politycznej (ang. political authority) i sprawowanie kontroli w odniesieniu do wykorzystania zasobów istotnych dla rozwoju społeczno-gospodarczego, do kształtowania warunków działania podmiotów gospodarczych oraz zasad rozdziału korzyści, jak też do relacji między rządzącymi i rządzonymi”. Według tej koncepcji, zarządzanie publiczne rozumiane jest jako trójwymiarowy proces obejmujący: „(i) formę reżimu politycznego, (ii) proces sprawowania władzy oraz zarządzanie zasobami społeczno-gospodarczymi kraju dla jego rozwoju oraz (iii) zdolność rządu do projektowania, formułowania i wdrażania programów politycznych oraz realizacji przypisanych mu funkcji” (OECD 1993). Koźuch, z kolei, wskazuje zarządzanie publiczne jako dyscyplinę naukową, która skupia się na badaniu metod harmonizacji działań w sektorze publicznym, aby osiągnąć cele organizacyjne i służyć interesowi publicznemu (Koźuch 2005, s. 17-18).

W kontekście aktualnej sytuacji globalnej i pandemii COVID-19, która zrewolucjonizowała wiele aspektów funkcjonowania społeczno-gospodarczego, warto zastanowić się nad ewolucyjnymi i rewolucyjnymi zmianami, jakie mogą zajść w zarządzaniu publicznym. Autorka podkreśla, że pandemia może służyć jako katalizator dla znaczącej digitalizacji i informatyzacji usług publicznych. Szczególnie w miastach średnich w Polsce, gdzie zasoby są ograniczone, ale potrzeba innowacji jest pilna, skuteczne wdrożenie e-usług może znacząco podnieść jakość zarządzania i skuteczność interakcji z obywatelami. Dla realizacji tego celu, kluczowe mogą okazać się inicjatywy z zakresu administracji elektronicznej, jak również rozwijanie kompetencji cyfrowych

zarówno wśród personelu administracyjnego, jak i obywateli. Dodatkowo, obserwowane są próby wdrożenia podejścia do zarządzania „lean” w kontekście zarządzania publicznego, znane jako "lean government". Choć jest to zjawisko na razie stosunkowo nowe, ma ono potencjał zmienić oblicze zarządzania na poziomie lokalnym. Metody takie jak mapowanie strumienia wartości czy burze mózgów mogą być adaptowane do specyfiki sektora publicznego, w celu optymalizacji procesów i usprawnienia świadczenia usług (Ćwiklicki i Przebinda 2016). Takie podejście nie tylko wpłynie na efektywność operacyjną, ale także może zwiększyć zadowolenie obywateli i wpłynąć na percepcję jakości zarządzania w miastach średnich.

W tym kontekście, rozwijana przez autorkę metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce staje się nie tylko aktualna, ale pomocna. Może ona służyć jako zestaw narzędzi, uwzględniając zmiany w otoczeniu zarządzania publicznego, zarówno te wynikające z globalnych wydarzeń jak pandemia, jak i te wynikające z aktualnej sytuacji w mieście.

1.2 Zarządzanie publiczne na poziomie samorządowym (miasta)

Tematyka zarządzania publicznego stała się przedmiotem intensywnych badań w ostatnich 30–40 latach, a jej rozwój był szczególnie widoczny w kontekście idei Nowego Zarządzania Publicznego (ang. New Public Management) oraz Partycypacyjnego Zarządzania Publicznego (ang. New Public Governance), które zyskały na znaczeniu w latach 70. XX wieku. Zauważalna jest jednak asymetria w rozwoju teorii i praktyki zarządzania między krajami anglosaskimi oraz tzw. "starą" Unią Europejską, a Polską (Kulesza i Sześciło 2013, s. 16). Polski system zarządzania publicznego do dzisiaj boryka się z wyzwaniami i zaległościami powstałymi przed rokiem 1989. To jedna z przyczyn, dla których autorka zdecydowała się na podjęcie tego zagadnienia.

Rewolucje ustrojowe z 1989 roku otworzyły Polsce drogę do reformy administracji publicznej i wprowadzenia różnorodnych modeli zarządzania. Zmiany te zbiegły się z coraz większym uznaniem roli i autonomii samorządów terytorialnych, których podstawę stanowią konstytucyjne zasady: subsydiarności, decentralizacji i samodzielności administracyjnej (Sześciło i in. 2014, s.33-34). Niniejsza

analiza skoncentrowana będzie właśnie na najniższym (pod względem podziału terytorialnego) poziomie zarządzania publicznego - zarządzaniu na poziomie miasta (gminy).

Jednym z katalizatorów ewolucji zarządzania publicznego w Polsce była akcesja Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku. Wydarzenie to pobudziło rozwój akademicki w dziedzinie zarządzania publicznego, jak również praktykę administracyjną. Jak zauważa Koźuch, dopiero na początku XXI wieku organizacje tworzące sektor publiczny zaczęły być szeroko rozpatrywane w kontekście zarządzania, co miało swoje źródło w rosnącym zapotrzebowaniu na solidne podstawy teoretyczne w tym obszarze (Koźuch 2005, s.7).

Miasto średnie, które jest przedmiotem tego opracowania, realizuje zarówno zadania własne gminy, jak i w niektórych przypadkach zadania powiatu. Zakres obowiązków miasta dotyczy zadań delegowanych przez administrację rządową na rzecz gminy lub powiatu, ale może się również rozszerzać na podstawie porozumień zawartych z innymi jednostkami samorządu terytorialnego. Zarządzanie publiczne na poziomie lokalnym, w kontekście miast średnich, jest złożonym procesem, którego zrozumienie wymaga analizy szerokiego spektrum uwarunkowań. Kluczową rolę w tym kontekście odgrywają aspekty prawne, które stanowią ramy dla decyzji i działań podejmowanych przez lokalne władze. Nie tylko definiują one zakres działania i kompetencje samorządów, ale też stanowią podstawę dla wszelkich inicjatyw i interakcji z obywatelami (Kulesza i Sześciło 2013).

Mimo rosnącej liczby badań, zdefiniowanie samorządu terytorialnego w Polsce nadal pozostaje wyzwaniem. Trudno znaleźć jednoznaczną i wspólną definicję samorządu terytorialnego. Aby wprowadzić pewien porządek i systematyzację w tym zakresie, poniższa analiza obejmuje tabelę (zob. Tabela 3), która zestawia charakterystyczne cechy tej instytucji w kontekście polskim, formując je w rodzaj otwartego katalogu.

Tabela 3 Charakterystyka samorządu terytorialnego w Polsce

Lp.	Cecha/zasada	Opis
1.	Zasada samorządności lokalnej	Musi być uznana w prawie wewnętrznym oraz w miarę możliwości, w Konstytucji
2.	Prawo i zdolność społeczności lokalnych do kierowania i zarządzania zasadniczą częścią spraw publicznych	Prawo wykonywane na własną odpowiedzialność i w interesie ich mieszkańców, realizowane jest przez rady i zgromadzenia, w których skład wchodzi członkowie wybierani w wyborach wolnych, tajnych, równych, bezpośrednich i powszechnych i które mogą dysponować organami wykonawczymi im podlegającymi
3.	Podstawowe kompetencje	Określone w Konstytucji lub w ustawie, nie wyklucza to możliwości przyznania społecznościom lokalnym uprawnień niezbędnych do realizacji specyficznych zadań zgodnie z prawem
4.	Zakres kompetencji	W zakresie określonym prawem pełną swobodę działania w każdej sprawie, która nie jest wyłączona z kompetencji ich organów lub nie wchodzi w zakres kompetencji innych organów, uczestniczy w sprawowaniu władzy publicznej, przysługujące mu zadania publiczne wykonuje w imieniu własnym i na własną odpowiedzialność
5.	Finanse	Spoločności lokalne mają prawo, w ramach narodowej polityki gospodarczej, do posiadania własnych wystarczających zasobów finansowych, którymi mogą swobodnie dysponować w ramach wykonywania swych uprawnień
6.	Zrzeszeniowy (korporacyjny) charakter	Zagwarantowanie prawnie grupom społecznym i wyłonionym przez nie organom prawa do zarządzania swoimi sprawami
7.	Obligatoryjny udział w wykonywaniu samorządu	Członkiem samorządu zostaje się na mocy ustawy, wykonywanie przez samorząd i jego organy zadań z zakresu administracji państwowej,
8.	Samodzielność i decentralizacja	Nadzór nad działalnością możliwy jest jedynie w formach przewidzianych ustawą
9.	Brak prawa do samorozwiązania i nie może być postawiony w stan upadłości	Odrębny podmiot prawa o szczególnej strukturze wewnętrznej
10.	Otwarte członkostwo	Organizacja, składająca się z wyodrębnionych subsystemów, które z kolei mogą należeć do wielu organizacji
11.	Ukierunkowanie na inicjatywy społeczne	Współuczestniczenie w procesie podejmowania decyzji dotyczących alokacji zasobów daje poczucie odpowiedzialności oraz sprzyja działaniom kreującym rozwój społeczno-gospodarczy. Zdolność do samodzielnego i niezależnego zawiadywania własnymi sprawami, a także związane z tym przypisanie odpowiedzialności za realizację zadań, powoduje, że bardzo ważne jest posiadanie przez samorząd odpowiedniej autonomii, którą wyraża samodzielność i podlegająca ochronie sądowej osobowość praw

Źródło: opracowanie na podstawie (Kołodziejczyk i Kożuch 2010) s.23-27

Kierując się przepisami zawartymi głównie w Konstytucji RP (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483), w ustawach o samorządzie gminnym (Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95) i powiatowym (Dz.U. 1998 nr 91 poz. 578) zarządzanie miastem średnim w Polsce podlega regulacjom,

które wyznaczają role i obowiązki różnych organów i podmiotów, i pełnią rolę fundamentu dla zarządzania na poziomie miast średnich. Zasadnicze przepisy konstytucyjne szczególnie akcentują decentralizację jako imperatyw w strukturze zarządzania publicznego, a w efekcie kreują szeroki zakres autonomii dla jednostek samorządowych (Piszczyk 2018). Ponadto, różne rozporządzenia wykonawcze dostarczają bardziej szczegółowych wytycznych w odniesieniu do specyficznych aspektów zarządzania, takich jak edukacja, zdrowie czy infrastruktura (Sześciło i in. 2014). Ustalenia zawarte zarówno w Konstytucji, jak i ustawach specjalnych, kształtują ramy prawne dla funkcjonowania samorządów w Polsce. Dzięki temu samorzady mogą efektywnie reprezentować interesy lokalnych społeczności i z dużą samodzielnością administrować zasobami oraz świadczyć usługi publiczne.

Zarządzanie publiczne w Polsce jest ukierunkowane przez trzy główne zasady konstytucyjne: subsydiarności, decentralizacji i samodzielności podmiotów administrujących. Subsydiarność w praktyce oznacza, że zasady i obowiązki publiczne są najpierw realizowane na najniższym, najbardziej dostępnym poziomie administracyjnym. Decentralizacja to nie tylko przesunięcie kompetencji, ale również zasobów finansowych i decyzyjnych na niższe szczeble administracji. Zasada samodzielności podmiotów administrujących gwarantuje, że samorzady mają pewną autonomię w podejmowaniu decyzji związanych z lokalnymi sprawami (Sześciło i in. 2014).

Zakres obowiązków i kompetencji miast średnich jest szeroki i zróżnicowany. Ustawa o samorządzie gminnym wyraźnie określa, że gminy są odpowiedzialne za wiele aspektów życia społeczno-gospodarczego, od edukacji począwszy, przez zarządzanie mieniem komunalnym, aż po lokalną infrastrukturę i promocję zdrowia. Nie można zapominać, że obok tych zadań, władze lokalne muszą także respektować prawa i wolności obywatelskie, co również jest ujęte w różnych aktach prawnych (Sześciło i in. 2014).

Zarządzanie finansami w miastach średnich jest uwarunkowane przez ustawę o finansach publicznych (Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240), która reguluje, między innymi, zasady tworzenia i wykonywania budżetu gminy. Ta ustawa określa także źródła przychodów, takie jak podatki i opłaty lokalne oraz mechanizmy kontroli i nadzoru nad finansami. Istnieje również wiele innych aktów prawnych, które wpływają na finanse publiczne, w tym regulacje dotyczące udzielania zamówień publicznych, udzielania dotacji czy inwestycji w infrastrukturę (Sześciło i in. 2014, s. 33-34). Rozwój zarządzania

publicznego w Polsce wskazuje na coraz większe otwarcie na partycypację obywatelską. Aktualne regulacje prawne umożliwiają różne formy zaangażowania mieszkańców w decyzje lokalne. Ustawa o samorządzie gminnym oraz inne akty prawne stanowią podstawę dla różnych mechanizmów partycypacyjnych, takich jak referenda, inicjatywy obywatelskie, czy konsultacje społeczne. Wykorzystanie tych mechanizmów zależy jednak od woli i inicjatywy zarówno władz, jak i samych obywateli, a ich efektywność od aktywności obu stron. Konkretnie mechanizmy partycypacyjne stosowane w miastach średnich mogą obejmować, na przykład, budżet obywatelski, lokalne referenda czy konsultacje online (Kurdyś-Kujawska i in. 2018).

Ostatecznie, zrozumienie uwarunkowań prawnych i formalnych w zarządzaniu miastem średnim w Polsce jest nieodłącznym elementem efektywnego zarządzania publicznego. Wykorzystanie pełnego potencjału prawno-formalnego może nie tylko ułatwić zarządzanie, ale również zwiększyć zaufanie i satysfakcję społeczności lokalnej. W kontekście dynamicznie zmieniających się trendów w zarządzaniu publicznym, takich jak cyfryzacja, zrównoważony rozwój czy rosnąca rola partycypacji obywatelskiej, zrozumienie tych uwarunkowań staje się jeszcze bardziej istotne. W kolejnym podrozdziale zostanie zaprezentowane, jak nowe trendy w zarządzaniu publicznym wpływają na praktyki zarządcze i ich uwarunkowania w miastach średnich.

1.3 Trendy w rozwoju zarządzania publicznego

Badania nad polityką publiczną stanowią kluczowy element procesu podejmowania decyzji oraz kształtowania skutecznych i zrównoważonych strategii rządowych, a także coraz częściej regionalnych i lokalnych. W dynamicznym i coraz bardziej złożonym środowisku politycznym, wykorzystuje się nowoczesne narzędzia i podejścia badawcze, aby lepiej zrozumieć, prognozować i reagować na zmieniające się wyzwania społeczne, ekonomiczne i środowiskowe. W niniejszym podrozdziale przyjrano się kilku kluczowym trendom w badaniach nad polityką publiczną, które pomagają w doskonaleniu procesu podejmowania decyzji oraz tworzeniu bardziej efektywnych i zrównoważonych polityk. Te trendy obejmują badania mieszane, ocenę wpływu, wykorzystanie psychologii behawioralnej, analizę danych, badania partycypacyjne, narzędzia cyfrowe, etykę i równość, złożone systemy, komunikację oraz zrównoważony rozwój. Przedmiotem tych badań jest wypracowanie narzędzi i perspektyw o większej penetracyjności i kompleksowości, które ułatwią

decydującym realizację strategicznych wyborów prowadzących do zwiększenia dobrostanu społecznego, poprawy standardów życiowych i zabezpieczających środowisko naturalne. Oto kilka trendów w badaniach nad polityką publiczną, które mogą pomóc w kształtowaniu polityki.

Nauki behawioralne i techniki manipulacyjne (ang. nudges). Ekonomia behawioralna i wnioski z psychologii są integrowane w badaniach nad polityką. Obejmuje to badanie sposobu podejmowania decyzji przez jednostki oraz wykorzystywanie technik manipulacyjnych do projektowania polityk, które zachęcają do pożądanego zachowań. Wnioski z badań w zakresie nauk behawioralnych i technik manipulacyjnych (ang. nudges) zyskują na znaczeniu w kontekście polityki publicznej. Stanowią one nowe narzędzia polityczne i udoskonalają prognozy dotyczące skutków różnych polityk, co przyczynia się do lepszych, opartych na danych empirycznych, decyzji politycznych (Raj 2015). Badania nad zachowaniami dostarczają istotnych spostrzeżeń na temat ludzkiego zachowania w kontekstach istotnych dla polityki, uwydatniając czynniki kierujące tymi zachowaniami oraz ich konsekwencje dla tworzenia polityk publicznych. Rządy coraz częściej włączają te wnioski do swoich inicjatyw politycznych w celu poprawy efektywności dostarczania usług publicznych, zwiększenia poziomu przestrzegania przepisów oraz wykorzystania usług rządowych przez społeczeństwo (Gopalan i Pirog 2017). Zastosowanie tych spostrzeżeń na poziomie krajowym, jest również widoczne, z przykładami inicjatyw politycznych opartych na wnioskach z badań nad zachowaniami w krajach UE i EFTA (Sousa 2016). Aspekt nauk behawioralnych i ich zastosowania na poziomie zarządzania miastami wciąż pozostaje polem badań i stanowi obszar do eksploracji w tym zakresie przez naukowców. Ogólnie rzecz biorąc, wnioski z badań nad zachowaniami i techniki manipulacyjne mają potencjał do ulepszenia projektowania i implementacji polityk, co prowadzić może do lepszych wyników dla społeczeństwa. Szczególnie interesujące są ostatnie wytyczne OECD (Varazzani i in. 2023) w zakresie wykorzystywania podejścia behawioralnego w podejmowaniu decyzji w zarządzaniu publicznym. Zarządzający otrzymują w nich gotową „mapę drogową” zawierającą pięć kluczowych pytań, w celu wyboru najlepszej metody behawioralnej oraz siedem eksperymentalnych i nieeksperymentalnych metod do wyboru.

Podejście behawioralne oraz techniki wpływania na zachowanie, znane jako "nudges", są coraz częściej wykorzystywane w polityce publicznej na poziomie lokalnym. Podejścia te mają na celu zrozumienie i kształtowanie zachowań ludzi w celu

poprawy efektywności polityk publicznych. Różne kraje utworzyły w ramach swoich rządów zespoły zajmujące się podejściem behawioralnym (Behavioral Insights Teams - BITs) w celu integracji tego podejścia do polityki (Innes i Booher 2018; Shigemura i in. 2020). Techniki "nudgingu", stanowiące subtelne interwencje behawioralne zaprojektowane w celu kierowania jednostek ku preferowanym opcjom decyzyjnym, jednocześnie nie naruszając ich autonomii wyboru, zyskały uznanie w obrębie rozmaitych zbiorowości społecznych. Te wyrafinowane środki oddziaływania, które znajdują zastosowanie w różnorodnych kontekstach politycznych i społecznych, zostały pozytywnie ocenione przez obywateli, uznając je za skuteczne narzędzie wspierające procesy decyzyjne i zachęcające do podejmowania działań z korzyścią dla publicznego dobra. (Khadzhyradieva, Hrechko, i Smalskys 2019). Ogólnie rzecz biorąc, integracja metod behawioralnych i technik "nudgingu" w polityce publicznej może pomóc przezwyciężyć wyzwania takie, jak ograniczone zrozumienie kontekstu oraz ograniczona racjonalność oraz poprawić efektywność polityk na poziomie lokalnym (Bees 2023).

Duże zbiory danych i analiza danych (ang. Big data and data analytics). Dostępność dużej ilości danych pozwala badaczom analizować kwestie polityczne w nowy sposób. Analiza dużych zbiorów danych może dostarczyć wglądu w trendy, wzorce i korelacje, które wcześniej były trudne do uchwycenia.

Analiza „big data” jest coraz częściej wykorzystywana do realizacji i doskonalenia polityki publicznej. Po pierwsze, big data mogą dostarczyć dokładne i wszechstronne informacje niezbędne do formułowania polityki, w tym analizę danych społecznych, analizę danych historycznych oraz analizę danych prognostycznych, co może zwiększyć precyzję podejmowania decyzji politycznych (Rahmanto, Pribadi, i Priyanto 2021). Po drugie, „big data” mogą być wykorzystane w różnych etapach procesu politycznego, takich jak planowanie, projektowanie, realizacja i ewaluacja. W fazie planowania dane wielkoskalowe mogą być używane do ustalania agendy, definicji problemu, dyskusji politycznej oraz udziału obywateli ze szczególnym naciskiem na dane z mediów społecznościowych. W fazie projektowania „big data” mogą przyczynić się do formułowania polityki i wykorzystania instrumentów politycznych opartych na informacji, często z elementem prognostycznym (Studinka i Guenduez 2018). Natomiast w fazie realizacji produkcja danych w czasie rzeczywistym i natychmiastowa informacja zwrotna mogą zwiększyć efektywność polityk oraz przyszłych procesów implementacyjnych (Li 2019). Ponadto, „big data”

mogą być używane do ciągłej ewaluacji polityk na przestrzeni wszystkich etapów procesu politycznego.

Sieci polityczne. Badacze badają sieci aktorów zaangażowanych w procesy polityczne, w tym agencje rządowe, grupy interesu, organizacje pozarządowe i międzynarodowe organizacje. Zrozumienie tych sieci pomaga ujawnić, jak są kształtowane i wdrażane polityki. W naukach o polityce badacze często analizują skomplikowaną sieć interesariuszy obejmującą podmioty rządowe, organizacje pozarządowe (NGO), grupy interesu oraz międzynarodowe organy, które przyczyniają się do formułowania, zatwierdzania i wdrażania polityk publicznych. Ten analityczny schemat, powszechnie określany jako „sieci polityczne”, służy jako narzędzie heurystyczne do rozkładania na czynniki pierwsze złożoności inherentnych w procesach politycznych, przez badanie relacji, dynamiki władzy i przepływów informacji między zaangażowanymi aktorami. Metodologicznie, naukowcy wykorzystują różnorodne techniki do badania tych sieci, począwszy od analizy sieci społecznych, przez jakościowe wywiady, aż po porównawcze studia przypadków. Zrozumienie tych sieci może dostarczyć kluczowych spostrzeżeń dotyczących mechanizmów, które leżą u podstaw ustanawiania agendy, negocjowania interesów i dystrybucji zasobów i korzyści w procesie tworzenia polityki. Ponadto, rzuca ono światło na to, jak zachodzi inercja lub zmiana polityczna, jak władza jest dystrybuowana i wykorzystywana oraz jak są koordynowane interakcje w ramach zarządzania wielopoziomowego. Ta wiedza jest nieoceniona zarówno dla naukowców, jak i praktyków, którzy chcą zrozumieć lub wpłynąć na politykę publiczną, także na poziomie lokalnym. Sieci polityczne odgrywają kluczową rolę w procesach tworzenia polityki publicznej. Sieci zrzeszają różne podmioty, takie jak agencje rządowe, organizacje społeczeństwa obywatelskiego i ogół społeczeństwa, które współpracują i wchodzą ze sobą w interakcje w celu kształtowania agend politycznych, formułowania alternatyw i przyczyniania się do zrównoważonego rozwoju. Obserwować je można w różnych kontekstach, w tym na mikroblogach rządowych i platformach mediów społecznościowych, gdzie informacje dotyczące polityki są rozprzestrzeniane i gdzie odbywają się działania lobbystyczne (Cai, Gong, i Liu 2023).

Badania partycypacyjne. Kolektywne podejścia, które angażują interesariuszy, w tym społeczności i osoby dotknięte daną polityką, są wykorzystywane w badaniach nad polityką. Pomaga to zapewnić, że polityka ma swoje korzenie w potrzebach i doświadczeniach ludzi, których dotyczy. Badania dotyczące

partycypacji społecznej reprezentują transformujący paradygmat badawczy, który angażuje interesariuszy, w tym lokalne społeczności i osoby bezpośrednio dotknięte przez polityki, w proces badawczy. Dzięki temu ma na celu demokratyzację powstawania wiedzy i ułatwienie bardziej sprawiedliwego podziału władzy w procedurach tworzenia polityki. Poprzez cykliczny proces planowania, działania, obserwacji i refleksji, partycypacja społeczna w zarządzaniu publicznym zapewnia, że polityki publiczne nie są jedynie narzucane odgórnie, ale są współtworzone, inkorporując doświadczenia życiowe, potrzeby i aspiracje społeczności, których te polityki dotyczą. Takie podejście nie tylko wzmacnia empiryczną ważność rekomendacji politycznych, ale również sprzyja społecznemu uczeniu się i zbiorowemu upodmiotowieniu, przyczyniając się w ten sposób do bardziej efektywnych i zrównoważonych wyników politycznych (Minkler i Wallerstein 2008, 2010).

Badania włączające mają na celu zaangażowanie jednostek i społeczności w proces badawczy, z zamiarem promowania zmian społecznych i poprawy dobrobytu uczestników. W działaniach tych zastosowane jest podejście kolaboracyjne i uczestniczące; badacze ściśle współpracują z członkami społeczności, aby zidentyfikować problemy, opracować interwencje i ocenić wyniki. Badanie włączające kładzie nacisk na znaczenie aktywnego zaangażowania i upodmiotowienia uczestników, umożliwiając im wpływ na procesy decyzyjne (Ozanne i Saatcioglu 2008). W kontekście polityki publicznej, badania włączające mogą być wykorzystane do adresowania nierówności społecznych, promowania rozwoju społeczności i informowania w trakcie procesów tworzenia polityki. Warto jednak zwrócić uwagę na różnice w postrzeganiu i ocenie partycypacji społecznej między władzami lokalnymi a podmiotami ekonomii społecznej, jednocześnie istnieją rekomendacje, dzięki którym możliwa jest poprawa współpracy między władzami lokalnymi, społeczeństwem i podmiotami ekonomii społecznej (Kryk i Szamrej-Baran 2019). Jak wskazują badania zarządzający miastami są świadomi roli partycypacji społecznej, jednak ich wiedza na ten temat jest niewystarczająca, aby skutecznie taką partycypację inicjować i prowadzić. Dlatego wskazuje się na konieczność podniesienia świadomości i wiedzy na ten temat (Kryk 2019). Poprzez zaangażowanie interesariuszy w proces badawczy, działania włączające mogą przyczynić się do zapewnienia, że polityki są odpowiedzią na potrzeby i priorytety społeczności, którym mają służyć.

Foresight. Badacze eksplorują scenariusze długoterminowe w polityce, aby przewidzieć przyszłe wyzwania i okazje. Obejmuje to przeprowadzanie „ćwiczeń

przewidywania”, które pomagają w kształtowaniu polityki w szybko zmieniającym się świecie. Foresight w zarządzaniu publicznym stanowi zaawansowaną metodologię badawczą, mającą na celu systematyczną analizę i projekcję przyszłych wyzwań, możliwości oraz trendów, które mogą wpłynąć na kierunki i decyzje w zakresie polityki publicznej. W praktyce zarządzania publicznego, wykorzystuje się różnorodne techniki i narzędzia, takie jak analizy scenariuszowe, symulacje komputerowe, czy metody Delphi, aby stworzyć bardziej spójny i elastyczny plan działania na przyszłość. Foresight w zarządzaniu publicznym odgrywa kluczową rolę w identyfikowaniu długoterminowych celów i priorytetów, umożliwiając tym samym przewidywanie i minimalizowanie potencjalnych ryzyk oraz wykorzystanie przyszłych okazji. Jest to szczególnie ważne w świecie o zwiększającej się złożoności i dynamice zmian, gdzie tradycyjne metody planowania i prognozowania często okazują się niewystarczające.

Dzięki zastosowaniu długoterminowego foresightu, organy zarządzania publicznego mogą zyskać nową perspektywę na kluczowe kwestie, takie jak zrównoważony rozwój, innowacje technologiczne, zmiany demograficzne czy wpływ zmian klimatu na społeczność. Foresight umożliwia również bardziej świadome i efektywne alokowanie zasobów, z uwzględnieniem długofalowych implikacji różnych opcji politycznych. Ponadto, proces foresightu jest często interdyscyplinarny i angażuje różnorodnych interesariuszy, w tym ekspertów naukowych, przedstawicieli sektora publicznego i prywatnego, a także społeczność lokalną. Taki holistyczny i partycypacyjny charakter badania umożliwia identyfikację i uwzględnienie złożonych zależności i wpływów między różnymi obszarami polityki, co w konsekwencji prowadzi do bardziej zrównoważonych i efektywnych decyzji.

Foresight jest istotnym instrumentem w kształtowaniu polityki publicznej, który uprawnia decydentów do prognozowania i przygotowywania się na różne scenariusze przyszłości. Tworzy on warunki dla rozwinięcia długoterminowego punktu widzenia oraz zabezpiecza, by podejmowane decyzje były zakotwiczone w solidnych danych empirycznych i kolektywnej mądrości (Bontoux 2022). Metody foresightu, takie jak partycypacyjny foresight czy tworzenie scenariuszy, umożliwiają zaangażowanie różnych grup interesariuszy i generowanie adaptacyjnych oraz kontekstowo adekwatnych reakcji (Pólvora i Nascimento 2021). Foresight strategiczny, inaczej nazywany myśleniem o przyszłości, oferuje zorganizowane ramy pozwalające na neutralizację uprzedzeń poznawczych i optymalizację procesu decyzyjnego w obliczu dynamicznych

zmian. Wykorzystanie foresightu jako platformy dialogowej z interesariuszami zwiększa kaliber zgromadzonej wiedzy i wpływa na jakość procesów formułowania polityk (Holland 2021). Wdrażając foresight w procesie kształtowania polityki, możliwe jest skuteczniejsze przygotowanie na nadciągające wyzwania i szanse, co czyni opracowywane strategie bardziej elastycznymi i odpornymi na zmienność i niepewność. Zastosowanie długoterminowego foresightu w zarządzaniu publicznym oferuje zatem potężne narzędzie dla zarówno naukowców, jak i decydentów, poszukujących efektywnych i zrównoważonych rozwiązań na rzecz przyszłych wyzwań i możliwości.

Narzędzia cyfrowe do analizy polityki. Technologia umożliwia nowe metody analizy polityki, takie jak modelowanie komputerowe, symulacje i testowanie scenariuszy. Te narzędzia pomagają badaczom i decydentom lepiej zrozumieć potencjalne skutki różnych opcji politycznych. Narzędzia cyfrowe dla analizy polityki publicznej stały się wyraźnym trendem w badaniach nad zarządzaniem publicznym. Te technologie, takie jak obliczenia predykcyjne i modelowanie z wykorzystaniem sztucznej inteligencji (AI), wykazały duży potencjał w dostarczaniu istotnych wniosków dla lepszego zarządzania polityką np. polityką zdrowotną (Gasser i in. 2020). Dodatkowo, zastosowanie cyfrowych narzędzi do celów monitorowania i kontroli chorób, jak śledzenie bliskości i kontaktów, monitorowanie objawów i modelowanie przepływów, zyskało na znaczeniu podczas pandemii COVID-19 (Allam, Dey, i Jones 2020). Ponadto, wpływ botów w mediach społecznościowych na politykę stał się przedmiotem zainteresowania naukowego, co wywołało potrzebę kompleksowego zrozumienia botów i ich pomiaru dla skutecznych interwencji politycznych (Gorwa i Guilbeault 2020).

Digitalizacja sektora publicznego również znalazła się w centrum uwagi decydentów, ze szczególnym uwzględnieniem regulacji prawnych, które mogą stanowić barierę dla procesu transformacji cyfrowej (Plesner i Justesen 2022). Ogólnie rzecz biorąc, wykorzystanie narzędzi cyfrowych do analizy polityki i podejmowania decyzji stało się coraz bardziej istotne w różnych dziedzinach, w tym w ochronie zdrowia, polityce i zarządzaniu sektorem publicznym. Istnieje rosnąca potrzeba integracji tych narzędzi z tradycyjnymi metodami badawczymi, co mogłoby prowadzić do bardziej holistycznych i efektywnych strategii zarządzania.

Trend "Open governance" (otwarte zarządzanie) odnosi się do modelu zarządzania publicznego, który promuje przejrzystość, uczestnictwo społeczne, odpowiedzialność i współpracę między różnymi interesariuszami. Celem realizacji polityki opartej na podejściu „Open governance” jest zwiększenie zaufania publicznego

i skuteczności administracji poprzez otwarte i zrozumiałe procesy decyzyjne. Podstawowe założenia w ramach tego trendu to:

- Przejrzystość (ang. transparency): otwarte zarządzanie zakłada dostępność publiczną do dokumentów, danych i procesów decyzyjnych. Może to obejmować zarówno publikację danych budżetowych, jak i udostępnienie dokumentów dotyczących publicznych przetargów czy polityk (Cahlikova i Mabillard 2020; Faedlulloh i Wiyani 2019).
- Uczestnictwo społeczne (ang. public participation): zakłada aktywne zaangażowanie obywateli w procesy decyzyjne, co może przybierać formę między innymi konsultacji publicznych, ankiety czy otwartych spotkań (Fudge i Leith 2021; Rask 2018).
- Odpowiedzialność (ang. accountability): w systemie otwartego zarządzania, organy publiczne są odpowiedzialne za swoje działania i decyzje. Mechanizmy takie jak audyty publiczne czy procedury odwoławcze mogą być wdrożone w celu zwiększenia odpowiedzialności (Dubnick i Frederickson 2011; Licht 2002).
- Współpraca (ang. collaboration): otwarte zarządzanie zachęca do współpracy między różnymi sektorami i interesariuszami, w tym między organami publicznymi, organizacjami pozarządowymi, sektorem prywatnym i obywatelami (Ansell i in. 2020; Batory i Svensson 2019; Ramadass, Sambasivan, i Xavier 2018).
- Innowacja: otwarty model zarządzania często korzysta z nowoczesnych technologii, takich jak media społecznościowe czy platformy do analizy danych, aby ułatwić komunikację i analizę dużych zbiorów danych (Filatotchev, Aguilera, i Wright 2020; Moore i Hartley 2008; Sørensen i Torfing 2017).

Model „Open governance” znalazł szerokie zastosowanie nie tylko w zarządzaniu publicznym, ale również w organizacjach międzynarodowych, sektorze prywatnym i innych formach działalności zbiorowej (Hardwick, Akram, i Markantonakis 2018; Sambra i Kagal 2017). Trend ten jest szczególnie widoczny w krajach zachodnich, ale zyskuje na popularności również w innych częściach świata. Otwarte zarządzanie w polityce publicznej koreluje z implementacją nowatorskich rozwiązań technologicznych, w tym platform społecznościowych oraz

technologii informacyjno-komunikacyjnych (ICT), aby zintensyfikować przejrzystość, partycypację obywatelską oraz kooperację pomiędzy instytucjami rządowymi a społeczeństwem. Podstawą tych działań jest generowanie wartości publicznej, co realizowane jest poprzez adekwatne reagowanie na potrzeby i aspiracje społeczne. Inicjatywy na rzecz otwartego zarządzania koncentrują się na zwiększeniu dostępu do danych, otwartym uczestnictwie, współpracy i wszechobecnym zaangażowaniu w logicznej sekwencji. Wprowadzenie systemów otwartego zarządzania może umożliwić organizacjom publicznym wykorzystanie istniejących zasobów na poziomie społecznym, prowadząc do bardziej efektywnych i produktywnych usług publicznych. Zwiększa to również przejrzystość, uczestnictwo obywateli i współpracę, co w ostatecznym efekcie ułatwia procesy demokratyczne. Otwarte zarządzanie i dostęp do danych przyczyniają się do bardziej otwartego, przejrzystego, odpowiedzialnego i reaktywnego zarządzania. Niemniej jednak, pojęciowa niejednoznaczność oraz techniczne i polityczne trudności mogą ograniczać efektywność i wpływ tych inicjatyw (McGee i Edwards 2016; Vancauwenberghe i Cromptvoets 2018).

Trend otwartego zarządzania jest częścią szerszej zmiany w zarządzaniu publicznym, odzwierciedlającą przechodzenie od modeli hierarchicznych i scentralizowanych do bardziej sieciowych i partycypacyjnych (Afriyie i Austin 2023; Triantafillou 2020). Dzięki nowoczesnym technologiom, otwarte zarządzanie staje się coraz bardziej zintegrowane i dynamiczne, umożliwiając szybkie reakcje na zmiany społeczno-ekonomiczne. Jest to szczególnie ważne w kontekście globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatu, nierówności społeczne czy zarządzanie pandemią. Otwarte zarządzanie zyskuje na znaczeniu jako kluczowy element dla utrzymania demokratycznych wartości i zasad w obliczu rosnącej komplikacji procesów zarządczych. Osiągnięcie pełnego potencjału otwartego zarządzania zależy jednak od rozwiązania istniejących barier, takich jak brak standardów technicznych, problemy z prywatnością danych czy opór polityczny (Bilan i in. 2019; Huang i in. 2020; Zhenbin i in. 2020).

1.4 Ewolucja zarządzania publicznego

W kontekście szybko ewoluującego środowiska globalnego oraz eskalacji wyzwań społeczno-ekonomicznych, instytucje zarządzania publicznego napotykają na wzmoczoną presję do przeprowadzenia transformacji i adaptacyjnej ewolucji. W tym

zakresie, oczekiwania przerastają granice przekraczające kwestie efektywności oraz zasad efektywnej administracji, rozciągając się do wymogów innowacyjności, interdyscyplinarności oraz zdolności do tworzenia synergii na rozmaitych płaszczyznach zarządzania. W obrębie podrozdziału dokonano przeglądu wybranych teorii, obserwowanych trendów i zgromadzonych doświadczeń w sferze zarządzania publicznego, uwzględniając kontekst narodowy Polski oraz perspektywę międzynarodową. Podczas eksploracji zjawisk takich jak motywacja, wpływ globalizacji czy problematyka tzw. 'wicked problems', podjęto próbę syntetyzowania kluczowych komponentów, które współtworzą paradygmat nowoczesnego zarządzania w sektorze publicznym.

W odniesieniu do konceptu innowacyjności w zarządzaniu publicznym, Kożuch podkreśla znaczenie motywacji wyższego rzędu, takiej jak służba społeczna czy dbałość o bezpieczeństwo (Kołodziejczyk i Kożuch 2010 s.22) „...*Innowacyjność organizacji sektora publicznego polega na tym, że są one w stanie przyciągać ludzi motywowanych wartościami wyższymi, takimi jak służenie innym ludziom, dbałość o bezpieczeństwo i poprawę jakości życia, budowanie społeczeństwa obywatelskiego.*” Jest to szczególnie istotne w kontekście wykorzystania różnorodnych narzędzi zarządczych, takich jak zamówienia publiczne, które mogą być efektywnym instrumentem stymulowania innowacji (Borowiec 2015).

Aktualne doświadczenia państw (w szczególności członków OECD) oraz podejście do zarządzania publicznego koncentruje się głównie na zmianach organizacyjnych, czy budowaniu relacji (Robinson 2015), czerpiąc jednocześnie najlepiej pasujące elementy z dotychczas stosowanych modeli zarządzania publicznego. Kolejny aspekt to konieczność zmian i adaptacji podejścia ze względu na funkcjonowanie w globalnej, usieciowionej gospodarce z wielopodmiotowymi powiązaniem (Abonyi i Van Slyke 2010; Dunleavy i Hood 1994; Ho 2012). Ponadto pojawiają się wyzwania związane z globalnym przepływem kapitału i globalnych systemów produkcji (Koppell, Jonathan 2003; Robinson 2008). Globalizacja i tempo zmian z nią związanych powoduje, iż coraz większe znaczenie ma zarządzanie w aspekcie ponadnarodowym (Koppell, Jonathan 2010; Robinson 2015). Koppell wskazuje na trzy związane z tym zjawiskiem aspekty:

- dostarczanie dóbr i usług przez organizacje łączące cechy podmiotów rządowych i pozarządowych,

- mechanizmy rynkowe regulują dostawy dóbr i usług niemal na każdej płaszczyźnie publicznej,
- współpraca transgraniczna oraz organizacji zrzeszających państwa narodowe jest coraz częściej spotykana w aspekcie wyzwań zarządzania i polityki publicznej (Koppell, Jonathan 2010).

Ponadto naukowcy wskazują na zjawiska, które coraz częściej przybierają formę tzw. problemów zawiłych (ang. wicked problems) i nieodzownie wpływają na metody i modele zarządzania publicznego. Niejednokrotnie problemy występujące w jednej części świata (najczęściej wymieniane są kwestie związane ze zmianami klimatycznymi, bezpieczeństwem publicznym, czy zdrowiem publicznym) mają swoje implikacje w innym rejonie, które są nieprzewidywalne i trudne do oszacowania, grupowania, czy zmierzenia. Jak wskazuje Robinson za Ramalingam: „...*zawile problemy wymagają rozwiązań generowanych przez współpracę między organizacjami i specjalnościami, a nie przez techniczne poprawki opracowane i dostarczone do agencji publicznych w sposób liniowy...*” (Ramalingam 2013; Robinson 2015). Wiele publikacji wskazuje, iż to właśnie sieci różnego typu organizacji prywatnych, publicznych i non-profit są elementami kluczowymi, aby rządy były w stanie rozwiązywać złożone problemy i osiągać zakładane cele (Goldsmith i Eggers 2004). Przykładowo niektórzy badacze (Weber i Khademian 2008) opisują rolę „budowniczych zdolności do współpracy”. Mają oni przyjmować wiodącą rolę w rozwijaniu zdolności takich sieci do podejmowania działań mających na celu rozwiązywanie problemów, ze względu na ich autorytet prawny, wiedzę fachową lub reputację jako „uczciwych pośredników” (Robinson 2015). W aspekcie globalizacji, usieciowienia, a także tzw. zawiłych problemów wskazuje się, iż podstawowe obowiązki w zarządzaniu publicznym muszą być połączone z budowaniem zdolności do rozwiązywania tych problemów za pomocą środków współpracy. Kierunek rozwoju to współpraca pomiędzy aktorami publicznymi, mieszkańcami i organizacjami non-profit, który zastępować będzie hierarchiczne sposoby zarządzania publicznego (Bingham, O’Leary, i Nabatchi 2004; Keast i in. 2004; Weber i Khademian 2008).

Dobór odpowiednich metod zarządzania publicznego jest istotny rozpatrując zarządzanie wartością publiczną. Zarządzając usługami publicznym, należy dobierać inne metody, niż w zarządzaniu ukierunkowanym na rezultaty lub otoczenie (Ćwiklicki 2023). Coraz częściej wskazuje się, iż niemożliwe jest stosowanie jednego modelu zarządzania dla wszystkich podmiotów publicznych, przede wszystkim ze względów

opisanych powyżej. Jak wskazuje (Goldsmith i Eggers 2004) podejście „jeden rozmiar dla wszystkich” (*ang. one-size-fits-all solutions*) zostało zastąpione rozwiązaniami, które służą mobilnemu społeczeństwu. Dlatego też badacze zauważają niemożliwość stosowania konkretnych rozwiązań pasujących dla każdego podmiotu publicznego i zauważają konieczność stosowania hybryd systemów zarządzania publicznego. Dlatego też obecnie naukowcy stoją przed wyzwaniem zaprezentowania syntetycznego podejścia wykorzystującego różne tradycje administracji publicznej (Bourgon 2011).

Podsumowując, zarządzanie publiczne w dobie globalizacji i szybkich zmian technologicznych nie jest już domeną jednolitych, hierarchicznych struktur. Zamiast tego, rosnąca komplikacja wyzwań wymaga elastycznego, sieciowego podejścia, zdolnego do adaptacji i innowacji. W Polsce, jak i na świecie, rola zarządzania publicznego ewoluje, obejmując coraz to nowe sfery działalności i korzystając z różnorodnych narzędzi zarządczych. Dziedzina ta, zarówno teoretyczna, jak i praktyczna, musi więc być gotowa na ciągłe uczenie się i współpracę z różnymi aktorami, aby efektywnie sprostać wyzwaniom związanym z tzw. 'problemami zawiłymi' oraz dynamiczną naturą współczesnego świata. Naukowcy i praktycy stoją więc przed wyzwaniem nie tylko zrozumienia tych skomplikowanych dynamik, ale także ich syntetyzowania w ramach nowych, efektywnych modeli zarządzania.

1.5 Jakość zarządzania publicznego

Jakość zarządzania publicznego stanowi pole eksploatacji dla naukowców i badaczy. Jedna grupa jest przekonana, iż jakość zarządzania publicznego bezpośrednio oddziałuje na rozwój ekonomiczny ludności, natomiast druga grupa wskazuje, aby tego związku nie przeceniać. Jednocześnie dokonywana jest różnorodna interpretacja definicji „dobrego zarządzania publicznego”. Jak wskazują badacze zajmujący się jakością zarządzania publicznego (nie jakością usług) (Holmberg, Rothstein, i Nasiritousi 2009) jedną z najpopularniejszych definicji odnoszących się do jakości zarządzania publicznego jest ta zawarta w deklaracji milenijnej Banku Światowego i jest ona następująca: „tradycje i instytucje, przez które władza w danym kraju jest wykonywana. Obejmuje to proces, w ramach którego rządy, są wybrane, monitorowane i zastępowane, zdolności produkcyjne rządu, aby skutecznie formułować i wdrażać rozsądną politykę oraz szacunek obywateli i państwa dla

instytucji, które regulują gospodarcze i społeczne interakcje między nim” (Kaufmann, Kraay, i Mastruzzi 2009).

Na podstawie tej definicji zbudowano Światowe Wskaźniki Zarządzania Publicznego (ang. the World Bank Indicators), które służą do pomiaru poziomu zarządzania publicznego na poziomie krajowym (Kaufmann, Kraay, i Mastruzzi 2011). Składają się one z sześciu zagregowanych wskaźników czerpiących dane z około trzydziestu źródeł danych. Te badane sześć wymiarów to:

- głos i odpowiedzialność,
- stabilność polityczna i brak przemocy,
- efektywność rządu,
- jakość regulacyjna,
- zasada państwa prawa,
- kontrola korupcji.

Badania prowadzone są od 1996 roku dla ponad 200 krajów. Dzięki tym zagregowanym wskaźnikom można dokonywać porównań między krajami, jak również dokładniej je śledzić. Badania prowadzone przez naukowców z Uniwersytetu Harvarda (Porta i in. 1999) oceniają w sposób systemowy jakość zarządzania publicznego w 152 krajach w aspekcie interwencjonizmu, wydajność sektora publicznego, jakość dostarczanych dóbr publicznych i wolność polityczną. W wyniku badań zauważono systemowe zależności w badanych krajach takie, jak: bogate narody mają lepsze rządy niż biedne, etnolingwistycznie jednolite kraje mają lepsze rządy niż wielojęzyczne, kraje z systemem prawa powszechnego mają lepszą jakość zarządzania publicznego niż kraje z systemem francuskim prawa cywilnego, czy kraje socjalistyczne. Badania wskazały, iż jakość zarządzania publicznego jest efektem nie tylko ekonomicznych predominań, ale również jest kształtowana przez dzieje historii poszczególnych krajów. Wskazały także, iż wyższa jakość zarządzania publicznego charakteryzowała kraje duże oraz nakładające wyższe podatki.

Prowadząc kwerendę bibliograficzną związaną z zagadaniem zarządzania publicznego autorka dotarła do wielu prac związanych z analizą jakości zarządzania publicznego na poziomie kraju czy regionu. Dane statystyczne dla tego rodzaju rekordów są bardziej dostępne i przez to łatwiej porównywalne niż dane dla poziomu zarządzania lokalnego. Jednak w tym miejscu, aby wprowadzić w tematykę jakości zarządzania publicznego początkowo przedstawiono właśnie badania na poziomie krajowym.

Analizując jakość zarządzania publicznego na poziomie lokalnym, istotne jest rozważenie wpływu kultury organizacyjnej, gdzie różnice w dojrzałości procesowej wpływają na efektywność i skuteczność zarządzania (Krukowski 2018).

Jednak ze względu na tematykę badań prowadzonych w ramach niniejszej dysertacji skoncentrowano poszukiwania również na badaniach związanych z jakością zarządzania publicznego na poziomie lokalnym. Już samo wyszukiwanie literatury związanej z jakością zarządzania publicznego na poziomie lokalnym wskazało, iż większość zainteresowań badaczy koncentruje się tylko na jakości usług świadczonych przez instytucje publiczne na poziomie lokalnym, a nie jakości zarządzania publicznego. W badaniach realizowanych w niniejszej pracy przyjęto za autorami raportu podsumowującego badanie „Sub-national Quality of Government in EU Member States” (Charron, Lapuente, i Bauhr 2021) oraz za Rothstein i Teorell (Rothstein i Teorell 2008) następującą definicję jakości zarządzania publicznego: „jakość zarządzania to bezstronność w wykonywaniu władzy publicznej”.

Aby ocenić standard zarządzania publicznego, autorzy wspomnianego raportu skupiają się na trzech głównych elementach: *bezstronności* (tj. rządzący zapewniają bezstronne traktowanie wszystkich obywateli niezależnie od ich osobistych cech czy koneksji), *korupcji* (tj. nie ma nadużywania stanowiska publicznego dla prywatnych korzyści) oraz ostatnim elemencie *jakości* (czyli społecznym odczuciu, że usługi oferowane przez rząd są na wysokim poziomie). Wysoka jakość zarządzania publicznego i wspieranie tego potencjału przyczyniają się do rozwoju potencjału instytucjonalnego oraz tworzenia zaufania i kapitału społecznego (Dijkstra i Węziak-Białowolska Dorota 2015).

Badania związane z jakością zarządzania publicznego w krajach i regionach Unii Europejskiej od kilkunastu już lat prowadzone są przez grupę badaczy z Instytutu Jakości Zarządzania Publicznego z Goeteborga (ang. Quality of Government Institute), który został założony przez profesorów Bo Rothsteina i Sörena Holmberga w 2004 roku. Grupa badaczy na zlecenie Komisji Europejskiej prowadziła badania, które doprowadziły do stworzenia Europejskiego Indeksu Jakości Zarządzania Publicznego (ang. European Quality of Government Index).

Europejski Indeks Jakości Zarządzania Publicznego (EQI), edycja 2017, opracowany przez Instytut Jakości Rządu Uniwersytetu w Göteborgu, jest jedyną miarą jakości instytucjonalnej dostępną na poziomie regionalnym w Unii Europejskiej. Jakość instytucjonalna jest definiowana jako wielowymiarowe pojęcie, na które składa się

wysoka bezstronność i jakość świadczenia usług publicznych oraz niski poziom korupcji. EQI, finansowany przez Komisję Europejską w 2010 roku, a następnie w 2013, 2017 i 2021 roku ma na celu uchwycenie postrzegania i doświadczeń przeciętnych obywateli w zakresie korupcji oraz stopnia, w jakim oceniają oni usługi publiczne jako bezstronne i dobrej jakości w swoim regionie zamieszkania (Komisja Europejska 2017).

Badania ankietowe dotyczące opinii publicznej związanej z postrzeganiem i doświadczeniami z instytucjami publicznymi w ramach Europejskiego Indeksu Jakości Zarządzania Publicznego (EQI) prowadzone były w roku 2010, 2014, 2017 i w 2021. W ramach badań pytano przeciętnych obywateli o ich spostrzeżenia i doświadczenia związane z korupcją oraz oceną usług publicznych w regionach Unii Europejskiej. Na przykład w ramach badania z 2017 roku zadano 17 pytań, przepytano 77966 osób ze 185 regionów Unii Europejskiej. Pierwsza część ankiety dotyczyła określenia jakości usług publicznych w trzech obszarach (edukacja, służba zdrowia, policja). Kolejna część ankiety dotyczyła bezstronności w usługach publicznych, a ostatnia dotyczyła korupcji, przy czym ostatnie dwa pytania dotyczyły korupcji przy wyborach oraz uczciwości organów podatkowych. Europejski Indeks Jakości Zarządzania Publicznego składa się z trzech filarów: jakości, bezstronności i korupcji.

Jakość zarządzania publicznego ma tendencję do stabilności w czasie. Współczynniki korelacji indeksu EQI w poszczególnych latach wynoszą ponad 0,9. Co więcej, korelacje między filarami również przekraczają 0,80, wyniki te są również zbieżne z danymi na poziomie krajowym (Charron, Lapuente, and Rothstein 2019). Przeprowadzone badania wykazały, że EQI *„tj. jakość rządów zdefiniowana jako sprawowanie władzy i wdrażanie polityki w sposób bezstronny, nieskorumpowany i skuteczny - jest nadal wysoka w krajach i regionach Europy”* (Charron i in. 2019). Badania wskazały na silną korelację wskaźnika z rozwojem społeczno-gospodarczym. Z jednej strony, badania mogą świadczyć (jak wskazuje część badaczy np. (Farole, Rodriguez-Pose, i Storper 2011)), iż brakuje harmonii we wzroście gospodarczym czy zatrudnienia w krajach i regionach UE. Jednak druga możliwość interpretacji wyników wskazywana przez autorów raportów z badań wskazuje na wysoką stabilność jakości rządzenia, mierzonego EQI. Jednocześnie wyniki badań wskazują, iż powoli zacierają się linie podziału w jakości rządzenia między Europą Północną i Europą Południową oraz Europą Zachodnią i Europą Wschodnią. Różnice między regionami tego samego kraju mogą być tłumaczone (w opinii autorów raportu) różnicami w praktykach

administracyjnych, kulturą medialną, społeczeństwem obywatelskim, autonomią fiskalną i dziedzictwem historycznym.

1.6 Podsumowanie rozdziału I

W Rozdziale I dokonano selektywnego przeglądu teoretycznych podstaw i najnowszych trendów w zarządzaniu publicznym pod kątem celu związanego z realizacją badań. W pierwszej części rozdziału analizowane były klasyczne i współczesne podejścia do zarządzania w sektorze publicznym, ze szczególnym uwzględnieniem ich wpływu na praktyki zarządzania na poziomie samorządowym, w tym w kontekście miast średnich w Polsce.

Następnie, w sekcji dotyczącej trendów w rozwoju zarządzania publicznego, zwrócono uwagę na dynamiczne zmiany w różnych podejściach do zarządzania. Skupiono się na rosnącym nacisku na efektywność, partycypację obywatelską i innowacje. Został również przeanalizowany wpływ globalizacji na zarządzanie publiczne, w tym jej konsekwencje dla złożoności zarządzania i dla globalnego przepływu kapitału, informacji i zasobów ludzkich.

W końcowej części rozdziału omówione zostały kluczowe wyzwania i możliwości stawiane przed zarządzaniem publicznym przez globalizację i nowe trendy. Podkreślono potrzebę elastyczności i adaptacji w tworzeniu nowych modeli zarządzania. Wskazano na zasadność budowania modeli zarządzania, które są bardziej zintegrowane i sieciowe, aby skutecznie odpowiadać na złożone i globalne problemy współczesności. W sekcji poświęconej jakości zarządzania na poziomie lokalnym zwrócono uwagę na kluczowe elementy wpływające na efektywność i efekty zarządzania w kontekście lokalnym, jak również na kryteria oceny jakości zarządzania publicznego.

W rozdziale tym podkreślono, że zarządzanie publiczne to dziedzina dynamicznie się rozwijająca, wymagająca ciągłej rewizji i dostosowania do zmieniających się warunków i potrzeb społecznych. Podsumowując, zarządzanie publiczne nie jest jednostajnym polem – jest ciągle ewoluującą dziedziną, na którą wpływ mają zarówno klasyczne teorie zarządzania, jak i nowe, globalne realia. Aby sprostać wyzwaniom współczesności, zarządzanie publiczne musi nieustannie się adaptować, czerpiąc zarówno z tradycyjnych metod, jak i nowoczesnych podejść do zarządzania.

Rozdział II Jakość życia i dobrostan

2.1 Jakość życia – dobrostan: selektywny przegląd teoretyczny

Po omówieniu teoretycznych podstaw zarządzania publicznego w rozdziale pierwszym, w niniejszym rozdziale dokonano przeglądu kolejnego istotnego aspektu zarządzania: jakości życia, zarówno w jej subiektywnych, jak i obiektywnych wymiarach. W rozdziale tym dokonano przeglądu literatury, narzędzi oraz polityk dotyczących jakości życia, umożliwiając głębsze zrozumienie jej wpływu na decyzje w sferze zarządzania publicznego. Rozumienie zarówno obiektywnych, jak i subiektywnych aspektów jakości życia jest kluczowe dla opracowywania efektywnych strategii i metod zarządzania na poziomie lokalnym i globalnym.

Ze względu na fakt, iż zagadnieniem jakości życia zajmują się badacze i naukowcy reprezentujący różne dziedziny naukowe wyjaśnienia wymaga, iż w rozdziale tym poruszone zostaną aspekty przede wszystkim związane z obiektywną oceną jakości życia oraz ograniczone terytorialnie. Konceptualizacja pojęcia jakości życia jest zadaniem o tyle trudnym, gdyż pluralizm tego pojęcia przeradza się nie tylko zainteresowaniem badaczy niemal wszystkich dziedzin naukowych, ale również powoduje mnogość definicji. W miarę kontynuacji badań w aspekcie jakości życia w dziedzinach takich jak: psychologia, medycyna, ekonomia, socjologia, psychologia kształtuje się interdyscyplinarny charakter tego pojęcia, który może doprowadzić do wypracowania precyzyjnego i systemowego pojęcia jakości życia (Wnuk i in. 2013), w którym uwzględniona zostanie wielowymiarowość i złożoność tego pojęcia.

Pojęcie jakości życia zaczęło być używane krótko po II wojnie światowej, głównie w rozumieniu warunków bytowych i od tego czasu jest powszechnie stosowane i wciąż nie jest jednoznacznie zdefiniowane (Meeberg 1993). Lata 60 -te XX w. przy jednoczesnym zjawisku poprawiającego się dobrobytu społeczeństwa (w Stanach Zjednoczonych Ameryki i Europie Zachodniej) równocześnie przyniosły wzrost przestępczości i przemocy, co skłoniło badaczy do poszukiwania innych (oprócz tych dotyczących rozwoju gospodarczego) określających jakość życia, wskaźników społecznych takich jak: poziom edukacji, rodzaj mieszkania, poziom przestępczości (Haas 1999). Jednak już w latach 70-tych XX w. badanie jakości życia za pomocą

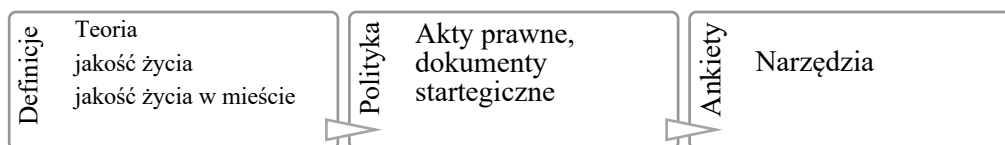
wskaźników społecznych okazało się niewystarczające. Jak wskazywał Day i Jankey czynniki społeczne, takie jak warunki mieszkaniowe czy poziome edukacji, liczyły się tylko dla 15% badanych w aspekcie jakości życia (Day i Jankey 1993). Dało to wiele impulsów do kolejnej zmiany podejścia w badaniu jakości życia i skupieniu uwagi na psychologicznych czy subiektywnych czynnikach tej jakości. Badano jak koncepty takie jak szczęście, satysfakcja, czy indywidualne postrzeganie doświadczeń życiowych determinują jakość życia (Campbell, Converse, i Rodgers 1976; Haas 1999). Badania związane z jakością życia zaowocowały dość częstymi teoriami luki (*ang. gap theory*) w latach 80-tych XX wieku. Teorie te opierały się na luce pomiędzy rzeczywistymi okolicznościami życiowymi, a standardem, do którego się porównywano. Rozwiązanie to nie przyjęło się ze względu na trudności metodologiczne związane z możliwościami porównawczymi (Day i Jankey 1993; Haas 1999). Lata 90 – te XX wieku w dalszym ciągu nie przyniosły ujednoczenia badań i skonkretyzowania jednej teorii czy podejścia badawczego jako nadrzędnego (Haas 1999).

Interdyscyplinarny charakter pojęcia jakości życia nie ułatwia usystematyzowania i przyjęcia zintegrowanego podejścia w zakresie typologii oraz terminologii zjawisk i definicji związanych z jakością życia. Jak wskazuje Borys w rozważaniach tych zarysowują się jednak wyraźnie dwie tendencje (Borys 2004). W pierwszej z nich badacze uznają, iż nie można sprecyzować jednej uniwersalnej definicji jakości życia (ponadto jakość życia rozpatrywana jest w różnych aspektach w poszczególnych dyscyplinach naukowych), natomiast druga wskazuje na potrzebę i stara się sprecyzować uniwersalne pojęcie jakości życia (Borys 2015).

Jedną z najczęściej przywoływanych w badaniach multidyscyplinarnych definicją tego pojęcia jest ta zaproponowana przez Quality of Life Group działającą w ramach Światowej Organizacji Zdrowia (WHOQOL Group 1995), zgodnie z którą jakość życia definiowana jest jako spostrzeganie przez jednostkę jej pozycji w życiu w kontekście kultury i systemów wartości akceptowanych przez społeczeństwo, w jakich żyje, oraz w relacji do jej celów życiowych, oczekiwań, zainteresowań. Mimo iż definicja była stworzona na potrzeby badań jakości życia w kontekście zdrowia publicznego, jest ona uniwersalna i porusza aspekty zarówno obiektywne (np. transport, warunki środowiskowe, dostęp do opieki zdrowotnej), jak i subiektywne (sprawy duchowe, religijne czy osobiste przekonania, stosunki społeczne itp.). Nawiązując do tej definicji w badaniach nad jakością życia można wyróżnić dwa podejścia: subiektywne i obiektywne (Van Kamp i in. 2003), które są niezbędne, aby zbadać relację

związaną z jakością życia (Cummins 2000). Niektórzy badacze zwracają uwagę, iż czynniki obiektywne i tak nie odzwierciedlają jakości życia jednostki, które wynika z jej odczuć (Poll 1997). Badając jakość życia istotne jest, aby pamiętać w jakim celu się to robi. Dlatego też w kolejnej części przeanalizowane będą przykłady metod wykorzystywanych przez instytucje międzynarodowe, a także narodowe w celu pomiaru jakości życia. Analiza tych metod pozwoliła ukształtować badania realizowane w niniejszej pracy z uwzględnieniem wszelkich aspektów związanych z miastami średnimi w Polsce (w szczególności dostępność danych na danym poziomie administracyjnym) oraz wskazała na wiele problemów metodologicznych w badaniu jakości życia na tym poziomie administracyjnym. W niniejszej pracy przyjęto definicję jakości życia za Światową Organizacją Zdrowia (WHOQOL Group 1995), która implikuje jej podział na obiektywną i subiektywną jakość życia (*ang. subjective well-being – SWB*).

Wielość zagadnień oraz szerokie spektrum zainteresowań naukowców z różnych dziedzin naukowych spowodowały, iż w niniejszej rozprawie w zakresie obiektywnej jakości życia autorka skoncentruje się na aspektach związanych z jakością życia w mieście/w środowisku miejskim. Obiektywna jakość życia ogranicza się do obiektywnych składników lub wymiarów i mierzona jest za pomocą wskaźników statystycznych, które dotyczą rzeczywistości społecznej i nie są filtrowane przez postrzeżenie oraz są niezależne od osobistych ocen (Boelhouwer i Noll 2014). Traktowanie jakości życia wielowymiarowo i jako zagadnienie interdyscyplinarne oraz dostosowując charakter pozyskiwanych danych do różnych wymiarów zarówno terytorialnych, jak i przedmiotowych, daje szansę na wypracowanie porównywalnego sposobu pomiaru jakości życia mieszkańców oraz realizację polityki opartej na faktach i danych (*ang. evidence-based policy*). Instytucje polityczne (np. UE, OECD, WHO) wydają się być zgodne co do tego, iż jakość życia to zarówno aspekty obiektywne, jaki i subiektywne, a o jakości tej nie świadczą jedynie czynniki ekonomiczne. Każda z nich realizuje jednak odmienne badania związane z jakością życia, tak samo jak państwa członkowskie UE. Instytucje te korzystają i czerpią z opracowań badaczy, naukowców i praktyków, aby stworzyć model, który pozwoli na zebranie porównywalnych i kompleksowych danych w różnych państwach.

Rysunek 1 Jakość życia w badaniach

Źródło: opracowanie własne

Jakość życia w mieście jest obecnie jednym z głównych motywów przyświecających realizacji inwestycji czy kształtowaniu planów i strategii miejskich. Dalsze rozważania skoncentrowane zostaną na jakości życia w mieście (*ang. urban quality of life*) i jej determinantach.

Na podstawie danych i analiz przeprowadzonych przez Organizację Narodów Zjednoczonych 55% światowej populacji w 2018 roku zamieszkiwała tereny zurbanizowane, podczas gdy w roku 1950 było to tylko 30%, a prognozy dla roku 2050 wskazują, iż będzie to 68% (United Nations 2019). Obecnie w Europie poziom urbanizacji to 74%, natomiast prognozuje się osiągnięcie około 83,7% do roku 2050 (United Nations 2019). Ponadto jak wskazują analizy działalność gospodarcza w 28 krajach UE koncentruje się w terenach zurbanizowanych, które to w roku 2012 wygenerowały większość unijnego PKB (53%) (Eurostat 2016b). Jeśli większość ludności w Unii Europejskiej zamieszkuje miasta i tereny zurbanizowane, determinanty rozwoju i aspektów jakości oraz warunków życia w tych obszarach stały się centrum zainteresowania naukowców. Na szczeblu unijnym również podejmowane są inicjatywy polityczne (np. Urban Agenda, Urbact) w celu ciągłego udoskonalania jakości życia mieszkańców w mieście. Jak wskazują badacze należy poszerzyć badania w szczególności z wykorzystaniem metod empirycznych, aby pomóc stworzyć narzędzia politykom w celu lepszego kształtowania jakości życia w mieście (Węziak-Białowolska 2016). O wieloaspektowości i złożoności zagadnień świadczyć może między innymi kwerenda literaturowa związana z aspektami jakości życia w mieście, której podsumowanie przedstawiono w Tabeli 4.

Jak wskazuje Węziak-Białowolska analizy te są często tylko teoretyczne i brakuje im spojrzenia wizjonerskiego z perspektywy krajobrazowej czy urbanistycznej (Van Kamp i in. 2003; Węziak-Białowolska 2016). Zarówno Chalres Montogmrey, jak i Gehl analizują rozwiązania głównie architektoniczne i urbanistyczne w miastach, w szczególności zwracając uwagę na człowieka oraz wskazując, jak uczynić miasta dostępne dla ludzi i planowane w skali człowieka (Gehl 2010; Montgomery 2015). Z kolei analiza jakościowego podejścia do form miejskich dokonana przez grupę

naukowców również wskazuje na wielowymiarowy wpływ na jakość życia mieszkańców (Clifton i in. 2008). Din natomiast wskazuje, iż analizy jakości życia w mieście nie można prowadzić jednowymiarowo, gdyż wyróżnia się jej 7 wymiarów: środowiskowy, fizyczny, mobilny, społeczny, psychologiczny, ekonomiczny oraz polityczny (Din i in. 2013).

Szczegółowa analiza literatury przedmiotu w zakresie jakości życia w mieście z uwzględnieniem głównych dziedzin, w ramach których analizowane są wskaźniki jakości usług miejskich w normie ISO (ISO 2017) pozwoliła zebrać i podsumować najważniejsze dokonania i badania naukowców w tym zakresie. Co istotne, bardzo rzadko, ze względu na szeroki zakres, występują badania uwzględniające całą grupę analizowanych wskaźników, przeważnie badania dotyczą najwyższej kilku grup wskaźników w korelacji np. z jakością życia (definiowaną również w różny sposób). Badania dotyczą przeważnie zagregowanych danych na poziomie krajowym. Pod tabelą dokonano krótkiego podsumowania publikacji w każdym z analizowanych obszarów.

Tabela 4 Grupy zagadnień z normy ISO 37120 (analizowane w dalszej części badań własnych) w zakresie jakości życia poruszane w artykułach naukowych

Grupa wskaźników	Przykłady publikacji
Gospodarka	(Aysan i Aysan 2017; Hultman, Sven, i Hörnquist 2006; Ventegodt I in. 2008; Zenker, Petersen, i Aholt 2013)
Szkolnictwo	(Bramley i Kofi Karley 2007; Edgerton, Roberts, i von Below 2012; Neamtu 2015; Ross i Van Willigen 1997)
Energia	(Banister 1996; Nader i Beckerman 1978; Nadimi 2019; Pasten i Santamarina 2012)
Środowisko	(Gyourko, Kahn, i Tracy 1999; Bin Hitam i Binti Borhan 2012; Insch i Florek 2010; Keles 2012; Kline 2000; OECD 2014; Portney 2013; Seashore, Milbrath, i Hankiss 1978; Zenker i in. 2013)
Finanse publiczne	(Gyourko i Tracy 1989)(Gyourko i Tracy 1991)(Carruthers i Úlfarsson 2008) (Bayoh, Irwin, i Haab 2006)
Požary i czas reakcji	(Carruthers i Úlfarsson 2008) (American Public Health Association 2001)(Hasofer i Thomas 2008)(Sufianto i Green 2012)(Yonk, Smith, i Wardle 2017)(Yonk i Smith 2018)
Zarządzanie publiczne	(Álvarez-Daz, Gonzalez, i Radcliff 2010) (Baum, Arthurson, I Rickson 2010) (Cárcaba i in. 2017; TOKSÖZ 2008)
Zdrowie	(Baum i in. 2010) (Vlahov i in. 2007) (TZOULAS i in. 2007) (Dye 2008) (Krefis i in. 2018) (Carta MG i in. 2012) (Song i in. 2015)
Rekreacja	(Lloyd i Auld 2002) (London, Crandall, i Seals 1976) (Møller 1992)(Eurostat 2016a) (Din i in. 2013) (Campbell 1981) (Cummins 1996) (Flanagan 1978) (Baker i Palmer 2006) (Allen 1991)
Bezpieczeństwo	(Carruthers i Úlfarsson 2008) (McCrea, Stimson, i Western 2005), (Parkes, Kearns, i Atkinson 2002) (Mulvey 2002) (Krupat i Guild 1980) (Lewis i Salem 1981)

Grupa wskaźników	Przykłady publikacji
Schronienie	(Lehman i in., 1995) (Bearsley i Cummins 1999) (Hubley i in. 2014), (Stein i Gelberg 1997) (Gilmer i in., 2010)
Odpady stałe	(Baud i in. 2001) (Njoku, Edokpayi, i Odiyo 2019) (Kocasoy 2000) (Nzeadibe 2009)
Telekomunikacja i innowacje	(Edwards-Schachter i in., 2012 (Mazzucato 2018) (Vitale 2005) (Lee i Trimi 2018) (Schumpeter 1934) (Edwards-Schachter, Matti, I Alcántara 2012) (Vitale 2005) (Lee i Trimi 2018) (Rohman 2012) (Katz 2009). (Visca i in. 2020) (Gądek i Miśko 2020)
Transport	(Banister 1996) (Banister i Bowling 2004) (Lee i Sener 2016) (Steg i Gifford 2005)(Schneider, Guo, i Schroeder 2013) (Schneider i in. 2013) (Aguiar i Macário 2017)
Planowanie przestrzenne	(Clifton i in. 2008) (Myers 1988) (Din i in. 2013) (Santos i Martins 2007) (Khalil 2012) (Smith i Levermore 2008) (Ülengin, Ülengin, i Güvenç 2001) (Pacione 2003)
Ścieki	(A. Vantarakis i in. 2016) (Kontogianni i in. 2003) (Zarra i in. 2008) (Djukic i in. 2016) (Gherghel i in. 2020)
Woda i oczyszczalnie	(Cassivi, Waygood, i Chang Dorea 2017) (Keles 2012) (Gleick 1998)

Zródło: opracowanie własne

Jak wskazuje analiza publikacji związanych z aspektami gospodarki część z nich dotyka wpływu i korelacji związanych z potencjałem znalezienia zatrudnienia (Zenker i in. 2013), statusem związanym z zatrudnieniem (Aysan i Aysan 2017), komparacją jakości życia osób zatrudnionych i bezrobotnych (Hultman i in. 2006). Można również odnaleźć ciekawe badania i analizy wskazujące na brak lub niewielki wpływ statusu materialnego (praca, lub jej brak) na globalnie rozpatrywaną jakość życia.

W zakresie edukacji badano np. wpływ poziomu edukacji na jakość życia i wskazano, iż inwestycje w kapitał ludzki wpływają nie tylko na rozwój gospodarczy, ale również przyczyniają się do lepszej jakości życia (Neamtu 2015). Badania wskazują również, iż wyższy poziom edukacji jest pozytywnie skorelowany z subiektywnym poczuciem jakości życia (dobrostanem) (Ross i Van Willigen 1997). Inni autorzy również wskazują, iż „...pozytywny wpływ osiągnięć edukacyjnych na jakość życia jest w sumie bardzo przekonujący.” (Edgerton i in. 2012).

Zagadnienia związane z energią, w szczególności zużywaną przez transport, często są w korelacji z jakością życia (mieszkanie za miastem, z koniecznością codziennego wielokrotnego używania środków transportu do niemal wszystkich podstawowych czynności). Publikacje te wskazują ten obszar jako pole do zmian poprzez odpowiednie kształtowanie miast, które zapewniając wyższą jakość życia, spowodują, iż ludzie mniej chętnie osiedlać się będą poza nimi (Banister 1996). W analizach powiązań zużycia energii oraz jakości życia przeprowadzonych m.in. w społeczeństwie amerykańskim nie odnaleziono zależności pomiędzy większą jakością życia a rosnącym

zużyciem energii, w szczególności w tzw. świecie przemysłowym (Nader i Beckerman 1978; Nadimi 2019). Naukowcy zajmują się również prognozowaniem zużycia energii przy jednoczesnym zapewnieniu i wzroście jakości życia. W szczególności w krajach rozwijających się, koszty te można zredukować bez wpływu na jakość życia. W tym aspekcie wskazuje się na rolę rządów w zwiększaniu efektywności energetycznej w życiu i zmniejszaniu nierówności społecznych (Pasten i Santamarina 2012).

Aspektem, który zajmuje wielu naukowców jest powiązanie jakości życia i środowiska oraz jego stanu. Część z prac zajmowała się aspektami związanymi ze środowiskiem naturalnym (Insch i Florek 2010) i wskazują one pozytywną korelację z postrzeganą i oczekiwaną jakością życia, przeważnie pokazując trzy aspekty wpływające na jakość życia: dostęp do infrastruktury środowiskowej, degradacja zasobów naturalnych oraz zanieczyszczenie powietrza (Keles 2012). Dokonywane są analizy w skali pojedynczych miast (Kline 2000) związane z zastosowaniem wskaźników w kontekście stworzenia miast z lepszą jakością życia i odpowiadającym na potrzeby mieszkańców (jednak głównie związanych z kwestiami środowiskowymi). Również organizacje międzynarodowe, w tym OECD prowadzą badania związane z wpływem środowiska na jakość życia, przede wszystkim w dwóch aspektach: narażenie na zanieczyszczenie środowiska i koszty środowiskowe oraz publiczny dostęp do środowiskowych usług i udogodnień (OECD 2014). Efekty ekologiczne są determinantami ludzkiego zdrowia i dobrostanu, a istniejące warunki środowiskowe wpływają na obiektywną jakość życia mieszkańców. Dlatego też OECD opracowało zestaw wskaźników monitorujących tzw. „zielony rozwój” (*ang. green growth*). Również inni naukowcy podejmują próby stworzenia zestawów wskaźników determinujących fakt czy miasto rozwija się w sposób zrównoważony (czyli zarówno uwzględniane są kwestie środowiskowe, jak i ich konsekwencje na jakość życia mieszkańców). Takie analizy przeprowadził w USA Portney (Portney 2013), jednak jak sam wskazuje analizy są jedynie adekwatne do miast amerykańskich i nie można ich zastosować gdzie indziej. Już w latach 70-tych XX w. grupa ekspertów pracująca dla Unesco (Seashore i in. 1978) podejmowała próby zebrania i ujednoczenia wskaźników mierzących jakość życia, w tym w szczególności aspekty środowiskowe, które były podejmowane przez naukowców również w latach późniejszych (Zenker i in. 2013).

Na podstawie przeprowadzonych w Stanach Zjednoczonych Ameryki badań stwierdzono, iż finanse publiczne bezpośrednio powiązane są z jakością życia (Carruthers i Úlfarsson 2008; Gyourko i Tracy 1989, 1991), jednak nie decydują one o wyborze np.

miejsca do zamieszkania, gdyż w tym przypadku bardziej istotne są np. niskie wskaźniki przestępczości, dobre szkoły i inne namacalne wyniki wydatków samorządów lokalnych (Bayoh i in. 2006; Carruthers i Úlfarsson 2008). Zatem wydatki poniesione na zapewnienie wysokiej jakości tych usług miejskich mogą przekładać się na jakość życia mieszkańców.

Kolejna grupa wskaźników analizowana w zakresie zapewnienia jakości dla mieszkańców miast to grupa związana z ochroną przeciwpożarową i czasem reakcji odpowiednich służb. Część badaczy zajmuje się w szczególności analizą poszczególnych wskaźników i ich korelacją z wydatkami oraz gęstością tkanki urbanistycznej, czy zjawiskiem rozlewania się miast (Carruthers i Úlfarsson 2008). Co oczywiste wiele badań wykazuje pozytywny wpływ ochrony przeciwpożarowej na jakość życia mieszkańców oraz pozytywne aspekty związane z rozwojem ekonomicznym (American Public Health Association 2001; Hasofer i Thomas 2008; Sufianto i Green 2012; Yonk i Smith 2018; Yonk i in. 2017).

W zakresie zarządzania publicznego i jego korelacji z jakością życia przekrojową analizę w tym aspekcie przeprowadził m.in. Baum (Baum i in. 2010). Wykonał on wraz z zespołem analizę czynników socjoekonomicznych, które wpływają na mieszkańców, w szczególności na ich postrzeganie miejsca, w którym żyją, a przez to poczucia szczęścia czy jakości życia. Wyniki badań pozwalają wskazać, iż poczucie szczęścia mieszkańców wymaga „...mniej inżynierii społecznej i bardziej inteligentnego planowania usług i infrastruktury.” (Baum i in. 2010). Analizy prowadzone przez grupę badaczy z wykorzystaniem wyników DDB Life Style Survey (Putnam 2000), które obejmowały 40 tys. osób z 48 krajów wskazują, iż wszystkie elementy kształtujące politykę publiczną (partycypacja, partie polityczne, grupy interesów, itp.) mają bezpośredni wpływ na jakość życia (Álvarez-Daz i in. 2010). Literatura przedmiotu wskazuje, iż jakość zarządzania powinna być oceniana nie tylko na podstawie jakości świadczonych usług, ale również jakości życia mieszkańców (Bovaird i Löffler 2003). Badania prowadzone w Hiszpanii wśród samorządów lokalnych wykazały pozytywną relację między partycypacją społeczną oraz rzetelnością budżetową (ujęte wskaźnikami: nadwyżka pieniężna i zadłużenie per capita) i jakością życia. Jednak nie znaleziono związku między transparentnością samorządów a jakością życia. Kompleksową analizę

dobrego zarządzania również w kontekście zapewnienia wysokiej jakości życia przeprowadził Toksoz (Toksöz 2008)⁴.

Zagadnienia związane ze zdrowiem oraz jakością życia poruszane przez wielu badaczy, są szeroko analizowane również w kontekście zapewnienia wysokiej jakości życia pacjentom. Zdrowie w korelacji z jakością życia pojawia się w badaniach jako jeden z analizowanych elementów (Baum i in. 2010) lub też prowadzone są szczegółowe analizy wpływu stanu zdrowia na jakość życia i odwrotnie (Carta MG i in. 2012; Dye 2008; Krefis i in. 2018; Song i in. 2015; Tzoulas i in. 2007; Vlahov i in. 2007) analizując tzw. zdrowotną jakość życia (ang. health related quality of life -HRQoL).

Tereny rekreacyjne w mieście pomagają zapewnić odpowiednią jakość życia mieszkańców zarówno w wymiarze środowiskowym, jak i fizycznym (Din i in. 2013). Wiele badań naukowych potwierdziło pozytywną korelację między rekreacją i czasem wolnym a jakością życia (Eurostat 2016a; Lloyd i Auld 2002; London i in. 1976; Møller 1992; Unger i Kernan 1983). Jednak część prac wskazywała sprzeczne rezultaty (Campbell 1981; Cummins 1996; Flanagan 1978), czy nawet negatywne powiązanie rekreacji i jakości życia (Allen 1991). Inne badania wskazują, iż tereny rekreacyjne mogą mieć pozytywny wpływ na jakość życia, jednak należy rozpatrywać potrzeby nie tylko uczestników z nich korzystających ale wszystkich mieszkańców (Baker i Palmer 2006).

Badania prowadzone w zakresie jakości życia i jego związków z bezpieczeństwem wykazują przeważnie negatywną korelację pomiędzy postrzeganym poziomem przestępczości a jakością życia czy satysfakcją z sąsiedztwa. Tak okazało się np. w przypadku badań jakości życia w Brisbane w Australii (McCrea i in. 2005), czy w Wielkiej Brytanii (Parkes i in. 2002). Niskie wskaźniki przestępczości mogą przełożyć się na jakość życia mieszkańców (Carruthers i Úlfarsson 2008). Ciekawe badania w zakresie przestępczości, poczucia bezpieczeństwa oraz jakości życia prowadziła na przestrzeni 14 lat Anne Mulvey (Mulvey 2002). Zagadnienia związane z przestępczością mają ogromny wpływ na jakość życia (Krupat i Guild 1980; Lewis i Salem 1981).

Aspekt jakości życia związany jest również ze schronieniem, z którym rozpatrywany jest poziom bezdomności, jak i udziałem ludzi żyjących w bardzo złych warunkach (np. slumsy). Badania przeprowadzone na grupie osób bezdomnych w Baltimore (zarówno żyjących na ulicy jak i w schroniskach dla

---

⁴ Więcej na temat jakości zarządzania publicznego w 1.5 niniejszej rozprawy.

bezdomnych) wykazują, iż zarówno obiektywna i subiektywna jakość życia osób bezdomnych była wyraźnie gorsza od grupy, która miała swoje miejsce zamieszkania (Lehman i in. 1995). Z kolei dzięki przeprowadzonemu szerokiemu przeglądowi literatury potwierdzono, iż grupa osób bezdomnych charakteryzuje się niższą w porównaniu do całej populacji, ale również do grupy posiadających mieszkanie, subiektywną jakością życia (Hubley i in. 2014). Jednak brakuje badań wskazujących powiązania między subiektywną jakością życia a innymi zmiennymi, jak demografia, zdrowie i inne. Z kolei badania prowadzone wśród młodzieży (bezdomnej, zagrożonej bezdomnością i mającej miejsce zamieszkania) wykazały, iż osoby bezdomne charakteryzują się znacznie niższą subiektywną jakością życia (Bearsley i Cummins 1999). Kolejne badania wśród grupy 531 osób (pacjentów klinik) również potwierdziły, iż grupa osób bezdomnych charakteryzuje się gorszymi odczuciami w zakresie satysfakcji z życia niż grupa osób mających miejsce zamieszkania (Gilmer i in. 2010; Stein i Gelberg 1997).

Na jakość życia w mieście wpływa również w oczywisty sposób kwestia odpadów stałych i funkcjonujących systemów zarządzania nimi. Prowadzone badania wskazują, iż na przykładzie krajów rozwijających się np. Indie, Filipiny czy Peru, wprowadzenie systemów zarządzania odpadami w miastach może znacząco przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców (Baud i in. 2001). Kwestia ta wymaga kompleksowego podejścia, gdyż prowadzone badania wskazują, iż osoby zamieszkujące w pobliżu wysypisk śmieci zgłaszają niższą jakość życia i satysfakcję z życia, jak również są pełne obaw odnośnie stanu swojego zdrowia w przyszłości (Njoku i in. 2019). Przegląd literatury związanej z jakością życia i kwestią odpadów stałych wskazuje, iż znacząco więcej publikacji i badań prowadzonych jest w krajach rozwijających się, które są na etapie porządkowania i systematyzowania w praktyce kwestii odpadów, natomiast znacznie mniej można odnaleźć publikacji europejskich. Wszystkie jednak analizy wskazują, iż uporządkowany i sprawny system zarządzania odpadami przyczynia się do podniesienia jakości życia mieszkańców (Kocasoy 2000; Nzeadibe 2009). Przeprowadzone badania wskazują, iż sprawne zarządzanie odpadami stałymi, w szczególności w formie związków międzygminnych może wpłynąć pozytywnie na jakość życia mieszkańców (Baud i in. 2001).

Kolejna grupa zagadnień związanych z jakością życia to telekomunikacja i innowacje. Badania w tym obszarze wydają się o tyle istotne, iż np. w Polsce brakuje informacji statystycznych na poziomie miast (w szczególności miast

średnich) związanych z tym zagadnieniem. Innowacje, w tym w szczególności innowacje publiczne przyczyniają się znacząco do rozwoju regionu, a więc mogą wyraźnie oddziaływać na zagadnienia związane z jakością życia (Mazzucato 2018). Już w 1934 roku Schumpeter zwracał uwagę na zagadnienie związane z innowacjami i ich wpływem na jakość ludzkiego życia (Schumpeter 1934). Pojawiają się badania związane z tzw. społeczną innowacją, która może służyć do podnoszenia jakości życia, ale również do zbadania potrzeb mieszkańców w tym zakresie (Edwards-Schachter i in. 2012). Badania związane z innowacjami dotyczą często tylko pewnego zakresu zarządzania publicznego (np. policji) i jego wpływu na jakość życia (Vitale 2005), a także szerokiej analizy wpływu innowacji na jakość życia (Lee i Trimi 2018). Kwestia rozwoju usług komunikacyjnych często analizowana jest w kontekście krajów rozwijających się (Rohman 2012). Rozwój zarówno innowacji oraz usług telekomunikacyjnych przyczynia się do poprawy jakości życia (np. przez możliwość pracy zdalnej) (Katz 2009). Innowacje w różnych dziedzinach życia w mieście przyczyniają się do poprawy jakości życia jego mieszkańców, np. innowacje w transporcie publicznym (Gądek i Miśko 2020). Jak bardzo innowacje cyfrowe mogą poprawić jakość życia przekonał się wspaniale w dobie Covid-19, w szczególności innowacje cyfrowe w tym okresie miały szansę poprawiać jakość życia pacjentów (Visca i in. 2020).

Na jakość życia mieszkańców wpływają kwestie związane z transportem zarówno indywidualnym, jak i zorganizowanym publicznym (Banister 1996), szczególnie osób o ograniczonych możliwościach poruszania się (ang. people with reduced mobility - PRM) (Banister i Bowling 2004). Wskazywana jest konieczność planowania i rozwoju transportu nie tylko przy uwzględnieniu obiektywnych fizycznych czynników wpływających na jakość życia, natomiast pomijane są aspekty mentalne czy społeczne (Lee i Sener 2016). Zagadnienie transportu i jakości życia analizowane jest zarówno w aspekcie krótkoterminowych korzyści użytkowników, jak i długoterminowych korzyści/kosztów dla środowiska (Steg i Gifford 2005). Wiele prac wskazuje na powiązanie transportu i jakości życia oraz potrzeby uwzględniania tych relacji przy realizacji zadań publicznych w zakresie transportu i zarządzania nim w mieście (Aguiar i Macário 2017; Schneider i in. 2013).

Planowanie przestrzenne i jego wpływ na jakość życia i dobrostan są szeroko opisane w literaturze przedmiotu. Planowanie przestrzenne z ukierunkowaniem na uzyskanie jak najlepszej (kompleksowej) jakości życia to koncepcja, która powinna przyświecać urbanistom (Clifton i in. 2008; Myers 1988; Pacione 2003). Jakość

życia w zagospodarowaniu przestrzennym zgodnie z najnowszymi trendami ujmowana jest w matrycy łączącej teorie związane z jakością życia oraz zasady projektowania przestrzennego, której zasady i filary podzielono na następujące obszary: środowiskowe, fizyczne, mobilność, społeczne, psychologiczne, gospodarcze i polityczne (Din i in. 2013). Do oceny i analizy potrzeb związanych z planowaniem przestrzennym używane są ilościowe i jakościowe analizy dotyczące jakości życia (Santos i Martins 2007; Ülengin i in. 2001). Realizowane badania pokazują zależności jak strategiczne planowanie przestrzenne może wpływać na jakość życia mieszkańców (Khalil 2012). Wiele prac koncentruje się np. na planowaniu przestrzennym zapewniającym odpowiednią jakość życia w kontekście zmian klimatycznych i ocieplenia klimatu (Smith i Levermore 2008).

W zakresie ścieków i jakości życia sprawdzano np. korelację między jakością życia a odległością zamieszkania od oczyszczalni ścieków (A. Vantarakis i in. 2016). Badano społeczne korzyści związane z powszechnym zastosowaniem oczyszczania ścieków (Djukic i in. 2016; Gherghel i in. 2020; Kontogianni i in. 2003), czy z uciążliwościami oraz wpływem na jakość życia oczyszczalni ścieków (Zarra i in. 2008). Dostęp do wody pitnej jest ściśle związany z jakością życia (Cassivi i in. 2017; Keles 2012), a przede wszystkim stanowi jedno z fundamentalnych praw człowieka (Gleick 1998).

Jakość życia w kontekście miejskim stanowi kluczowy obszar implementacji polityk, a jednocześnie stanowi przedmiot zainteresowania znacznej liczby badaczy, którzy dążą do uzyskania naukowych dowodów na wpływ różnorodnych elementów życia miejskiego na jakość życia jednostek (Węziak-Białowolska 2016). Podsumowując analizę literatury naukowej skoncentrowanej na różnych aspektach związanych z jakością życia, zauważalne jest brak kompleksowych badań dotyczących realiów małych i średnich miast, co równocześnie rodzi potrzebę stworzenia uniwersalnych narzędzi i analiz, mających zastosowanie w przyszłych badaniach. W obszarze jakości życia miejskiego, zwłaszcza w mniejszych miejscowościach, istotną rolę powinna odgrywać współpraca naukowców i badaczy, ukierunkowana na dostarczanie władzom lokalnym narzędzi analitycznych oraz wiedzy, która umożliwi podejmowanie działań zgodnych z potrzebami mieszkańców, wpływając tym samym na poprawę jakości życia.

2.2 Badanie jakości życia

2.2.1 Badania na poziomie Unii Europejskiej

Badania jakości życia na poziomie Unii Europejskiej mają swoje korzenie w strategii UE na rzecz zrównoważonego rozwoju (Rada Unii Europejskiej 2006). Ich celem jest określenie i rozwinięcie działań, które umożliwią UE osiągnięcie ciągłej poprawy jakości życia zarówno obecnych, jak i przyszłych pokoleń, poprzez tworzenie zrównoważonych społeczności zdolnych do efektywnego zarządzania zasobami i ich wykorzystywania, przy jednoczesnym promowaniu ekologii i ochrony środowiska. Kolejny dokument wskazujący rolę jakości życia to między innymi Karta Lipska, której zapisy koncentrują się na zapewnieniu w europejskich miastach zrównoważonego rozwoju poprzez m.in. „...wysoką jakość projektowania urbanistycznego, architektury i środowiska”(Rada Unii Europejskiej 2007). W Karcie Lipskiej ministrowie państw członkowskich wskazują potencjał innowacji społecznych, które mogą przyczyniać się do zapewnienia dobrobytu, ochrony środowiska i spójności społecznej. Działania podejmowane w ramach zrównoważonego rozwoju powinny rozwijać miasta jako miejsca, w których ludzie chcą mieszkać i pracować, teraz i w przyszłości: bezpieczne i integracyjne miejsca, które są dobrze zaplanowane, zbudowane i prowadzone, które oferują równe szanse i dobre usługi dla wszystkich. Polityka spójności UE na lata 2014-2020, a w szczególności Agenda Miejska (*ang. Urban Agenda*), przeznaczyła około 15 miliardów euro na zrównoważony rozwój obszarów miejskich. Cel jaki miał zostać osiągnięty to zapewnienie inteligentnego, zrównoważonego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju obszarów miejskich poprzez inicjatywy na rzecz: inteligentnych miast, miast ekologicznych i miast sprzyjających włączeniu społecznemu (Unia Europejska 2016). Kolejny okres programowania Unii Europejskiej i rozwój strategicznych obszarów Unii w latach 2021-2028 przewiduje dokument Nowy Zielony Ład – Zielona Europa (*ang. New Green Deal Green Europe*) (Unia Europejska 2019). Zielony Ład jest integralną częścią strategii Komisji Europejskiej dążącej do wprowadzenia w życie Agendy Rozwojowej 2030 oraz celów zrównoważonego rozwoju (ONZ 2015), a także założeń i kierunków realizacji polityki przez Panią Przewodniczącą Komisji Europejskiej Ursulę von der Leyen. Zgodnie z zapowiedziami Unia Europejska będzie integrować do Europejskiego

Semestru (Unia Europejska 2010) cele Zrównoważonego Rozwoju. Działania te zmierzają do wyznaczenia zrównoważonego rozwoju oraz dobrostanu obywateli (*ang. well-being*) jako nadrzędnych celów polityki UE.

Proces zmierzający do ustrukturyzowanego badania zagadnień związanych z jakością życia rozpoczął się w sierpniu 2009 roku, gdy Komisja Europejska opublikowała komunikat zatytułowany "PKB oraz poza - pomiar postępu w zmieniającym się świecie" (Komisja Wspólnot Europejskich 2009). W raporcie zaproponowano 5 działań priorytetowych, dążąc do kontynuacji opracowania wskaźników ekonomicznych, środowiskowych i społecznych oraz dokładniejszego informowania o dystrybucji i nierówności, biorąc pod uwagę również perspektywę gospodarstwa domowego i indywidualną. We wrześniu 2009 roku Komisja ds. Oceny Wyników Gospodarczych i Społecznych (Komisja Stiglitz-Sena-Fitoussiego) opublikowała sprawozdanie (Stiglitz, SEN, i FITOUSS 2009) zawierające 12 zaleceń dotyczących tego, jak lepiej mierzyć wyniki gospodarcze, dobrostan społeczny i zrównoważony rozwój.

Aby jednak przełożyć zaproponowane w powyższych raportach wyzwania do praktyki dla Europejskiego Systemu Statystycznego (ESS), Eurostat i INSEE (Państwowy Instytut Statystyki i Badań Ekonomicznych z Francji) powołały Grupę ds. pomiaru postępu, dobrostanu i zrównoważonego rozwoju (*ang. Sponsorship Group on Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development - SpG*), która rozpoczęła pracę wiosną 2010 roku. Natomiast we wrześniu 2010 roku konferencja DGINS w Sofii ponownie potwierdziła zaangażowanie członków ESS do grupy, a w listopadzie 2011 roku Komitet ds. Europejskiego Systemu Statystycznego zatwierdził sprawozdanie końcowe Grupy Sponsorskiej (Sponsorship Group on Measuring Progress Well-being and Sustainable Development 2011). Główne zalecenia wynikające z tego raportu to:

- wzmocnienie perspektywy gospodarstw domowych i aspektów dystrybucyjnych w zakresie dochodów, konsumpcji i dobrostanu,
- poprawa wielowymiarowych mierników jakości życia,
- opracowanie, na podstawie istniejących danych, tabeli wskaźników, obejmującej możliwie wszystkie wymiary,
- rozwój i badanie znaczenia wskaźników syntetycznych (nie należy mylić ze wskaźnikami złożonymi),

- dalszy rozwój statystycznego zakresu dotyczącego jakości życia, rozwijanie statystyki UE dotyczącej dochodów oraz warunków życia (EU-SILC).

W efekcie dalszych prac i rozwoju statystyki dotyczącej jakości życia - Grupa Ekspertów (EG) opracowała ostateczne i kompleksowe ramy wraz z pierwszym zestawem wskaźników jakości życia w 2015 roku. Ramy zostały rozpowszechnione za pośrednictwem specjalnej sekcji na stronie internetowej Eurostatu, która jest aktualizowana zgodnie z rozwojem sytuacji i dostępnością danych.

Europejskie Badanie Jakości Życia (ang. European Quality of Life Survey) (Eurofound 2017) jest prowadzone przez Eurofound, jedną z agencji unijnych. Jest to kolejny międzynarodowy instrument służący monitorowaniu jakości życia w Europie. Strategia monitorowania zastosowana w badaniu wynika z ram koncepcji, które łączą w sobie i koncentrują się zarówno na warunkach obiektywnych, jak i subiektywnych ocenach, zarówno na indywidualnych warunkach życia, jak i cechach społecznych. Wyniki prowadzonych badań i związana z nimi debata publiczna przyczyniła się do rozwoju programu "Beyond GDP" (Komisja Wspólnot Europejskich 2009).

2.2.2 Badania prowadzone przez OECD

OECD współpracuje z ponad 100 krajami i jest globalnym forum, które promuje polityki mające na celu poprawę dobrobytu ekonomicznego i społecznego ludzi na całym świecie. Jedną z głównych misji OECD jest promowanie „Lepszej polityki dla lepszego życia” (ang. *Better policies for better lives*). Od ponad 10 lat pomiar dobrostanu i postępu społecznego jest jednym z kluczowych priorytetów dla tej organizacji. Rozpoczęta w maju 2011 roku inicjatywa (z okazji 50-lecia istnienia OECD) zmierza do opracowania statystyk, które w coraz lepszym stopniu odzwierciedlą te aspekty życia, które mają znaczenie dla ludzi i kształtują ich jakość życia. Ramy związane z pomiarem dobrostanu i jakości życia zostały opracowane (tak jak w przypadku Unii Europejskiej) zgodnie z zaleceniami z raportu Stiglitz-Sena-Fitoussiego (Stiglitz i in. 2009) oraz z uwzględnieniem konsultacji z międzynarodowymi ekspertami i krajowymi urzędami statystycznymi reprezentowanymi w Komitecie Statystycznym OECD. W efekcie OECD co dwa lata publikuje sprawozdanie "How's Life?"(OECD 2020), a ponadto publikuje interaktywny zbiór danych w postaci "Your Better Life Index" (OECD b.d.). Są to dwie najważniejsze inicjatywy, ale OECD prowadzi również szereg

szczegółowych badań i analiz (korzystając i zbierając dostępne dane statystyczne) związanych z różnymi obszarami dobrobytu, a także różnicami terytorialnymi. Raport *How's Life?* dostarcza kompleksowych informacji o poczuciu dobrostanu w krajach OECD i innych głównych gospodarkach, poprzez analizę warunków materialnych i jakości życia ludzi. Natomiast drugie narzędzie – „Your Better Life Index” jest interaktywnym, internetowym instrumentem, który pozwala obywatelom porównać poziom odczuwalnej jakości życia (dobrostan) w krajach OECD i poza nimi zgodnie z ich własnymi poglądami. Został on stworzony, aby zaangażować ludzi w dyskusję na temat dobrego samopoczucia i poprzez ten proces dowiedzieć się, co jest dla nich najważniejsze.

OECD stale prowadzi badania i rozwija obszary związane z jakością życia, w szczególności nad udoskonaleniem danych statystycznych, aby wypełnić lukę między wskaźnikami makroekonomicznymi i pozostałymi, które bezpośrednio dotyczą ludzkiego życia. W związku z tym dostępnych jest wiele wytycznych dotyczących pomiaru jakości życia, jak np. wytyczne pomiaru jakości środowiska pracy, wytyczne pomiaru zaufania, wytyczne pomiaru subiektywnej jakości życia, itd.

2.2.3 Badania prowadzone przez WHO

Międzynarodowa Organizacja Zdrowia (WHO), która jest między innymi autorem definicji jakości życia (WHOQOL Group 1995) uznawanej przez wielu badaczy i naukowców za jedną z najbardziej uniwersalnych i kompleksowych, a jednocześnie integrującej podejście interdyscyplinarne, również zajmuje się monitorowaniem i pomiarem jakości życia w kontekście zdrowia mieszkańców w ponad 70 krajach świata, posługując się dwoma narzędziami: WHOQOL-100 i WHOQOL-BREF. Instrumenty te wykorzystywane są do realizacji celów WHO, przy uwzględnieniu flagowej inicjatywy: Potrójne miliardy- dążąc do lepszej przyszłości (ang. *Triple Billions: targeting a better future*). Jest to główna inicjatywa z ogłoszonego w 2017 roku Trzynastego Ogólnego Programu Działań ONZ (GPW13)(WHO 2020). Ma ona na celu poprawę stanu zdrowia miliardów ludzi. Pełni przy tym rolę zarówno pomiarową, jak również jest strategią polityczną. Narzędzie to mierzy wpływ WHO na zdrowie na poziomie krajowym. Kwantyfikacja tychże wskaźników jest ściśle skorelowana z celami zrównoważonego rozwoju, aby zmniejszyć obciążenie państw w zakresie gromadzenia

danych i usprawnić wysiłki na rzecz przyspieszenia postępów w realizacji kluczowych założeń.

2.2.4 Badania krajowe na przykładzie Polski

Główny Urząd Statystyczny w Polsce mierzy jakość życia w kraju wykorzystując wielowymiarowe badania jakości życia oraz zbiera i łączy informacje związane z tym tematem z różnych źródeł danych: badań, spisów powszechnych, sprawozdań statystycznych i danych administracyjnych. Dane dotyczą w większości poziomu całego kraju (NUTS-1), pojawiają się opracowania sygnałne dotyczące województw, jednak brakuje statystyki dotyczącej mniejszych jednostek terytorialnych. Przykładem tego podejścia są opracowania pt. Jakość życia w Polsce – ostatnia edycja dotyczy roku 2017 (GUS 2017b). Przedstawione w tym opracowaniu podejście uwzględnia złożoność i wielowymiarowość pojęcia jakości życia i obejmuje zarówno aspekty obiektywne, jak i subiektywne. W ramach aspektów obiektywnych analizowane są między innymi: materialne warunki życia, zdrowie, edukacja, aktywność ekonomiczna, czas wolny i relacje społeczne, osobiste bezpieczeństwo, jakość państwa i podstawowe prawa, a także jakość środowiska naturalnego w miejscu zamieszkania. W zakresie dobrostanu subiektywnego analizowane są aspekty związane z postrzeganą jakością życia, czyli satysfakcja, jaką ludzie czerpią z różnych jego aspektów oraz z życia jako całości, a także elementy dotyczące odczuwanych stanów emocjonalnych oraz systemu wartości (GUS 2017b).

2.3 Pomiar jakości życia

2.3.1 Pomiar jakości życia na poziomie Unii Europejskiej

W ramach struktur Unii Europejskiej w wyniku prowadzonych prac od 2015 roku funkcjonuje sekcja zajmująca się badaniem i publikowaniem wyników badań związanych z jakością życia. Jako uzupełnienie danych statystycznych został wdrożony moduł ad hoc, dotyczący subiektywnej jakości życia, którego pierwsze wyniki opublikowano w 2015 roku (Eurostat 2015b). Kolejne lata to dalsze analizy, w których starano się zbadać

zależności i wyjaśnić różnice w subiektywnej jakości życia za pomocą szeregu zmiennych badanych w ramach jakości życia (Eurostat 2016a).

W 2016 roku Eurostat opublikował sprawozdanie analityczne na temat jakości życia. W sprawozdaniu tym starano się wyjaśnić różnice w subiektywnym dobrostanie za pomocą szeregu zmiennych zawartych w ramach Eurostatu dotyczących jakości życia, a także odwołano się do analizy regresji wielowymiarowej. Kolejne analizy związane z subiektywną jakością życia zostały opublikowane w 2019 roku (zob. (Eurostat 2019)).

Badania jakości życia zgodnie z rekomendacjami grup eksperckich, które opracowały system badań nad jakością życia przeprowadzane są w 9 grupach wskaźników (zakres 8+1 obszarów).

Rysunek 2 Wymiary jakości życia w badaniach prowadzonych przez Eurostat
Źródło: (Eurostat 2019) (tłumaczenie na j. polski: załącznik nr 6)

W realizowanych badaniach, osiem obszarów dotyczy „...zdolności ludzi do dążenia do samookreślonego dobrostanu zgodnie z ich własnymi wartościami i priorytetami” (Eurostat 2019), natomiast dziewiąty wymiar związany jest z osobistym postrzeganiem jakości życia i sprowadza się do ogólnych doświadczeń

życiowych (np. satysfakcji z życia, emocji, sensu życia). W ramach 9 obszarów badane są wskaźniki w bardziej szczegółowych tematach (w ramach, których wskazano wskaźniki główne i pomocnicze), a dane te mają swoje źródło w Europejskim Systemie Statystycznym (ESS) i pochodzą z m.in.:

- EU-SILC (statystyki dotyczące dochodów i warunków życia) – poziom administracyjny danych to NUTS-2 (czyli np. w Polsce województwa i region stołeczny Warszawa),
- LFS (badanie siły roboczej),
- EHIS (Europejskie Badanie Ankietowe dotyczące Zdrowia),
- źródeł administracyjnych.

W przypadku braku danych z Europejskiego Systemu Statystycznego (ESS) wykorzystywane są również inne źródła (np. EQLS -Europejskie Badanie Jakości Życia). W literaturze przedmiotu wskaźniki jakości życia dzieli się na obiektywne i subiektywne i większość badaczy reprezentuje takie właśnie stanowisko w swoich badaniach (Cummins 2000; Van Kamp i in. 2003a; Noval, Noval, i Lopez 2016; Sponsorship Group on Measuring Progress Well-being and Sustainable Development 2011; WHOQOL Group 1995). W badaniach szczególną uwagę zwraca się nie tylko na wymiary obiektywne i subiektywne, które powinny być badane w celu określania jakości życia, ale również metody pomiaru, które mogą zacierać granice między charakterem wskaźników, które mogą być wyraźnie obiektywne (np. dochody) lub wyraźnie subiektywne (np. zadowolenie z życia). Dlatego też w raportach Eurostatu rozważane są ponadto 2 wymiary związane z naturą zjawiska (obiektywny, np. zanieczyszczenie powietrza lub subiektywny np. emocje) oraz sposobem gromadzenia informacji (czyli np. z obiektywnych źródeł - rejestry statystyczne, podatkowe lub kwestionariusze ankiet). Podsumowując, analiza przedmiotowych badań jest przeprowadzana w oparciu o strukturę analityczną zawartą w Tabeli 5, która stanowi schemat wyznaczający kierunek i ramy metodologiczne prowadzonych analiz.

Tabela 5 Schemat prowadzenia badania jakości życia

Wyszczególnienie		Metoda raportowania	
		Obiektywna	Subiektywna
Natura zjawiska	Obiektywna	Np. narażenie ludności miejskiej na zanieczyszczenie powietrza przez cząstki stałe	Np. samoocena zdrowia
	Subiektywna	Nie występuje w schemacie	Np. satysfakcja z życia

Źródło: (Unia Europejska 2017), s. 10

Badania i prace związane z rozwojem wskaźników wciąż są prowadzone i udoskonalane, jednak dąży się do coraz większego ujednoczenia sposobu zbierania i analizowania danych w celu ich porównywalności w ramach różnych państw członkowskich. W 2021 roku weszło w życie rozporządzenie ramowe w sprawie zintegrowanej europejskiej statystyki społecznej (IESS). Integruje ono istniejące badania europejskie, w szczególności UE-LFS (Europejskie Badanie Siły Roboczej) ((Eurostat 2019a), EU-SILC (Europejskie badanie warunków życia ludności, które będzie rozwijane w dalszym ciągu jako instrument podstawowy łączący różne wymiary życia na poziomie indywidualnym i wskazujący zależności między nimi) (Eurostat b.d.-a) i HBS (Badanie budżetów domowych) (Eurostat b.d.-b). Ponadto od 2021 roku Eurostat planuje analizować corocznie dane o satysfakcji z życia i zaufania do innych.

EQLS jest reprezentatywnym, opartym na kwestionariuszu badaniem ankietowym, które obejmuje populację osób dorosłych (18+). Zostało ono przeprowadzone w latach 2003, 2007, 2011, 2016 i do sierpnia 2023 roku nie została opublikowana informacja o nowszych badaniach. EQLS obejmuje domyślnie wszystkie państwa członkowskie UE, a także niektóre kraje kandydujące, jak również inne kraje europejskie i jest przeprowadzane cyklicznie co cztery lata. Badane są zarówno obiektywne okoliczności życia obywateli europejskich, jak i ich odczucia dotyczące tych okoliczności i ich życia w ogóle (np. zatrudnienie, dochody, edukacja, mieszkalnictwo, rodzina, zdrowie i równowaga między pracą a życiem prywatnym oraz subiektywne zagadnienia, takie jak poziom szczęścia ludzi, ich zadowolenie z życia oraz sposób, w jaki postrzegają jakość swojego społeczeństwa). W każdej edycji badania losowo wybierano próbę dorosłej populacji w celu przeprowadzenia wywiadu bezpośredniego. W zależności od wielkości danego państwa były to próby wielkości

1000-2000 osób. Wyniki badań dostarczają szczegółowych informacji w trzech głównych dziedzinach:

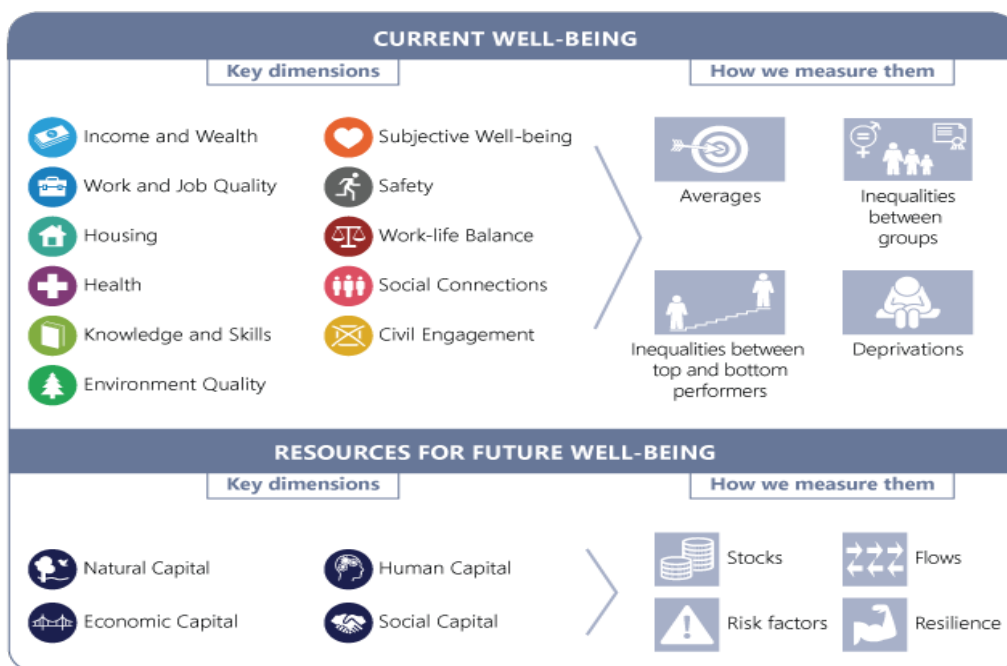
- **jakość życia:** subiektywnie postrzegane samopoczucie, optymizm, stan zdrowia, poziom życia oraz kwestie związane z deprivacją i równowagą między życiem zawodowym a prywatnym;
- **jakość społeczeństwa:** brak bezpieczeństwa socjalnego, subiektywnie postrzegane wykluczenie społeczne i napięcia społeczne, poziom zaufania do osób i instytucji, uczestnictwo w życiu lokalnej społeczności i zaangażowanie w to życie oraz udział w programach szkoleniowych / programach uczenia się przez całe życie;
- **jakość usług publicznych:** opieka zdrowotna, opieka długoterminowa, opieka nad dziećmi i inne usługi publiczne (Eurofound 2016).

Wyniki badań przeprowadzonych w stałych odstępach czasowych dostarczają cennych informacji dla oceny tendencji w czasie. Badanie zawiera ponad 20 zmiennych dotyczących subiektywnego dobrostanu, skalę dobrostanu psychicznego WHO-5, wskaźnik postrzeganego wykluczenia społecznego, informacje na temat kontaktów społecznych i uczestnictwa, wolontariatu, zaufania i napięć społecznych, a także informacje na temat składu gospodarstw domowych, sytuacji ekonomicznej, warunków mieszkaniowych i środowiska lokalnego oraz równowagi między pracą a życiem prywatnym. W edycji 2016 roku rozszerzono wskaźniki dotyczące dostępności i jakości usług publicznych, zwłaszcza w zakresie opieki zdrowotnej, opieki długoterminowej i opieki nad dziećmi. Dane i sprawozdania EQLS pomagają w określeniu czynników, które mogą być podatne na środki i inicjatywy polityczne. Dlatego też na poziomie Unii Europejskiej były szeroko wykorzystywane np. w ocenie skutków społecznych kryzysu gospodarczego czy badaniu nierówności społecznych.

2.3.2 Pomiar jakości życia na poziomie OECD

OECD co dwa lata przygotowuje raport How's Life? Jeden z ostatnich raportów (OECD 2020) dokonuje analiz w 37 krajach OECD i krajach partnerskich. Jest to piąta edycja raportu analizująca zestaw ponad 80 wskaźników związanych z obecnym i przyszłym dobrostanem (ang. well-being), a także nierównościami. Poza analizami trendów w zakresie dobrostanu, raport analizuje 15

wymiarów Inicjatywy OECD Better Life (OECD b.d.). Dostarcza on kluczowych danych o tym, czy w danym kraju ludziom żyje się lepiej, a dane związane z obecnym poczuciem dobrostanu koncentrują się na warunkach życia „tu i teraz” na poziomie indywidualnym, gospodarstw domowych oraz społeczności. Dane te uzupełnia analiza informacji związanych z zasobami, które oceniane są jako niezbędne do utrzymania poczucia dobrostanu w przyszłości – określane jako kapitał (naturalny, ekonomiczny, ludzki i społeczny).

Rysunek 3 Ramy badania jakości życia i dobrostanu wg OECD (tłumaczenie na j. polski: załącznik nr 6)

Źródło: (OECD 2020)

W raporcie How's Life 2020 obecny dobrostan (*ang. current well-being*) monitorowany jest w ramach 11 wymiarów dotyczących warunków materialnych (dochody i majątek, mieszkanie, praca i jej jakość) oraz czynników jakości życia wpływających na to jak dobrze ludzie się mają, jaki jest ich poziom wiedzy, zdrowia i bezpieczeństwa w miejscach, gdzie żyją (zdrowie, wiedza i umiejętności, jakość środowiska, subiektywny dobrostan, bezpieczeństwo). Ostatnia grupa czynników pokazuje jak związani i zaangażowani są ludzie, jak i z kim spędzają swój czas wolny (równowaga praca-dom, kontakty towarzyskie, zaangażowanie społeczne). Dane analizowane są na poziomie całych krajów, aby wskazać na ewentualne nierówności czy dysproporcje porównując ze sobą analizowane kraje. Rozkład obecnego dobrostanu (*ang.*

current well-being) oprócz poziomu średniego, uwzględnia trzy rodzaje dysproporcji: dysproporcje między grupami społecznymi (np. kobiety a mężczyźni, młodzi i starzy, czyli nierówności horyzontalne), dysproporcje między najlepszymi i najgorszymi wynikami w danych grupach (dysproporcje pionowe) oraz wszelkie odchylenia poniżej minimalnego poziomu.

Druga część raportu koncentruje się na zasobach dla przyszłego poczucia dobrostanu (*ang. resources for future well-being*) poprzez analizę czterech typów kapitału: ekonomicznego (majątek rzeczowy i finansowy), naturalnego (źródło zasobów naturalnych, pokrycie terenu czy bioróżnorodność, ale także ekosystemy: oceany, lasy, ziemia i atmosfera), ludzkiego (umiejętności i przyszłe zdrowie jednostki) oraz społecznego (normy społeczne, wspólne wartości czy uzgodnienia instytucjonalne, które sprzyjają współpracy) (OECD 2020).

Podsumowując, oprócz oparcia analizy na raporcie „How’s Life”, istnieje interaktywne narzędzie o nazwie Your Better Life Index, udostępniane przez Organizację Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD). Wartością tego instrumentu jest jego dostępność dla jednostek indywidualnych, umożliwiając każdemu ocenę poziomu dobrostanu w danym kraju na podstawie 11 wymiarów, porównanie go z innymi krajami oraz indywidualną samoocenę w tychże obszarach. Dzięki temu narzędziu społeczeństwo zyskuje prostą możliwość identyfikacji różnic w poziomie i ocenie dobrostanu na skalę globalną, a także stwarza to podstawę dla dyskusji związanej z analizą tych wyników.

2.3.3 Pomiar jakości życia na poziomie WHO

Badania jakości życia prowadzone przez WHOQOL - Measuring Quality of Life (WHO 2014) swoje źródło mają w definicji zdrowia zawartej w 1946 roku w konstytucji WHO, która określa zdrowie jako „stan pełnego komfortu fizycznego, psychicznego i społecznego, a nie tylko brak choroby...” W konsekwencji badanie jakości życia nie dotyczy jedynie aspektów związanych ze zdrowiem czy chorobami, ale również próbuje określić poczucie dobrostanu (*ang. well-being*) związane z jakością życia szczególnie w aspekcie ochrony zdrowia. W tym celu WHO wspólnie z 15 centrami współpracującymi opracowało dwa instrumenty mierzące jakość życia - WHOQOL-100 i WHOQOL-BREF. Pozwalają one na porównanie różnych populacji i krajów i mogą mieć wiele zastosowań, nie tylko naukowych, ale również do prowadzenia polityki opartej na faktach (*ang. evidence based policy*). Struktura kwestionariusza ankiety

WHOQOL-100 podzielona jest na 6 dziedzin związanych z jakością życia (zdrowie fizyczne, psychologiczne, poziom niezależności, stosunki społeczne, środowisko naturalne, duchowość/religia/przekonania osobiste), które z kolei zawierają dwadzieścia cztery aspekty. Dla każdego aspektu uwzględniono cztery elementy, ponadto badane są także cztery ogólne elementy obejmujące subiektywną jakość życia i zdrowie, co daje w sumie 100 elementów oceny. Wszystkie pozycje są oceniane w pięciopunktowej skali (1-5). Z kolei krótszy kwestionariusz ankiety WHOQOL-BREF zawiera dwie pozycje z Ogólnej Jakości Życia i Ogólnego Zdrowia oraz po jednej pozycji z każdego z 24 aspektów zawartych w WHOQOL-100. W obecnym podejściu do oceny WHOQOL-BREF oceniane są cztery główne dziedziny: relacje fizyczne, psychologiczne, społeczne i środowisko. WHOQOL-BREF jest obecnie testowany i jego dalszy rozwój i zmiany zależą od wyników tych badań. Instrumenty WHOQOL mogą być stosowane wraz z innymi formami oceny, dając cenne informacje w praktyce klinicznej, w relacjach pacjent-lekarz, w ocenie skuteczności różnych metod leczenia, w ocenie usług medycznych, w badaniach naukowych, a także w kształtowaniu polityki, gdyż można ocenić wpływ zmian w polityce na jakość życia osób mających kontakt ze służbą zdrowia.

2.3.4 Polskie narzędzia pomiaru jakości życia

Główny Urząd Statystyczny mierzy jakość życia mieszkańców przygotowując wielowymiarowe raporty pt. Jakość życia w Polsce (ostatnia edycja, która kompleksowo opisuje zagadnienie jakości życia dotyczy roku 2017)(GUS 2017). Złożoność i wielowymiarowość pojęcia „jakość życia” manifestują się nie tylko w jego subiektywnych i obiektywnych aspektach, ale również w różnorodności źródeł danych używanych do jego analizy. W tym kontekście warto zauważyć, że przy tworzeniu Raportu o Jakości Życia przez Główny Urząd Statystyczny, zastosowano wiele różnych wskaźników, których obliczenia oparto na zróżnicowanych źródłach informacji (GUS 2017b), w tym:

- BADANIE SPÓJNOŚCI SPOŁECZNEJ (BSS) - przeprowadzone przez GUS po raz pierwszy w 2011 roku, cykliczne reprezentacyjne badanie gospodarstw domowych. Druga edycja badania została zrealizowana w 2015 roku, trzecia odbyła się w 2018 roku, a jej wyniki opublikowano w lipcu 2020 roku (Bieńkuńska i in. 2020). Celem Badania

spójności społecznej jest zebranie informacji pozwalających na dokonanie wszechstronnych ocen jakości życia, rozumianych jako kategoria wielowymiarowa (uwzględniająca aspekty ekonomiczne i społeczne), ocenianych także przez pryzmat zarówno wskaźników obiektywnych, jak i subiektywnych. Dzięki integracji danych indywidualnych możliwe jest między innymi określenie w jakich grupach społeczeństwa występuje kumulacja korzystnych bądź niekorzystnych aspektów jakości życia, jakie czynniki warunkują te sytuacje, a także jakie relacje zachodzą pomiędzy poszczególnymi wymiarami jakości życia. Szeroki zakres zbieranych informacji pozwala m.in. na kompleksową ocenę zróżnicowania poziomu i stylu życia oraz wielowymiarową analizę ubóstwa, wykluczenia społecznego, kapitału społecznego oraz subiektywnego dobrostanu.

- EUROPEJSKIE BADANIE DOCHODÓW I WARUNKÓW ŻYCIA (EU-SILC) to przedstawiane dane w publikacjach Dochody i warunki życia ludności Polski – raport z badania EU-SILC co roku. Ostatnie badanie realizowane było w dniach 24.04–14.07.2023 roku. Natomiast ostatnia publikacja ukazała się 31.03.2023 roku i dotyczyła danych z roku 2021 (Główny Urząd Statystyczny 2023a). Publikacje te zawierają informacje dotyczące nierówności dochodowych osób w gospodarstwach domowych, dochodów krajów członkowskich Unii Europejskiej, zadowolenia mieszkańców Polski z wybranych aspektów życia.
- BADANIE BUDŻETÓW GOSPODARSTW DOMOWYCH - prowadzone od 1957 roku coroczne, reprezentacyjne badanie gospodarstw domowych, obejmuje przede wszystkim budżet gospodarstwa domowego, tzn. wielkość przychodów i rozchodów (pieniężnych i niepieniężnych) wszystkich członków badanego gospodarstwa domowego oraz ilościowe spożycie wybranych artykułów i usług. Ostatnia roczna publikacja (na moment ostatecznego redagowania niniejszej pracy) została opublikowana w roku 2022 roku (Główny Urząd Statystyczny 2022b).
- BADANIE AKTYWNOŚCI EKONOMICZNEJ LUDNOŚCI (BAEL) jest realizowane w Polsce począwszy od 1992 roku i doskonalone zgodnie z zaleceniami Eurostatu. Realizowane metodą reprezentacyjną (osoby w wieku 15 lat i więcej, zamieszkałe w wylosowanych mieszkaniach) badanie określa aktywność ekonomiczną ludności. Badanie

realizowane jest kwartalnie, a ostatnie wyniki wstępne dotyczą II kwartału 2023 roku (Główny Urząd Statystyczny 2023b).

- EUROPEJSKIE ANKIETOWE BADANIE ZDROWIA (EHIS) jest badaniem reprezentacyjnym realizowanym w cyklu pięcioletnim od 2009 roku i ocenia kondycję zdrowotną Polaków z uwzględnieniem subiektywnej oceny stanu zdrowia (fizycznego i psychicznego). Do tej pory zrealizowano dwie edycje badania, ostatnią w 2019 roku (Główny Urząd Statystyczny 2021).
- BADANIE WYKORZYSTANIA TECHNOLOGII INFORMACYJNO-TELEKOMUNIKACYJNYCH (ICT) W GOSPODARSTWACH DOMOWYCH to reprezentacyjne coroczne badanie prowadzone w Polsce od 2004 roku. Badane zagadnienia to np.: kompetencje informatyczne, korzystanie z zaawansowanych usług internetowych, mobilny dostęp do Internetu oraz korzystanie z mediów społecznościowych (Główny Urząd Statystyczny 2022a).
- PRACA NIEZAROBKOWA POZA GOSPODARSTWEM DOMOWYM (PNZ) to badanie realizowane jako dodatkowy moduł (w 2011 i 2016 roku) do badania aktywności ekonomicznej ludności. Ma ono na celu pomiar ekonomicznego i społecznego wymiaru pracy świadczonej dobrowolnie i bezpłatnie przez mieszkańców Polski, którzy ukończyli 15 rok życia (Główny Urząd Statystyczny 2017).
- BADANIE STRUKTURY WYNAGRODZEŃ realizowane jest od 1999 roku (od 2002 roku z częstotliwością dwuletnią) i jest to reprezentacyjne badanie obejmujące podmioty gospodarki narodowej o liczbie pracujących powyżej 10 osób, dające informację o poziomie i strukturze wynagrodzeń (por. (Główny Urząd Statystyczny 2022c)).

2.4 Miasta – instrumenty pomiaru jakości

W poprzednim podrozdziale zostały przedstawione narzędzia służące pomiarowi jakości życia. W kontekście rosnącej liczby ludności zamieszkującej obszary miejskie, obserwuje się coraz częstsze rozbudowywanie instrumentów dedykowanych pomiarowi jakości życia w kontekście miast i ich obszarów funkcjonalnych. Ewolucja społeczeństw

miejskich, ze względu na dynamiczne zmiany w strukturze społeczno-ekonomicznej, wymaga ciągłego dostosowywania narzędzi pomiarowych do złożoności zjawisk zachodzących w środowisku miejskim. W niniejszym podrozdziale dokonano analizy istniejących instrumentów pomiaru jakości życia z perspektywy ich zastosowań w kontekście miejskim, kładąc szczególny nacisk na adaptacyjność i odpowiedniość tych narzędzi do unikatowych wyzwań stawianych przez miejskie środowisko życia.

Jednym z narzędzi służących do pomiaru jakości życia w miastach jest Norma PN-ISO 37120:2015-03 Zrównoważony rozwój społeczny – Wskaźniki usług miejskich i jakości życia (ISO 2017). Polski Komitet Normalizacyjny opublikował ją w lutym 2017 roku i jest ona częścią serii norm międzynarodowych opracowywanych przez ISO na potrzeby zintegrowanego podejścia do zrównoważonego rozwoju. W ramach narzędzia wykonuje się badanie jakości w następujących obszarach: gospodarka, edukacja, energia, środowisko, finanse, pożary i czas reakcji, zarządzanie publiczne, zdrowie, rekreacja, bezpieczeństwo, schronienie, odpady stałe, telekomunikacja i innowacje, transport, planowanie przestrzenne, ścieki, woda i oczyszczalnie. Norma jakości to grupa stu różnych wskaźników, w tym 46 podstawowych i 54 uzupełniających. Wskaźniki mają charakter informacji obiektywnych i pochodzą z danych urzędów statystycznych oraz instytucji publicznych. Dokonywanie systematycznych pomiarów wskaźników przez miasta daje cenne informacje zarządcze włodarzom miast i może pomóc w wyznaczeniu kierunków rozwoju i podejmowaniu działań w celu podnoszenia jakości usług miejskich. System ten jest dość rozbudowany a statystyka dotycząca miast i gmin w Polsce nie obejmuje wielu dziedzin i istnieje konieczność pozyskania danych u ich źródła. Norma dotyczy tylko danych obiektywnych, przy jej użyciu istnieje możliwość oceny obiektywnych warunków życia w mieście.

Kolejnym dedykowanym miastom narzędziem stworzonym na potrzeby realizacji badań w miastach europejskich jest *Quality of life in European cities – Flash Eurobarometer (Urban audit)* (European Commission 2016). Jest to badanie ankietowe prowadzone przez Komisję Europejską – Dyрекcję Generalną ds. Polityki Regionalnej i Miejskiej co trzy lata od 2004 roku. Ostatnia publikacja z 2020 roku (dotycząca badań przeprowadzonych w 2019 roku) objęła 83 europejskie miasta i 58100 ankietowanych (European Commission 2020). Najnowsza opublikowana edycja dokonała analizy percepcji mieszkańców w kwestii ich opinii oraz spraw związanych z jakością życia w mieście, obejmując między innymi następujące obszary:

1. Satysfakcja z życia w danym mieście (zadowolenie z życia w danym mieście oraz zadowolenie z infrastruktury miejskiej).
2. Poczucie bezpieczeństwa i miasto inkluzywne (otwarte dla wszystkich).
3. Opinie mieszkańców o mieście w zakresie możliwości zatrudnienia, sytuacji mieszkaniowej i zarobkach.
4. Transport w mieście.
5. Kultura, przestrzenie publiczne i parki oraz opieka zdrowotna.
6. Hałas, jakość powietrza, czystość.
7. Jakość lokalnej administracji publicznej.

Taki zestaw zagadnień pozwolił określić postrzeganą przez mieszkańców jakość życia. Zbiór informacji z postrzeganą jakością życia przez mieszkańców w korelacji z analizą danych statystycznych zbieranych np. w ramach normy PN-ISO 37120:2015-03 (ISO 2017) pozwala na stworzenie pełnego obrazu miasta w aspekcie zarządzania opartego na danych w kontekście zapewnienia wysokiej jakości życia.

2.5 Dobrostan: dynamika społeczno-ekonomiczna

W badaniu jakości życia oraz dobrostanu, badacze i naukowcy często starają się znaleźć korelacje z innymi zjawiskami, które mogą wpływać na percepcję ludzkiego szczęścia i satysfakcji. Te zjawiska obejmują szeroki wachlarz aspektów, począwszy od warunków makroekonomicznych takich, jak PKB per capita czy stopa bezrobocia, aż po zmienne polityczne, jak stabilność rządowa czy poziom demokracji. Nie tylko jakość życia jest przedmiotem tych badań, ale również inne związane z nią koncepcje, takie jak poczucie dobrostanu czy ogólna satysfakcja życiowa. Te multidyscyplinarne badania mają na celu zrozumienie, jak różnorodne zmienne wpływają na jakość życia w różnych społecznościach i co może być zrobione, aby ją poprawić. Dzięki temu, zarówno decydenci polityczni, jak i instytucje publiczne mogą skierować swoje działania w sposób, który będzie bardziej korzystny dla ogólnej jakości życia i dobrostanu obywateli.

Wpływ działań politycznych na poziom szczęścia mieszkańców, czy ich samopoczucie od stosunkowo krótkiego czasu jest przedmiotem zainteresowania badaczy. Jego podstawy teoretyczne nie są jeszcze mocno ugruntowane. Zarówno w teorii psychologii, jak i ekonomii, podejście teoretyczne do kształtowania

poczucia dobrostanu koncentruje się na aspektach indywidualnych (Álvarez-Daz i in. 2010). Dlatego tak ważne jest poszerzenie badań związanych z korelacją między zjawiskami jakości życia, subiektywnej jakości życia (dobrostanu – ang. well-being), a działaniami politycznymi i jakością zarządzania. Analiza dostępnych publikacji wskazuje, iż badania związane z zarządzaniem publicznym i jego wpływem na dobrostan mieszkańców (co w konsekwencji przekłada się na stan wiedzy w tym zakresie) prowadzone są przede wszystkim na poziomie krajowym (Diener i in. 1999; Diener, Diener, i Diener 1995; Inglehart i in. 2008) lub regionalnym. W szczególności przegląd badań związanych z dobrostanem dokonany przez jednego z czołowych badaczy dobrostanu – Eda Dienera z zespołem pokazuje, iż istnieje kilka aspektów, które dają pole manewru dla decydentów politycznych do zwiększania poziomu szczęścia mieszkańców. W przytoczonej pracy dokonano szczegółowej rewizji psychologicznej teorii hedonicznej bieżni (ang. hedonic treadmill). Jednym z kluczowych postulatów tej rewizji jest przekonanie, że punkty odniesienia dotyczące dobrostanu jednostki mogą ulegać zmianom w określonych warunkach (Diener, Lucas i Scollon, 2006). W rezultacie, zrozumienie tych warunków umożliwia decydentom miejskim skuteczne kierowanie działaniami, co przekłada się na zdolność wpływania na poziom subiektywnego doświadczania szczęścia przez mieszkańców. Owa rewizja teorii hedonicznej bieżni w kontekście zarządzania miejskiego otwiera perspektywę na bardziej precyzyjne dostosowywanie środowiska miejskiego do potrzeb jednostek, co z kolei może przyczynić się do podniesienia ogólnego poziomu zadowolenia mieszkańców z życia.

W kontekście rosnącego zainteresowania ze strony badaczy tematem poczucia szczęścia wyłania się nowa dziedzina, znana jako ekonomia szczęścia. Ekonomia szczęścia podejmuje badania w obszarze powiązań między kwestiami gospodarczymi a subiektywnym doświadczaniem szczęścia, gdzie kluczowym elementem jest dążenie do maksymalizacji poziomu szczęścia. Zakres zainteresowań ekonomii szczęścia obejmuje badanie powiązań między jakością życia, poziomem dobrostanu, a także satysfakcją z życia, integrując jednocześnie dziedziny nauk socjologicznych i psychologicznych z aspektami ekonomicznymi. Ta interdyscyplinarna perspektywa pozwala na holistyczne zrozumienie i analizę czynników wpływających na subiektywne odczucie szczęścia, kierując uwagę na zarówno aspekty społeczne, jak i ekonomiczne w kontekście ludzkiego dobrostanu. Do pewnego momentu poczucie szczęścia, dobrostan były widziane w ekonomii klasycznej i neoklasycznej jako zjawiska niepoliczalne. Jako pierwszy, który zorganizował na dużą skalę badania

związane z dobrostanem wynikającym z uzyskiwanego dochodu był Van Praag (Van Praag 1971). Od tej pory pojawia się wiele badań i metod pomiaru dobrostanu społeczeństwa na podstawie Produktu Krajowego Brutto czy Produktu Narodowego Brutto. Jednym z jej prekursorów jest Easterlin (Easterlin 1974), znany z tzw. paradoksu Easterlin'a, który wskazuje, iż po przekroczeniu pewnego poziomu PKB na mieszkańca (ok. 10-15 tys. dolarów) nie widać wyraźnego wpływu na poczucie szczęścia. Pojawiły się jednak badania, zaprzeczające paradoksowi Easterlin'a (Hagerty i Veenhoven 2003), z kolei sam Easterlin opublikował kolejne badania potwierdzające postawioną przez niego tezę (Easterlin 2015; Easterlin i in. 2010).

Autorka, w Tabeli 6, dokładnie skatalogowała publikacje, które analizują kwestie związane z dobrostanem i szczęściem, zwracając uwagę na ich korelację z różnorodnymi czynnikami. Wśród tych czynników uwzględnione zostały aspekty takie jak osobowość, zmienne demograficzne, mikro- i makroekonomiczne elementy, a także instytucjonalne uwarunkowania gospodarcze i społeczne (Frey i Stutzer, 2000). Wyodrębniając istotne zależności, wiele z tych publikacji szczegółowo analizuje relacje między indywidualnymi cechami a predyspozycjami a poziomem subiektywnego szczęścia (por. Tabela 6, wiersz 2), co stanowi ważny wkład w zrozumienie kompleksowych mechanizmów wpływających na dobrostan jednostek. Badanie indywidualnych cech i predyspozycji znajduje się przeważnie w polu zainteresowań psychologów, jednak wyniki badań również mogą być wykorzystywane do stwarzania przez decydentów politycznych lepszych warunków do życia. Czynniki i cechy indywidualne, takie jak status cywilny (bycie mężczyzną, wdowcem/-ą lub rozwiedzionym/-ą, niezamężną/nieżonatym) czy grupa o niższym poziomie wykształcenia, wykazują istotny związek z niższym poziomem subiektywnego dobrostanu jednostki (di Tella, Macculloch, i Oswald, 1999). Niemniej jednak, głównym obszarem zainteresowania w niniejszej pracy są aspekty związane z wpływem czynników mikroekonomicznych, makroekonomicznych oraz instytucjonalnych na jakość życia oraz dobrostan. Analiza tych czynników pozwoliła na głębsze zrozumienie dynamicznych mechanizmów, które kształtują odczucie dobrostanu jednostek, a także ukierunkuje dalsze badania w dziedzinie ekonomii i jakości życia.

W kontekście analizy czynników wpływających na dobrostan jednostek, zwraca się uwagę na aspekty mikro- i makroekonomiczne, które stanowią przedmiot szeroko zakreślonych badań naukowców (por. Tabela 6, wiersz 3). Badacze skupiali się m.in. na analizie wpływu dochodu oraz Produktu Krajowego Brutto (PKB) na subiektywne odczucie szczęścia (Diener i Oishi, 2000; Easterlin, 1974; Inglehart i in., 2008). Pomimo

pozytywnej korelacji wzrostu realnego PKB z poziomem szczęścia, w krajach rozwiniętych ten związek staje się niemal niezauważalny. Wyjątkowo istotnym elementem okazuje się bezrobocie (Caliendo i Tübbicke, 2020; Clark i Oswald, 1994; Ernst Kossek i in., 2014; Oswald, 1997; Winkleman i Winkleman, 1998) oraz inflacja (di Tella, Macculloch, i Oswald, 2001). Przeprowadzone badania przez di Tella, Macculloch i Oswald wykazują silną korelację między PKB na mieszkańca a deklarowanym poziomem szczęścia, jednocześnie podkreślając znaczenie analizy dodatkowych aspektów związanych z bezrobociem w krajach rozwiniętych, takich jak wyższy poziom bezrobocia prowadzący do niższego poziomu szczęścia. Badacze ci sugerują także, że wzrost stopy inflacji o jeden punkt procentowy odpowiada kosztowi dobrobytu na poziomie około dwóch procent dochodu na mieszkańca (di Tella i in. 1999). Z kolei inna grupa naukowców, bazując na analizie niemal 40-letniego okresu, dowodzi, że wzrost stopy bezrobocia o jeden punkt procentowy obniża dobrostan ponad pięciokrotnie bardziej niż wzrost stopy inflacji o jeden punkt procentowy (Blanchflower i in., 2014).

W obszarze analizy dobrostanu i szczęścia istotnym zagadnieniem są także uwarunkowania instytucjonalne oraz czynniki polityczne (zob. Tabela 6, wiersz 4). Badania nad subiektywnym odczuciem szczęścia obejmują analizę w wielu krajach, na przykład w 56 krajach w ciągu ostatnich 50 lat (Veenhoven i in., 1993), (Diener i in., 1995). Jednak precyzyjne uchwycenie wpływu konkretnych instytucji na poziom szczęścia mieszkańców wzbudza trudności, zwłaszcza w kontekście zróżnicowanych systemów politycznych i administracyjnych obowiązujących w poszczególnych krajach. W związku z tym, analiza wpływu instytucji na poziom szczęścia skłania badaczy do bardziej skoncentrowanych badań, na przykład na wpływie instytucji demokracji bezpośredniej na poziom regionalny (Budge, 1996; Cronin, 1989; Frey i Stutzer, 2000). Przeprowadzone badania w Szwajcarii przez Freya i Stutzera wykazują wyraźną pozytywną korelację między poziomem szczęścia a instytucjami demokracji bezpośredniej, takimi jak inicjatywy ustawodawcze czy referenda, a także poziomem większej decentralizacji struktur rządowych (Frey i Stutzer, 2000). Ponadto wskazuje się, iż federalizm może korzystnie wpływać na poziom szczęścia, gdyż więcej decyzji podejmowanych jest lokalnie w odpowiedzi na potrzeby mieszkańców (Frey i Eichenberger Reiner 1999; Frey i Stutzer 2000). Wiele publikacji analizuje bezpośrednie i pośrednie narzędzia demokracji jako możliwe dla interwencji w celu podnoszenia poziomu szczęścia mieszkańców (Pacek 2009). Inne badania wskazują silne powiązania między społecznym poczuciem dobrostanu a instytucjami politycznymi:

gwałtowny spadek społecznego dobrostanu może prowadzić do załamania się instytucji politycznych, a wysoki poziom dobrostanu prowadzi do rozkwitu i rozwoju instytucji politycznych (Inglehart i Klingemann 2000). Demokratyczne instytucje niewątpliwie wpływają na indywidualne poczucie dobrostanu, a maleje ono u osób ze skrajnymi poglądami w systemach parlamentarnych (Owen, Videras, i Willemsen 2008).

Tabela 6 Przykłady omówienia zagadnień szczęścia i dobrostanu w korelacji do zjawisk ekonomicznych i społecznych

Zainteresowanie badawcze	Przykłady publikacji
Osobowość i czynniki indywidualne	Argyle 1994; Chiriboga i Lowenthal 1971; Diener i in. 1999, 1995, 2006; Wilson 1967
Czynniki mikro- i makroekonomiczne	Álvarez-Daz i in. 2010; Blanchflower i in. 2014; Caliendo i Tübbicke 2020; Clark i Oswald 1994; Diener i Oishi 2000; Easterlin 1974; Easterlin 2015; Easterlin i in. 2010; Ernst Kossek i in. 2014; Hagerty i Veenhoven 2003; Inglehart i in. 2008; Myers 1988; Oswald 1997; di Tella i in. 1999, 2001; Winkleman i Winkleman 1998
Uwarunkowania instytucjonalne i polityczne (np. demokracja, federalizm)	Budge 1996; Cronin 1989; Diener i in. 1995; Frey i Eichenberger Reiner 1999; Frey i Stutzer 2000; Inglehart i Klingemann 2000; Pacek 2009; Veenhoven i in. 1993

Źródło: opracowanie własne

Zainteresowanie badaczy tematyką nie tylko jakości życia, ale również pojęciem szczęścia i zapewnieniem ludzkości długiego i szczęśliwego życia przejawia się również mnogością publikacji związanych ze stylem życia kultur czy populacji uważanych w powszechnej opinii za szczęśliwe (czy potrafiące to szczęście zauważać i doceniać) oraz długowiecznych. Nie tylko w literaturze naukowej, ale również w popularno-naukowej odnajdujemy szereg publikacji związanych z tym fenomenem – np. japońskie Ikigai (Garcia i Miralles 2017), czy duńskie hygge (Tourell Soderberg 2016).

Jak wynika z przeprowadzonej kwerendy literaturowej, zauważalna jest pewna dysproporcja w podejściu do badań nad jakością życia i dobrotanem w kontekście zarządzania publicznego. Większość tych badań koncentruje się na poziomie krajowym

czy regionalnym, podczas gdy badania na poziomie lokalnym, szczególnie w kontekście miast, są rzadkością. Owszem, istnieją rankingi i badania dotyczące miast, ale zwykle traktują one wybiórczo poszczególne tematy — na przykład, jedne skupiają się na poziomie szczęścia mieszkańców, inne na jakości życia, a jeszcze inne na jakości zarządzania. Brakuje jednak podejścia, które by te aspekty syntetyzowało w jednym, kompletnym obrazie. Co więcej, te badania rzadko są powtarzane w trybie corocznym, co utrudnia monitorowanie zmian i dostosowywanie strategii zarządzania. Ta luka badawcza ma nie tylko charakter ilościowy, ale także jakościowy. Badania miejskie, jeśli już są realizowane, często nie są integralną częścią strategii zarządzania publicznego i rzadko są wykorzystywane do kształtowania polityk miejskich. To powoduje, że istnieje niedostatek informacji, które mogłyby służyć do zrozumienia korelacji między zarządzaniem publicznym a poziomem szczęścia i jakością życia obywateli na poziomie lokalnym. To z kolei rodzi pytanie o to, jak decyzje podejmowane przez władze lokalne wpływają na dobrostan mieszkańców i jakie wskaźniki społeczne i ekonomiczne są w tej relacji najbardziej znaczące. W kontekście zróżnicowanych potrzeb i oczekiwań społeczności lokalnych, zaniedbanie tego aspektu w badaniach i praktyce zarządczej może prowadzić do niewłaściwego alokowania zasobów i nieefektywnego zarządzania, co w konsekwencji wpływa na niższą jakość życia. Dlatego też konieczne jest wprowadzenie nowego podejścia, które w pełni uwzględni znaczenie poziomu lokalnego w badaniach dotyczących jakości życia i dobrostanu.

2.6 Podsumowanie rozdziału II

Współczesne zarządzanie publiczne, mające na celu poprawę jakości życia obywateli, musi uwzględniać zarówno aspekty obiektywne, jak i subiektywne tego pojęcia. Zaawansowane modele zarządzania opierają się na wielowymiarowej analizie jakości życia, co wpływa na procesy decyzyjne na różnych poziomach zarządzania – od lokalnego po globalny.

Jakość życia jako pojęcie jest wieloznaczna i zależy od kontekstu, w którym jest używana. Historycznie, pojęcie to było ściśle związane z warunkami bytowymi i postępem społeczeństwa, ale w miarę upływu czasu zaczęto dostrzegać, że samo bogactwo materialne i rozwój gospodarczy nie gwarantują satysfakcji i dobrego samopoczucia ludzi. Dlatego zaczęto dostrzegać potrzebę uwzględnienia aspektów

subiektywnych, takich jak szczęście, satysfakcja czy doświadczenia życiowe, w analizach jakości życia.

Jakość życia w kontekście miejskim ma wiele wymiarów. Dotyczy to zarówno infrastruktury (transport, dostęp do opieki zdrowotnej), aspektów społecznych (relacje międzyludzkie, bezpieczeństwo), jak i kwestii związanych z satysfakcją i poczuciem spełnienia mieszkańców. Zarządzanie jakością życia w mieście wymaga interdyscyplinarnego podejścia, które uwzględnia zarówno aspekty obiektywne, jak i subiektywne.

Pomiar jakości życia jest wyzwaniem, zwłaszcza gdy chcemy uwzględniać zarówno jej aspekty obiektywne, jak i subiektywne. Istnieje wiele narzędzi i metod, które zostały opracowane w tym celu, ale nie ma jednego uniwersalnego rozwiązania. Ważne jest, aby wybrać odpowiednie narzędzia do konkretnego kontekstu i celu badawczego.

Instytucje międzynarodowe, takie jak UE, OECD czy WHO, od lat angażują się w prace nad poprawą jakości życia na świecie. Każda z nich ma własne podejście i kierunki działania w tym zakresie, ale wszystkie podkreślają znaczenie zarówno aspektów obiektywnych, jak i subiektywnych w ocenie jakości życia.

Zarządzanie jakością życia w kontekście publicznym to skomplikowane zadanie, które wymaga interdyscyplinarnego podejścia. Aby podejmować skuteczne decyzje w tym zakresie, konieczne jest uwzględnienie zarówno aspektów obiektywnych, jak i subiektywnych, a także ciągłe monitorowanie i ocena skutków podjętych działań.

Rozdział III Badania własne dotyczące jakości życia i zarządzania publicznego

3.1 Analiza ryzyka

Podrozdział niniejszy stanowi głębszą analizę ryzyka związanego z badaniami, które są przedmiotem tej pracy. Mimo skrupulatności autorki w dążeniu do realizacji badań na najwyższym poziomie i z wykorzystaniem najlepszej dostępnej jej wiedzy, badania własne nie są pozbawione potencjalnych ograniczeń i zagrożeń. Przeprowadzenie analizy ryzyka wpisuje się w kontekst dwóch poprzednich rozdziałów, które pełniły rolę wprowadzenia teoretycznego. Pierwszy z tych rozdziałów skupiał się na zagadnieniach z zakresu zarządzania publicznego, natomiast drugi przybliżał aspekty związane z jakością życia, zarówno w wymiarze subiektywnym, jak i obiektywnym. Oba te rozdziały stanowiły ramy teoretyczne, niezbędne do przeprowadzenia badań własnych. W związku z tym, istotnym krokiem jest identyfikacja potencjalnych ryzyk i ograniczeń, które mogą wpłynąć na interpretację oraz praktyczne zastosowanie wyników studiów literaturowych w kontekście badań własnych. Celem niniejszego podrozdziału jest nie tylko zwrócenie uwagi na istotne kwestie związane z ryzykiem badawczym, lecz także przygotowanie czytelnika do pełnego zrozumienia procesu badawczego oraz do uwzględnienia ewentualnych ograniczeń w interpretacji uzyskanych wyników. Wartością dodaną tego podejścia jest świadomość, że refleksja nad ryzykiem badawczym stanowi istotny element procesu badawczego, podnoszący jakość i rzetelność rezultatów.

Analiza ryzyka została przeprowadzona, aby wskazać wszelkie potencjalne „niepewności”, z jakimi wiąże się realizacja rozprawy doktorskiej jako projektu badawczego. Do oceny ryzyka użyto matrycy ryzyka CBA Guide 2014 (Komisja Europejska 2014) wraz z aktualizacjami dotyczącymi okresu programowania Unii Europejskiej na lata 2021-2027. Wytyczne te nadal pozostają ramami do przeprowadzania analiz ekonomicznych projektów, a analiza ryzyka jest jednym z jej elementów. Przeprowadzenie analizy ryzyka jest podstawą strategii zarządzania ryzykiem, która została uwzględniona w trakcie pracy nad rozprawą pt. Metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce. Zidentyfikowano potencjalne czynniki ryzyka, które mogłyby mieć wpływ na realizację badań w ramach niniejszej rozprawy i przedstawiono je w Tabeli 7.

Tabela 7 Identyfikacja ryzyka w projekcie badawczym – przygotowanie rozprawy doktorskiej pt. Metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce

Nazwa ryzyka	Status ryzyka (aktywne/ nieaktywne)
<p>Ryzyko procesu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ograniczony dostęp do materiałów naukowych i badawczych – brak chęci uczestniczenia w ankiecie przez mieszkańców analizowanych miast – ryzyko błędów formalnych w kolejnych etapach przygotowywania pracy, które mogą wpłynąć na dopuszczenie do publicznej obrony – ryzyko opóźnień w realizacji poszczególnych etapów badania, które mogą wynikać z różnych przyczyn – ryzyko technologiczne, np. awaria sprzętu, utrata danych czy problemy z oprogramowaniem służącym do analizy danych 	Aktywne
<p>Ryzyko społeczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ujawnienie informacji, które mogłyby wpłynąć na pozycję uczestnika w społeczeństwie, w jego rodzinie i w pracy – niechęć do wyjawiania informacji o korupcji czy jakości służby zdrowia albo o swoim faktycznym samopoczuciu, mimo zapewnienia anonimowości w badaniu – przeszkody rodzinne – nierozumienie celu badań przez uczestników, co może prowadzić do niechęci i nieufności 	Aktywne
<p>Ryzyko prawne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania, które mogłyby doprowadzić do popełnienia przestępstwa przez uczestnika, badacza i/lub działania, które mogłyby doprowadzić do ujawnienia przez uczestnika działalności przestępczej badaczowi, co wymagałoby zgłoszenia organom ścigania (np. w wyniku pytań o doświadczenia z korupcją) – działania, które mogłyby doprowadzić do powstania roszczenia cywilnego o odszkodowanie – ryzyko naruszenia praw autorskich – ryzyko związane z ochroną danych osobowych 	Aktywne
<p>Ryzyko ekonomiczno – finansowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – szkody finansowe poniesione przez uczestnika, badacza w wyniku ujawnienia lub innego zdarzenia – dostępność środków własnych na finansowanie badania – wzrost kosztów finansowania – utrata pracy zarobkowej badacza – brak czasu na realizację rozprawy doktorskiej – konieczność zakupu materiałów naukowych, których wartość przekracza możliwości finansowe badacza – brak wsparcia ze strony uczelni w dostępie do płatnych materiałów naukowych 	Aktywne
<p>Ryzyko utraty reputacji:</p>	Aktywne

Nazwa ryzyka	Status ryzyka (aktywne/nieaktywne)
– uszczerbek w publicznym odbiorze badacza w oczach środowiska naukowego i/lub ogółu społeczeństwa. Np. błędy metodologiczne, błędy obliczeniowe	
Ryzyko utraty zdrowia i bezpieczeństwa: – rozwój epidemii czy pandemii – uszczerbek na zdrowiu, obrażenia fizyczne lub szkody psychologiczne u badacza – pożar lub inne zdarzenie nadzwyczajne – wypadek w miejscu pracy	Aktywne

Zródło: opracowanie własne

Dla projektu przeprowadzona została jakościowa analiza ryzyka poprzez zidentyfikowanie, opisanie i przeanalizowanie poszczególnych aspektów ryzyka (aktywnych) przy wykorzystaniu matrycy ryzyka. Ze względu na brak dostępnych danych do sporządzenia ilościowej analizy ryzyka, zgodnie z zaleceniami i wytycznymi wykonano analizę jakościową, do sporządzenia której wykorzystano skalę prawdopodobieństwa i skalę siły oddziaływania na projekt (Komisja Europejska 2014, str. 67):

- A. bardzo nieprawdopodobne (prawdopodobieństwo wynoszące 0–10%);
- B. nieprawdopodobne (prawdopodobieństwo wynoszące 10–33%);
- C. całkiem prawdopodobne (prawdopodobieństwo wynoszące 33–66%);
- D. prawdopodobne (prawdopodobieństwo wynoszące 66–90%);
- E. bardzo prawdopodobne (prawdopodobieństwo wynoszące 90–100%).

Tabela 8 Klasyfikacja dotkliwości ryzyk

Skala	Znaczenie
I	Brak oddziaływania na dobrobyt społeczny, nawet pomimo braku działań zaradczych.
II	Nieznaczny ubytek dobrobytu społecznego generowanego przez badanie, o minimalnym oddziaływaniu na jego długofalowe efekty. Niemniej jednak skutki wymagają działań zaradczych.
III	Umiarkowane. Badanie powoduje ubytek dobrobytu społecznego, głównie straty finansowe, nawet w średnim i dłuższym okresie. Zmaterializowanym skutkom można skutecznie zaradzić.
IV	Krytyczne. Badanie powoduje znaczny ubytek dobrobytu społecznego. Realizacja ryzyka niweczy podstawowe funkcje projektu. Działania zaradcze, nawet bardzo rozbudowane, nie są w stanie zniwelować skutków.
V	Katastrofalne. Wadliwość badania, która może skutkować poważną lub nawet całkowitą utratą zakładanych funkcji. Główne średnio- i długookresowe cele nie zostają osiągnięte.

Zródło: opracowanie własne na podstawie (Komisja Europejska 2014)

Tabela 9 Matryca ryzyka

Dotkliwość / Prawdopodobieństwo	I	II	III	IV	V
A	Niski	Niski	Niski	Niski	Umiarkowany
B	Niski	Niski	Umiarkowany	Umiarkowany	Wysoki
C	Niski	Umiarkowany	Umiarkowany	Wysoki	Wysoki
D	Niski	Umiarkowany	Wysoki	B. wysoki	B. wysoki
E	Umiarkowany	Wysoki	B. wysoki	B. wysoki	B. wysoki

Źródło: (Komisja Europejska 2014)

Ze względu na poziom możliwości wystąpienia ryzyka założono wdrożenia następujących strategii zarządzania ryzykiem

Tabela 10 Poziom ryzyka a strategia zarządzania ryzykiem

Dotkliwość / Prawdopodobieństwo	I	II	III	IV	V
A	Zapobieganie			Ograniczanie	
B	albo			Ograniczanie	
C	ograniczanie				
D	Zapobieganie			Zapobieganie i ograniczanie	
E	Zapobieganie			Zapobieganie i ograniczanie	

Źródło: (Komisja Europejska 2014)

Na podstawie powyższych danych przeprowadzono analizę ryzyka, wyodrębniono główne kategorie ryzyka, które szczegółowo omówiono w Tabeli 11.

Tabela 11 Matryca ryzyka w projekcie

Kategoria ryzyka	Nazwa ryzyka	Przyczyna	Skutek	Podmiot zarządzający ryzykiem	Faza badania, którego dotyczy ryzyko	Praw dopobieżństwo	Siła oddziaływania	Poziom ryzyka	Strategia zarządzania ryzykiem	Środki ograniczające wpływ ryzyka
Ryzyko procesu	Ograniczony dostęp do materiałów naukowych i badawczych	Błędnie rozpoznane możliwości dostępu do danych	Niepełna analiza stanu wiedzy	Badacz	Kwerenda literaturowa	B	III	Umiarkowany	Ograniczanie ryzyka	Kwerenda literaturowa prowadzona przez kilka lat oraz aktualizowana na bieżąco w miarę realizacji badań
	Brak chęci uczestniczenia w ankiecie przez mieszkańców analizowanych miast	Ze względu na bardzo częste zaproszenia do udziału w ankiet społeczności odczuwa niechęć do nich	Mała próba badawcza - wyniki badań niewiarygodne	Badacz	Analiza danych ilościowych	C	III	Umiarkowany	Ograniczanie ryzyka	Dotarcie do grup zainteresowanych badaniem oraz rozumiejących cel prowadzenia badań. Te grupy identyfikując się z celem badania rozpropagują je wśród lokalnej społeczności
	Ryzyko błędów formalnych w kolejnych etapach przygotowywania pracy, które mogą wpłynąć na dopuszczenie do publicznej obrony	Błędnie przygotowana praca, brak wymaganych części doktoratu, niedotrzymanie terminów	Brak możliwości przystąpienia do wymaganych egzaminów oraz publicznej obrony	Badacz / Promotor	Faza przygotowawcza	A	III	Niski	Ograniczenie ryzyka	Weryfikacja procedur i nadzór promotora
	Ryzyko opóźnień w realizacji poszczególnych etapów badania, które mogą wynikać z różnych przyczyn	Problem z dostępem do potrzebnych materiałów badawczych. Opóźnienia w komunikacji z uczestnikami badania. Awaria sprzętu komputerowego. Zmiany w harmonogramie uczelni lub obowiązkach zawodowych. Problemy zdrowotne badacza.	Przesunięcie terminów realizacji kolejnych etapów. Obniżenie jakości wyników przez brak czasu na ich gruntowną analizę. Utrudnienie lub brak możliwości publikacji wyników.	Badacz	Faza przygotowawcza	A	III	Niski	Ograniczenie ryzyka	Zastosowanie zasady "odwróconego planowania", czyli określenie końcowego terminu i systematyczne planowanie wstecz. Regularne monitorowanie postępów i elastyczne dostosowywanie planu. Ustalenie planu B dla kluczowych etapów badania. Wcześniejsze załatwienie wszystkich formalności i zabezpieczenie finansowania. Regularne backupowanie danych

Kategoria ryzyka	Nazwa ryzyka	Przyczyna	Skutek	Podmiot zarządzający ryzykiem	Faza badania, którego dotyczy ryzyko	Prawdopodobieństwo	Siła oddziaływania	Poziom ryzyka	Strategia zarządzania ryzykiem	Środki ograniczające wpływ ryzyka
										Zdobywanie wsparcia ze strony innych badaczy lub instytucji
	Ryzyko technologiczne, np. awaria sprzętu, utrata danych czy problemy z oprogramowaniem służącym do analizy danych	Starzenie się sprzętu, nieprawidłowa eksploatacja, Awaria dysku, błąd użytkownika, Błędy programowe, niekompatybilność wersji	Utrata zgromadzonych danych, opóźnienie w analizie; Utrata postępów badawczych, konieczność powtórzenia badań; Ograniczenie możliwości analizy, opóźnienie w badaniu	Badacz	Faza przygotowawcza, analiza danych	A	III	Umirakowany	Ograniczenie ryzyka	Regularne utrzymanie i modernizacja sprzętu, tworzenie kopii zapasowych; Automatyczne i ręczne tworzenie kopii zapasowych, korzystanie z usług chmurowych Aktualizacja oprogramowania, posiadanie alternatywnego oprogramowania do analizy
Ryzyko społeczne	Ujawnienie informacji, które mogłyby wpłynąć na pozycję uczestnika w społeczeństwie, w jego rodzinie i w pracy	Źle zaprojektowane badanie	Możliwość pozwu cywilnego	Badacz	Analiza danych jakościowych	B	III	Umiarkowany	Ograniczenie ryzyka	Rzetelne zaprojektowanie badań i pytań w ankiecie, zweryfikowanie ich przez Promotora
	Niechęć do wyjawiania informacji o korupcji czy jakości służby zdrowia albo o swoim faktycznym samopoczuciu, mimo zapewnienia anonimowości w badaniu	Brak informacji o poufności, brak informacji o celu badania	Mniejsza liczba wypełnionych ankiet wśród mieszkańców	Badacz	Analiza danych jakościowych	B	III	Umiarkowany	Ograniczenie ryzyka	Rzetelne zaprojektowanie badań i pytań w ankiecie, zweryfikowanie ich przez Promotora
	Przeszkody rodzinne	Choroba członka rodziny, zamknięte szkoły, praca zdalna, nauka zdalna	Brak czasu na realizację badania	Badacz	Całe badanie	D	III	Wysoki	Ograniczenie	Zaangażowanie rodziny w cały proces, alternatywne zapewnienie opieki nad dzieckiem (opiekunka – budżet, babcia)
	Nierozumienie celu badań przez uczestników, co może prowadzić do niechęci i nieufności	Niewystarczająca komunikacja, brak jasności w instrukcjach	Niechęć i nieufność, wpływ na jakość danych	Badacz	Rekrutacja uczestników, Zebranie danych	D	III	Umiarkowany	Zapobieganie i ograniczanie ryzyka	Jasne i zrozumiałe instrukcje, sesje informacyjne z uczestnikami, częste Q&A

Kategoria ryzyka	Nazwa ryzyka	Przyczyna	Skutek	Podmiot zarządzający ryzykiem	Faza badania, którego dotyczy	Praw do informacji	Siła oddziaływania	Poziom ryzyka	Strategia zarządzania ryzykiem	Środki ograniczające wpływ ryzyka
Ryzyko prawne	Działania, które mogłyby doprowadzić do popełnienia przestępstwa przez uczestnika, badaczy i/lub działania, które mogłyby doprowadzić do ujawnienia przez uczestnika działalności przestępczej badaczowi, co wymagałoby zgłoszenia organom ścigania (np. w wyniku pytań o doświadczenia z korupcją) ⁵	Brak wiedzy i świadomości o możliwych konsekwencjach prawnych w środowisku naukowym	Zawiadomienie o możliwości popełnienia przestępstwa	Badacz	Analiza jakościowa	A	V	Umiarkowana	Ograniczanie	Rzetelne zaprojektowanie pytań w ankiecie, zadbanie o anonimowość uczestników badania
	Działania, które mogłyby doprowadzić do powstania roszczenia cywilnego o odszkodowanie	Brak wiedzy i świadomości o możliwych konsekwencjach prawnych w środowisku naukowym	Pozew o odszkodowanie od badacza na drodze cywilnej	Badacz	Analiza jakościowa	A	V	Umiarkowana	Ograniczanie	Rzetelne zaprojektowanie pytań w ankiecie, zadbanie o anonimowość uczestników badania
	Naruszenie praw autorskich	Niewłaściwe zarządzanie źródłami, brak odpowiednich odniesień czy cytowań	Kwestionowanie wiarygodności badania, potencjalne konsekwencje prawne	Badacz	Etap pisania i publikacji	C	IV	Wysoki	Ograniczanie	Staranne zarządzanie bibliografią, weryfikacja wszystkich cytowań i odniesień, konsultacje z ekspertem ds. praw autorskich
	Ochrona danych osobowych	Nieodpowiednie przechowywanie lub przetwarzanie danych osobowych	Naruszenie prywatności uczestników, konsekwencje prawne	Badacz	Etap zbierania danych i analizy	D	IV	Wysoki	Ograniczanie	Stosowanie szyfrowanych baz danych, trening z zakresu ochrony danych osobowych, uzyskanie zgód uczestników, konsultacje z ekspertem ds. ochrony danych
Ryzyko ekonomiczne	Szkody finansowe poniesione przez uczestnika, badacza w	Brak wiedzy, iż niewłaściwe zaprojektowane badanie może wywołać	Konieczność wypłaty odszkodowania	Badacz	Całe badanie	A	V	Umiarkowana	Ograniczenie	Wykupienie polisy OC związanej z wykonywaną pracą badawczą

⁵<https://www.essex.ac.uk/student/postgraduate-research/research-risk-assessment>

Kategoria ryzyka	Nazwa ryzyka	Przyczyna	Skutek	Podmiot zarządzający ryzykiem	Faza badania, którego dotyczy ryzyko	Prawo do informacji	Sila oddziaływania	Poziom ryzyka	Strategia zarządzania ryzykiem	Środki ograniczające wpływ ryzyka
	wyniku ujawnienia lub innego zdarzenia	konsekwencje prawne, a co za tym idzie finansowe								
	Ograniczona dostępność środków własnych na finansowanie badania	Koniunktura gospodarcza	Konieczność poświęcania czasu przeznaczonego na badania na pracę zarobkową	Badacz	Całe badanie	C	III	Umiarkowana	Ograniczanie	Przed rozpoczęciem badań doktoranckich, badacz ma tzw. „poduszkę finansową”
	Utrata pracy zarobkowej badacza	Niezależne od badacza, zmiana w przedsiębiorstwie, likwidacja stanowiska	Brak czasu na realizację rozprawy doktorskiej ze względu na konieczność szukania nowej pracy zarobkowej	Badacz	Całe badanie	C	III	Umiarkowana	Ograniczanie	Przed rozpoczęciem badań doktoranckich, badacz ma tzw. „poduszkę finansową”
	Konieczność zakupu materiałów naukowych, których wartość przekracza możliwości finansowe badacza	Dostęp do materiałów jest płatny	Brak analizy niektórych pozycji literaturowych ze względu na brak ich dostępności finansowej	Badacz	Kwerenda literaturowa	B	II	Niski	Ograniczanie	Badacz zapewnia sobie dostęp do zasobów bibliotek poprzez uczelnię macierzystą lub korzysta z różnego rodzaju abonamentów
	Brak wsparcia ze strony uczelni w dostępie do płatnych materiałów naukowych	Dostęp do materiałów jest płatny	Brak analizy niektórych pozycji literaturowych ze względu na brak ich dostępności finansowej	Badacz	Kwerenda literaturowa	B	II	Niski	Ograniczanie	Badacz korzysta z różnego rodzaju abonamentów
Ryzyko utraty reputacji	Uszczerbek w publicznym odbiorze badacza w oczach środowiska naukowego i/lub ogółu społeczeństwa.	Błędy metodologiczne, błędy obliczeniowe	Zakończenie działalności badawczej	Badacz/promotor/recezneci	Całe badanie	A	V	Umiarkowana	Ograniczanie	Weryfikacja wielopoziomowa, założeń i wyników badań
Ryzyko utraty zdrowia i	Rozwój epidemii czy pandemii	Wirus	Wydłużenie czasu trwania pracy badawczej	Badacz/promotor	Całe badanie	C	III	Umiarkowana	Ograniczanie	Dostosowanie się do pracy w różnych warunkach, pracy zdalnej oraz dostosowanie form badań do sytuacji epidemiologicznej

Kategoria ryzyka	Nazwa ryzyka	Przyczyna	Skutek	Podmiot zarządzający ryzykiem	Faza badania, którego dotyczy	Praw dopobieżności	Siła oddziaływania	Poziom ryzyka	Strategia zarządzania ryzykiem	Środki ograniczające wpływ ryzyka
	Uszczerbek na zdrowiu	Przyczyna losowa	Wydłużenie czasu przygotowywania rozprawy lub zaprzestanie całkowite jej pisanie	Badacz	Całe badanie	C	III	Umiarkowana	Ograniczanie	Polisa OC, dbanie o stan zdrowia, aktywność fizyczna, przerwy w pracy, urlop
	Obrażenia fizyczne lub szkody psychiczne u badacza	Przyczyna losowa	Wydłużenie czasu przygotowywania rozprawy lub zaprzestanie całkowite jej pisanie	Badacz	Całe badanie	C	III	Umiarkowana	Ograniczanie	Polisa OC, przerwy w pracy, urlop
	Pożar	Przyczyna losowa	Wydłużenie czasu przygotowywania rozprawy lub zaprzestanie całkowite jej pisanie	Badacz	Całe badanie	B	III	Umiarkowana	Ograniczanie	Polisa OC, zachowanie wszystkich wymogów BHP
	Wypadek w miejscu pracy	Przyczyna losowa lub zaniedbanie	Wydłużenie czasu przygotowywania rozprawy lub zaprzestanie całkowite jej pisanie	badacz	Całe badanie	A	III	Niski	Ograniczanie	Polisa OC, zachowanie wszystkich wymogów BHP i zdrowego rozsądku

Źródło: opracowanie własne na podstawie (Komisja Europejska 2014)

W kontekście przedstawionej analizy ryzyka w realizacji projektu badawczego można zaobserwować, że spektrum ryzyka waha się między kategoriami niskimi, a umiarkowanymi oraz sygnałnie wysokimi. Projekt badawczy nie jest wolny od potencjalnych wyzwań i komplikacji, które mogą stanowić przeszkody w realizacji wyznaczonych celów. Aby prewencyjnie zaradzić takim ewentualnościom, zostały zidentyfikowane i wdrożone wielopoziomowe strategie zarządzania ryzykiem.

Te strategie nie ograniczają się jedynie do rozpoznawania potencjalnych zagrożeń, lecz również wprowadzają dynamiczny mechanizm monitorowania, mający na celu ciągłą ewaluację zidentyfikowanych czynników ryzyka. W tym kontekście, badacz w konsultacji z promotorem badania, będzie systematycznie przeglądał tzw. kamienie milowe projektu. Reasumując, opracowany schemat zarządzania ryzykiem zakłada cykliczną ocenę czynników ryzyka w regularnych odstępach czasu, co jest spójne z metodologiczną architekturą projektu badawczego.

W przypadku identyfikacji konkretnych zagrożeń, które mogą wpłynąć negatywnie na realizację badań, przewidziano również wdrożenie działań korygujących i naprawczych. Te działania zostały opracowane opierając się na zgromadzonych danych oraz mają na celu minimalizację potencjalnego wpływu identyfikowanych czynników ryzyka na jakość i wyniki badania. W ten sposób, analiza ryzyka nie tylko identyfikuje potencjalne przeszkody, ale również stwarza ramy dla adaptacyjnego i elastycznego zarządzania projektem badawczym. Dzięki temu mechanizmowi, badacz wraz z promotorem są przygotowani do proaktywnego i efektywnego reagowania na ewentualne problemy, co zwiększa szanse na pomyślną realizację projektu badawczego. Dokładny plan działania oraz założenia badania, będą przedmiotem następnego podrozdziału, co zapewni pełniejsze zrozumienie struktury i przebiegu całego projektu badawczego.

3.2 Plan badań

Na podstawie dotychczas przeprowadzonej kwerendy literaturowej, obejmującej zarządzanie publiczne na poziomie lokalnym, jakość zarządzania i różnorodne aspekty jakości życia, zidentyfikowana została znacząca luka badawcza. Ta luka badawcza głównie odnosi się do braku holistycznego podejścia w zarządzaniu miastami i w procesie podejmowania decyzji zarządczych. Wykazano w przeprowadzonej kwerendzie literaturowej, że istnieje szereg narzędzi i instrumentów, które zarządzający mają

możliwość wykorzystywać, w tym te umożliwiające partycypację społeczną. Niemniej jednak, rzeczywistość małych i średnich miast w Polsce wskazuje na potrzebę dostarczenia kompleksowego narzędzia, które by uwzględniało obiektywną jakość życia, subiektywną jakość życia oraz stanowiło o wysokim poziomie jakości zarządzania publicznego. W związku z wyżej wymienioną luką badawczą, sformułowana została następująca hipoteza badawcza, która kierowała projektowaniem badań własnych w zakresie jakości życia i jakości zarządzania publicznego w średnich miastach w Polsce. Hipoteza ta jest formułowana w następujący sposób:

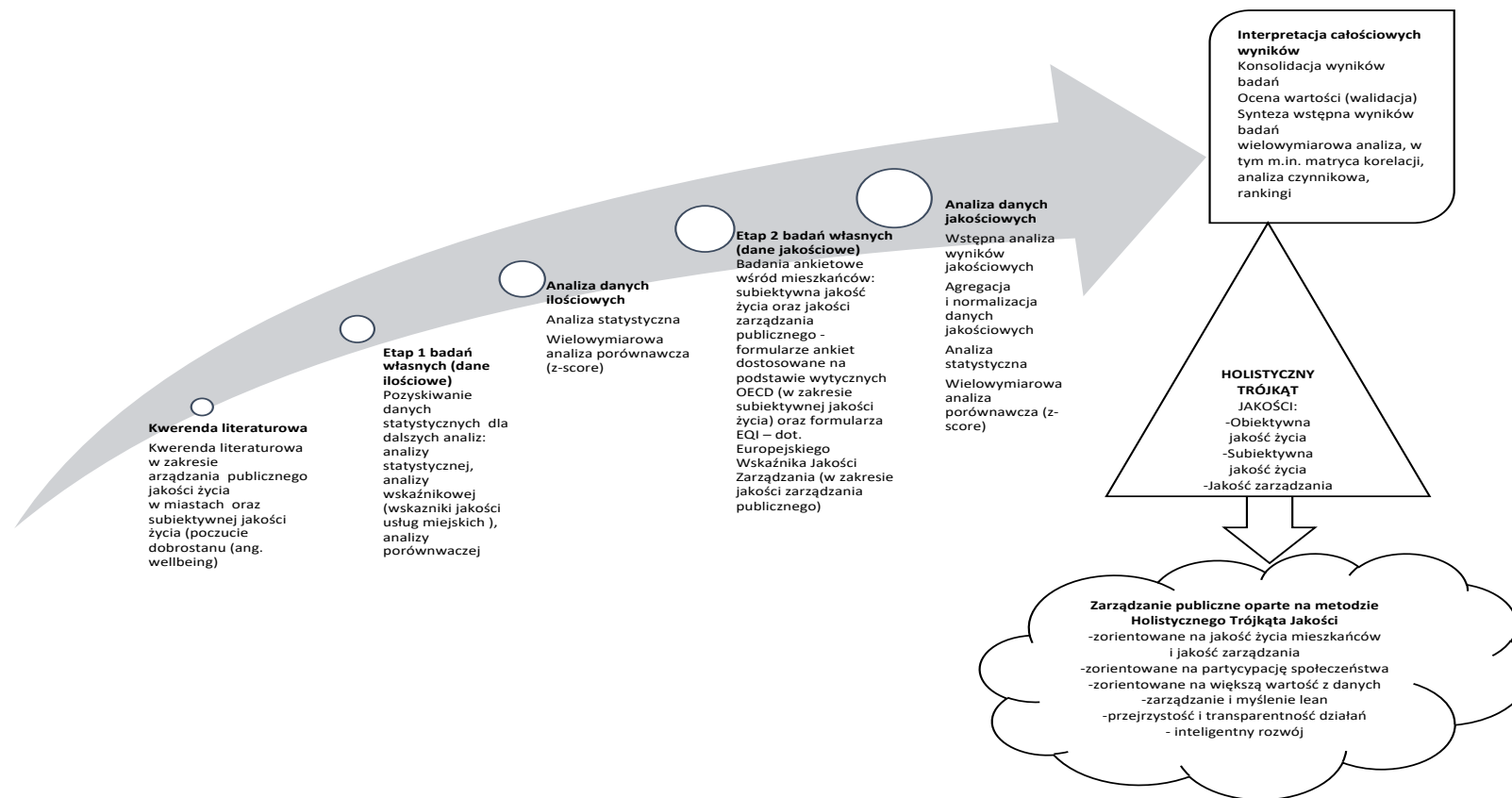
"Stosowane metody zarządzania publicznego nieskutecznie adresują problemy jakości życia w zagrożonych wykluczeniem miastach średnich, co podkreśla potrzebę nowych, holistycznych metod wspierających podejmowanie decyzji zarządczych."

W niniejszym kontekście, główna hipoteza badawcza tej pracy postuluje, że realizacja badań w miastach o średniej wielkości, z zastosowaniem wskaźników obiektywnych i subiektywnych, przyczyni się do gromadzenia istotnych danych dotyczących jakości życia oraz jakości zarządzania. Ta koncepcja opiera się na przekonaniu, że jednoczesne uwzględnienie wymiarów obiektywnych i subiektywnych w analizie miejskich obszarów umożliwi holistyczne i kompleksowe zrozumienie zarówno społecznych, jak i administracyjnych aspektów życia w tych środowiskach. Jest to uważane za istotne z punktu widzenia teorii zarządzania publicznego, jak również praktycznych zastosowań w kształtowaniu polityk lokalnych. Na tej podstawie zostało zaprojektowane badanie, którego celem głównym było wypracowanie metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce. Metoda ta ma potencjał bycia nie tylko cennym wkładem dla środowiska akademickiego, ale także praktycznym wsparciem dla lokalnych władz i społeczności.

Realizacja badań własnych w ramach niniejszej rozprawy przebiegała w dwóch głównych etapach zgodnie ze schematem przedstawionym poniżej (Rysunek 4):

- badania i analiza wskaźnikowa jakości życia (badanie obiektywnych wskaźników jakości życia) w 12 miastach średniej wielkości w Polsce na podstawie normy ISO PN-ISO37120 (zob. 3.3.),
- badania ankietowe wśród 758 mieszkańców 12 miast średniej wielkości (po trzy miasta z każdej grupy) i analiza wyników badań jakościowych (zob. 3.4, 3.5).

Następnie dokonano interpretacji całościowej wyników i zaproponowano metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych opartą na Holistycznym Trójkacie Jakości.

Rysunek 4 Schemat prowadzenia badań

Źródło: Opracowanie własne

Szczegółowego omówienia procesu realizacji badań oraz ich wyników dokonano w kolejnych rozdziałach. W tych sekcjach dokonano analizy metody badawczej, która była stosowana, oraz szczegółowo opisano procesy, które były przeprowadzone w celu analizy danych. Znajdą się tam także omówienia wyników, które zostały uzyskane, wraz z ich interpretacją i dyskusją na ich temat, umożliwiającą zrozumienie ich znaczenia i potencjalnych implikacji dla praktyki zarządzania publicznego oraz kształtowania polityk lokalnych. Zawarte będą także sugestie i rekomendacje dotyczące możliwości implementacji wyników badań w procesie decyzyjnym władz lokalnych oraz ich aplikacji w praktykach zarządzania miejskiego. W rezultacie, kolejne rozdziały mają na celu dostarczenie kompleksowego przeglądu przeprowadzonych badań oraz pogłębienie zrozumienia wyników i ich konsekwencji dla rozwoju zarządzania publicznego w średnich miastach.

Przeprowadzone badania miały na celu nie tylko weryfikację założonej hipotezy badawczej, ale również dokładne zrozumienie i analizę zagadnień związanych z jakością życia i zarządzania publicznego w miastach średnich. Prezentacja wyników badań uwzględnia postawione pytania badawcze, podzielone zgodnie z dwoma wcześniej wspomnianymi etapami realizacji badań.

Pierwszy Etap Badań

W ramach pierwszego etapu badań skoncentrowano się na analizie obiektywnej jakości życia w miastach średnich, które są zagrożone wykluczeniem. Odpowiedzi na następujące pytania pozwoliły na uzyskanie wszechstronnego oglądu problematyki:

Pytanie badawcze nr 1: Jak można precyzyjnie mierzyć obiektywną jakość życia w miastach średnich w Polsce, aby gwarantować rzetelność wyników?

Pytanie badawcze nr 2: Które grupy wskaźników mają decydujące znaczenie dla obiektywnej jakości życia w analizowanych miastach, identyfikując jednocześnie te najbardziej i najmniej korzystne obszary?

Drugi Etap Badań

Następnie, drugi etap badań skupiał się na subiektywnej jakości życia oraz na jakości zarządzania publicznego. Uzyskane wyniki dostarczyły odpowiedzi na pytania:

Pytanie badawcze nr 3: Jak efektywnie uwzględnić różnorodność doświadczeń i oczekiwań mieszkańców podczas mierzenia subiektywnej jakości życia?

Pytanie badawcze nr 4: Które metody i narzędzia są najbardziej adekwatne do oceny jakości zarządzania publicznego w kontekście miast średnich?

Analiza Łączna Obu Etapów

Integracja wyników obu etapów badań umożliwiła rozważenia następujących kwestii:

Pytanie badawcze nr 5: Jakie są zależności między obiektywną jakością życia, subiektywną jakością życia oraz jakością zarządzania publicznego a innymi determinantami jakości życia w analizowanych miastach?

Pytanie badawcze nr 6: Czy istnieje wszechstronny wskaźnik, który byłby w stanie w pełni odzwierciedlić jakość życia i uzasadnić globalne rekomendacje?

Pytanie badawcze nr 7: Na jakich dostępnych danych można opierać metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?

Pytanie badawcze nr 8: Jakie standardy i procedury należy wdrożyć, aby zapewnić efektywność metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?

Pytanie badawcze nr 9: W jaki sposób działania zarządzających miastami mogą wpływać na wartości wskaźników, kształtując ostateczną jakość życia mieszkańców?

Zarówno prezentacja, jak i analiza wyników zostały przeprowadzone z dbałością o pełne uwzględnienie szczegółów każdego z etapów, aby dostarczyć czytelnikowi jak najpełniejszego obrazu badanej problematyki.

3.3 Obiektywna jakość życia

3.3.1 Metoda badania obiektywnej jakości życia

W pierwszym etapie badań, przeprowadzono szczegółową i metodyczną analizę danych ilościowych dotyczących dwunastu strategicznie wybranych miast średniej wielkości, usytuowanych w różnych zakątkach Polski. Wybrane miasta stanowią reprezentatywny przekrój miejsc, z którymi wiąże się problematyka jakości życia ich mieszkańców.

Skupienie w analizie zostało położone na wskaźnikach normatywnych, uznanych za kluczowe mierniki jakości życia. Kryteria wyboru tych miast były zainspirowane nie tylko ich rozmiarem czy geograficznym położeniem, ale przede wszystkim specyficzną charakterystyką przedstawioną przez Śleszyńskiego (Śleszyński 2016). W jego badaniach wskazano, że te miasta są szczególnie podatne na ryzyko wykluczenia społecznego. Dla

zapewnienia wszechstronności, uwzględniono miasta z różnymi ocenami - od najwyższych do najniższych oraz te o ocenach pośrednich. W procesie selekcji wykorzystano matrycę, uwzględniającą różne kryteria, takie jak stopień utraty funkcji miejskiej oraz ogólną sytuację społeczno-gospodarczą danego miasta (por. Tabela 12).

W tym etapie badań, głównym celem było dogłębne zrozumienie i analiza jakości życia w wybranych miastach średniej wielkości. Zostały zidentyfikowane kluczowe obszary, które mogłyby być narażone na ryzyko wykluczenia, oraz wskazano specyficzne cechy i uwarunkowania, które mogą wpływać na jakość życia w każdym z badanych miast. Dzięki temu podejściu, uzyskano holistyczny obraz sytuacji społeczno-gospodarczej w analizowanych miastach.

W trakcie dokładnej analizy danych ilościowych zwrócono szczególną uwagę na rozbieżności oraz podobieństwa występujące pomiędzy analizowanymi miastami. Dzięki temu, głębsze zrozumienie skomplikowanych kwestii związanych z jakością życia oraz problemem wykluczenia społecznego zostało osiągnięte. W tej analizie, główny nacisk nie został położony na aktualny stan tych miast, ale skoncentrowano się głównie na identyfikacji obszarów, gdzie interwencje mogą przynieść znaczącą wartość dla mieszkańców. Taka identyfikacja jest kluczowa, zwłaszcza w kontekście głównego celu badań, czyli opracowania metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce.

Głównym celem tej części badania była identyfikacja zależności i wyłonienie trendów, które można było zaobserwować przez cały 13-letni okres analizy. Warto zaznaczyć, że mimo iż ostatni rok uwzględniony w badaniu to 2017, nie wpłynęło to na istotę analizy. Zrozumiałe jest, że dane statystyczne nie są dostępne w czasie rzeczywistym – są publikowane przez Urząd Statystyczny z pewnym opóźnieniem, niekiedy sięgającym nawet półtora roku. W tej części badań, główny nacisk został położony nie na aktualny stan, ale na analizę trendów, kierunków rozwoju oraz powiązań między obszarami. Tworzone klasyfikacje bazują na kompletnej bazie danych historycznych, a nie jedynie na informacjach bieżących czy tzw. danych sygnałnych. Dzięki takiemu podejściu do analizy, możliwe było wypracowanie precyzyjnych wniosków, które są solidnie oparte na danych. Te wnioski mogą służyć jako fundament dla przyszłych badań i inicjatyw praktycznych, które będą miały na celu poprawę jakości życia w badanych miastach średniej wielkości.

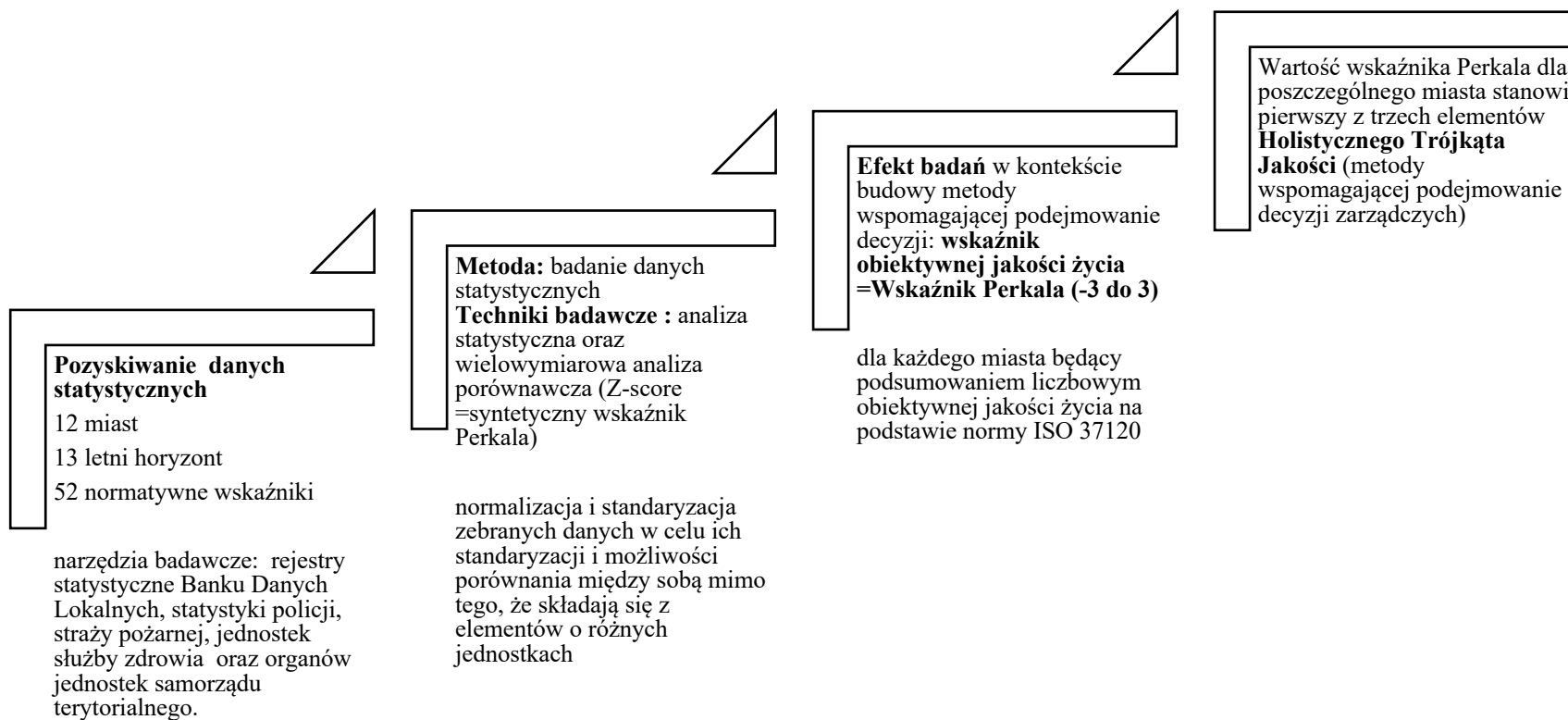
Tabela 12 Dobór miast do realizacji badań

<p>Miasta z mocno niekorzystaną sytuacją społeczno-gospodarczą oraz utratą funkcji:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Nowa Ruda -Białogard -Złotów 	<p>Miasta z mocno niekorzystaną sytuacją społeczno-gospodarczą oraz silną utratą funkcji:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Prudnik -Nysa -Tomaszów Lubelski
<p>Miasta z niekorzystaną sytuacją społeczno-gospodarczą oraz utratą funkcji:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Namysłów -Elbląg -Bytom 	<p>Miasta z niekorzystaną sytuacją społeczno-gospodarczą oraz silną utratą funkcji:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Pułtusk -Tarnów -Nowy Targ

Zródło: opracowanie własne

W świetle przeprowadzonej analizy literatury można zaobserwować pewien niedosyt badań dotyczących zarządzania miastami średniej wielkości. Ta potencjalna luka może wynikać z pewnego braku holistycznego podejścia do zagadnienia zarządzania miejskiego. Istnieje wiele strategii i metod, które potencjalnie mogłyby wspierać proces decyzyjny z myślą o poprawie jakości życia mieszkańców. Jednakże wydaje się, że istnieje pewien niedobór podejść, które jednocześnie uwzględniają zarówno dane empiryczne, jak i subiektywne odczucia mieszkańców. Biorąc pod uwagę tę obserwację, w ramach I etapu badań, dokonano wstępnych analiz i rozważań danych obiektywnych. W celu zbudowania metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce w ramach I etapu dokonano szczegółowych badań i analiz danych obiektywnych, które pozyskano w 13 letnim okresie badawczym dla 12 miast stanowiących próbę badawczą.

W tej fazie badania wykorzystana była metoda badania danych statystycznych, z wykorzystaniem techniki badawczej – analizy statystycznej. Narzędziami badawczymi są: rejestry statystyczne Banku Danych Lokalnych, statystyki policji, straży pożarnej, jednostek służby zdrowia oraz organów jednostek samorządu terytorialnego z wybranego do analizy obszaru. Dane poddane analizie zebrano dla lat 2004-2017, a zakres wskaźników odpowiadał wskaźnikom z normy PN – ISO 37120 – „Zrównoważony rozwój społeczny Wskaźniki usług miejskich i jakości życia”, która obejmuje 10 grup wskaźników głównych i wspierających. W tym etapie badania zweryfikowano za pomocą wskaźników normy jakości (ISO 2017) 52 (ze 100 możliwych) parametry cech obiektywnych związanych z rozwojem tych 12 miast na przestrzeni lat 2004-2017. Schemat realizacji badań w ramach I etapu przedstawiony został na Rysunku 5.

Rysunek 5 Schemat prowadzenia pierwszego etapu badań

Źródło: Opracowanie własne

W celu realizacji badania na wstępie dokonano adaptacji metody badania wskaźników jakości życia (ISO 2017) do poziomu miast średniej wielkości w Polsce oraz dopasowano do lokalnego kontekstu, gdyż ISO 2017 to międzynarodowa norma dotycząca wskaźników jakości życia. Oznacza to uwzględnienie specyficznych kulturowych, społecznych i ekonomicznych czynników, które wpływają na jakość życia i zarządzanie w tych miastach. Proces adaptacji wskaźników normy ISO 2017 do kontekstu polskich miast średniej wielkości przebiegał w kilku etapach:

1. Selekcja wskaźników: Norma ISO 2017 oferuje zbiór 100 wskaźników odnoszących się do jakości życia. Etap ten polegał na dokładnej selekcji tych wskaźników, które w największym stopniu odzwierciedlają specyfikę średnich miast na terenie Polski oraz które są systematycznie monitorowane na poziomie lokalnym w Polsce.
2. Proces tłumaczenia i adaptacji językowej: Oryginalny kwestionariusz sporządzony był w języku angielskim. Aby zagwarantować wierność oraz zrozumiałość treści, przeprowadzono profesjonalne tłumaczenie narzędzia na język polski. W dalszej kolejności, by zapewnić maksymalną zrozumiałość oraz spójność z kulturowym kontekstem polskich miast średniej wielkości, poszczególne pytania i sformułowania zostały odpowiednio dostosowane.

W trakcie analizy zidentyfikowano, że pewna część wskaźników w Polsce nie podlega regularnemu monitorowaniu na poziomie jednostek miejskich czy gminnych. Wskaźniki takie, z uwagi na ich ograniczone zastosowanie, często zostały pominięte w omawianym badaniu. Chociaż problem ten jest uniwersalny dla wszystkich analizowanych miast i nie wpływa bezpośrednio na główny cel badań, stanowi on wyzwanie badawcze. Braki w dostępie do pewnych danych sugerują pewne luki w prowadzonych ewidencjach oraz statystykach, co w dalszej perspektywie może utrudniać dokonywanie opartych na dowodach decyzji zarządczych. Samodzielne, niezależne od siebie prowadzenie statystyk przez różne miasta rodzi dodatkowe trudności, gdyż takie statystyki nie są standaryzowane. Tym samym, tracą one jeden z kluczowych atutów danych statystycznych: ich porównywalność. Szczegółowy wykaz wskaźników, które nie są monitorowane, można znaleźć w załączniku nr 3.

Podjęmowane badania charakteryzują się kompleksowym ujęciem problematyki, uwzględniając liczne wskaźniki, które są oparte na wielu zmiennych. Zakres czasowy analiz rozciąga się na lata 2004-2017, co stanowi 14-letni okres obserwacji. Z uwagi na tę złożoność i szerokie spektrum analizowanych danych, zdecydowano się na

zastosowanie metody wielowymiarowej analizy porównawczej. W międzynarodowej literaturze przedmiotu jest ona często odnoszona jako Z-score (Smith 2012). Natomiast w kontekście polskim odnosi się do niej termin "wskaźnik Perkala" (Czyż 2016; Parysek i Wojtasiewicz 1979; Perkal Julian 1953; Sobala-Gwosdz 2004).

Badanie jakości życia zgodnie ze wskaźnikami normy PN-ISO 37120 wykonano dla następujących obszarów: gospodarka, edukacja, energia, środowisko, finanse publiczne, zarządzanie publiczne, zdrowie, rekreacja, bezpieczeństwo, schronienie, odpady stałe, transport, planowanie przestrzenne, ścieki, woda i oczyszczalnie. Omawiana norma definiuje 100 wskaźników jakości życia, spośród których 46 stanowi wskaźniki podstawowe, a pozostałe 54 pełnią funkcję wskaźników uzupełniających. Podejmując badania w 14-letnim zakresie czasowym, uzyskuje się możliwość obserwacji ewolucji poszczególnych trendów oraz zidentyfikowania potencjalnych obszarów problemowych. Należy zwrócić uwagę na fakt, że niektóre wskaźniki mogą napotykać na trudności w weryfikacji z uwagi na brak systematycznego ewidencjonowania danych na poziomie miejskim, w tym nawet dla jednostek gmin miejskich. Ponadto, analiza pozwala zidentyfikować te obszary, które charakteryzują się niekorzystną tendencją rozwojową w omawianym okresie.

Chociaż pozyskane wartości wskaźników jakości życia nie dostarczyły bezpośredniej odpowiedzi na pytanie dotyczące poziomu jakości życia w badanych miastach, umożliwiły one identyfikację kluczowych trendów oraz ewentualnych obszarów niewystarczającego rozwoju lub wymagających pilnej interwencji. Mając na uwadze te ograniczenia, podjęto decyzję o zaadaptowaniu do badań syntetycznego wskaźnika Perkala, opisanego między innymi przez Czyż (Czyż 2016). Ten wskaźnik dostarcza zbiorczą informację dotyczącą poziomu rozwoju miasta w kontekście wybranych wskaźników. W praktyce wskaźnik Perkala jest używany do estymacji poziomu rozwoju określonego regionu lub miasta, przyjmując wartości w zakresie od -3 do 3. Aby skorzystać z tej metody, konieczne jest zastosowanie wskaźników po ich standaryzacji, gdyż tworzą one zróżnicowaną grupę opartą na odmiennych jednostkach miary. Mając na celu uzyskanie spójności i porównywalności wyników w badanych obszarach jakości życia, przeprowadzono standaryzację wartości wskaźników. W tym procesie, w zależności od ich natury, wskaźniki zostały zakwalifikowane jako stymulanty lub destymulanty. Jako destymulanty klasyfikowano wskaźniki, których wzrost wpływa negatywnie na jakość życia (na przykład stopa bezrobocia). Natomiast stymulantami określono te wskaźniki, które mają pozytywny wpływ na jakość życia przy ich wzroście

(np. liczba przedsiębiorstw na 100 000 mieszkańców). Proces ten został przeprowadzony zgodnie z odpowiednio dobranym wzorem standaryzacyjnym:

$$z_{ij} = \frac{x_{ij} - \mu}{\sigma} \text{ (dla stymulanty)}, z_{ij} = \frac{\mu - x_{ij}}{\sigma} \text{ (dla destymulanty)},$$

gdzie:

z_{ij} - zmienna standaryzowana,

- wartość zmiennej j dla obiektu i (czyli wartość danej zmiennej w ostatnim roku analizy),

- średnia wartość zmiennej j (średnia z lat 2004-2017),

- odchylenie standardowe zmiennej j .

Kolejnym krokiem było wykorzystanie danych zestandaryzowanych do obliczenia syntetycznego wskaźnika Perkala (Czyż 2016):

$$\text{gdzie: } W_i = \frac{1}{p} \sum_{j=1}^p z_{ij},$$

W_i – wskaźnik Perkala,

z_{ij} - standaryzowana wartość wskaźnika cząstkowego j dla obiektu i ,

p - liczba wskaźników cząstkowych.

Biorąc pod uwagę powyższy proces, schemat postępowania do otrzymania wskaźnika Perkala dla każdego z analizowanych miast był następujący:

1. obliczono średnią arytmetyczną poszczególnych 52 wskaźników jakości życia na przestrzeni analizowanych lat,
2. obliczono odchylenie standardowe poszczególnych 52 wskaźników jakości życia na przestrzeni analizowanych lat,
3. w zależności od tego czy dany wskaźnik uznano za stymulantę, czy też destymulantę jakości życia, obliczono jego wartość zestandaryzowaną,
4. zgodnie ze wzorem na wskaźnik Perkala obliczono go dla każdego miasta i dla każdego z badanych w nim obszarów.

Poniżej omówiono badane grupy wskaźników, wraz ze wskazaniem, czy dany wskaźnik uznano za stymulantę lub destymulantę. Dane źródłowe pochodzą z rejestrów Głównego Urzędu Statycznego BDL, chyba, że wskazano inne źródło.

W obszarze gospodarka zbadano wskaźnik bezrobocia (%) oraz liczbę zarejestrowanych bezrobotnych do 25 roku życia (os.), które zostały uznane za destymulanty, tzn. ich wzrost powoduje spadek jakości życia. Ponadto w grupie tej badano zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej według kryterium dochodowego jako informację o udziale populacji żyjącej w ubóstwie w całej populacji

miasta (%). Wskaźnik ten również jest destymulantą jakości życia. Kolejne wskaźniki z grupy gospodarka to pracujący na 1000 ludności (os.) oraz liczba przedsiębiorstw na 100.000 mieszkańców, oba wskaźniki to stymulanty poziomu jakości życia (szt.).

W obszarze edukacji na poziomie miasta zbadano wskaźnik uczeń/ nauczyciel (os.) uznany za destymulantę, gdyż spadek wartości tego wskaźnika powoduje wzrost jakości życia. Zbadano ponadto następujące wskaźniki uznane za stymulanty: skolaryzacja netto, szkoły podstawowe %, absolwenci szkół podstawowych, absolwenci szkół ponadgimnazjalnych.

Z obszaru energia zbadano dostępny na poziomie miasta wskaźnik - zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca (kWh). Jest to wskaźnik niezwykle istotny ze względu na ochronę środowiska, szczególnie w kontekście źródeł pochodzenia energii elektrycznej w Polsce. W Polsce, w odróżnieniu od państw zachodnich wzrost zużycia prądu jest jeszcze skorelowany ze wzrostem PKB. Dlatego też w niniejszym badaniu zdecydowano zaliczyć zużycie prądu jako stymulantę jakości życia i związanego z tym dostępu dla gospodarstw domowych do wielu nowoczesnych urządzeń elektrycznych. Jego wzrost świadczy o rozwoju społeczeństwa i rozwoju gospodarczym. Ponadto zbadano wskaźnik odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu (szt.) i również uznano go za stymulantę.

Zbadanie wskaźników w obszarze środowisko dla miast objętych badaniem narażało wielu problemów badawczych. Na terenie badanych miast rzadko (w analizowanych latach) znajdowały się stacje pomiarowe WIOŚ, które zbierają dane o zanieczyszczeniach powietrza związanych z PM 2.5, PM 10, NO₂, SO₂ i O₃. W każdym z miast liczba i okres pomiaru wskaźników (w zakresie analizy niniejszego badania) był inny. Widoczny jest brak systemowego podejścia na przestrzeni analizowanych lat w udostępnianiu w zestawieniach statystycznych porównywalnych danych środowiskowych dotyczących stanu jakości powietrza przez państwowe służby za to odpowiedzialne. Wszystkie wskaźniki dotyczące zanieczyszczenia powietrza uznano za destymulanty jakości życia, gdyż spadający poziom zanieczyszczeń powodować będzie wzrost jakości życia i odwrotnie.

Kolejna grupa wskaźników zbadana została w obszarze finansów publicznych. Były to wydatki inwestycyjne jako % całkowitych wydatków oraz dochody własne jako % dochodów całkowitych. Założono, iż oba wskaźniki to stymulanty jakości życia w mieście.

W kategorii zarządzanie publiczne badano udział wyborców w ostatnich wyborach lokalnych (%), odsetek kobiet wybranych do samorządu miejskiego (%) oraz poziom reprezentacji obywateli, czyli liczba samorządowców wybieranych w wyborach powszechnych przypadająca na 100 000 mieszkańców (os.). Wszystkie wskaźniki uznano za stymulanty jakości życia.

Nie zbadano wskaźników w zakresie - pożary i reakcja na zagrożenie, gdyż statystyka publiczna nie monitoruje tych danych na poziomie miast.

Analizowano również kategorię zdrowie (dane w odniesieniu do powiatów), a mianowicie wskaźniki uznane za stymulanty: liczba łóżek na 100 000 mieszkańców (szt.), liczba lekarzy na 100 000 mieszkańców (os.), liczba personelu pielęgniarskiego i położniczego na 100 000 mieszkańców (os.) oraz dwa wskaźniki uznane za destymulanty, tzn. śmiertelność dzieci do 5 roku życia na 1000 urodzeń żywych (os.) oraz wskaźnik liczby samobójstw na 100 000 mieszkańców (os.).

W ramach kategorii rekreacja zbadano tylko jeden dostępny wskaźnik - powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych – tereny rekreacji i wypoczynku przypadające na jednego mieszkańca (m²). Wskaźnik ten monitorowany był w latach 2012-2015, uznany został za stymulantę jakości życia.

W obszarze bezpieczeństwo dane pochodzą z rejestrów udostępnionych przez Komendę Główną Policji na specjalny wniosek. Nie są one ogólnodostępne. Często jednak poziom ich monitorowania odbiega od obszaru przestrzennego analizowanego miasta (dotyczy np. zakresu działania danej Komendy Policji). Jednak ze względu na fakt, iż dla każdego z analizowanych miast przyjęto tożsamy sposób prezentacji tych danych, uznano, że mogą one być wykorzystane w niniejszej analizie, która ocenić ma jakość życia w mieście. Wszystkie wskaźniki z obszaru bezpieczeństwo uznano za destymulanty jakości życia.

W kategorii schronienie zbadano następujące wskaźniki uznane za destymulanty: odsetek ludności miejskiej żyjącej bez dostępu do wodociągu (%) oraz liczba bezdomnych na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspierający). Wskaźnik związany z liczbą bezdomnych został pozyskany od jednostek miejskich zajmujących się problemem bezdomności w mieście, przeważnie były to miejskie ośrodki pomocy społecznej.

Kategorię odpady stałe uznano za mającą duży wpływ na środowisko i jakość życia mieszkańców, badano tu wskaźniki takie jak: odsetek ludności miejskiej, od której odbierane są regularnie odpady stałe (%) (stymulanta), łączną ilość zbieranych odpadów

stałych (t) (destymulanta), procent odpadów miejskich, które są składowane na składowisku odpadów miejskich (%) (uznany za destymulantę, gdyż jak najwięcej odpadów powinno zostać przetworzonych lub podlegać biodegradacji) oraz generowanie odpadów niebezpiecznych (tony/mieszkańca)(również destymulanta).

Nie zbadano danych dla kategorii telekomunikacja i innowacje, ze względu na brak ich monitorowania na poziomie miejskim.

W kategorii wskaźników jakości z obszaru transport analizowano wskaźniki, takie jak: liczba samochodów osobowych na mieszkańca (wskaźnik podstawowy), liczba dwukołowych pojazdów silnikowych (motocykli) na mieszkańca (szt.), jak również długość ścieżek i pasów rowerowych na 100 000 mieszkańców (km), czy liczba połączeń lotniczych (szt.). Wskaźniki uznano za stymulanty jakości życia w mieście. Jeden ze wskaźników – liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych na 100 000 (os.) uznany został za destymulantę.

W grupie planowanie przestrzenne monitorowano wskaźniki takie, jak powierzchnia terenów zielonych na 100.000 mieszkańców (ha), czy też roczna liczba posadzonych drzew w przeliczeniu na 100 000 mieszkańców (szt.) oraz współczynnik praca/mieszkanie (szt.). Wszystkie wskaźniki uznano za stymulanty w zakresie jakości życia, mogą informować o pozytywnych działaniach podejmowanych przez władze miejskie.

W obszarze ścieki badano trzy wskaźniki: odsetek ludności obsługiwanej przez system odprowadzania ścieków (%) -stymulanta, odsetek ścieków komunalnych, które nie zostały poddane oczyszczaniu (%) – destymulanta oraz odsetek ścieków poddawanych pierwszemu oczyszczaniu (%) – stymulanta.

W kategorii woda i oczyszczanie zbadano 4 wskaźniki, przy czym trzy uznano za stymulanty, tzn.: odsetek ludności miasta z usługami zaopatrzenia w wodę pitną (%), odsetek ludności z trwałym dostępem do ulepszonego źródła wody (%) oraz odsetek ludności z dostępem do urządzeń oczyszczających (%). Jeden wskaźnik uznano za destymulantę – całkowite zużycie wody na mieszkańca (litry/dzień).

Omówione w niniejszym podrozdziale narzędzie badawcze służyć może do mierzenia obiektywnej jakości życia.

3.3.2 Obiektywna jakość życia – badania

Dzięki implementacji obliczeń opartych na wskaźniku Perkala uzyskano możliwość dokładnej analizy i porównania między badanymi miastami oraz w obrębie poszczególnych obszarów tematycznych. Standaryzacja wskaźników, mając na uwadze ich specyfikę jako stymulanty lub destymulanty jakości życia, umożliwiła analizę wskaźników o zróżnicowanym charakterze, zakresie i jednostkach miary.

Biorąc pod uwagę szeroki zakres danych oraz długotrwały okres, do którego odnoszą się zebrane informacje, przyjęto specyficzne założenia metodyczne do przeprowadzenia obliczeń:

- W sytuacji braku danych dotyczących wszystkich miast, dany wskaźnik był pomijany w analizie.
- Jeżeli dany wskaźnik występował przynajmniej w jednym mieście w określonym czasie, był uwzględniany w analizie. W innych miastach, gdzie wskaźnik ten nie był obecny, przyjmowano wartość zero.
- W przypadkach, gdzie odchylenie standardowe wynosiło zero, częściowa wartość cechy była także równa zero.
- W sytuacjach, gdy pewne wskaźniki nie były monitorowane bezpośrednio na poziomie miasta, zwracano uwagę na dane na poziomie gminy lub powiatu.
- Jeżeli w trakcie badanego okresu pewna cecha przestała być monitorowana, do obliczeń przyjmowano dane aż do ostatniego roku jej rejestrowania.

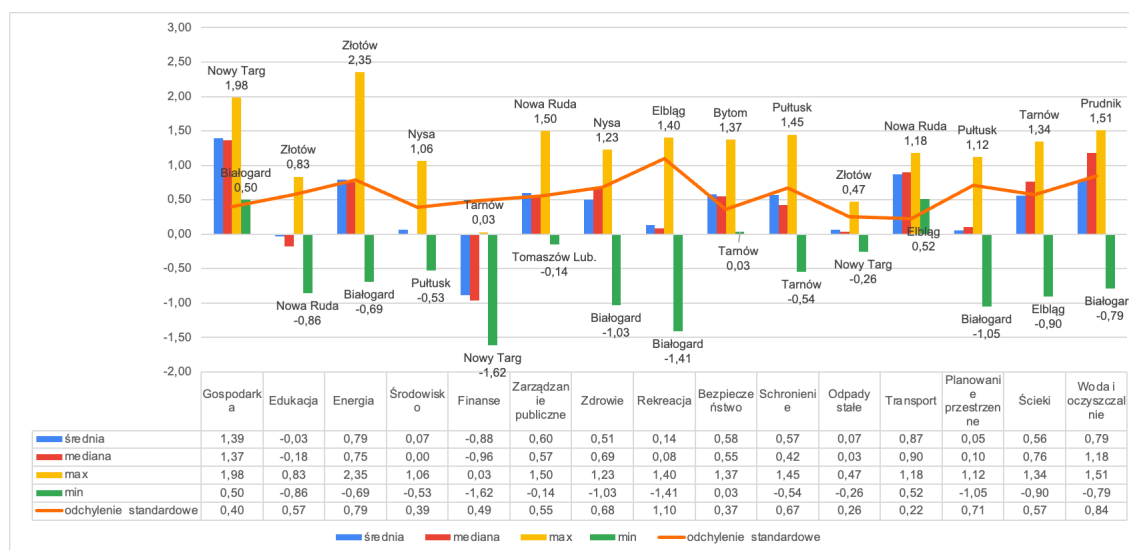
Wskaźnik Perkala, przyjmując wartości w zakresie od -3 do 3, pozwala na dokładną klasyfikację poziomu rozwoju regionów czy miast. Obszary o wysokim stopniu rozwoju charakteryzują się wartościami tego wskaźnika przekraczającymi 0, podczas gdy regiony/obszary o średnim poziomie rozwoju oscylują wokół wartości 0. Regiony/obszary o niższym stopniu rozwoju prezentują wartości wskaźnika poniżej 0. W załączniku nr 5 szczegółowo zaprezentowano obliczenia, natomiast w załączniku nr 4 przedstawiono wykresy ilustrujące wyniki w tym zakresie dla wszystkich miast objętych badaniem.

Celem tej części przeprowadzonych badań nie było skoncentrowanie się na dokładnej analizie sytuacji rozwojowej każdego z omawianych miast indywidualnie. Zamiast tego, głównym priorytetem była komparatywna analiza tychże miast w świetle rankingu miast zagrożonych wykluczeniem. Kolejnym etapem było zestawienie tych

wyników z subiektywną percepcją jakości życia mieszkańców oraz ze standardem zarządzania publicznego w analizowanych jednostkach. Poprzez takie ujęcie tematu, badanie skupiało się nie tyle na szczegółach dotyczących każdego miasta z osobna, ale na syntetycznej analizie i porównaniu wyników miast w określonych obszarach. To podejście metodyczne stało się istotne w kontekście odpowiedzi na drugie pytanie badawcze, które zostało sformułowane podczas projektowania badań: Które grupy wskaźników mają decydujące znaczenie dla obiektywnej jakości życia w analizowanych miastach, identyfikując jednocześnie te najbardziej i najmniej korzystne obszary?

W ośmiu z analizowanych dwunastu miast średnich obszar finansów okazał się obszarem najsłabszym osiągającym wartości ujemne – zatem charakterystyczne dla obszarów słabo rozwiniętych. W pozostałych czterech miastach najsłabsze okazały się obszary – rekreacja (w dwóch przypadkach) oraz obszar schronienie i ścieki.

W czterech z analizowanych miast wskaźniki z obszaru gospodarka – osiągały najwyższe wartości. W trzech miastach dominował obszar woda i oczyszczanie, w kolejnych trzech – obszar energia. W jednym z miast najlepsze wartości dotyczyły obszaru transport i w jednym schronienie.

Wykres 1 Statystyka analizowanych obszarów

Źródło: obliczenia własne

Analizując poszczególne obszary w jakich badane były wskaźniki jakości, zdiagnozowano miasta, które mają najlepsze i najgorsze wskaźniki w poszczególnych obszarach (zob. Wykres 1).

Zestawienie najwyższych i najniższych wartości wskaźników w poszczególnych obszarach przedstawia się następująco:

- W obszarze gospodarka najlepsze wartości osiągnął Nowy Targ, najgorsze Białogard.
- W obszarze edukacja najlepsze wyniki osiągnął Złotów, najgorsze Nowa Ruda.
- W obszarze energia najlepsze wyniki Złotów, najgorsze Białogard.
- W obszarze środowisko najlepsze wartości osiągnęło miasto Nysa, najgorsze Pułtusk.
- W obszarze finanse najwyższą wartość osiągnął Tarnów, najgorszą Nowy Targ.
- W obszarze zarządzanie publiczne najwyższe wartości dla Nowej Rudy, najgorsze dla Tomaszowa Lubelskiego.
- W obszarze Zdrowie najlepsze wyniki Nysa, najgorsze wyniki Białogard.
- W obszarze Rekreacja najlepsze wyniki Elbląg, najgorsze Białogard.
- W obszarze Bezpieczeństwo najlepsze wyniki Bytom, najgorsze wyniki Tarnów.
- W obszarze Schronienie najlepsze wyniki Pułtusk, najgorsze Tarnów.
- W obszarze odpady stałe najlepsze wartości osiągnął Złotów, najgorsze Nowy Targ.
- W obszarze transport najwyższe wartości wskaźnika osiągnęła Nowa Ruda, najgorsze Elbląg.
- W obszarze Planowanie przestrzenne najwyższe wartości osiągnął Pułtusk, a najslabsze Białogard.
- W obszarze ścieki najlepsze wartości wskaźników osiągnęło miasto Tarnów, a najgorsze miasto Elbląg.
- W obszarze woda i oczyszczanie najlepsze wartości osiągnęło miasto Prudnik, a najgorsze miasto Białogard.

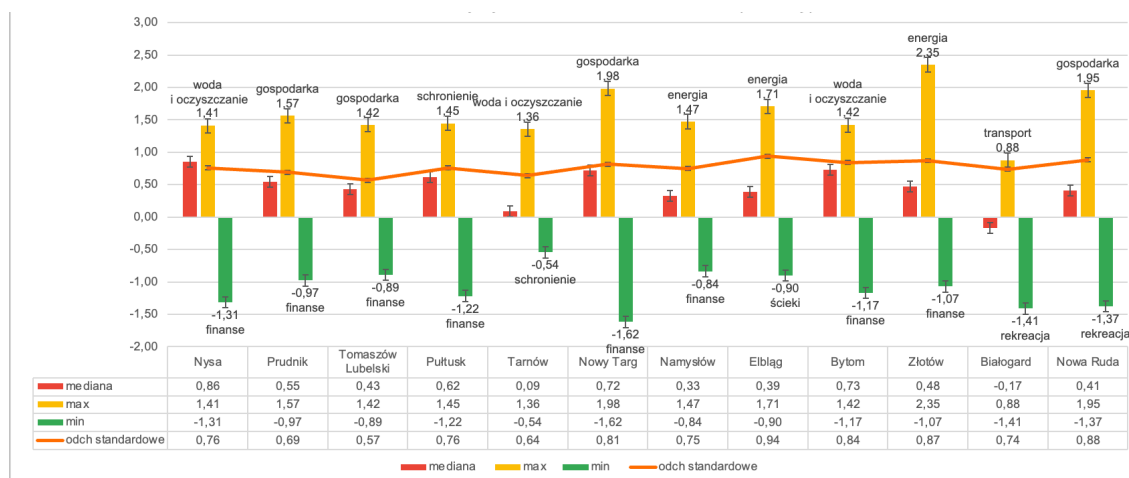
Najwyższe wartości wskaźników w poszczególnych obszarach osiągnęły następujące miasta:

- Miasto Złotów miało najwyższe wartości wskaźników w 3 obszarach: edukacja, energia, odpady stałe.
- Nysa miała najwyższe wartości w dwóch obszarach: środowisko i zdrowie.
- Tarnów również miał najwyższe wartości w dwóch obszarach: finanse i ścieki.
- Nowa Ruda również miała najwyższe wartości w dwóch obszarach: zarządzanie publiczne oraz transport.

- Pułtusk w dwóch obszarach: schronienie i planowanie przestrzenne.
- Elbląg w jednym obszarze – rekreacja.
- Nowy Targ w jednym obszarze – gospodarka.
- Bytom w jednym obszarze – bezpieczeństwo
- Prudnik w jednym obszarze – woda i oczyszczanie.

Najniższe wartości wskaźników w poszczególnych obszarach osiągnęły następujące z analizowanych miast.

- Miasto Białogard osiągnęło najniższe wartości wskaźników aż w 6 z 15 analizowanych obszarów: w obszarze gospodarka, energia, zdrowie, rekreacja, planowanie przestrzenne oraz w obszarze woda i oczyszczanie.
- Nowy Targ w dwóch obszarach: Finanse i odpady stałe.
- Tarnów w dwóch obszarach: bezpieczeństwo i schronienie.
- Elbląg w dwóch obszarach: transport i ścieki.
- Pułtusk w jednym obszarze: środowisko.
- Tomaszów Lubelski w obszarze: zarządzanie publiczne
- Nowa Ruda tylko w obszarze edukacji.

Wykres 2 Statystyka miast – najlepszy i najgorszy obszar w każdym analizowanym mieście

Źródło: obliczenia własne

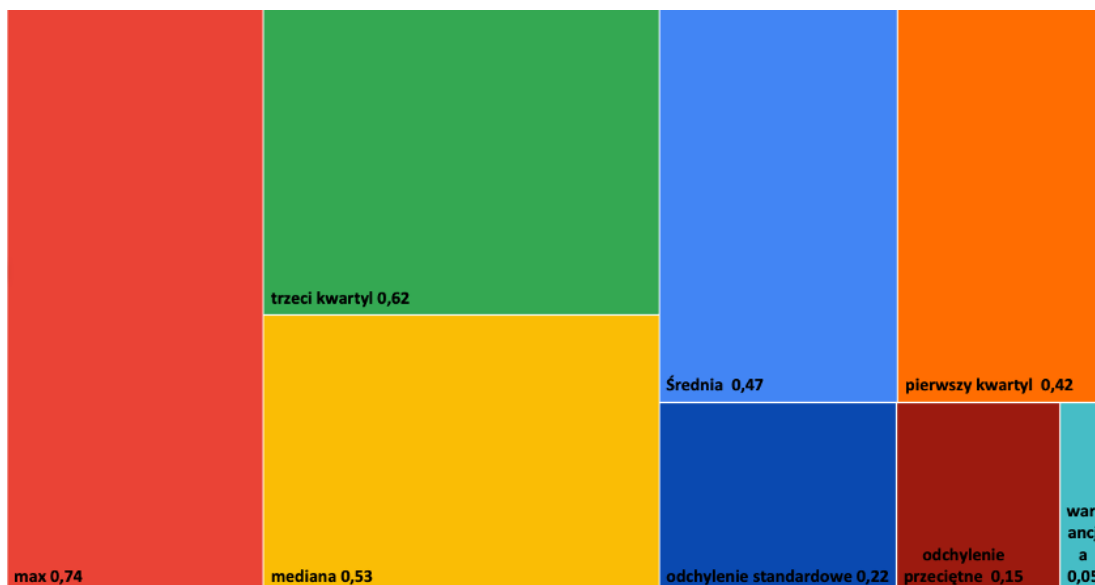
Najczęściej w miastach obszarem osiągającym największe wartości jest gospodarka (4 razy). Następnie trzykrotnie największe wartości miasta osiągnęły w obszarze energii oraz wody i oczyszczania. W jednym z miast najlepsza kategoria to schronienie, a w kolejnym transport. Natomiast w przypadku najślabszych obszarów w analizowanych miastach zdecydowanie najczęściej pojawia się kategoria finanse – w ośmiu miastach to najślabszy obszar, następnie rekreacja - najślabszy obszar

w dwóch miastach, w jednym mieście najsłabszym obszarem było schronienie, a kolejnym obszar ścieki.

3.3.3 Obiektywna jakość życia – podsumowanie badań

Kluczowym elementem przeprowadzonych badań, skupiających się na obiektywnych wskaźnikach jakości życia, stały się wskaźniki Perkala. Ich szczegółowa analiza umożliwiła uzyskanie odpowiedzi na istotne pytanie badawcze 1: Jak można precyzyjnie mierzyć obiektywną jakość życia w miastach średnich w Polsce, aby gwarantować rzetelność wyników?

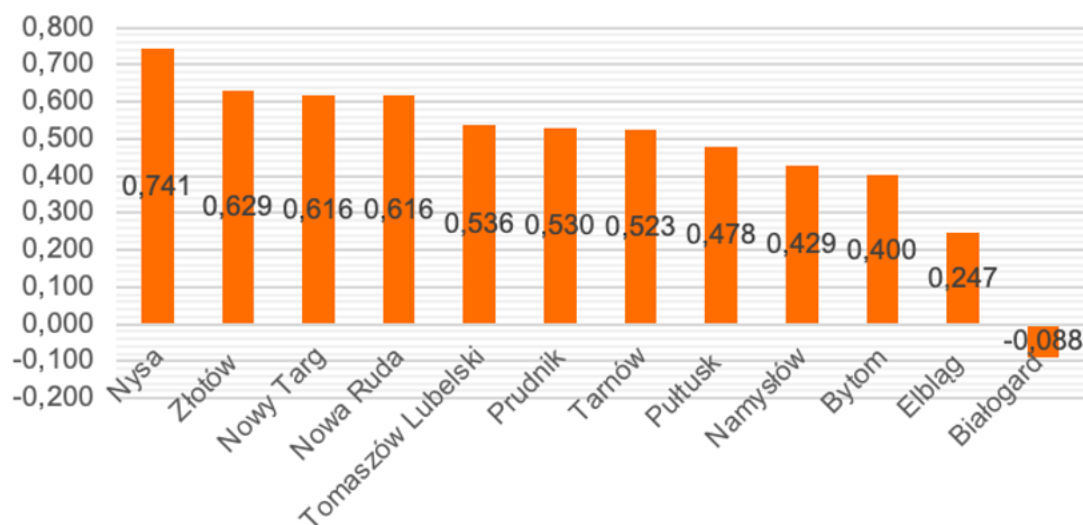
W badaniu poddano analizie jakość życia mieszkańców w różnych miastach. Aby to zrobić, oparto się na wskaźnikach jakościowych, które zostały sformułowane zgodnie z normą PN-ISO 37120. Biorąc pod uwagę długi zakres czasowy badań, obejmujący lata 2004-2017, niezbędne stało się wprowadzenie procesu normalizacji tych wskaźników. Proces ten miał na celu zapewnienie możliwości precyzyjnego obliczenia wskaźnika Perkala dla każdego z 12 analizowanych miast. Wskaźnik Perkala, w zależności od danych, może osiągnąć wartości w zakresie od -3 do 3. Dla regionów/miast rozwiniętych typowe są wartości tego wskaźnika powyżej 0. Regiony/miasta średnio rozwinięte mają wskaźniki zbliżone do 0, podczas gdy te mniej rozwinięte charakteryzują się wskaźnikami poniżej 0. W analizowanym zbiorze danych tylko jedno miasto, Białogard, osiągnęło wartość ujemną wskaźnika Perkala, wynoszącą -0,09. Interesujące jest to, że dla wszystkich badanych miast wskaźnik ten waha się w zakresie od (-0,09) do 0,74, co świadczy o tym, że są to głównie miasta średnio rozwinięte. Analizując wskaźnik Perkala dla analizowanych miast, zaobserwowano, że 25% miast osiągnęło wartości poniżej 0,42, połowa z nich miała wskaźniki poniżej 0,53, podczas gdy tylko 25% miast osiągnęło wartości powyżej 0,62. Istotność tych wskaźników jest potwierdzona przez przeciętne zróżnicowanie wskaźnika od średniej, które wynosi 0,15 (odchylenie przeciętne) oraz 0,22 (odchylenie standardowe).

Wykres 3 Statystyka wskaźników Perkala dla 12 analizowanych miast

Źródło: obliczenia własne

Na podstawie uzyskanych wyników stworzono klasyfikację analizowanych miast pod kątem wartości wskaźników Perkala. Miasta z najwyższymi wartościami wskaźników zostały sklasyfikowane na czołowych pozycjach, podczas gdy te z najniższymi na końcowych miejscach w obrębie analizowanego zestawienia.

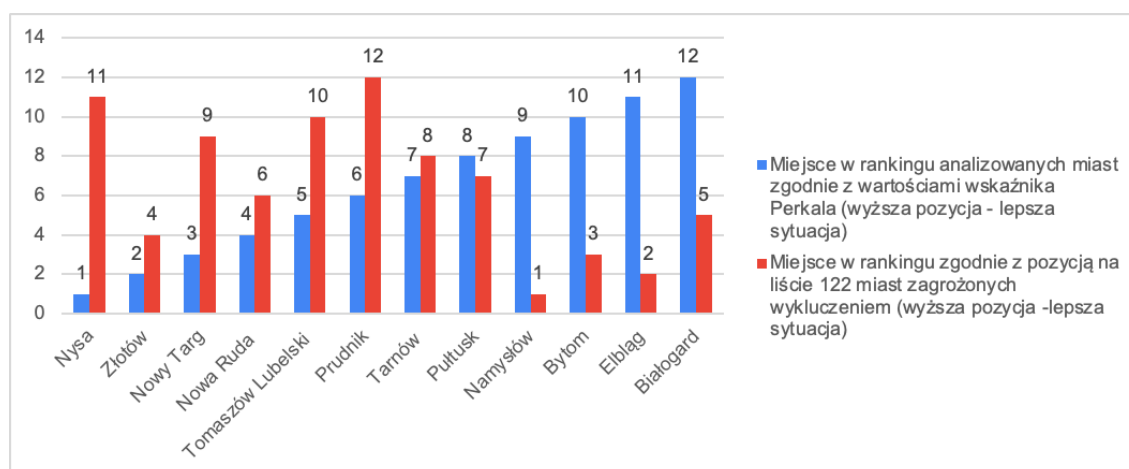

Wykres 4 Klasyfikacja miast według wskaźnika Perkala

Źródło: obliczenia własne

Podsumowanie i prezentacja wyników dla wszystkich badanych miast zostało zilustrowane na Wykresie 5. Na tym wykresie przedstawiono dwie klasyfikacje miast, w ramach których miasto o lepszych wynikach osiąga wyższą pozycję w klasyfikacji/rankingu. Takie zestawienie nie tylko ułatwia wizualne

porównanie wyników między miastami, ale także umożliwia przeprowadzenie głębszych analiz dotyczących zależności pomiędzy poszczególnymi obszarami badania.

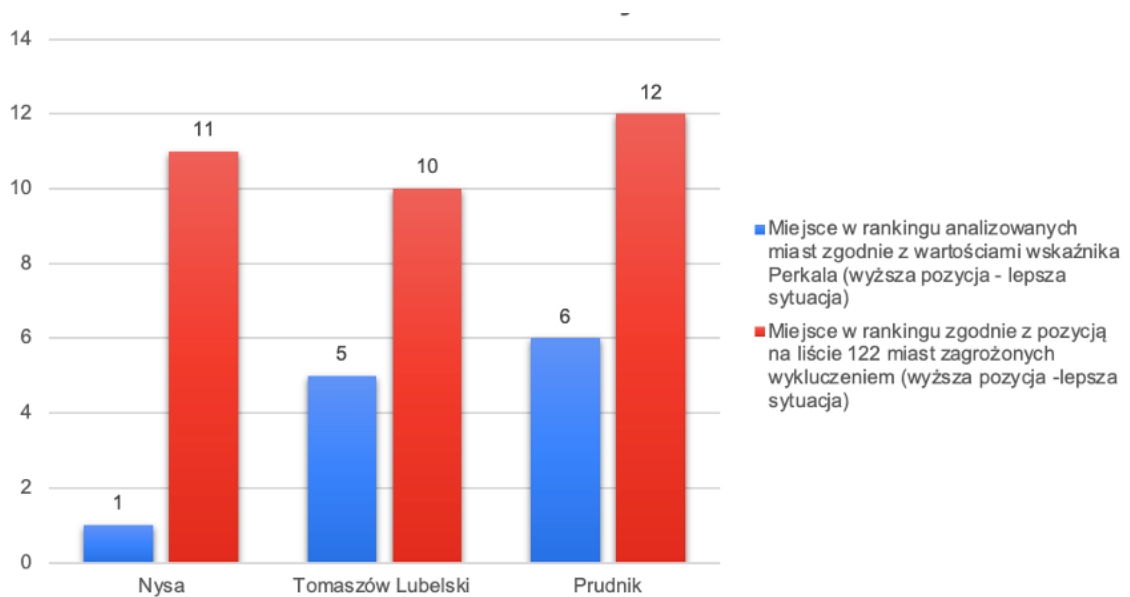
Wykres 5 Klasyfikacja miast zagrożonych wykluczeniem oraz klasyfikacja miast pod względem wartości wskaźnika Perkala

Źródło: obliczenia własne

Zależność obiektywnych wskaźników jakościowych (obrazowanych w niniejszym badaniu wartościami wskaźnika Perkala) z pozycją na liście miast zagrożonych wykluczeniem (Śleszyński 2016) kształtuje się w sposób przedstawiony na Wykresie 5. Ze względu na dobór wskaźników w badaniu dotyczącym delimitacji miast średnich w Polsce oraz dobór wskaźników zgodnie z normą (ISO 2017) odnaleziono korelację ujemną na poziomie (-0,57) między pozycjami w poszczególnych rankingach. To oznacza, że miasta, które w jednej klasyfikacji osiągały wysokie wyniki, w drugiej miały tendencję do zajmowania niższych pozycji, i odwrotnie (jednak nie jest to korelacja silna). Ten wynik może sugerować, że wskaźniki zastosowane w obu klasyfikacjach, mimo że są powiązane z jakością życia i rozwojem, odnoszą się do różnych aspektów funkcjonowania miast. Może to również wskazywać na istnienie pewnych cech charakterystycznych dla miast średnich w Polsce, które wpływają na ich pozycję w obu klasyfikacjach w przeciwny sposób. Dodatkowe analizy mogą być potrzebne, aby dokładniej zbadać naturę tej korelacji i zrozumieć, jakie czynniki stoją za tym związkiem.

Spośród miast z grupy o mocno niekorzystnej sytuacji społeczno - gospodarczej i silnej utracie funkcji, czyli Prudnik, Nysa, Tomaszów Lubelski zajęły one odpowiednio 6, 1 oraz 5 miejsce pod względem wskaźników jakościowego rozwoju

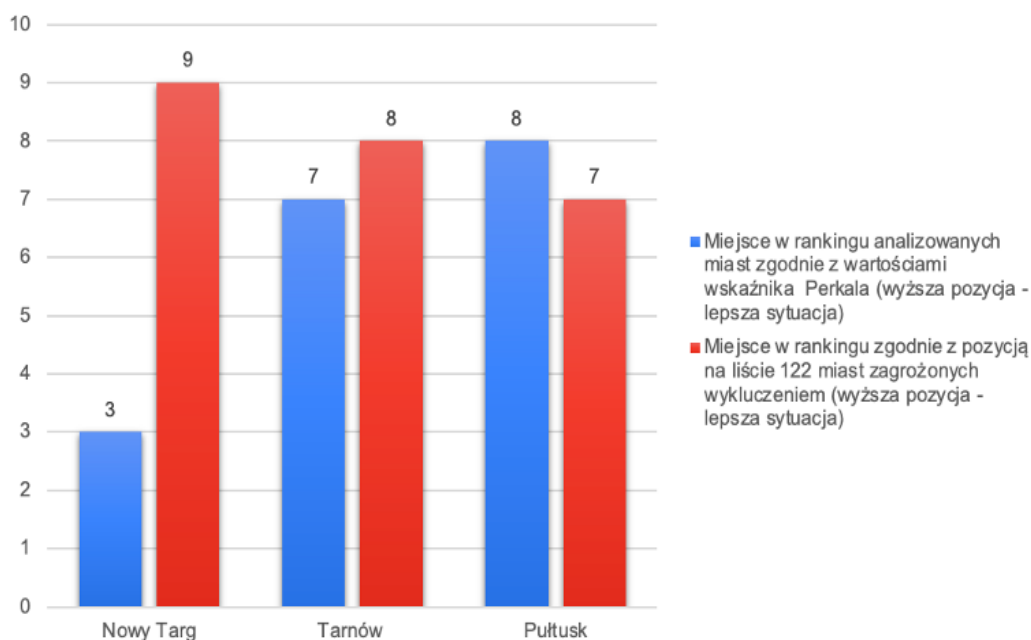
wśród analizowanych miast. Współczynnik korelacji osiągnął wartość 0,19, czyli nie wykazuje związku liniowego (zob. Wykres 6).

Wykres 6 Klasyfikacja miast w grupie z mocno niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i silną utratą funkcji

Źródło: opracowanie własne

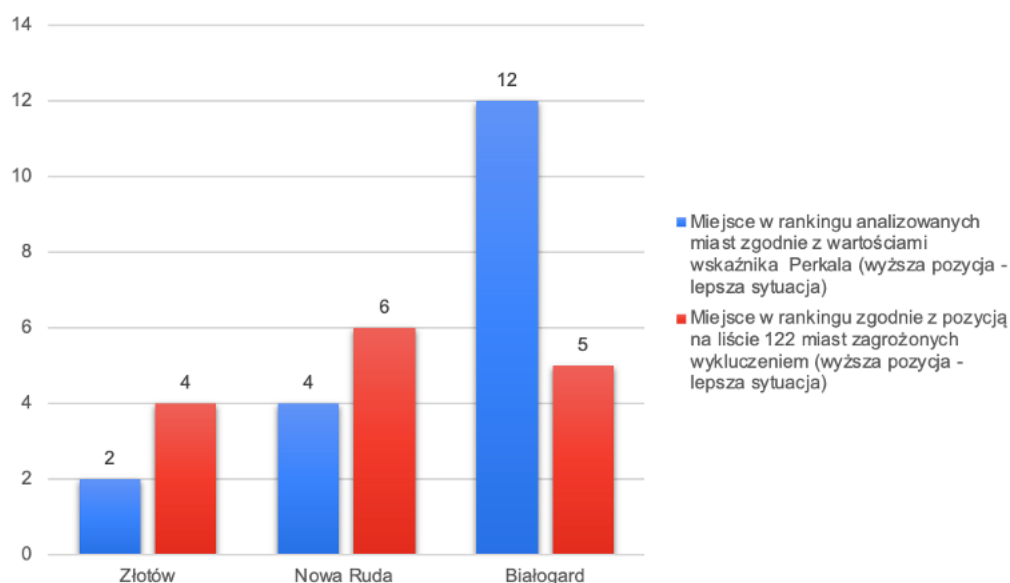
Spośród miast z grupy o niekorzystnej sytuacji społeczno -gospodarczej i silnej utracie funkcji można wymienić Pułtusk (8 miejsce w rankingu miast z uwzględnieniem wskaźnika Perkala), Tarnów- (miejsce 7), Nowy Targ (miejsce 3). W tej grupie miast wyszedł bardzo silny związek zależności (-0,94) (zob. Wykres 7).

Wykres 7 Klasyfikacja miast w grupie z niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i silną utratą funkcji

Źródło: opracowanie własne

Spośród miast z grupy o mocno niekorzystnej sytuacji społeczno - gospodarczej i utracie funkcji Złotów zajął 2 miejsce w rankingu zgodnie ze wskaźnikiem Perkala, Białogard – miejsce 12 i Nowa Ruda miejsce 4. Współczynnik korelacji osiągnął wartość 0,19 (zob. Wykres 8).

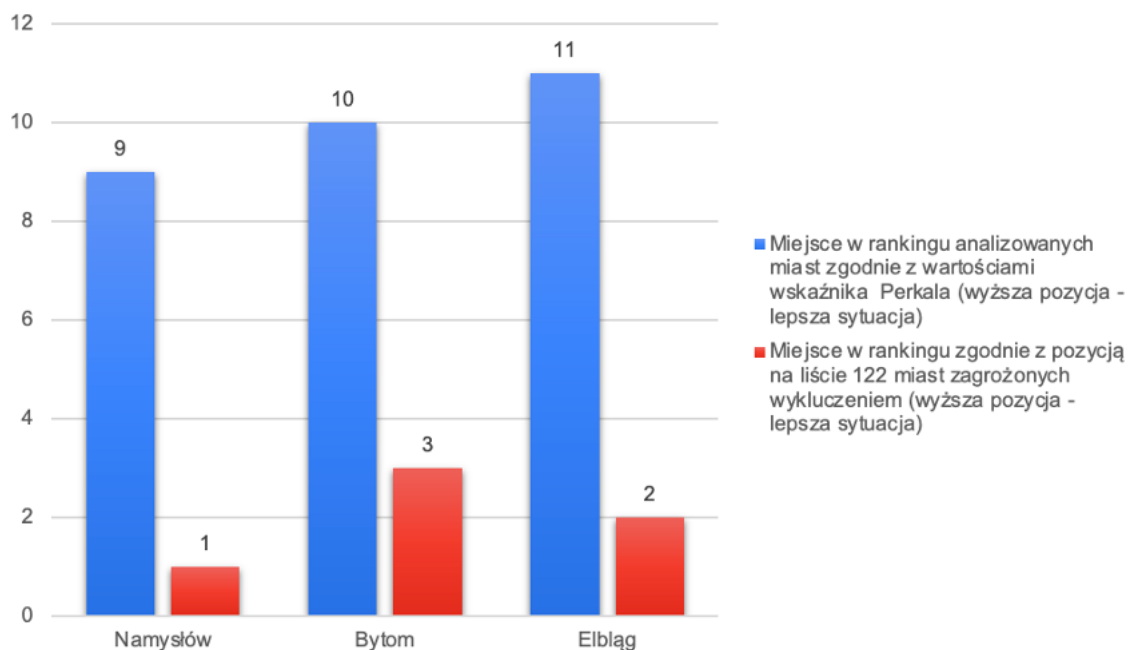

Wykres 8 Klasyfikacja miast w grupie z mocno niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i utratą funkcji

Źródło: opracowanie własne

Spośród miast z grupy o niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej i utracie funkcji, Namysłów zajmuje miejsce 9, Elbląg- miejsce 11 i Bytom miejsce 10 w rankingu

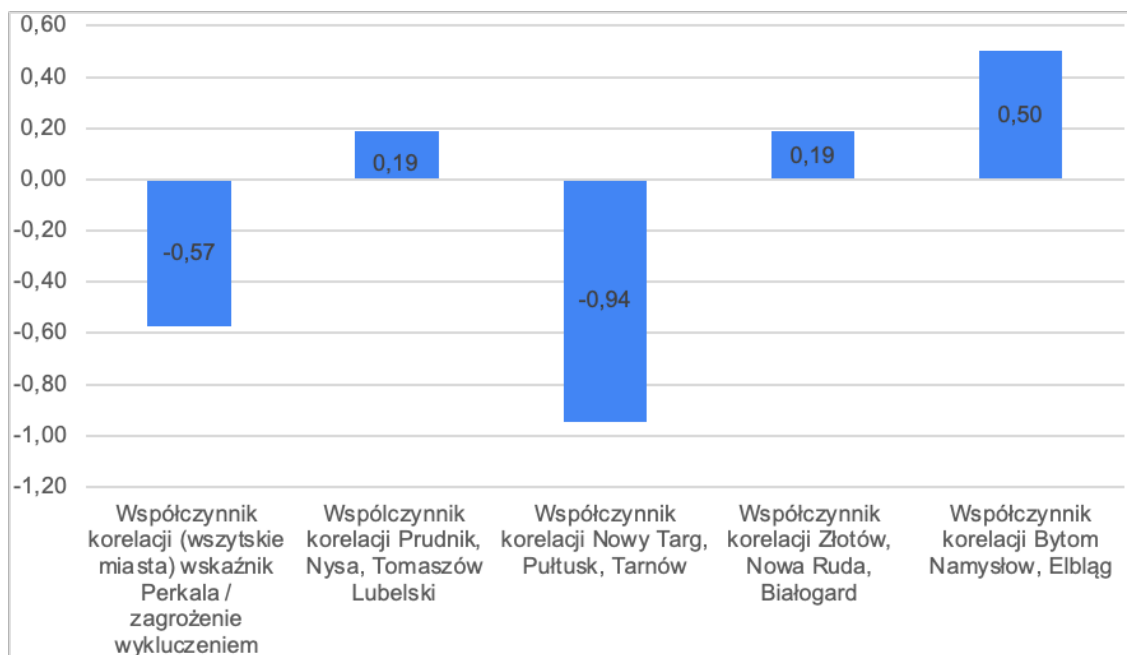
pod względem wskaźnika Perkala. Współczynnik korelacji osiągnął wartość (0,5), a więc silną zależność, zdarzają się odstępstwa, ale są one rzadkie (zob. Wykres 9).

Wykres 9 Klasyfikacja miast w grupie z niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i utratą funkcji
Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzona analiza korelacyjna między wartościami wskaźników Perkala dla wyselekcjonowanych miast a ich pozycją w klasyfikacji miast zagrożonych wykluczeniem nie ukazuje silnej zależności pomiędzy tymi dwoma zestawieniami. Taki wynik może być związany z faktem, że badanie objęło jedynie 12 miast, z których każde zmagają się z określonymi problemami społeczno-gospodarczymi. Samo umieszczenie tych miast na specyficznej liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem już wskazuje na istniejące w nich wyzwania. W świetle tych okoliczności, ocena miejsca w poszczególnych klasyfikacjach może nie dostarczać pełnego obrazu sytuacji, zwłaszcza w kontekście tak ograniczonej i w pewnym stopniu jednorodnej próby miast. Istotniejsze wydaje się zatem przeniesienie akcentu z pozycji w rankingach na bardziej szczegółowe analizy poszczególnych obszarów oraz wartości wskaźników. To one bowiem mogą dostarczyć kluczowych informacji o czynnikach wpływających na jakość życia i potencjalne zagrożenia dla danego miasta, zamiast skupiania się jedynie na ogólnej pozycji w zestawieniu.

Wykres 10 Analiza współczynnika korelacji między miejscem w klasyfikacji miast zagrożonych wykluczeniem, a miejscem w klasyfikacji wartości wskaźnika Perkala
Źródło: opracowanie własne

Wszystkie badane miasta są ujęte na liście miejscowości narażonych na ryzyko wykluczenia. Wyniki analizy w zakresie normatywnych wskaźników jakości życia potwierdziły to zróżnicowanie rozwoju. Pomimo że zakres możliwych do osiągnięcia wartości wskaźników Perkala mieści się między -3 a 3, badane miasta uzyskały wyniki tylko od (-0,09) do 0,74. Te ograniczone wartości wskaźników, wskazujące na niską jakość życia, podkreślają problemy społeczno-gospodarcze tych miast oraz ich trudności w pełnieniu kluczowych funkcji. Takie niedogodności mają również wpływ na normatywną jakość życia mieszkańców, co potwierdzają uzyskane wyniki wskaźnika Perkala.

Wskaźniki normatywne, reprezentowane przez wskaźniki Perkala dla wszystkich badanych miast, wskazują na bezpośredni związek pomiędzy ryzykiem wykluczenia a jakością życia mieszkańców, która jest odzwierciedleniem przyjętych metod zarządzania publicznego. Żadne z miast nie osiągnęło wskaźnika Perkala wyższego niż 0,74, co pokazuje, jak daleko są one od ideału (wartość 3). Mimo że analizowane były miasta z czterech różnych kategorii zagrożonych wykluczeniem, nie znaleziono wyraźnego związku między ich miejscem w klasyfikacji a osiągniętymi wartościami wskaźnika Perkala.

Przeprowadzone w tym etapie badania pozwoliły na sformułowanie odpowiedzi na pierwsze dwa pytania badawcze, tzn.: Pytanie badawcze 1: Jak można precyzyjnie

mierzyć obiektywną jakość życia w miastach średnich w Polsce, aby gwarantować rzetelność wyników?

Na podstawie dogłębnie przeprowadzonych analiz można wysunąć wniosek, że obiektywną jakość życia mieszkańców badanych miast da się skutecznie ocenić przy użyciu Wskaźników Normy ISO. Mimo że analizowane wskaźniki dostarczają istotnych danych z obszaru obiektywnej jakości życia, należy mieć na uwadze, że stanowią one jedynie jedną z trzech składowych Holistycznego Trójkąta Jakości. Konieczne jest uwzględnienie wielu innych aspektów, które składają się na kompleksową analizę jakości życia. Wspomniane wskaźniki, choć istotne, są jedynie jednym z obszarów badawczych, a ich jednostronne traktowanie może prowadzić do zniekształcenia pełnego obrazu jakości życia w danym kontekście miejskim.

Pytanie badawcze 2: Które grupy wskaźników mają decydujące znaczenie dla obiektywnej jakości życia w analizowanych miastach, identyfikując jednocześnie te najbardziej i najmniej korzystne obszary?

Analiza wskaźników dla dwunastu średnich miast ujawniła zróżnicowanie w kluczowych obszarach. W ośmiu z nich obszar finansów został zidentyfikowany jako najbardziej wrażliwy, osiągając wartości ujemne, co wskazuje na trudności ekonomiczne tych lokalizacji. W pozostałej czwórce miast największe wyzwania związane były z rekreacją, schronieniem oraz gospodarką ściekową. Pozytywnie natomiast, w czterech miastach wskaźniki dotyczące gospodarki wskazały na znaczący postęp i rozwój. W trzech innych dominującą rolę odgrywała woda i oczyszczanie, a jeszcze w kolejnych trzech - energia. W jednym mieście najwyżej oceniono transport, a w innym schronienie. Dodatkowo, przeprowadzona analiza wykazała, że w wielu przypadkach istnieją silne korelacje o istotności statystycznej (o wartości $p \leq 0,05$) między różnymi obszarami jakości życia. Regularna weryfikacja tych danych dostarczy decydentom cennych informacji na temat dynamicznie zmieniających się obszarów obiektywnej jakości życia mieszkańców. Takie informacje mogą stać się kluczem do wyznaczania priorytetów i strategii działania w przyszłości, mając na celu poprawę warunków życia ludności.

W trakcie realizacji pierwszego etapu badań, kluczowym celem stało się uzyskanie odpowiednich danych niezbędnych do skonstruowania pierwszego komponentu Holistycznego Trójkąta Jakości. Chodziło tutaj o wskaźniki obiektywnej jakości życia, które zostały zmierzone za pomocą wskaźnika Perkala. Wskaźnik ten dla każdego badanego miasta prezentował wartość, będącą efektem procesu normalizacji

oraz standaryzacji danych zgromadzonych z różnych lat i obszarów. Techniki analizy pozwoliły przekształcić złożone dane w jedną spójną liczbę z zakresu od -3 do 3, która obrazuje obiektywne warunki życia w analizowanych miastach. Wykorzystanie wskaźnika Perkala umożliwiło nie tylko precyzyjne i syntetyczne przedstawienie obiektywnej jakości życia, ale także uwypukliło problematyki związane z brakami w rejestrach danych czy niekompletnością informacji w oficjalnych rejestrach statystycznych. Mimo tych wyzwań, osiągnięty rezultat pozwolił na przedstawienie, w formie jednej liczby, obiektywnej oceny jakości życia w każdym z badanych miast, co stanowiło kluczowy element pierwszego etapu badań.

3.4 Subiektywna jakość życia

3.4.1 Metoda badania subiektywnej jakości życia

Wyniki analizy uzyskane na podstawie badań ilościowych w kolejnym - drugim etapie zostały zweryfikowane przy zastosowaniu badań jakościowych w ramach drugiej fazy pracy badawczej. Celem tego etapu badań było określenie subiektywnej jakości życia mieszkańców (poczucia dobrostanu na podstawie formularza ankiety OECD (OECD 2013)) oraz postrzegania jakości zarządzania publicznego (na podstawie regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG)), które stanowią odpowiednio drugi i trzeci filar Holistycznego Trójkąta Jakości.

Badania zostały usystematyzowane z wykorzystaniem badań ankietowych (metoda badawcza: metoda badań ankietowych, technika badawcza: technika ankiety internetowej, narzędzia badawcze: kwestionariusz ankiety w formularzu Google) zaadaptowanych dla realizacji celów badania i przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie badawczej odniesionej do celu pracy. Powodem kontynuacji badania metodami jakościowymi była potrzeba lepszego zrozumienia wyników ilościowych oraz odniesienia ich do odczuwalnej jakości życia. Na podstawie danych o liczbie mieszkańców 12 miast (zob. Tabela 13), których dotyczyła pierwsza część badania, obliczono próbę badawczą, która zapewni 5% błąd maksymalny, przy wielkości frakcji 0,5 (zob. Tabele 13,14).

Tabela 13 Dobór próby badawczej na potrzeby II etapu badań własnych

Województwo	Miasto	Sytuacja gospodarczo ekonomiczna i funkcje miasta	Liczba mieszkańców (stan na dzień 31.12.2020)
opolskie	Prudnik	mocno niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i silna utrata funkcji	20 671
opolskie	Nysa	mocno niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i silna utrata funkcji	43 356
lubelskie	Tomaszów Lubelski	mocno niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i silna utrata funkcji	18 783
mazowieckie	Pułtusk	niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i silna utrata funkcji	19 294
małopolskie	Tarnów	niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i silna utrata funkcji	107 498
małopolskie	Nowy Targ	niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i silna utrata funkcji	33 257
opolskie	Namysłów	niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i utrata funkcji	16 622
warmińsko - mazurskie	Elbląg	niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i utrata funkcji	118 582
śląskie	Bytom	niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i utrata funkcji	163 255
wielkopolskie	Złotów	mocno niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i utrata funkcji	18 437
zachodniopomorskie	Białogard	mocno niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i utrata funkcji	23 950
dolnośląskie	Nowa Ruda	mocno niekorzystna sytuacja społeczno -gospodarcza i utrata funkcji	21 643
	Razem		605 348

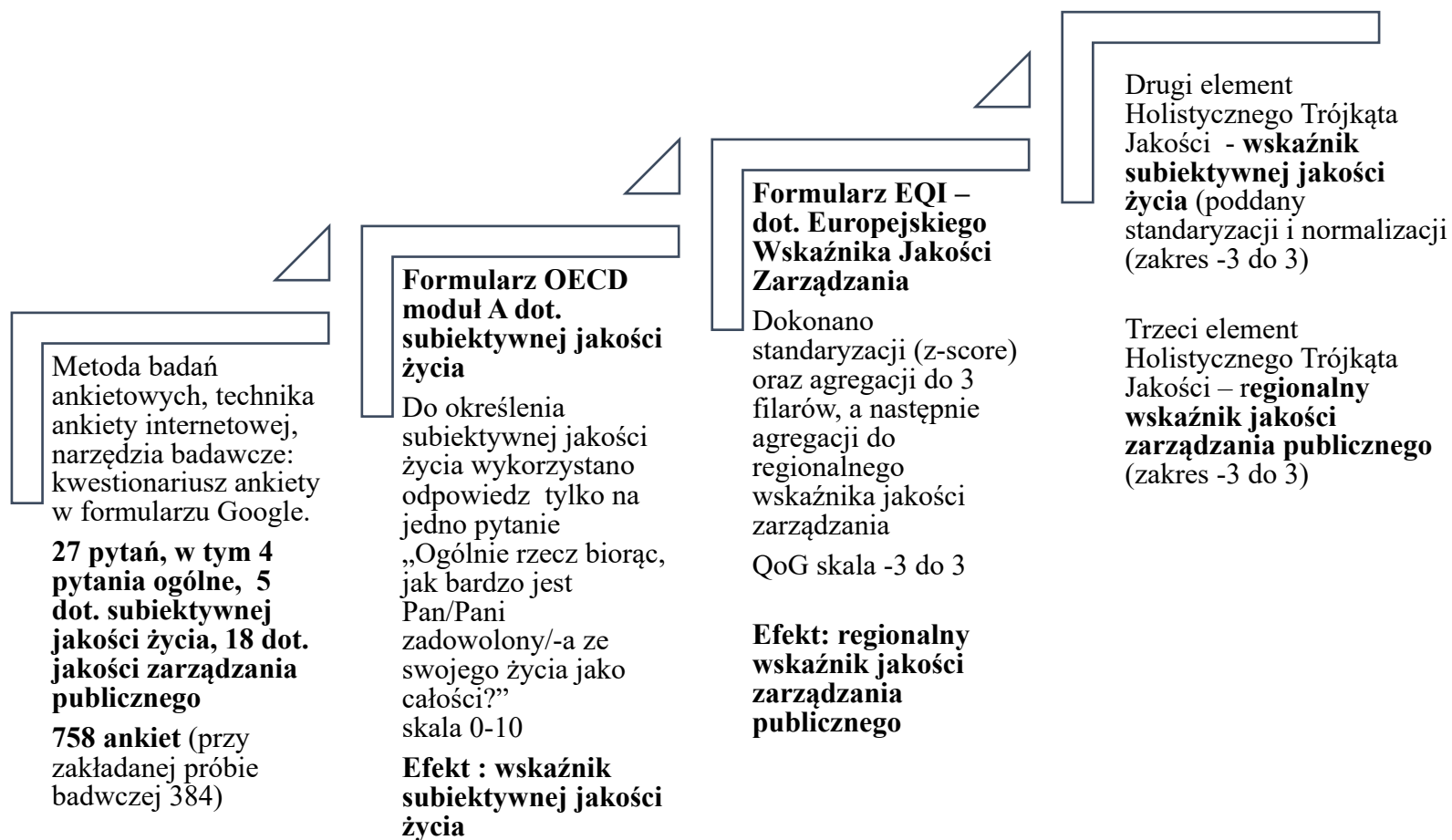
Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych

Tabela 14 Dobór próby badawczej w 2 etapie badania

Wymagana liczba osób w badaniach ze wszystkich miast	384
Poziom ufności	95%
Wielkość frakcji	0,50%
Błąd maksymalny	5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych statystycznych

Ostatecznie zebrano 758 ankiet. Realizacja badań w tym etapie przebiegała zgodnie ze schematem przedstawionym na rysunku poniżej.

Rysunek 6 Schemat realizacji drugiego etapu badań

Źródło: opracowanie własne

W ramach badania skonstruowano własny formularz ankiety składający się z 4 pytań ogólnych (płeć, miejsce zamieszkania, wiek i wykształcenie) oraz 23 pytań zamkniętych (Załącznik nr 1 - Formularz ankiety). Pięć z dwudziestu trzech pytań ankiety dotyczyła oceny subiektywnej jakości życia i pochodziła z formularza ankiety OECD (OECD 2013).

Adaptacja metody badania subiektywnej jakości życia (OECD 2013) do potrzeb analizy jakości życia w miastach średniej wielkości w Polsce przebiegała zgodnie z następującymi krokami:

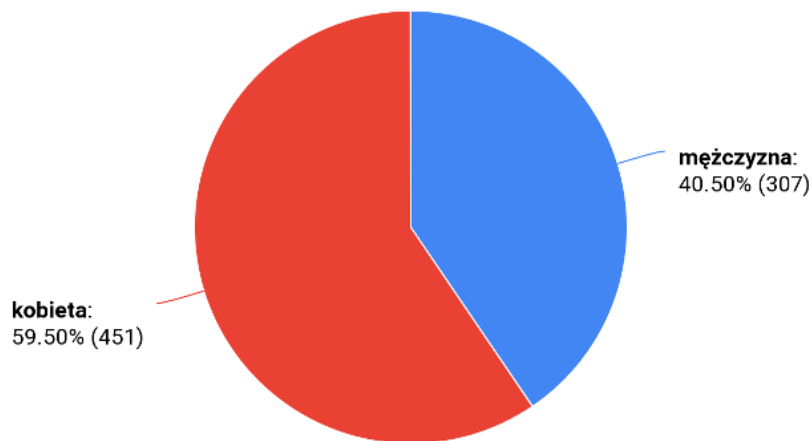
1. Wybór zakresu pytań – ze względu na cel, któremu służy badanie subiektywnej jakości życia zdecydowano o wykorzystaniu pięciu pytań, czyli modułu A. Adaptacja polegała na wyborze tych pytań, które najlepiej oddają specyfikę miast średniej wielkości w Polsce i które są badane na poziomie miasta w Polsce.
2. Tłumaczenie i dostosowanie językowe – kwestionariusz był pierwotnie w języku angielskim, konieczne było jego profesjonalne tłumaczenie na język polski. Następnie, aby uniknąć nieporozumień, pytania i sformułowania zostały dostosowane do kontekstu kulturowego polskich miast średniej wielkości.

W ramach przeprowadzonego modułu badawczego uzyskano odpowiedzi dostarczające cennych informacji dotyczących subiektywnej percepcji dobrostanu uczestników. Ankieta składała się w tym zakresie z pięciu pytań, na które respondenci mogli odpowiadać przy użyciu skali od 0 do 10. Wartość "0" oznaczała całkowite niezgadzanie się z przedstawionym stwierdzeniem, podczas gdy "10" sygnalizowała pełną zgodę. Wybrano pięć kluczowych pytań mających na celu dostarczenie esencjalnych danych na temat jakości życia. Chociaż możliwe było skonstruowanie bardziej rozbudowanego kwestionariusza, postanowiono go ograniczyć, mając na uwadze, że ankieta zawierała również ponad dwadzieścia pytań dotyczących jakości zarządzania publicznego.

Badanie kwestionariuszowe oparto na narzędziach internetowych i trwało od 18 maja do 18 listopada 2021 roku. W tym czasie zgromadzono 758 odpowiedzi, co znacznie przewyższało zakładany minimalny próg, który wynosił 384 odpowiedzi. W ramach procesu badawczego wysłano ponad 3000 e-maili z zaproszeniem do wypełnienia ankiety. E-maile kierowano do różnych podmiotów: urzędów, przedsiębiorstw, stowarzyszeń, fundacji oraz innych organizacji z miast objętych próbą badawczą. Działania te miały miejsce w czasie pandemii, co skłoniło badaczkę do rezygnacji z badań bezpośrednich na rzecz formy internetowej. Metoda ta, oprócz korzyści ekonomicznych,

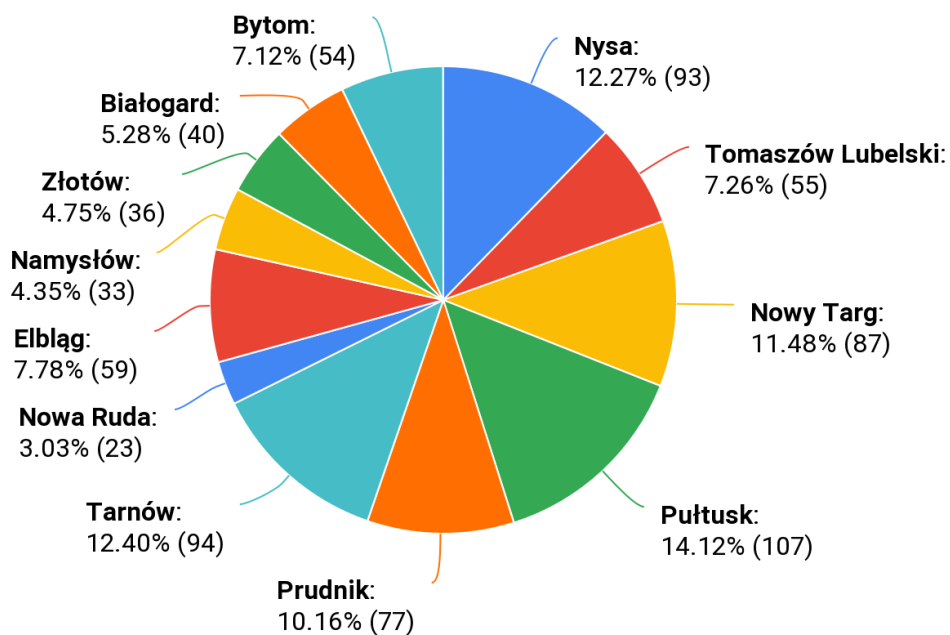
gwarantowała respondentom anonimowość, co było kluczowe przy pytaniach o tematyce tak wrażliwej, jak korupcja czy poczucie szczęścia (Charron, Lapuente, i Bauhr 2021). Badania potwierdzają, że respondenci częściej odpowiadają szczerze na pytania podczas samodzielnego wypełniania ankiety online (Heerwegh 2009; Kreuter, Presser, i Tourangeau 2008).

W badaniach wzięło udział 758 respondentów z 12 analizowanych miast, z czego struktura płci respondentów kształtowała się następująco (zob. Wykres 11):

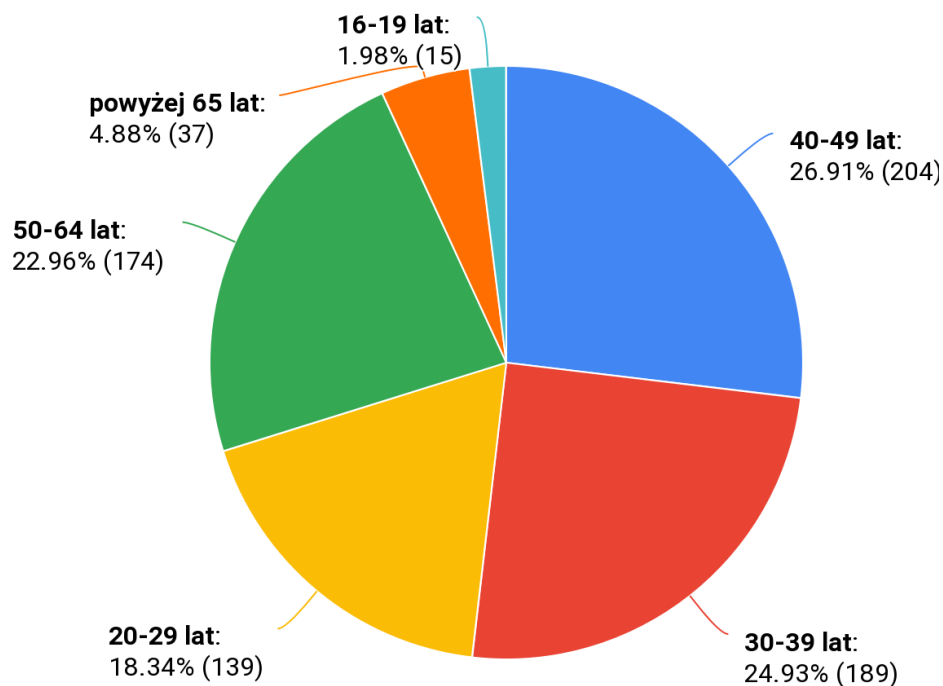
Wykres 11 Rozkład procentowy wg płci
Źródło: opracowanie własne

W związku z tym, iż badaniu poddano respondentów z 12 miast struktura rozkładu odpowiedzi z uwzględnieniem poszczególnych miast przedstawia się następująco:

Wykres 12 Respondenci wg miejsca zamieszkania
Źródło: opracowanie własne

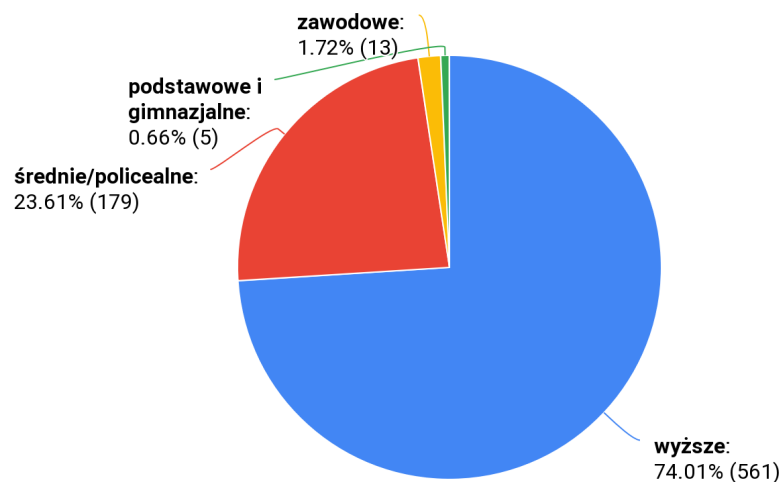
Wiek respondentów biorących udział w badaniu przedstawiono poniżej (zob. Wykres13).

Wykres 13 Respondenci wg wieku
Źródło: opracowanie własne

Deklarowany przez respondentów poziom wykształcenia kształtował się następująco:

Wykres 14 Respondenci wg wykształcenia

Źródło: opracowanie własne

W ramach badań nad subiektywną jakością życia wykorzystano ankietę opartą na zestawie pytań zaprojektowanych przez OECD. Aby ocenić subiektywną jakość życia respondentów, skupiono się na pięciu kluczowych pytaniach, które stanowią podstawową miarę oceny jakości życia i dają możliwość formułowania podstawowych konkluzji dotyczących poczucia dobrostanu (OECD 2013). Ankieta zawierała następujące pytania:

- „Ogólnie rzecz biorąc, jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony/-a ze swojego życia jako całości?”
- „Ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu czuje Pan/Pani, że to co Pan/Pani robi w życiu ma sens?”
- „Czy wczoraj czuł/-a się Pan/ Pani szczęśliwy/-a?”
- „Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani zmartwiony/-a?”
- „Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a?”

Ten moduł ankiety stanowi zredukowany zestaw pytań dotyczących subiektywnego poczucia szczęścia i dobrostanu (ang. well-being), obejmując aspekty oceny życia oraz emocji.

Pierwsze z pytań: „Ogólnie rzecz biorąc, jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony/-a ze swojego życia jako całości?” służy jako wszechstronna miara oceny jakości życia przez respondentów. Sformułowanie tego pytania pozwala na swobodną refleksję nad własnym życiem, nie narzucając żadnych specyficznych ram ani oczekiwań. Według OECD (OECD 2013), odpowiedź na to pytanie może być również wykorzystana jako

główny wskaźnik dobrostanu, szczególnie w sytuacjach, gdy potrzebujemy jednej konkretnej miary dla oceny subiektywnej jakości życia.

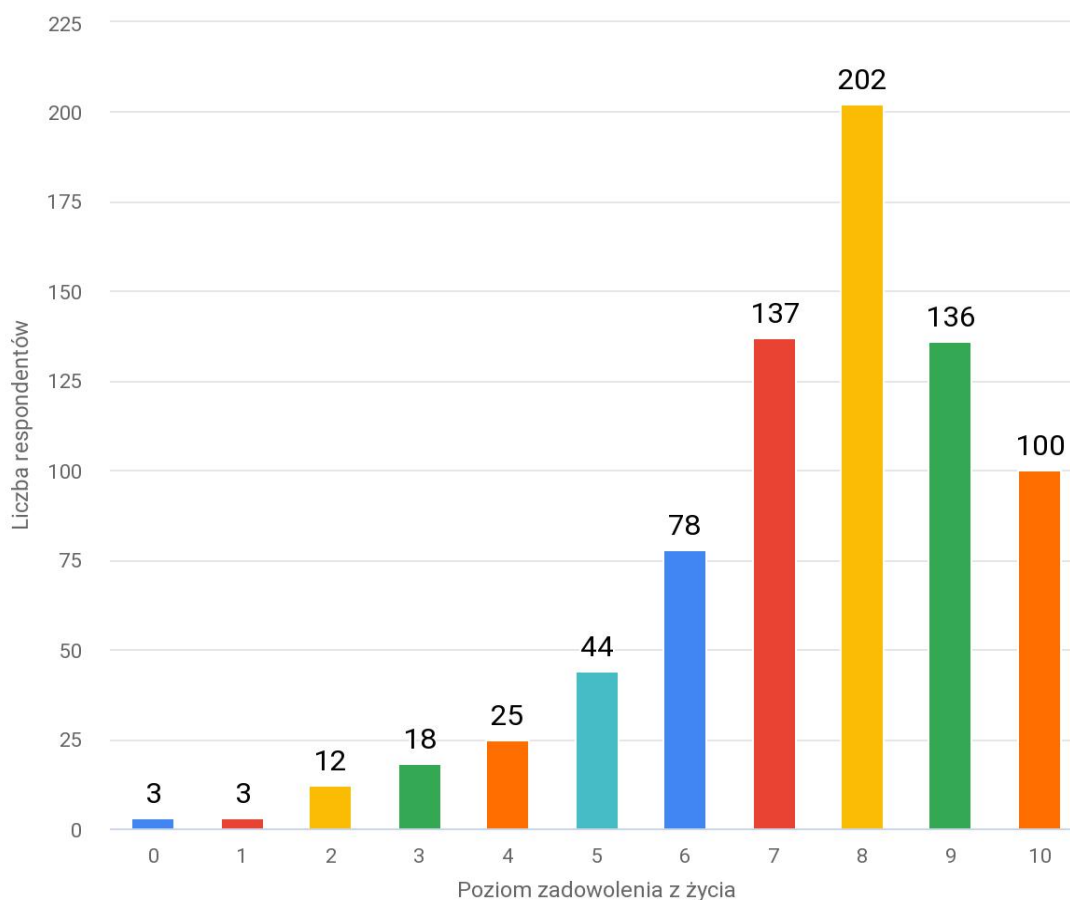
Drugie pytanie: „Ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu czuje Pan/Pani, że to co Pan/Pani robi w życiu ma sens?” zanurza się w filozofii eudajmonizmu, pytając respondenta o głębszy sens i wartość jego działań w życiu. Jest to próba uchwycenia czy działania podejmowane przez daną osobę mają dla niej znaczenie i czy przynoszą poczucie spełnienia.

Kolejne trzy pytania skupiają się na ocenie afektywnego stanu respondentów odnoszącego się do dnia poprzedzającego ankietę. W psychologii, afekt (rozumiany jako podstawowe, jednowymiarowe odczucie) różni się od pojęcia emocji, które jest bardziej złożone i wielowymiarowe. Afekt, w połączeniu z zachowaniem, stanowi filar badania w psychologii społecznej (Jhangiani i Tarry 2014). W tych pytaniach skupiono się na prostych, jednoznacznych odczuciach: czy były one pozytywne czy negatywne.

Do udzielenia odpowiedzi na każde z pytań, respondenci korzystali z dziesięciostopniowej skali, gdzie 0 oznaczało negatywną, a 10 pozytywną ocenę (OECD 2013).

3.4.2 Subiektywna jakość życia - badania

W ankiecie w części skoncentrowanej na subiektywnej ocenie jakości życia, pierwsze pytanie zostało sformułowane w sposób ogólny, nie narzucając badanym konkretnych ram odpowiedzi. Z 758 osób biorących udział w badaniu, uzyskano średnią odpowiedź wynoszącą 7,48 na skali, gdzie 10 punktów symbolizowało pełne zadowolenie z życia. Wykazano niewielkie odchylenie standardowe, które osiągnęło wartość 1,92, co wskazuje na stosunkowo jednolite odpowiedzi wśród uczestników. Mediana odpowiedzi, wynosząca 8, sugeruje, że co najmniej połowa respondentów oceniła swoje zadowolenie z życia na poziomie 9 lub 10. Analiza kwartyłowa wykazała, że 25% uczestników badania oceniło swoje zadowolenie z życia na poziomie niższym niż 7, podczas gdy kolejne 25% badanych dało ocenę przekraczającą wartość 9.

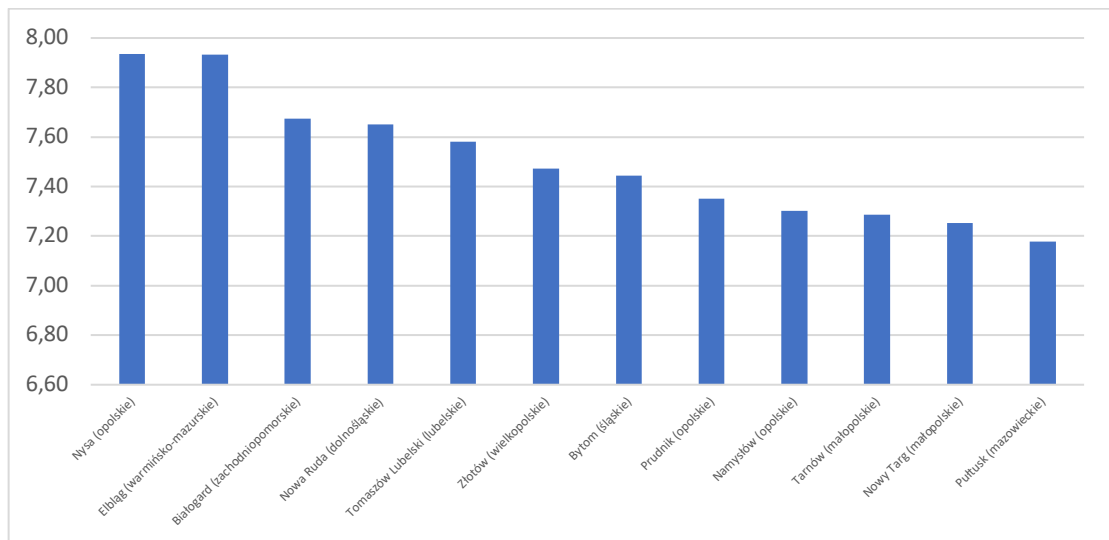

Wykres 15 Poziom zadowolenia z życia respondentów

Źródło: opracowanie własne

Analizując odpowiedzi kobiet biorących udział w badaniu, można zauważyć, że ich średni poziom zadowolenia z życia okazał się nieco wyższy w porównaniu do ogółu respondentów, osiągając wartość 7,51.

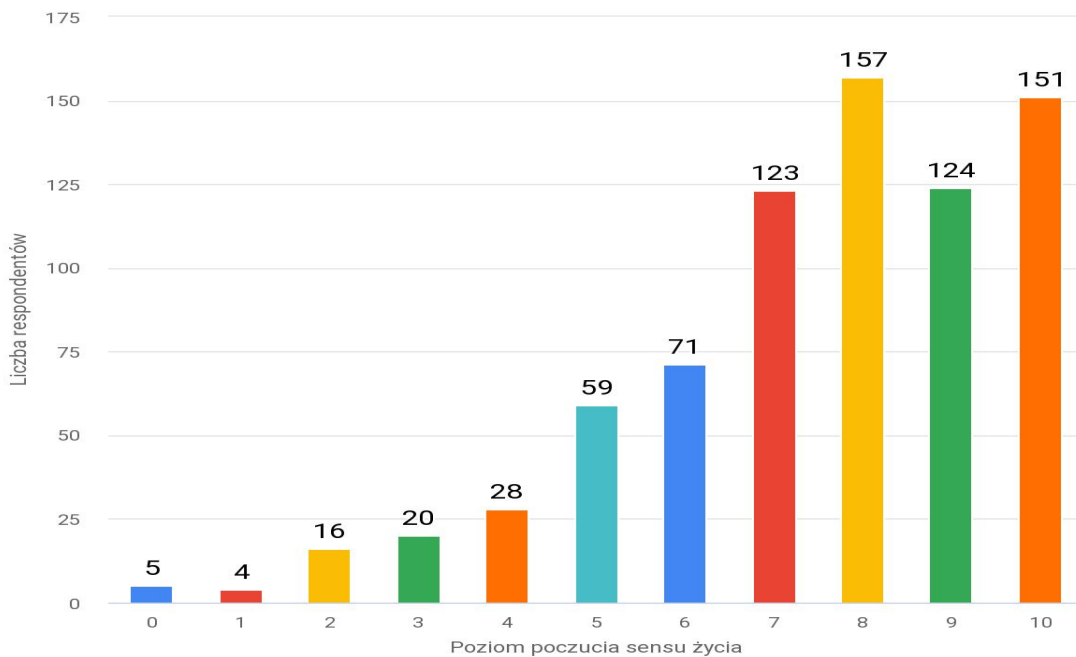
Podczas analizy wyników z poszczególnych miast zaobserwowano, że średni poziom zadowolenia z życia mieszkańców bywa dość zbliżony, z niewielkimi różnicami między lokalizacjami. Aby lepiej zilustrować te różnice, zaprezentowano je na poniższym wykresie (Wykres 16). Mimo że skala odpowiedzi wahała się od 0 do 10, to przeciętne wartości średnie dla miast oscyływały w wyższej części tej skali. Wśród wszystkich analizowanych lokalizacji wyróżnić można Nysę, gdzie respondenci okazali największe zadowolenie z życia, osiągając średnią wartość 7,94. Tuż za nią uplasowali się mieszkańcy Elbląga z wynikiem 7,93 oraz Białogardu z wartością 7,68. Z kolei spośród miast, które borykają się z problemem potencjalnego wykluczenia, Pułtusk wskazał najniższy poziom zadowolenia z życia, ze średnią odpowiedzi na poziomie 7,18.

Wykres 16 Poziom zadowolenia z życia respondentów z podziałem na poszczególne miasta

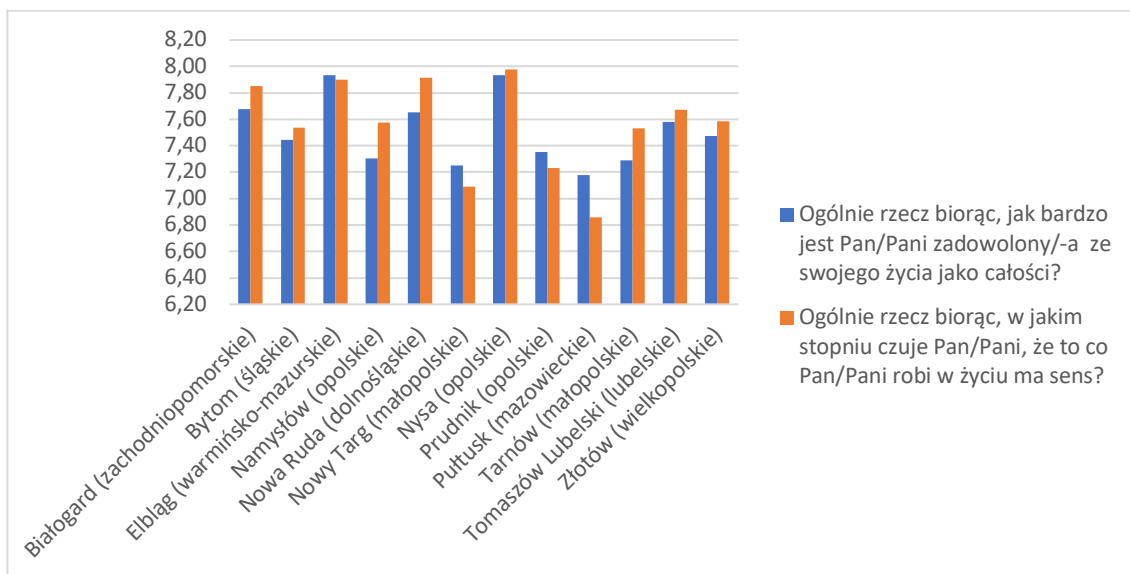
Źródło: opracowanie własne

Analizując wyniki na pytanie dotyczące stopnia, w jakim działania życiowe respondentów mają dla nich sens, chciano zbadać ich poczucie szczęścia w kontekście eudajmonistycznym, co ukazuje Wykres 17. Uzyskane odpowiedzi miały średnią wartość 7,48, przy czym odchylenie standardowe osiągnęło wartość 2,15. Znacząca część respondentów, bo aż połowa, wskazała wartości od 8 wzwyż, sugerując tym samym, że ich działania życiowe są dla nich ważne i mają głęboki sens. Z drugiej strony, 25% badanych wskazało wartości poniżej 6, co może wskazywać na pewne wątpliwości czy niedoprecyzowanie ich życiowej drogi. Kolejne 25% uczestników badania wskazało wartości na poziomie 9 lub wyższym, co świadczy o głębokim poczuciu sensu ich działań. Warto również zwrócić uwagę, że tylko nieco poniżej 10% ankietowanych, dokładniej 9,63%, wybrało odpowiedzi z zakresu od 0 do 4, co może wskazywać na pewne trudności lub kryzysy egzystencjalne wśród tej niewielkiej grupy respondentów.

Wykres 17 Poziom poczucia sensu życia wg koncepcji eudajmonicznej
 Źródło: opracowanie własne

Istotnym aspektem podczas analizy odpowiedzi w badaniu jest weryfikacja ich wiarygodności. W kontekście pytania dotyczącego zadowolenia z życia oraz pytania o poczucie sensu wykonywanych działań, spodziewano się zbliżonych odpowiedzi. W założeniu oba te aspekty powinny być silnie skorelowane. W analizowanym badaniu obserwacje te potwierdziły się - średnie odpowiedzi dla obu pytań były niemal identyczne z różnicami jedynie na poziomie setnych. Dodatkowo, analiza korelacji odpowiedzi na oba te pytania ujawniła współczynnik korelacji na poziomie 0,86. Według klasyfikacji J. Guilford'a, taki wynik wskazuje na bardzo wysoką korelację, co jest dowodem na spójność i wiarygodność odpowiedzi uczestników badania (zob. Wykres 18).

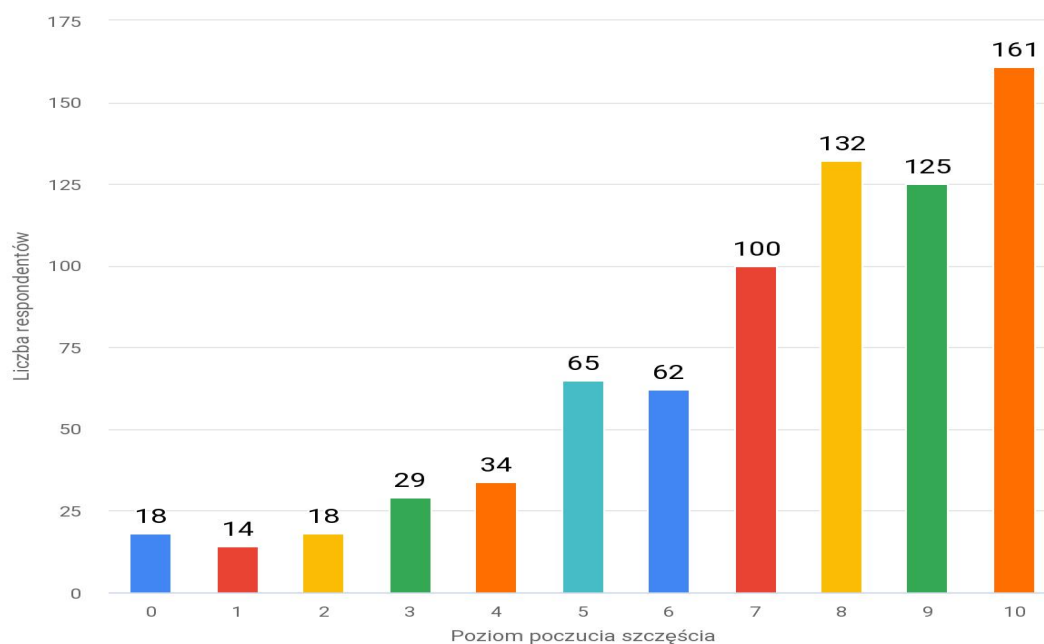

Wykres 18 Poziom poczućia szczęćia wg koncepcji eudajmonicznej na tle poczućia sensu w ęyciu

Źródło: opracowanie własne

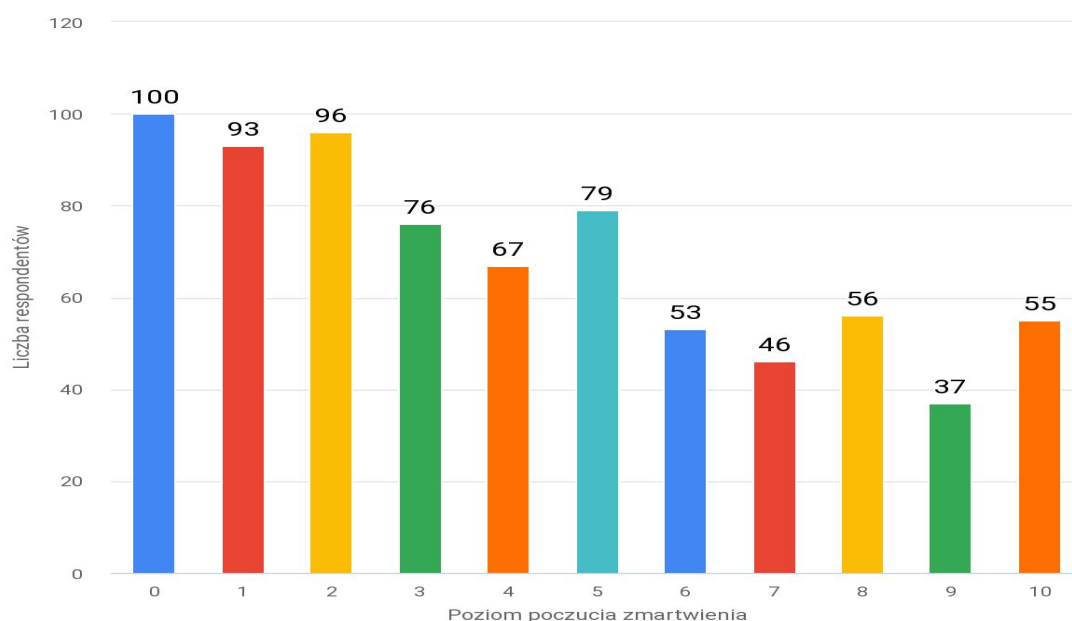
W badaniu wykorzystano trzy pytania, mające za zadanie zdiagnozować emocjonalny stan uczestników w dniu poprzedzającym udział w ankiecie. Skala odpowiedzi była rozłożona od wartości 0, która wskazywała na brak odczuwanego uczucia, do wartości 10, która sugerowała jego pełne doświadczenie.

Odpowiadając na pytanie „Czy wczoraj czuł/-a się Pan/-i szczęśliwy/-a?”, respondenci wykazali średnią wartość na poziomie 7,2, przy czym wartość odchylenia standardowego wynosiła 2,56. W analizie rozkładu odpowiedzi można zaobserwować, że ponad połowa ankietowanych wybrała wartości równe lub większe niż 8, a co czwarty respondent wskazał wartość 9 lub nawet wyższą. Z drugiej strony, wartość poniżej 6 wybrało również 25% badanych. Warto odnotowania jest również to, że odpowiedzi w przedziale od 0 do 4 stanowiły 14,91% wszystkich odpowiedzi, co wskazuje na pewien odsetek osób, które w dniu poprzedzającym badanie doświadczały niższego poziomu poczućia szczęćia (zob. Wykres 19).

Wykres 19 Poziom poczucia szczęścia w dniu poprzedzającym badanie
 Źródło: opracowanie własne

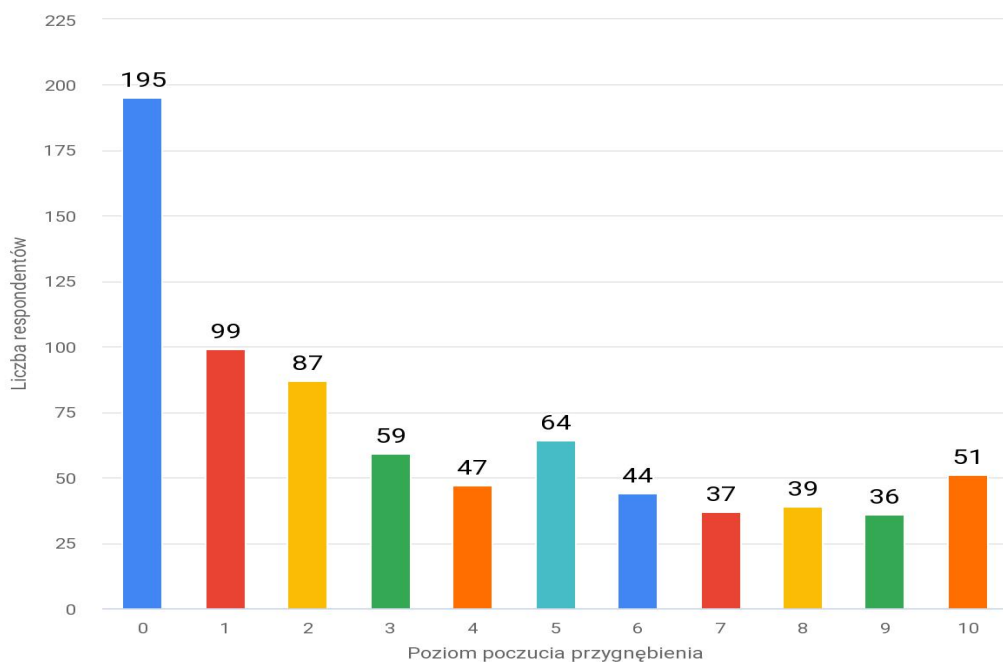
W odpowiedzi na pytanie dotyczące doświadczania uczucia zmartwienia w dniu poprzedzającym wypełnienie ankiety, czyli „Czy wczoraj czuł/-a się Pan/ Pani zmartwiony/-a”, zaobserwowano różnorodność odpowiedzi wśród respondentów. Średnia uzyskanych wyników osiągnęła wartość 4,15, z odchyleniem standardowym na poziomie 3,12. Analizując rozkład odpowiedzi, można zauważyć, że połowa uczestników badania wskazała wartości równe lub przekraczające 8. Z kolei co czwarty respondent zdecydował się na odpowiedź 6 lub niższą. Jest to interesujące, zwłaszcza biorąc pod uwagę, że kolejne 25% ankietowanych wskazało wartości najwyższe - 9 lub 10, co świadczy o silnych uczuciach zmartwienia doświadczanych w dniu poprzedzającym ankietę (zob. Wykres 20).

Wykres 20 Poziom poczucia zmartwienia w dniu poprzedzającym badanie
 Źródło: opracowanie własne

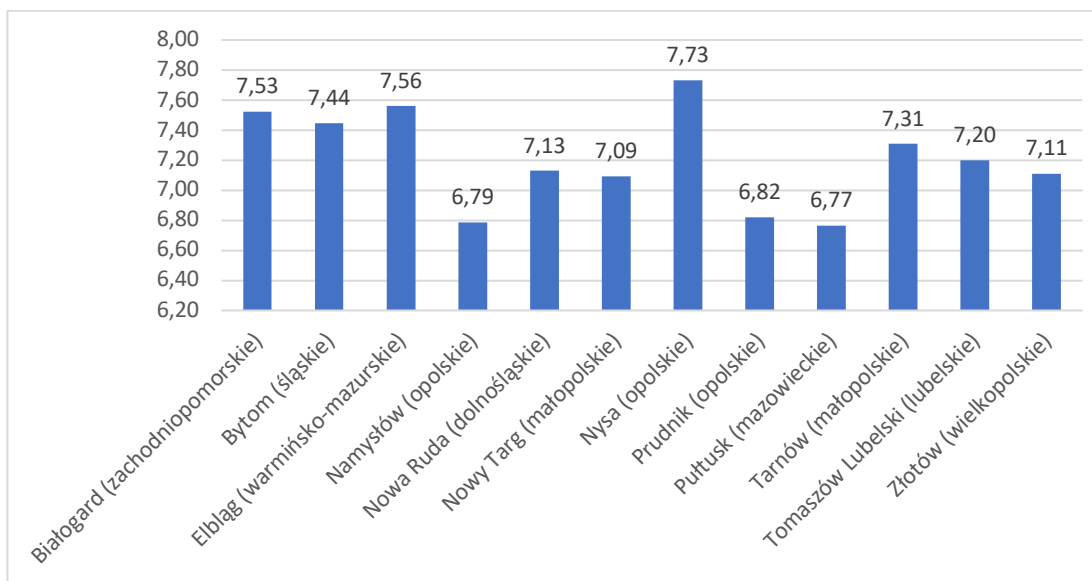
W odpowiedzi na pytanie dotyczące uczucia przygnębienia w dniu poprzedzającym wypełnienie ankiety, jakie brzmiało „Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a?”, odpowiedzi respondentów układają się w dość zróżnicowany sposób. Średnia uzyskanych wyników wynosi 3,47, przy odchyleniu standardowym równym 3,28. Analizując odpowiedzi, można zauważyć, że połowa uczestników badania wskazała wartości najniższe - 0, 1, lub 2, co wskazuje, że nie doświadczali oni uczucia przygnębienia w dniu poprzedzającym ankietę albo uczucie to było bardzo słabo wyrażone. Co ciekawe, aż 25% ankietowanych wskazało wartość 0, co oznacza całkowity brak uczucia przygnębienia. Z drugiej strony, kolejne 25% respondentów wskazało wartości równe lub przekraczające 6, co świadczy o znacznym nasileniu tego uczucia w dniu poprzedzającym badanie (zob. Wykres 21).

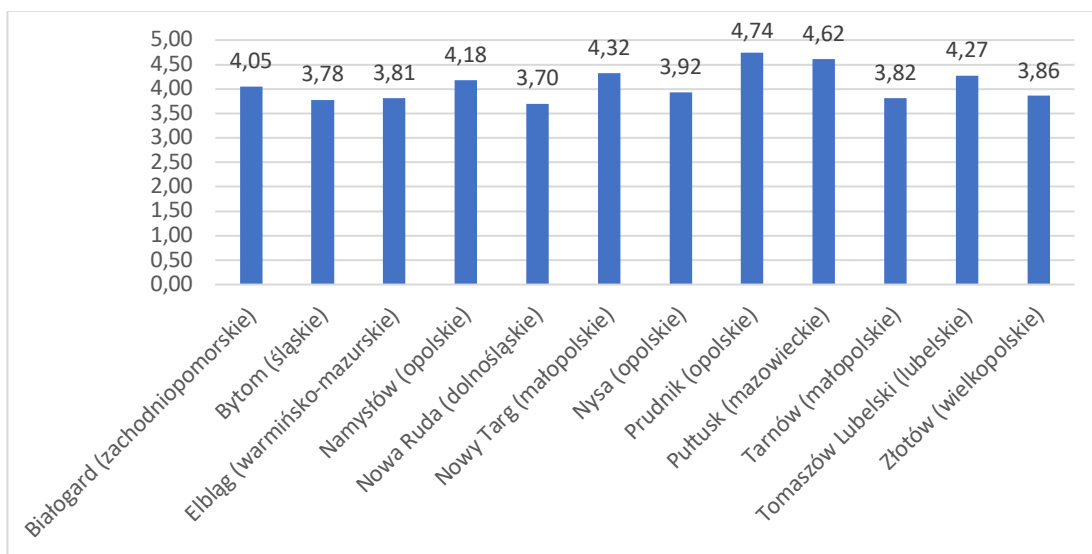
Wykres 21 Poziom poczucia przygnębienia w dniu poprzedzającym badanie
 Źródło: opracowanie własne

Analizując trzy pytania dotyczące afektu w kontekście badanych miast, można zaobserwować pewne różnice w odpowiedziach respondentów. W odniesieniu do poczucia szczęścia w dniu bezpośrednio przed wypełnieniem ankiety, średnie wartości wyników oscylują w zakresie od 7,73 dla Nysy do 6,77 dla Pułtuska (zob. Wykres 22). Co ciekawe, ten sam trend widać także w odpowiedziach na pytanie dotyczące poczucia sensu w życiu: respondenci z Nysy okazali się być najbardziej pozytywnie nastawieni, z kolei uczestnicy z Pułtuska wykazali się najniższym poziomem odczuwanego sensu w życiu spośród wszystkich analizowanych miast.

Wykres 22 Poziom poczucia szczęścia w dniu poprzedzającym badanie
Źródło: opracowanie własne

Analiza odpowiedzi na pytanie dotyczące uczucia zmartwienia w dniu poprzedzającym wypełnienie ankiety wykazała pewne różnice między badanymi miastami (zob. Wykres 23).

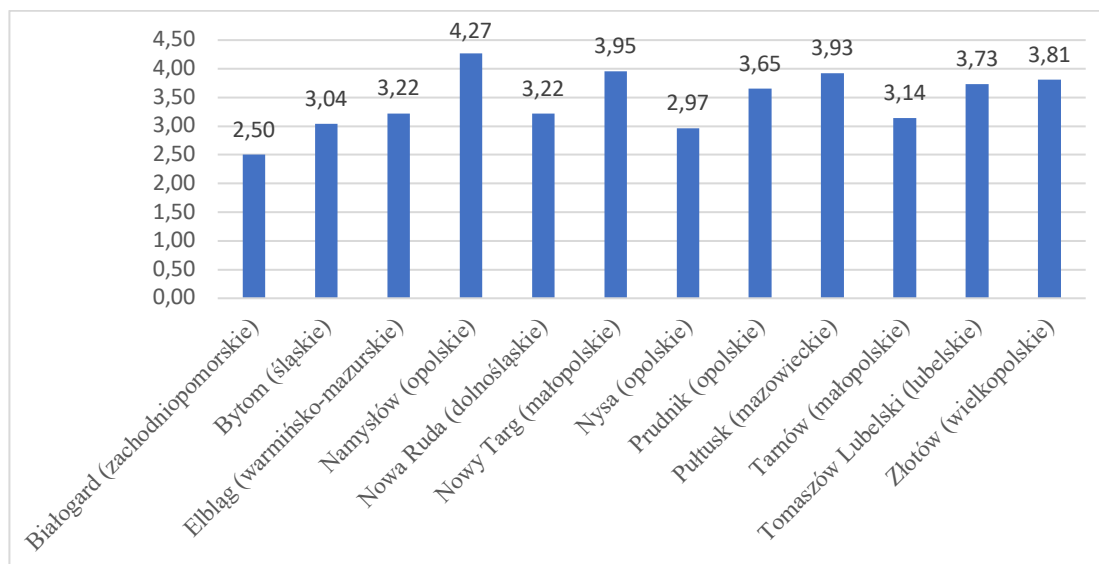

Wykres 23 Poziom poczucia zmartwienia w dniu poprzedzającym badanie
Źródło: opracowanie własne

Ogólna średnia dla wszystkich respondentów wyniosła 4,15, co wskazuje na umiarkowany poziom zmartwienia. W tym kontekście interesujące jest zauważenie, że mieszkańcy Nowej Rudy odnotowali najniższą średnią wartość, tzn.: 3,70, co sugeruje, że odczuwali oni mniejsze zmartwienie niż respondenci z innych miast. Z drugiej strony mieszkańcy Prudnika osiągnęli najwyższą średnią wartość, wynoszącą 4,74, co sugeruje większy poziom zmartwienia w dniu poprzedzającym badanie. Warto dodać, że skala

oceny sięgała od 0 (brak uczucia zmartwienia) do 10 (uczucie zmartwienia przez cały dzień), co dodatkowo podkreśla różnorodność odpowiedzi w analizowanych miastach.

Analizując odpowiedzi respondentów odnośnie do poczucia przygnębienia w dniu przed przeprowadzeniem ankiety, zauważalne są pewne zróżnicowania w poszczególnych miastach (zob. Wykres 24).

Wykres 24 Poziom poczucia przygnębienia w dniu poprzedzającym badanie
Źródło: opracowanie własne

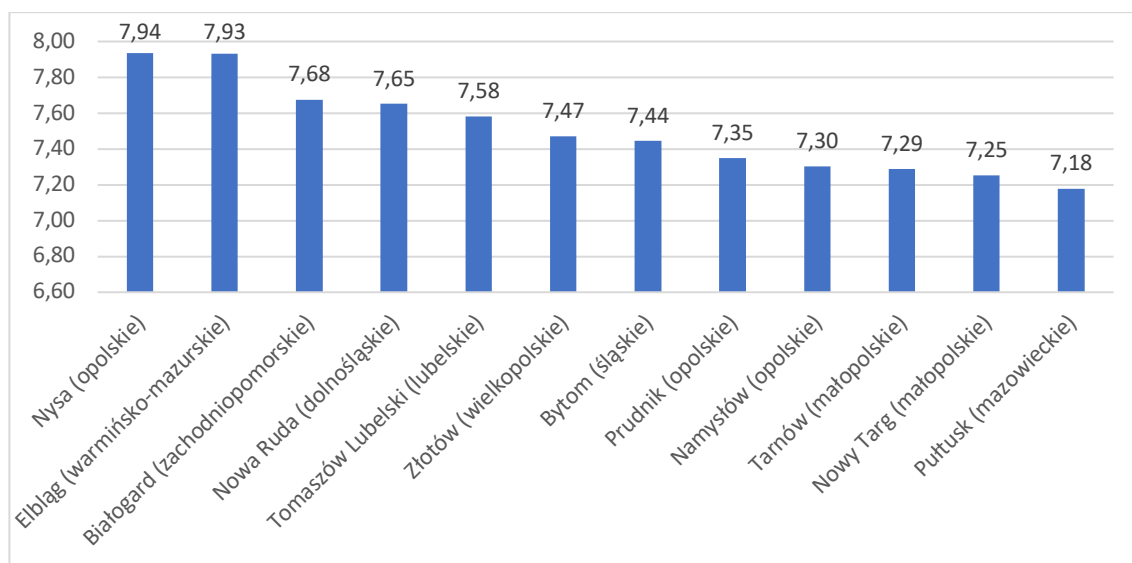
Ogólnie rzecz biorąc, średnia wartość wskazana przez respondentów wyniosła 3,47, co sugeruje umiarkowane odczucie przygnębienia. Co ciekawe, mieszkańcy Białogardu deklarowali najniższy poziom przygnębienia, z średnią wartością wynoszącą jedynie 2,5. Z kolei mieszkańcy Namysłowa odnotowali największe poczucie przygnębienia, ze średnią wartością 4,27. Takie wyniki wskazują na różne doświadczenia emocjonalne mieszkańców tych miejscowości i mogą być punktem wyjścia do dalszych analiz na temat czynników wpływających na dobrostan psychiczny w tych konkretnych środowiskach.

3.4.3 Subiektywna jakość życia – podsumowanie badań

W ostatnich latach subiektywna jakość życia stała się ważnym tematem badawczym, zwłaszcza w kontekście szybkiego tempa urbanizacji i zmieniających się warunków życia w miastach. Badania te służą nie tylko zrozumieniu, jak ludzie postrzegają swoje życie, ale także pomagają władzom miejskim w projektowaniu i wdrażaniu polityk publicznych.

Zgodnie z wytycznymi OECD (OECD 2013), do określenia wartości subiektywnego poczucia szczęścia, w przypadkach, gdy potrzeba tylko jednej wartości, wykorzystuje się pytanie „Ogólnie rzecz biorąc, jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony/-a ze swojego życia jako całości?”. Jest to kwestia fundamentalna, która pozwala na zrozumienie, w jaki sposób mieszkańcy postrzegają swoje życie w konkretnych warunkach miejskich. Na podstawie odpowiedzi związanych z oceną dobrostanu mieszkańców poszczególnych miast zostały one sklasyfikowane. Miasta z najwyższymi rankingami uznano za takie, w których mieszkańcy reprezentują społeczeństwo o wyższym poczuciu dobrostanu.

Wyniki pokazują, że w całej badanej grupie średnia wartość odpowiedzi wyniosła 7,48 na 10, co sugeruje znaczny poziom zadowolenia z życia. Co ciekawe, połowa respondentów określiła poziom zadowolenia z życia na 9 lub 10, co jest znaczącym wskaźnikiem. Jednak warto zwrócić uwagę na fakt, że 25% respondentów określiło poziom zadowolenia z życia poniżej wartości 7. Oznacza to, że choć większość respondentów jest zadowolona z życia, istnieje pewna grupa ludzi, którzy mogą mieć trudności w różnych aspektach życia miejskiego (zob. Wykres 25).

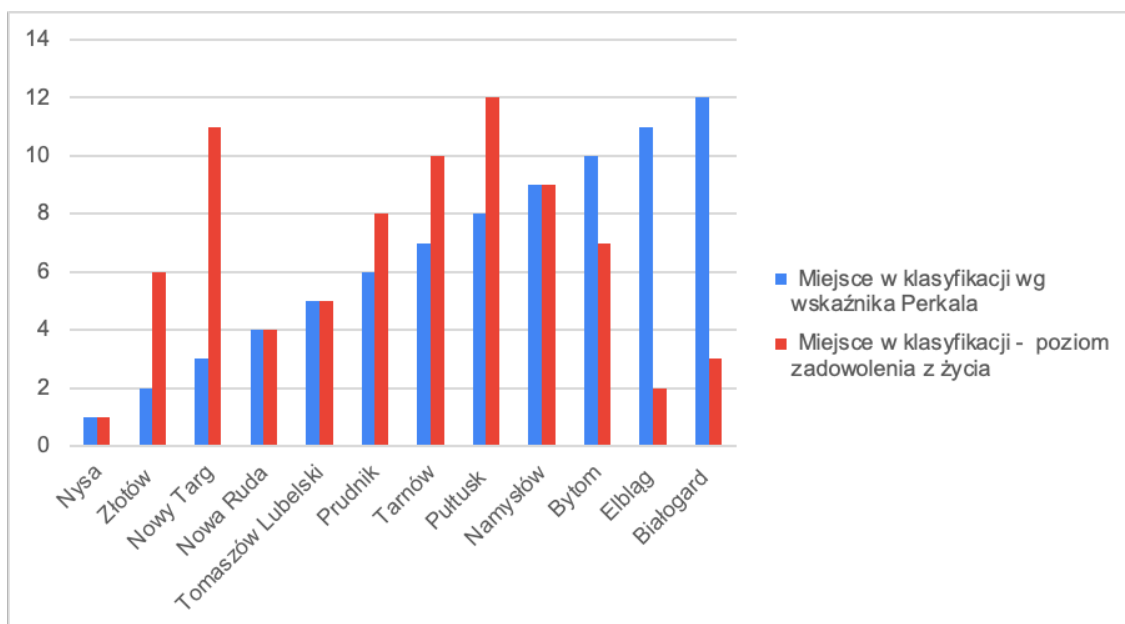

Wykres 25 Klasyfikacja analizowanych miast - poziom zadowolenia z życia
Źródło: opracowanie własne

Podczas analizy danych warto było również zwrócić uwagę na różnice między płciami. Odpowiedzi wśród kobiet wskazują na nieznacznie wyższą średnią odpowiedzi wynoszącą 7,51. Może to sugerować różne poziomy zadowolenia w zależności od płci, choć różnica jest niewielka.

Dodatkowo, badanie pozwoliło na stworzenie klasyfikacji miast na podstawie poziomu zadowolenia z życia mieszkańców. Interesujące jest to, że różnica między miastami jest niewielka, co może sugerować np., że większość miast zapewnia podobne warunki życia dla swoich mieszkańców. Jednakże warto zwrócić uwagę na to, że miasta, które zajmują czołowe miejsca w rankingu, mogą mieć pewne unikalne cechy, które przyczyniają się do wyższego poziomu zadowolenia z życia.

W kontekście wskaźnika Perkala, który obrazuje obiektywną jakość życia, interesujące jest to, że nie ma silnej korelacji między miejscem w rankingu/ klasyfikacji wskaźnika a miejscem w rankingu/klasyfikacji poczucia zadowolenia z życia. Może to sugerować, że choć oba wskaźniki mają na celu mierzenie podobnych aspektów życia miejskiego, bazują one na różnych kryteriach (zob. Wykres 26).

Wykres 26 Poziom zadowolenia z życia na tle wartości wskaźników Perkala
Źródło: opracowanie własne

Wnioski z badań sugerują, że mierzenie subiektywnej jakości życia jest skomplikowanym zadaniem, które wymaga uwzględnienia wielu czynników. Po pierwsze, poziom zadowolenia z życia jest subiektywną miarą, która może być różnie postrzegana przez różne osoby w zależności od ich indywidualnych wartości, priorytetów i doświadczeń. Dlatego też nie można opierać się wyłącznie na jednym wskaźniku lub narzędziu pomiarowym, aby dokładnie ocenić jakość życia w danym mieście.

Po drugie, wyniki sugerują, że różne miasta mają różne atuty i wyzwania. Niektóre miasta mogą oferować lepszą infrastrukturę, inne mogą mieć bardziej zintegrowaną społeczność czy atrakcyjne środowisko naturalne. Wszystkie te czynniki

wpływają na subiektywną jakość życia i dlatego tak ważne jest, aby władze miejskie uwzględniały te aspekty w swoich działaniach i planowaniu przestrzennym.

Po trzecie, nie można ignorować wpływu indywidualnych cech, takich jak płeć, wiek, wykształcenie czy pochodzenie, na subiektywną jakość życia. Te cechy mogą wpływać na to, jak ludzie postrzegają swoje życie, jakie mają oczekiwania i jakie czynniki uważają za najważniejsze.

Kolejnym ważnym wnioskiem jest to, że chociaż większość respondentów deklaruje wysoki poziom zadowolenia z życia, istnieje pewna grupa osób, które nie czują się tak dobrze. To podkreśla potrzebę prowadzenia bardziej szczegółowych badań i zrozumienia, dlaczego te osoby czują się w ten sposób, oraz jakie konkretne działania można podjąć, aby poprawić ich jakość życia.

W zakresie mierzenia subiektywnej jakości życia, formularz OECD spełnia swoje założenia, umożliwiając uwzględnienie różnorodności doświadczeń i oczekiwań mieszkańców. W odpowiedzi na pytanie badawcze nr 3: Jak efektywnie uwzględnić różnorodność doświadczeń i oczekiwań mieszkańców podczas mierzenia subiektywnej jakości życia?, stwierdzono, że formularz OECD stanowi solidną do tego podstawę. Umożliwia on globalne porównania, ale także dostarcza narzędzia do analizy lokalnych kontekstów i specyfiki mieszkańców różnych regionów.

Podsumowując, badanie subiektywnej jakości życia w miastach jest istotne dla zrozumienia, co sprawia, że ludzie czują się dobrze w miejscach, w których mieszkają. Wyniki takich badań mogą pomóc władzom miejskim w podejmowaniu decyzji i kształtowaniu polityk publicznych w sposób bardziej ukierunkowany na potrzeby mieszkańców.

3.5 Subiektywna ocena jakości zarządzania publicznego

3.5.1 Metoda badania jakości zarządzania publicznego

Badanie jakości zarządzania publicznego jest istotnym elementem oceny funkcjonowania administracji na różnych poziomach rządzenia. W ramach przedstawionego badania, by dokładniej przyjrzeć się tej kwestii, zdecydowano się wykorzystać sprawdzony i uznawany w środowisku naukowym formularz ankiety. Bazuje on na standardach Europejskiego Wskaźnika Jakości Zarządzania (EQI), co

gwarantuje jego wiarygodność i przejrzystość (Charron i in. 2019; Komisja Europejska 2017).

W trakcie badań skoncentrowano się na 18 specyficznych kwestiach związanych z jakością zarządzania na poziomie miejskim. Te pytania zostały starannie dobrane, by wypuklić najistotniejsze aspekty zarządzania, a odpowiedzi na nie pozwoliły na sformułowanie trzech kluczowych filarów analizy: jakości zarządzania, bezstronności oraz korupcji. Warto podkreślić, że filar korupcji został dodatkowo podzielony na dwie kategorie: postrzeganie oraz doświadczenie, co pozwala na głębsze zrozumienie tego problemu.

Dla czytelności i spójności wyników, przy tworzeniu filarów jakości zarządzania, zachowano oryginalną numerację pytań z formularza ankiety. Szczegółowy schemat podziału tych kwestii oraz ich przypisanie do poszczególnych filarów został przedstawiony w Tabeli 15.

Tabela 15 Schemat tworzenia filarów jakości zarządzania publicznego na podstawie pytań z ankiety

Pytanie z ankiety	Opis zmiennej	Nazwa zmiennej	SubFilar	Filar
19. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Korupcja jest powszechna w lokalnym systemie szkół publicznych w moim mieście"	Korupcja w edukacji	stEdCorr	Korupcja – postrzeganie	Filar korupcja
20. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Korupcja jest powszechna w publicznym systemie opieki zdrowotnej w moim mieście"	Korupcja w ochronie zdrowia	StHELCorr		
21. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Korupcja jest powszechna w policji w moim mieście"	Korupcja w egzekwowaniu prawa	StLawCorr		
22. Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem, iż " W moim mieście mieszkańcy muszą używać jakiejś formy korupcji, aby uzyskać podstawowe usługi publiczne."	Korupcja z potrzeby	StNeedCorr		
23. Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem, iż „Korupcja w moim mieście jest wykorzystywana do uzyskania dostępu do specjalnych, niesprawiedliwych przywilejów i bogactwa.”	Korupcja z chciwości	StGreedCorr		
24. Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem, iż "Wybory w moim mieście są wolne od korupcji"	Wybory wolne od korupcji	StElecCorr		

Pytanie z ankiety	Opis zmiennej	Nazwa zmiennej	SubFilar	Filar
26. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy Pan/Pani lub ktokolwiek mieszkający w Pana/Pani gospodarstwie domowym wręczył łapówkę w dowolnej formie związaną z: Usługami edukacyjnymi, Usługami zdrowotnymi lub medycznymi], Policją lub Innymi usługami publicznymi	Zapłacił łapówkę za usługi publiczne	stnopayB_ani1	Korupcja – doświadczenia	
27. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy urzędnik państwowy poprosił Pana/Panią lub kogokolwiek z rodziny o wręczenie nieformalnego prezentu lub łapówki w zakresie: Usług edukacyjnych, Usług zdrowotnych lub medycznych, policji lub Innych usług publicznymi	Poproszony o zapłacenie łapówki w usługach publicznych	stnoAskB_ani1		
13. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Niektórzy mieszkańcy są szczególnie uprzywilejowani w publicznym systemie edukacji w moim mieście."	Niektórzy dostają specjalne przywileje w edukacji	StEdimpart1	Bezstronność	Filar bezstronność
14. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Niektórzy mieszkańcy są szczególnie uprzywilejowani w publicznym systemie opieki zdrowotnej w moim mieście."	Niektórzy dostają specjalne przywileje w służbie zdrowia	StHELImpart1		
15. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Policja w sposób uprzywilejowany traktuje niektórych mieszkańców w moim mieście."	Niektórzy dostają specjalne przywileje w egzekwowaniu prawa	StLawImpart1		
16. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani w publicznym systemie edukacji w moim mieście."	Wszyscy traktowani równo w edukacji	StEdImpart2		
17. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani w publicznym systemie opieki zdrowotnej w moim mieście."	Wszyscy traktowani równo w ochronie zdrowia	StHELImpart2		
18. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani przez policję w moim mieście"	Wszyscy traktowani równo we wdrażaniu prawa	StLawImpart2		
25. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Organy podatkowe w moim mieście	Wszyscy traktowani równo	StTaxImpart		

Pytanie z ankiety	Opis zmiennej	Nazwa zmiennej	SubFilar	Filar
traktują wszystkich mieszkańców jednakowo"	przez służby podatkowe			
10. Jak oceniliby/-aby Pan/Pani jakość edukacji publicznej w swoim mieście?	Jakość edukacji	stEdQual	Jakość	Filar jakość
11. Jak oceniliby/-aby Pan/Pani jakość publicznego systemu opieki zdrowotnej w swoim mieście?	Jakość służby zdrowia	stHELQual		
12. Jak oceniliby/-aby Pan/Pani jakość pracy policji w swoim mieście?	Jakość egzekwowania prawa	stLawQual		

Źródło: Charron, N., V. Lapuente & P. Annoni (2019). 'Measuring Quality of Government in EU Regions Across Space and Time.' Papers in Regional Science. DOI: 10.1111/pirs.12437

W celu obliczenia regionalnych wskaźników jakości zarządzania publicznego (QoG) bazowano na badaniach przeprowadzonych na zlecenie Komisji Europejskiej (Komisja Europejska i Uniwersytet w Goteborgu 2013). Zastosowany schemat postępowania wyglądał następująco:

- Przed rozpoczęciem analizy wyników ankiet odpowiedzi na pytania 26 oraz 27 zakodowane zostały jako 1, jeżeli którakolwiek odpowiedź na pytanie a, b, c lub d brzmiała: TAK. Do dalszych analiz brane były tylko wyniki 1 lub 0 dla pytania 26 oraz 27 (łącznie), czyli z czterech podpytań w pytaniach 26 i 27 pozostały odpowiedzi 1 lub 0.
- Odpowiedzi na pytania 16 -27 zostały przeskalowane, tak aby wyższa uzyskana odpowiedź oznaczała wyższy regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego (Komisja Europejska i Uniwersytet w Goteborgu 2013).
- Kolejnym krokiem było zsumowanie indywidualnych wyników do poziomu regionalnego, czyli otrzymano 18 regionalnych wskaźników. Następnie przeprowadzono test Cronbach alpha, analizując spójność 18 regionalnych wskaźników. Cronbach Aplpha wyniósł 0,99, co świadczy o wewnętrznej spójności badania. Ponadto przeprowadzona korelacja parami 18 regionalnych wskaźników wykazała pozytywne relacje. Przy czym najniższa dotyczyła korelacji pytania 16 - Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani w publicznym systemie edukacji w moim mieście oraz pytania 20 - Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Korupcja jest powszechna w publicznym systemie opieki

zdrowotnej w moim mieście. Jednak korelację występującą między tymi wskaźnikami i tak można uznać za bardzo wysoką, gdyż wyniosła 0,73.

- Najwyższa wartość korelacji wystąpiła między wskaźnikami z odpowiedzi na pytanie 16 - Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani w publicznym systemie edukacji w moim mieście." (StLawImpart2) i 18 - Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani przez policję w moim mieście" (StEdImpart2). Jak wskazują autorzy publikacji (OECD i Joint Research Centre (JRC) 2008) przy konstruowaniu wskaźnika łączącego szereg wielorakich wskaźników, dane wchodzące w jego skład powinny wykazywać się znaczącą korelacją. Dla prowadzonych badań mediana korelacji wyniosła 0,96, a pierwszy kwartył: 0,92 co świadczy o silnej korelacji większości par pojedynczych wskaźników.
- Test Cronbach Alpha przeprowadzono wykorzystując funkcję analizy danych w programie Microsoft Excel - Anova: dwuskładnikowa analiza bez replikacji (zob. załącznik 5)
- W kolejnym kroku w celu zestandaryzowania 18 wskaźników regionalnych dokonano ich normalizacji z wykorzystaniem z-score. Proces standaryzacji regionalnych wskaźników przeprowadzono zgodnie ze wzorem:

$$I_{qc}^t = \frac{x_{qc}^t - x_{qc=\bar{c}}^t}{\sigma_{qc=\bar{c}}^t},$$

gdzie:

I_{qc}^t - znormalizowany regionalny wskaźnik dla poszczególnych 18 pytań,

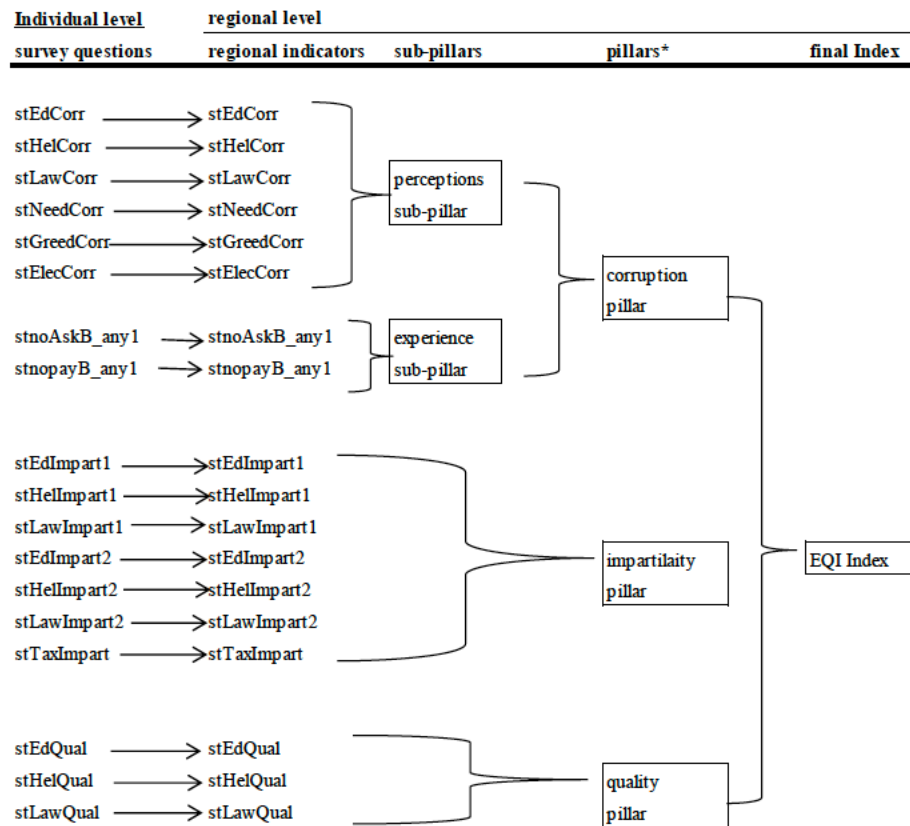
x_{qc}^t - suma odpowiedzi dla poszczególnych 18 regionalnych wskaźników w badanym mieście,

$x_{qc=\bar{c}}^t$ - średnia odpowiedzi dla poszczególnych 18 regionalnych wskaźników w badanym mieście,

$\sigma_{qc=\bar{c}}^t$ - odchylenie standardowe dla poszczególnych 18 regionalnych wskaźników w badanym mieście.

W wyniku tego działania wszystkie wskaźniki mają taką samą skalę porównawczą. Dzięki zestandaryzowaniu możliwe było zsumowanie 18 regionalnych wskaźników w grupy trzech filarów. Jedynie filar korupcji składał się z dwóch subfilarów, zatem agregacja do trzech filarów regionalnych, które tworzyły regionalny

wskaźnik jakości zarządzania publicznego (QoG) przebiegała zgodnie ze schematem poniżej (zob. Rysunek 7).

Rysunek 7 Schemat postępowania w celu obliczenia regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego
Źródło: (Charron i in. 2019)

Podczas analizy jakości zarządzania publicznego wykorzystano agregację danych dla poszczególnych filarów. Wykorzystano do tego średnią arytmetyczną, co pozwoliło na uzyskanie spójnych i reprezentatywnych wartości. Następnie, po każdym etapie agregacji, dane poddawane były standaryzacji za pomocą techniki z-score, co gwarantuje ich odpowiednią interpretację oraz porównywalność.

Po dokonanej agregacji dla trzech głównych filarów, kolejnym krokiem było połączenie tych danych w celu utworzenia regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG) – tutaj również skorzystano ze średniej arytmetycznej jako metody łączenia informacji. Warto dodać, że analiza korelacji między zagregowanymi wskaźnikami regionalnymi wykazała silne powiązania, co jest dowodem na spójność i wiarygodność uzyskanych danych, a także potwierdzeniem rzetelności udzielanych odpowiedzi w badaniu (zob. Tabela 16).

Tabela 16 Korelacja Persona między wskaźnikami przed agregacją do filarów

Korelacja parami	p10	p11	p12	p13	p14	p15	p16	p17	p18	p19	p20	p21	p22	p23	p24	p25	p26	p27	
	stEdQual	stHELQual	stLawQual	StEdimpart1	StHELImpart1	StLawImpart1	StEdImpart2	StHELImpart2	StLawImpart2	stEdCorr	StHELCorr	StLawCorr	StNeedCorr	StGreedCorr	StElecCorr	StTaxImpart	stnoAskB_any1	stnoplayB_any1	
stEdQual	1,0000																		p10
stHELQual	0,9749	1,0000																	p11
stLawQual	0,9924	0,9725	1,0000																p12
StEdimpart1	0,9257	0,9458	0,9217	1,0000															p13
StHELImpart1	0,9279	0,9615	0,9213	0,9829	1,0000														p14
StLawImpart1	0,9295	0,9555	0,9480	0,9732	0,9694	1,0000													p15
StEdImpart2	0,9197	0,8202	0,8975	0,7923	0,7820	0,7819	1,0000												p16
StHELImpart2	0,9283	0,8314	0,9120	0,8128	0,7980	0,8062	0,9974	1,0000											p17
StLawImpart2	0,9243	0,8288	0,9008	0,8133	0,8009	0,7959	0,9980	0,9979	1,0000										p18
stEdCorr	0,9606	0,9443	0,9485	0,9734	0,9542	0,9439	0,8899	0,9011	0,9032	1,0000									p19
StHELCorr	0,8672	0,9094	0,8647	0,9722	0,9669	0,9526	0,7260	0,7419	0,7460	0,9465	1,0000								p20
StLawCorr	0,9649	0,9518	0,9653	0,9639	0,9545	0,9641	0,8865	0,8998	0,8960	0,9893	0,9496	1,0000							p21
StNeedCorr	0,9579	0,9672	0,9543	0,9809	0,9815	0,9725	0,8423	0,8573	0,8574	0,9859	0,9682	0,9897	1,0000						p22
StGreedCorr	0,9267	0,9521	0,9352	0,9701	0,9749	0,9815	0,7954	0,8140	0,8097	0,9613	0,9716	0,9784	0,9864	1,0000					p23
StElecCorr	0,9527	0,9388	0,9413	0,9647	0,9698	0,9435	0,8843	0,8982	0,9006	0,9809	0,9405	0,9813	0,9839	0,9683	1,0000				p24
StTaxImpart	0,9701	0,9449	0,9554	0,9570	0,9484	0,9415	0,9179	0,9242	0,9268	0,9830	0,9225	0,9779	0,9709	0,9401	0,9680	1,0000			p25
stnoAskB_any1	0,9620	0,9499	0,9510	0,9657	0,9569	0,9478	0,8890	0,8964	0,8977	0,9926	0,9446	0,9888	0,9825	0,9689	0,9772	0,9840	1,0000		p26
stnoplayB_any1	0,9713	0,9676	0,9669	0,9729	0,9668	0,9658	0,8697	0,8816	0,8795	0,9878	0,9418	0,9870	0,9885	0,9754	0,9736	0,9795	0,9940	1,0000	p27

Źródło: opracowanie własne

W ramach badania skoncentrowano się wyłącznie na miastach polskich, co wynikało z założeń projektu - analizy relacji pomiędzy wskaźnikami jakości życia, poczuciem dobrostanu oraz jakością zarządzania, w celu wypracowania metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce. W związku z tym, nie dokonywano łączenia uzyskanych wyników z danymi na poziomie krajowym.

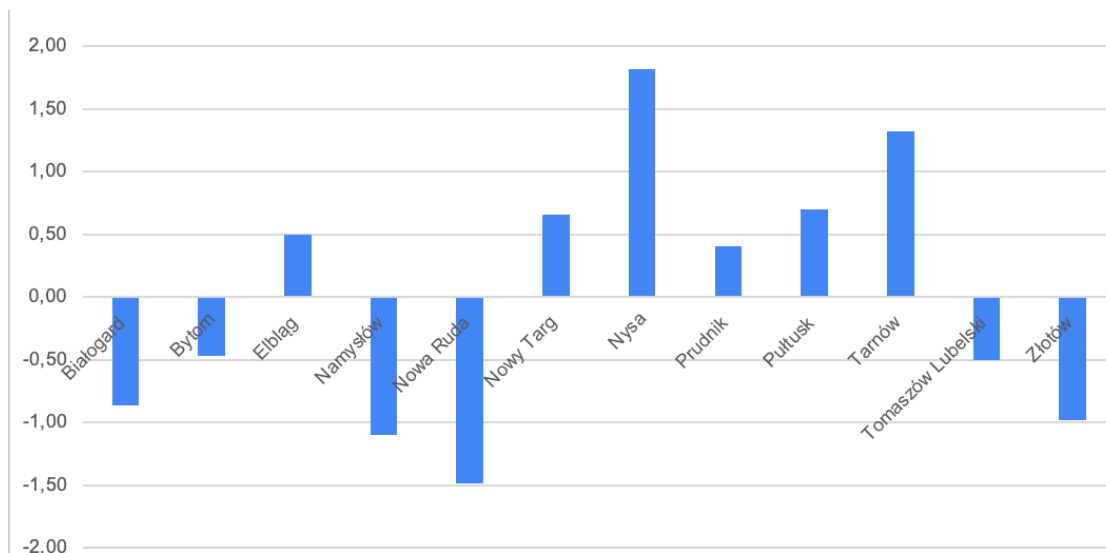
Dodatkowo, warto podkreślić, że ze względu na stosowaną w badaniu metodę, opierającą się na cyklicznej standaryzacji danych po każdym etapie ich agregacji, średnia wartość krajowa dla badanych miast, zarówno w kontekście każdego z filarów, jak i dla wskaźnika regionalnego, wynosiła zero. Mając na uwadze główny cel analizy, wszystkie kolejne etapy badań oparto na regionalnym wskaźniku jakości zarządzania publicznego.

3.5.2 Jakość zarządzania publicznego – badania

W ramach przeprowadzonych badań dokonano analizy i oceny jakości zarządzania publicznego w wybranych miastach, bazując na zebranych danych. Na ich podstawie skalkulowano wartości regionalnych wskaźników jakości zarządzania publicznego (QoG) dla każdego z analizowanych miast. W wyniku tych obliczeń uzyskano wszechstronny obraz postrzegania przez mieszkańców jakości zarządzania w ich miejscu zamieszkania. Analizę skupiono wokół trzech kluczowych filarów: jakości zarządzania, bezstronności oraz poziomu korupcji.

Centralnym pytaniem badawczym, które stało się przewodnim wątkiem tej części analizy, było pytanie badawcze nr 4: "Które metody i narzędzia są najbardziej adekwatne do oceny jakości zarządzania publicznego w kontekście miast średnich?".

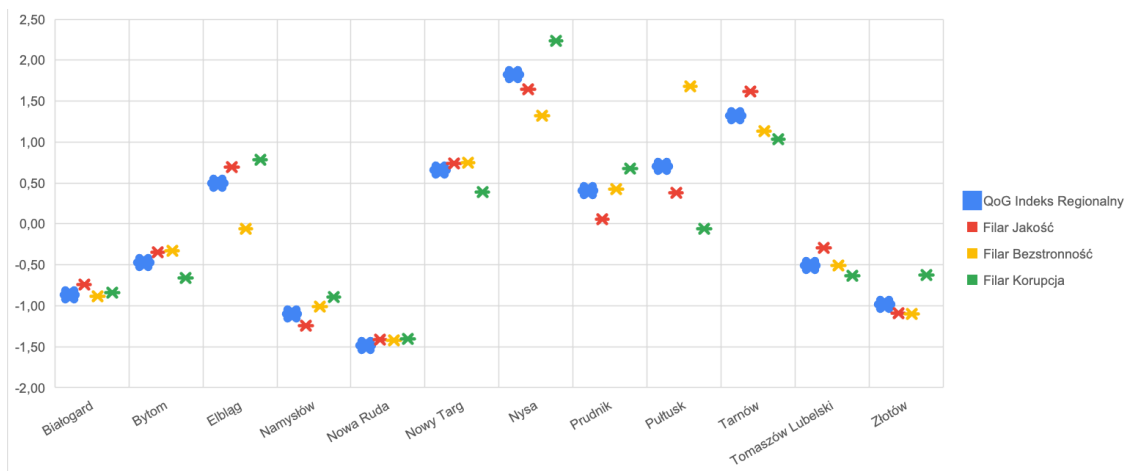
Działania badawcze oparto na strategii badawczej zaproponowanej przez Charrona, Lapuente i Rothsteina (Charron, Lapuente, i Rothstein 2019). W rezultacie, wartości regionalnych wskaźników jakości zarządzania publicznego (QoG) mieszczą się w zakresie od -3 do 3. Aby lepiej zilustrować uzyskane wyniki, poniżej przedstawiono zestawienie Indeksu Regionalnego QoG dla dwunastu badanych miast (zob. Wykres 27).

Wykres 27 QoG 12 badanych miast

Źródło: opracowanie własne

Dzięki zastosowaniu standaryzacji danych umożliwiono porównywanie osiągniętych wartości w trakcie badań ankietowych między analizowanymi miastami. Umożliwiło to również tworzenie klasyfikacji analizowanych miast pod względem regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG), a także pod względem poszczególnych filarów składających się na badany indeks regionalny.

Wykres 28 QoG 12 badanych miast oraz filary jakości zarządzania

Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzona została analiza korelacji między każdym z trzech filarów oraz regionalnym wskaźnikiem jakości zarządzania publicznego (QoG), a uzyskane dane przedstawiono w Tabeli 17.

Tabela 17 Korelacja Persona między QoG i trzema filarami

	QoG	Filar Jakość	Filar Bezstronność	Filar Korupcja
QoG Indeks Regionalny	1,00			
Filar Jakość	0,98	1,00		
Filar Bezstronność	0,93	0,88	1,00	
Filar Korupcja	0,95	0,92	0,79	1,00

Zródło: opracowanie własne

Podczas analizy poziomu korelacji z wykorzystaniem klasyfikacji według J. Guilford'a stwierdzono, że korelacja między wszystkimi filarami i QoG jest niemal pełna. Również relacja między filarem Korupcja a filarem Jakość charakteryzuje się niemal pełną korelacją. Między filarem Jakość a filarem Bezstronność oraz między filarem Korupcja a filarem Bezstronność obserwowano bardzo wysoką korelację. Te wyniki potwierdziły wewnętrzną spójność analizowanej części badania. W ramach tego etapu badań uzyskano odpowiedź na pytanie badawcze nr 4: "Które metody i narzędzia są najbardziej adekwatne do oceny jakości zarządzania publicznego w kontekście miast średnich?". Wskazano na adekwatność wykorzystania formularzy ankietowych, których rezultaty umożliwiają konstruowanie regionalnych wskaźników jakości zarządzania publicznego (QoG). Efektywność takiego podejścia została potwierdzona w badaniach.

3.5.3 Jakość zarządzania publicznego - podsumowanie

Przeprowadzone badania pod kątem jakości zarządzania publicznego pozwoliły na obliczenie regionalnych wskaźników jakości zarządzania publicznego (QoG) dla każdego z analizowanych 12 miast średnich i w związku z tym powstała klasyfikacja analizowanych miast pod kątem wskaźnika QoG.

Tabela 18 Klasyfikacja miast QoG

Miasto	QoG	Klasyfikacja QoG
Nysa	1,82	1
Tarnów	1,32	2
Pułtusk	0,70	3
Nowy Targ	0,66	4
Elbląg	0,50	5
Prudnik	0,41	6
Bytom	-0,47	7
Tomaszów Lubelski	-0,50	8

Miasto	QoG	Klasyfikacja QoG
Białogard	-0,86	9
Złotów	-0,98	10
Namysłów	-1,10	11
Nowa Ruda	-1,49	12

Źródło: opracowanie własne

W zestawieniu dotyczącym regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG) zaobserwowano pewne różnice między analizowanymi miastami. Nysa wyraźnie wyróżniła się na tle innych miast, zajmując pierwsze miejsce w klasyfikacji z wynikiem 1,82, co świadczy o wysokim poziomie jakości zarządzania publicznego w tym mieście. Z drugiej strony, Nowa Ruda znalazła się na końcu klasyfikacji z wynikiem -1,49, co wskazuje na pewne wyzwania w zakresie zarządzania publicznego w tym mieście. Zatem, wartość regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego dla badanych miast była bardzo zróżnicowana i oscylowała w przedziale od -1,49 do 1,82. Dodatkowo, przeprowadzono szczegółową analizę klasyfikacji z punktu widzenia poszczególnych filarów. Celem tej analizy było określenie wkładu każdego z filarów w skomplikowany i wieloaspektowy wskaźnik QoG. Mając na uwadze zapewnienie przejrzystości i dokładności przedstawienia wyników, zebrano je w Tabeli 19.

Tabela 19 Klasyfikacje miast - QoG oraz filary

Miasto	Klasyfikacja QoG	Klasyfikacja Filar Jakość	Klasyfikacja Filar Bezstronność	Klasyfikacja Filar Korupcja
Białogard	9	9	9	10
Bytom	7	8	7	9
Elbląg	5	4	6	3
Namysłów	11	11	10	11
Nowa Ruda	12	12	12	12
Nowy Targ	4	3	4	5
Nysa	1	1	2	1
Prudnik	6	6	5	4
Pułtusk	3	5	1	6
Tarnów	2	2	3	2
Tomaszów Lubelski	8	7	8	8
Złotów	10	10	11	7

Źródło: opracowanie własne

W trakcie analizy zmienności wyników w kontekście wartości poszczególnych filarów, stwierdzono, że największa zmienność, wyrażona przez odchylenie standardowe, pojawia się w Pułtusku i wynosi 0,74. Natomiast w miastach takich jak Nysa, Elbląg,

Tarnów, Prudnik i Złotów, odchylenie standardowe jest niższe i kształtuje się w zakresie od 0,22 do 0,38. W pozostałych miastach odchylenie to jest stosunkowo niewielkie, co sugeruje, że wartości zestandaryzowane dla poszczególnych filarów są zbliżone. Można więc wnioskować, że we wskaźniku końcowym dla danego miasta, wszystkie filary miały zbliżony wpływ na końcową klasyfikację.

Jeśli chodzi o możliwy zakres wartości regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG), który wynosi od -3 do 3, żadne z analizowanych miast nie uzyskało wartości w skrajnych przedziałach, tj. (-3) -(-2) oraz 2-3. Oznacza to, że żadne miasto nie osiągnęło ani skrajnie niskich, ani skrajnie wysokich wartości wskaźnika. W trakcie analizy zaobserwowano, że w sześciu z dwunastu miast, najwyższą wartość w regionalnym wskaźniku jakości zarządzania publicznego (QoG) uzyskał Filar Korupcja. Filary Jakość oraz Bezstronność były najważniejsze w klasyfikacji trzech miast. Interesującym jest fakt, że w pięciu miastach, gdzie filar Korupcja nie dominował, to właśnie ten filar miał najmniejszy wpływ na ogólną klasyfikację. W pozostałych przypadkach najniższą wartość osiągał filar Bezstronność, z wyjątkiem dwóch miast, gdzie dominował Filar Jakość.

Szczegółowe analizy krzyżowe analizujące zależności oraz powiązania i zależności między analizowanymi wskaźnikami zostały omówione w rozdziale 3.6.

3.6 Analiza trójkomponentowa badanych miast

W wyniku przeprowadzonych badań w dwóch etapach dotyczących obiektywnych wskaźników jakości życia w mieście, opartych na wskaźniku Perkala oraz subiektywnych wskaźników oceny jakości życia reprezentowanych przez poziom zadowolenia z życia mieszkańców (ang. well-being), podjęto analizę jakości zarządzania publicznego z użyciem regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG). Bazując na zebranych danych, przeprowadzono wielowymiarową analizę mającą na celu opracowanie koncepcji Holistycznego Trójkąta Jakości. Koncept ten ilustruje możliwości osiągnięcia standardów jakości życia (uwzględniając subiektywne i obiektywne aspekty) oraz jakości zarządzania publicznego.

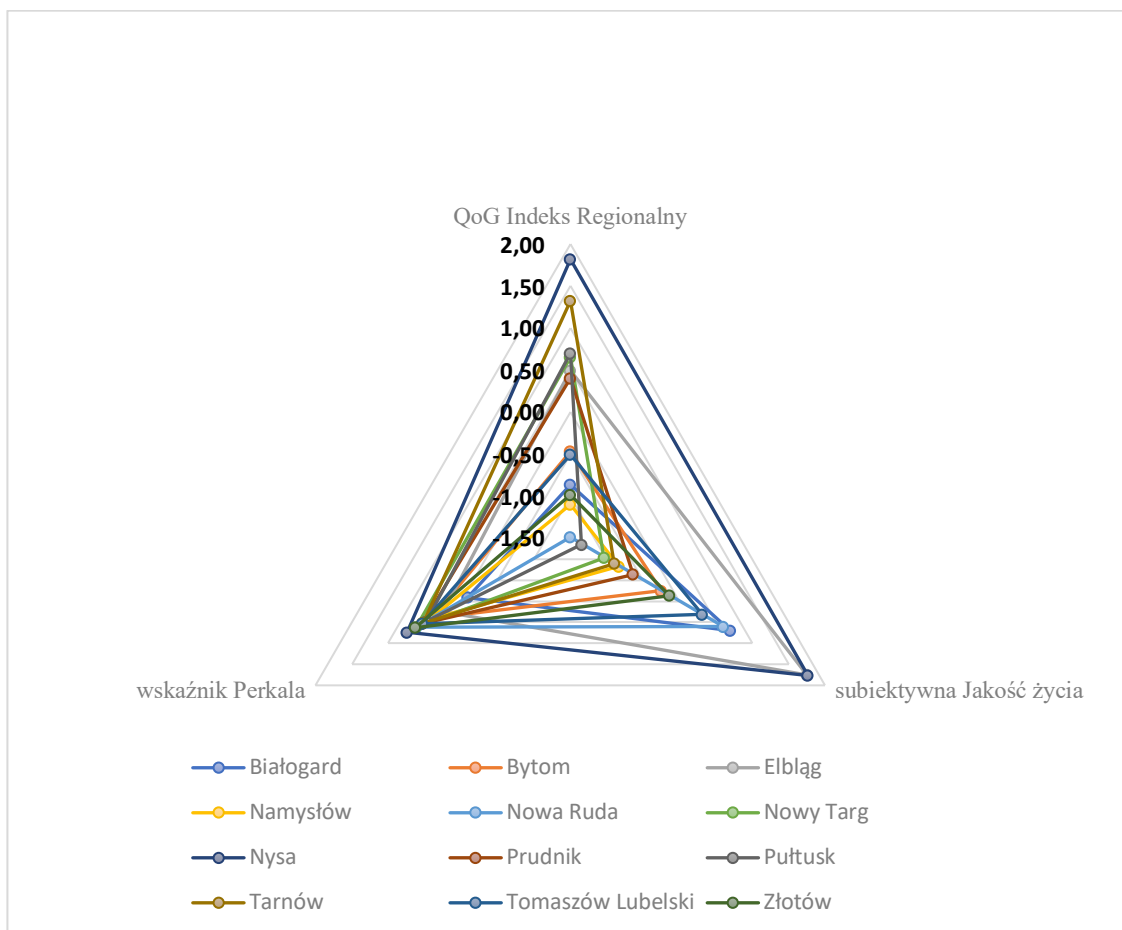
Ponadto, w ramach tej samej analizy, dokonano porównań danych dotyczących subiektywnej i obiektywnej jakości życia oraz jakości zarządzania publicznego w różnych miastach. Porównanie to zostało również

skonfrontowane z innymi dostępnymi danymi w tym zakresie. W ramach badań zebrano odpowiedzi od 758 mieszkańców różnych miast oraz przestudiowano dane statystyczne związane z rozwojem miast i obiektywną jakością życia w okresie 14 lat. Zebrana baza danych pozwoliła na wszechstronne zrozumienie sytuacji społeczno-gospodarczej badanych miast, uwzględniając nie tylko relacje przedstawione w Trójkącie Jakości, ale także analizując trzy kluczowe kategorie - obiektywną jakość życia, subiektywną jakość życia oraz jakość zarządzania publicznego.

Struktura Holistycznego Trójkąta Jakości opiera się na trzech głównych komponentach:

- Subiektywna jakość życia, którą reprezentuje standaryzowany wynik poczucia zadowolenia z życia w danym mieście.
- Obiektywna jakość życia, bazująca na średnim wyniku wskaźnika Perkala dla lat 2004-2017.
- Jakość zarządzania publicznego, odzwierciedlona przez regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego (QoG).

Kombinacja tych trzech wartości składa się na Holistyczny Trójkąt Jakości dla każdego z analizowanych miast. W ramach badania dla każdego miasta stworzono indywidualne trójkąty relacji. Uzyskane wyniki, połączone z wcześniejszymi analizami i klasyfikacjami, pozwalają na dogłębną analizę jakości życia i zarządzania publicznego w różnych miastach. W celu zapewnienia pełnej porównywalności komponentów Holistycznego Trójkąta Jakości, wyniki dotyczące subiektywnej oceny jakości życia zostały znormalizowane i standaryzowane za pomocą metody z-score, podobnie jak wcześniejsze wskaźniki obiektywne oraz jakość zarządzania publicznego.

Wykres 29 Holistyczny Trójkąt Jakości

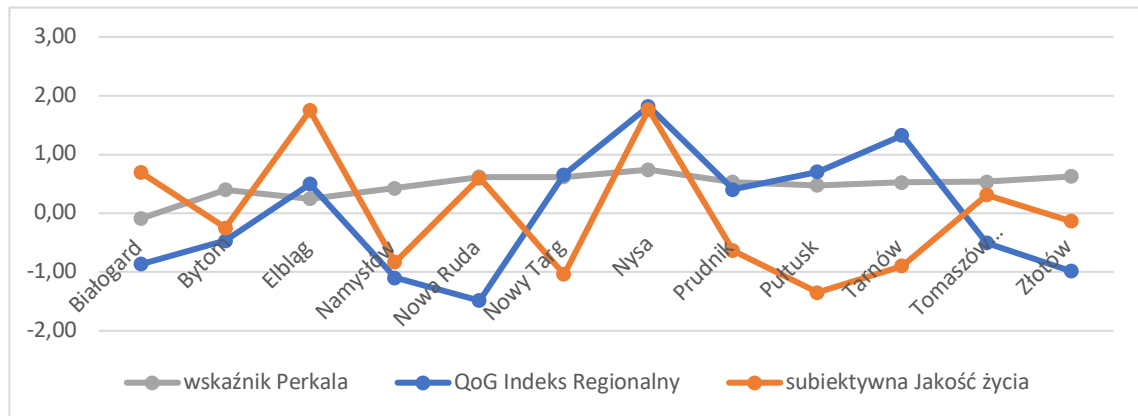
Źródło: opracowanie własne

W trakcie analizy danych nie zaobserwowano związku między uzyskanymi wynikami dotyczącymi trzech kluczowych elementów Holistycznego Trójkąta Jakości a miejscem poszczególnych miast w klasyfikacji miast zagrożonych wykluczeniem społecznym. Taki brak związku może wynikać z faktu, że wszystkie badane miasta znajdują się na tej klasyfikacji, co sprawia, że charakteryzują się zbliżonymi parametrami. Wskazuje to na potrzebę głębszej analizy tych miast, szczególnie w kontekście potencjalnego ryzyka wykluczenia.

Dalsze, szczegółowe badania w nadchodzących latach oraz systematyczna obserwacja trzech kluczowych składników mogą dostarczyć odpowiedzi na pytanie, czy istnieją pewne zależności pomiędzy poszczególnymi składnikami, a jeśli tak - jakie one są i jakie przybierają formy. Istotne będzie również ustalenie, czy zaobserwowane różnice są istotne i czy mają one wpływ na poziom zagrożenia wykluczeniem społecznym.

Wykresy 29 i 30 przedstawiają graficzne reprezentacje Holistycznego Trójkąta Jakości dla całej populacji objętej analizą. Dodatkowo, dla lepszego zrozumienia sytuacji

w poszczególnych miastach, przedstawiono indywidualne trójkąty zależności dla każdego z 12 badanych miast. Poprzez wizualizację danych, możliwe jest głębsze zrozumienie sytuacji oraz identyfikacja potencjalnych trendów i wzorców w zachowaniu analizowanych składników na przestrzeni czasu.

Wykres 30 Holistyczny Trójkąt Jakości wartości składowe

Źródło: opracowanie własne

W trakcie przeprowadzanych analiz skupiono się na badaniu korelacji między wybranymi aspektami. Wykorzystując klasyfikację stworzoną przez J. Guilford'a, skupiono się na korelacjach, które można określić jako więcej niż wysokie, przyjmując wartość bezwzględną na poziomie 0,5 jako punkt odniesienia wskazujący na istnienie znaczącej współzależności między dwoma porównywanymi zmiennymi. Dla jasności i uniknięcia powtórzeń, wymieniono każdą z korelacji jednokrotnie, bez układania ich w pary w sposób krzyżowy. To podejście pozwoliło na bardziej klarowną prezentację wyników oraz na skoncentrowanie się na najważniejszych zależnościach.

Warto jednak podkreślić, że prezentowane wyniki stanowią jedynie wstępną analizę. Aby pełniej zrozumieć i ocenić charakter oraz skutki tych współzależności, niezbędne są dalsze, bardziej szczegółowe badania. Rekomenduje się prowadzenie ich systematycznie przez kolejne lata, co pozwoli na obserwację ewolucji tych zależności oraz ewentualne wychwycenie nowych korelacji, które mogą pojawiać się w miarę upływu czasu i zmieniających się okoliczności

1. QoG Regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego - jeden z trzech filarów Holistycznego Trójkąta Jakości wykazuje pozytywną korelację z:
  - Filar Jakość 0,98 – jest korelacją wewnętrzną świadcząca o spójności regionalnego wskaźnika QoG, wraz ze wzrostem wartości filaru Jakości wzrasta

QoG wskaźnik regionalny, a wartość p jest znacznie poniżej 0,05 (0,0000000292), można potwierdzić, że zależność ta jest istotna statystycznie.

- Filar Korupcja 0,95 - jest korelacja wewnętrzna świadcząca o spójności regionalnego wskaźnika QoG, wraz ze wzrostem wartości filaru Korupcja wzrasta wartość Indeksu Regionalnego QoG, wartość $p=0,0000033$, więc zależność jest statystycznie istotna.
  - Filar Bezstronność 0,93 - jest korelacja wewnętrzna świadcząca o spójności regionalnego wskaźnika QoG, wraz ze wzrostem wartości Filaru Bezstronność wzrasta wartość wskaźnika regionalnego QoG, wartość $p=0,0000096$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji 0,69 - w przeprowadzonym badaniu wraz ze wzrostem wartości regionalnego wskaźnika QoG wzrasta liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji, wartość $p=0,0013$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Miejsce w rankingu zgodnie z pozycją na liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem (wyższa pozycja -lepsza sytuacja) 0,54 - wraz z lepszą pozycją (spadek liczbowy) w rankingu miast zagrożonych wykluczeniem zmniejsza się wartość regionalnego wskaźnika QoG, wartość $p=0,066$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Rekreacja 0,52 – im wyższe wartości osiągnął obszar Rekreacja tym regionalny wskaźnik QoG był większy; wartość $p=0,98$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - QoG wskaźnik regionalny wykazuje negatywną korelację z nasileniem problemów gospodarczych (- 0,50) – czyli im wyższy QoG wskaźnik regionalny tym nasilenie problemów gospodarczych jest mniejsze, wartość $p=0,09$ więc zależność nieistotna statystycznie.
2. Filar Jakość wykazuje pozytywną korelację pomiędzy:
- QoG Indeks regionalny 0,98, wartość $p=0,00000003$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Filar Korupcja 0,92, wartość $p=0,000025$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Filar Bezstronność 0,88, wartość $p=0,00016$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji 0,69 – wartość $p=0,013$, więc zależność istotna statystycznie.

- Rekreacja 0,58, wartość $p=0,048$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Miejsce w rankingu zgodnie z pozycją na liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem (wyższa pozycja - lepsza sytuacja) 0,50, wartość $p=0,0999$ więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Filar Jakość wykazuje negatywną korelację pomiędzy - Nasilenie problemów gospodarczych (-0,51), wartość $p=0,09$, więc zależność nieistotna statystycznie.
3. Filar Bezstronność wykazuje pozytywną korelację z:
- Filar Korupcja 0,79, wartość $p=0,0025$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji 0,74, wartość $p=0,0063$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Miejsce w rankingu zgodnie z pozycją na liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem (wyższa pozycja - lepsza sytuacja) 0,55, wartość $p=0,07$, więc zależność nieistotna statystycznie
- Filar Bezstronność wykazuje negatywną korelację z:
- Ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu czuje Pan/Pani, że to co Pan/Pani robi w życiu ma sens? (-0,51) – czyli wartość odpowiedzi na pytanie o poczucie sensu; wartość $p=0,09$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Nasilenie problemów gospodarczych (-0,54) - czyli im wyższy QoG Indeks Regionalny tym nasilenie problemów gospodarczych jest mniejsze. wartość $p=0,07$, więc zależność nieistotna statystycznie.
4. Filar Korupcja wykazuje pozytywną korelację z:
- Rekreacja 0,56 wartość $p=0,059$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji 0,54 wartość $p=0,073$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Miejsce w rankingu zgodnie z pozycją na liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem (wyższa pozycja -lepsza sytuacja) 0,51, wartość $p=0,09$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Zdrowie 0,50, wartość $p=0,1$, więc zależność nieistotna statystycznie.
5. Subiektywna jakość życia (5. Ogólnie rzecz biorąc, jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony/-a ze swojego życia jako całości?) wykazuje wysokie korelacje z następującymi wskaźnikami cząstkowymi:

- Ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu czuje Pan/Pani, że to co Pan/Pani robi w życiu ma sens? 0,86, wartość $p=0,00034$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/ Pani szczęśliwy/-a? 0,79, wartość $p=0,002$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a? 0,61 wartość $p=0,035$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Środowisko 0,60, wartość $p=0,038$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani zamartwiony/-a? 0,53, wartość $p=0,07$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Oraz ujemna korelacja z kategorią ścieki (-0,61), wartość $p=0,00034$, więc zależność istotna statystycznie.
6. Odpowiedź na pytanie - Ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu czuje Pan/Pani, że to co Pan/Pani robi w życiu ma sens? wykazała korelację z następującymi:
- Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani zamartwiony/-a? 0,74 (zastosowano destymulantę) – czyli wyższa wartość oznacza lepszą sytuację, a więc pozytywna korelacja oznacza, iż im większe jest poczucie sensu w życiu tym mniej zmartwione czują się te osoby; wartość $p=0,005$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/ Pani szczęśliwy/-a? 0,72, wartość $p=0,008$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Środowisko 0,63, wartość $p=0,03$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a? (dane znormalizowane z użyciem destymulanty) 0,61, wartość $p=0,035$, więc zależność istotna statystycznie.
- Ujemną korelację zaobserwowano w przypadku wskaźników związanych z:
- Edukacja (-0,53) wartość $p=0,08$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Planowanie przestrzenne (-0,67) wartość $p=0,018$, więc zależność istotna statystycznie.
7. Korelację z odpowiedziami na pytanie o poczucie szczęścia wczoraj (Czy wczoraj czuł/-a się Pan/ Pani szczęśliwy/-a?) wykazały następujące wskaźniki:

- Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a? (dane znormalizowane z użyciem destymulanty) 0,82; wartość $p=0,0012$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani zamartwiony/-a? (dane znormalizowane z użyciem destymulanty) 0,67; wartość $p=0,02$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Środowisko 0,52, wartość $p=0,08$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - liczba mieszkańców 31.12.2020 w tys. 0,52, wartość $p=0,08$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - liczba mieszkańców 2014 w tys. 0,52, wartość $p=0,082$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - oraz ujemną korelację z kategorią Planowanie przestrzenne (-0,64) wartość $p=0,025$, więc zależność istotna statystycznie.
8. Korelacja z odpowiedziami na pytanie Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani zamartwiony/-a?
- Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a? 0,53, wartość $p=0,07$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - liczba mieszkańców 2014 w tys. 0,52, wartość $p=0,084$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - liczba mieszkańców 31.12.2020 w tys. 0,52, wartość $p=0,085$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - oraz ujemne korelację z obszarem planowanie przestrzenne (- 0,68), wartość $p=0,01$, więc zależność istotna statystycznie.
9. Korelacja z odpowiedziami na pytanie związane z przygnębieniem w dniu poprzedzającym badanie wykazała jedynie ujemną korelację z następującymi obszarami:
- Gospodarka (-0,56) wartość $p=0,057$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Planowanie przestrzenne (-0,66), wartość $p=0,019$, więc zależność istotna statystycznie.
10. Wskaźnik Perkala odpowiadający w niniejszym badaniu za przedstawienie obiektywnej jakości życia wykazał w niniejszej analizie pozytywną korelację z następującymi obszarami:
- Gospodarka 0,81, wartość $p=0,0015$, więc zależność istotna statystycznie.

- Woda i oczyszczalnie 0,76, wartość $p=0,0041$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Planowanie przestrzenne 0,68 - wartość $p=0,015$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Zdrowie 0,65, wartość $p=0,022$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Ścieki 0,65, wartość $p=0,023$, więc zależność istotna statystycznie.
11. Pomiędzy obszarem Gospodarka, jednym ze składników wskaźnika obiektywnej jakości życia zaobserwowano pozytywną korelację z następującymi wskaźnikami:
- Zdrowie 0,63, wartość $p=0,027$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Planowanie przestrzenne 0,62, wartość $p=0,031$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Energia 0,51, wartość $p=0,088$, więc zależność nie istotna statystycznie.
12. Obszar Edukacja wykazał pozytywne korelacje z:
- Planowanie przestrzenne 0,59, wartość $p=0,042$, więc zależność istotna statystycznie.
  - Ścieki 0,47 wartość $p=0,13$, więc zależność nieistotna statystycznie.
  - Oraz negatywną korelację z obszarem zarządzanie publiczne (-0,58), wartość $p=0,048$, więc zależność istotna statystycznie.
13. Obszary Energia i Finanse nie wykazują korelacji powyżej 0,5, które można byłoby uznać za wysokie.
14. Obszar Zarządzanie publiczne:
- Wykazał korelację 0,63 z nasileniem problemów gospodarczych, wartość $p=0,03$, więc zależność istotna statystycznie.
15. Obszar Zdrowie:
- Korelacja pomiędzy liczbą spełnionych kryteriów związanych z utratą funkcji 0,59, wartość $p=0,046$, więc zależność istotna statystycznie.
  - ujemna korelacja (-0,55) z innym obszarem – odpady stałe- wartość $p=0,13$, więc zależność nieistotna statystycznie.
16. Obszar Rekreacja wykazał pozytywną korelację z następującymi czynnikami:
- liczba mieszkańców w 2020 w tys. 0,55 wartość $p=0,07$, więc zależność nieistotna statystycznie,
  - liczba mieszkańców 2014 w tys. 0,55, wartość $p=0,064$, więc zależność nieistotna statystycznie,

- Bezpieczeństwo: 0,52, wartość $p=0,08$, więc zależność nieistotna statystycznie.

17. Obszar Bezpieczeństwo wykazał pozytywną korelację:

- liczba mieszkańców w 2020 w tys. 0,57, wartość $p=0,053$, więc zależność nieistotna statystycznie,
- liczba mieszkańców 2014 w tys. 0,57, wartość $p=0,053$, więc zależność nieistotna statystycznie,

oraz negatywną korelację o wartości (-0,51 każda) z:

- Miejsce w rankingu zgodnie z pozycją na liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem (wyższa pozycja -lepsza sytuacja) - wartość $p=0,091$, więc zależność nieistotna statystycznie.
- Planowanie przestrzenne wartość $p=0,09$, więc zależność nieistotna statystycznie.

18. Obszar Schronienie nie wykazał korelacji uznanych za wysokie

19. Obszar ścieki

- 0,78 z obszarem woda i oczyszczanie, wartość $p=0,0027$, więc zależność istotna statystycznie.

20. Obszar planowanie przestrzenne

- 0,63 Miejsce w rankingu miast zgodnie z pozycją na liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem, wartość $p=0,028$, więc zależność istotna statystycznie.
- 0,50 Ścieki, wartość $p=0,1$, więc zależność nieistotna statystycznie.
- Oraz ujemne korelacje (-0,59) liczba mieszkańców w 2020 wartość $p=0,041$, więc zależność istotna statystycznie.
- (-0,59) liczba mieszkańców w 2014, wartość $p=0,0413$, więc zależność istotna statystycznie.

21. Obszar woda i oczyszczanie nie wykazał korelacji

22. Obszar transport i odpady stałe nie wykazały korelacji uznanych za wysokie

W poniższym zestawieniu zebrano istotnie statystycznie (wartość $p \leq 0,05$) zależności między analizowanymi filarami Holistycznego Trójkąta Jakości oraz składowymi tych filarów.

Tabela 20 Podsumowanie korelacji istotnych statystycznie wraz z ich interpretacją

Zależność	Siła korelacji	Istotność statystyczna (wartość P)	Interpretacja
QoG - Filar Jakość	0,98	p=0,00000000292	Siła korelacji (niemal pełna) i jej istotność świadczą o wewnętrznej spójności wskaźnika. Wraz ze wzrostem wartości filaru Jakości będzie wzrastała wartość całego wskaźnika QoG. Jednocześnie filar jakości odzwierciedla opinię mieszkańców o jakości edukacji, służby zdrowia czy policji. Oznacza to, iż im lepiej jest oceniana jakość tych trzech komponentów, tym wyższe wartości osiąga regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego.
QoG – Filar Korupcja	0,95	p=0,0000033	Siła korelacji (niemal pełna) i jej istotność świadczą o wewnętrznej spójności wskaźnika. Wraz ze wzrostem wartości filaru Korupcja będzie wzrastała wartość całego QoG. Filar korupcja- odzwierciedla ocenę społeczności związaną z ich doświadczeniem i postrzeganiem korupcji na poziomie lokalnym w najważniejszych sferach życia publicznego takich jak zdrowie, edukacja, wymiar sprawiedliwości czy policja. Dlatego w sposób istotny wzrost wartości tego filaru (czyli lepsze postrzeganie i doświadczenie społeczeństwa związane z korupcją) powoduje wzrost wartości QoG.
QoG – Filar Bezstronność	0,93	p=0,0000096	Siła korelacji (niemal pełna) i jej istotność świadczą o wewnętrznej spójności wskaźnika. Wraz ze wzrostem wartości filaru Bezstronność będzie wzrastała wartość całego QoG. Wartość filaru Bezstronność odzwierciedla opinię społeczeństwa dotyczącą równego traktowania społeczeństwa w zakresie podstawowych usług publicznych związanych z edukacją, służbą zdrowia, podatkami czy edukacją.
QoG - Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji	0,69	p=0,0013	W tym przypadku korelacja nie jest już niemal pełna, a jest wysoka. Wraz ze wzrostem liczby spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji będzie wzrastała wartość całego QoG. Interpretacja tej korelacji wymaga dalszych pogłębionych badań, utrata funkcji była analizowana w roku 2014, a oceny jakości zarządzania publicznego dokonano roku 2021. Być może stan związany z utratą funkcji wywołał potrzebę dobrego zarządzania publicznego, która w efekcie spowodowała, wyższe wartości QoG.
Filar Jakość – Filar Korupcja	0,92	p=0,000025	Korelacja niemal pełna i statystycznie istotna. Składowe QoG wykazują wzajemną korelację wewnętrzną, a wzrost wartości filaru jakości powoduje wzrost wartości Filaru Korupcja. Czyli im wyżej społeczeństwo ocenia jakość edukacji, służby zdrowia i działania policji, tym lepsze ma doświadczenia i postrzeganie korupcji w zarządzaniu publicznym.
Filar Jakość – Filar Bezstronność	0,88	p=0,00016	Korelacja jest bardzo wysoka, im wyżej społeczeństwo ocenia jakość edukacji, służby zdrowia oraz policji tym wyżej ocenia bezstronność tych instytucji i równe traktowanie przez nie obywateli.
Filar Jakość – Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji	0,69	p=0,013	W tym przypadku korelacja nie jest już niemal pełna, a jest jedynie wysoka. Wraz ze wzrostem liczby spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji będzie wzrastała wartość całego QoG. Interpretacja tej korelacji wymaga dalszych pogłębionych badań, utrata funkcji była analizowana na podstawie danych z 2014, a oceny jakości zarządzania publicznego dokonano roku 2021.
Filar Jakość –Rekreacja	0,58,	p=0,048	Istnieje wysoka korelacja pomiędzy filarem jakości a obszarem obiektywnej jakości życia rekreacja. Im wyżej społeczeństwo ocenia elementy jakości zarządzania publicznego (edukacja, służba zdrowia oraz policja) tym wyższe wartości wskaźnika Perkala osiąga dane miasto w obszarze rekreacja. Można próbować wyciągać wnioski, iż społeczeństwo, które ma zapewnione alternatywy na spędzanie wolnego czasu aktywnie w najbliższym otoczeniu lepiej ocenia jakość zarządzania publicznego.

Filar Bezstronność - Filar Korupcja	0,79,	p=0,0025	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie, pokazuje kolejną wewnętrzną spójność QoG. Im lepiej społeczeństwo ocenia bezstronność i równe traktowanie obywateli w lokalnym systemie szkolnictwa, służbie zdrowia, czy przez policję, tym lepiej ocenia zarządzanie publiczne w aspekcie korupcji.
Filar Bezstronność - Liczba spełnionych kryteriów pod względem utraty funkcji	0,74	p=0,0063	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie. Interpretacja tej korelacji wymaga dalszych pogłębionych badań, utrata funkcji była analizowana na podstawie danych z 2014, a oceny jakości zarządzania publicznego w zakresie korupcji dokonano roku 2021.
Subiektywna jakość życia - Ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu czuje Pan/Pani, że to co Pan/Pani robi w życiu ma sens?	0,86,	p=0,00034	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie. Im wyżej społeczeństwo ocenia subiektywną jakość życia tym większe ma poczucie, że to co w życiu robi ma sens. (spójność wewnętrzna badania).
Subiektywna jakość życia - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/ Pani szczęśliwy/-a	0,79,	p=0,002	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie. Im wyżej społeczeństwo ocenia subiektywną jakość życia tym bardziej szczęśliwe było w dniu poprzedzającym badanie (spójność wewnętrzna badania).
Subiektywna jakość życia - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a?	0,61	p=0,035	Wysoka korelacja istotna statystycznie. Im wyżej społeczeństwo ocenia subiektywną jakość życia tym mniej przygnębione (destymulanta) czuło się dnia poprzedzającego badanie (spójność wewnętrzna badania).
Subiektywna jakość życia – środowisko	0,60	p=0,038	Wysoka korelacja istotna statystycznie. Im wyżej społeczeństwo ocenia subiektywną jakość życia tym, lepsze wartości dane miasto wykazuje w obszarze wskaźników obiektywnej jakości życia – środowisko, czyli lepsza ocena subiektywnej jakości życia lepsze warunki związane z ochroną środowiska.
Subiektywna jakość życia – obszar ścieki	-0,61	p=0,00034	Wysoka korelacja istotna statystycznie. Im wyżej społeczeństwo ocenia subiektywną jakość życia tym, gorsze wartości osiągały wskaźniki danego miasta w zakresie obiektywnych danych związanych ze ściekami. Korelacja ta wymaga pogłębionej analizy.
Poczucie szczęścia wczoraj - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a?	0,82	p=0,0012	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie, poczucie szczęścia i przygnębienia w dniu poprzedzającym badanie są ze sobą skorelowane bardzo wysoko. W związku z tym, iż odpowiedzi związane z poczuciem przygnębienia normalizowano dla wartości będącej destymulantą, im bardziej ankietowany czuł się szczęśliwy wczoraj, tym mniejszy poziom przygnębienia wykazywał w badaniu.
Poczucie szczęścia wczoraj - Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani zamartwiony/-a?	0,67	p=0,02,	Wysoka korelacja istotna statystycznie, poczucie szczęścia i zmartwienia w dniu poprzedzającym badanie są ze sobą skorelowane wysoko. W związku z tym, iż odpowiedzi związane z poczuciem zmartwienia normalizowano dla wartości będącej destymulantą, im bardziej ankietowany czuł się szczęśliwy wczoraj, tym mniejszy poziom zmartwienia wykazywał w badaniu.
Poczucie szczęścia wczoraj - Planowanie przestrzenne	-0,64	p=0,025	Wysoka korelacja ujemna istotna statystycznie. Im wyższe poczucie szczęścia wczoraj tym gorsze wyniki występowały w obszarze planowanie przestrzenne. Korelacja wymaga dalszej pogłębionej analizy.
Poczucie zmartwienia wczoraj/planowanie przestrzenne	-0,68	p=0,01	Wysoka korelacja ujemna istotna statystycznie. W związku z tym, iż odpowiedzi związane z poczuciem zmartwienia normalizowano dla wartości będącej destymulantą, im mniej ankietowany czuł się zmartwiony wczoraj (czyli im wyższe wartości znormalizowanego wskaźnika), tym niższe wartości dane miasto osiągało w obszarze planowanie przestrzenne. Korelacja wymaga dalszej pogłębionej analizy.
Poczucie przygnębienia wczoraj/planowanie przestrzenne	-0,66	p=0,019	Wysoka korelacja ujemna istotna statystycznie. W związku z tym, iż odpowiedzi związane z poczuciem przygnębienia normalizowano dla wartości będącej destymulantą, im mniej ankietowany czuł się przygnębiony wczoraj (czyli im

			wyższe wartości znormalizowanego wskaźnika), tym niższe wartości dane miasto osiągało w obszarze planowanie przestrzenne. Korelacja wymaga dalszej pogłębionej analizy.
Wskaźnik Perkala (obiektywna jakość życia) / gospodarka	0,81	p=0,0015,	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie, wewnętrzna spójność wskaźnika. Wyższe wartości całościowego wskaźnika Perkala są szczególnie silnie powiązane ze wzrostem obszaru wskaźników z obszaru gospodarka.
Wskaźnik Perkala (obiektywna jakość życia) - woda i oczyszczanie	0,76	p=0,0041	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie, wewnętrzna spójność wskaźnika. Wyższe wartości całościowego wskaźnika Perkala są szczególnie silnie powiązane ze wzrostem obszaru wskaźników z obszaru woda i oczyszczanie.
Wskaźnik Perkala (obiektywna jakość życia) – planowanie przestrzenne	0,68	p=0,015	Wysoka korelacja istotna statystycznie, wewnętrzna spójność wskaźnika. Wyższe wartości całościowego wskaźnika Perkala są powiązane ze wzrostem obszaru wskaźników z obszaru planowanie przestrzenne.
Wskaźnik Perkala (obiektywna jakość życia) - Zdrowie	0,65	p=0,022	Wysoka korelacja istotna statystycznie wewnętrzna spójność wskaźnika. Wyższe wartości całościowego wskaźnika Perkala są powiązane ze wzrostem obszaru wskaźników z obszaru zdrowie.
Wskaźnik Perkala (obiektywna jakość życia) - ścieki	0,65	p=0,023	Wysoka korelacja istotna statystycznie wewnętrzna spójność wskaźnika. Wyższe wartości całościowego wskaźnika Perkala są szczególnie silnie powiązane ze wzrostem obszaru wskaźników z obszaru ścieki.
Gospodarka - Zdrowie	0,63	p=0,027	Wysoka korelacja istotna statystycznie, wyższe wartości wskaźnika w obszarze związanym z gospodarką wiążą się ze wzrostem, w obszarze zdrowie. Jest to ciekawa zależność, która powinna być wykorzystana przez zarządzających do świadomego zarządzania obszarami jakości w mieście.
Gospodarka -Planowanie Przestrzenne	0,62	p=0,031	Wysoka korelacja istotna statystycznie. Wyższe wartości wskaźników w zakresie gospodarki pociągają za sobą wyższe wartości wskaźników z zakresu planowania przestrzennego.
Edukacja - planowanie przestrzenne	0,59,	p=0,042	Wysoka korelacja istotna statystycznie. Wyższe wartości wskaźników w obszarze edukacji pociągają za sobą wyższe wartości wskaźników w obszarze planowanie przestrzenne.
Edukacja – zarządzanie publiczne	-0,58	p=0,048	Wysoka korelacja ujemna istotna statystycznie. Wyższe wartości wskaźników w zakresie edukacja wiążą się z mniejszymi wartościami wskaźników obiektywnych w zakresie zarządzania publicznego.
Zarządzanie publiczne - nasilenie problemów gospodarczych	0,63	p=0,03	Wysoka korelacja istotna statystycznie. Wyższe wartości wskaźników w zakresie zarządzanie publiczne wiązało się większym nasileniem problemów gospodarczych. Zależność wymaga dalszych i pogłębionych analiz, gdyż nasilenie problemów gospodarczych określono na podstawie danych z 2014r, natomiast obszar zarządzanie publiczne to wskaźnik na podstawie kilkunastoletnich pomiarów wskaźników obiektywnych w tym zakresie. trudno zbadać czy jeden ze wskaźników wynika z drugiego, niewątpliwie w badaniu wskazano, iż w przypadku lepszych wartości w zakresie obszaru zarządzanie publiczne, miasta miały więcej „punktów” związanych z nasileniem problemów gospodarczych.
Zdrowie – liczba spełnionych kryteriów związanych z utratą funkcji	0,59	p=0,046	Wysoka korelacja istotna statystycznie. Wzrost wartości wskaźników w zakresie zdrowia wiąże się ze wzrostem spełnionych kryteriów związanych z utratą funkcji. Korelacja wymaga pogłębionych analiz.
Ścieki – woda i oczyszczanie	0,78	p=0,0027	Bardzo wysoka korelacja istotna statystycznie, zapewniająca wewnętrzną spójność wskaźnika. Ze wzrostem wartości wskaźników w obszarze ścieki, wzrastają wartości wskaźników w obszarze woda i oczyszczanie.
Planowanie przestrzenne – miejsce w rankingu miast zgodnie z pozycją na liście 122 miast zagrożonych wykluczeniem	0,63	p=0,028	Wysoka korelacja istotna statystycznie, ze wzrostem wskaźników w zakresie planowania przestrzennego wzrasta pozycja w rankingu miast zagrożonych wykluczeniem. Zbadanie tej relacji wymaga dalszych pogłębionych analiz.

Źródło: opracowanie własne

Przy analizie korelacji wewnętrznych wskaźnika QoG zaobserwowano, że jakość postrzegania zarządzania publicznego istotnie wpływa na ogólne zmiany wskaźnika. W dalszej kolejności znaczenie ma kwestia doświadczania i postrzegania korupcji w zarządzaniu publicznym. Pogłębione i systematyczne badania mogą dostarczyć cennych wskazówek dla władz miejskich, wskazując, które obszary zarządzania powinny być priorytetem i podlegać ciągłemu rozwojowi w celu podniesienia wartości wskaźnika QoG.

Biorąc pod uwagę wcześniejszą analizę korelacji składowych Holistycznego Trójkąta Jakości oraz obszarów jakości, warto zwrócić uwagę na szczegółowe badania wskaźników w poszczególnych obszarach. Monitorowanie danych w obszarach takich jak gospodarka, edukacja, energia, środowisko, finanse publiczne, zarządzanie publiczne, zdrowie, rekreacja czy bezpieczeństwo ma kluczowe znaczenie dla pełnego zrozumienia jakości życia w miastach. Jednakże, jak można zaobserwować, nie wszystkie wskaźniki są monitorowane w dostępnych bazach danych, co może prowadzić do pewnych braków w analizie. Poniżej przedstawiono szczegółowy przegląd analizy wskaźników w poszczególnych obszarach.

W obszarze gospodarki poddano analizie pięć spośród siedmiu wskaźników możliwych do monitorowania, z których wszystkie zostały wydobyte z Bazy Danych Lokalnych (BDL) prowadzonej przez Urząd Statystyczny. Każdy z monitorowanych wskaźników dostarcza informacji dotyczących częstotliwości pomiaru, co stanowi istotne elementy w procesie analizy. Należy jednak zaznaczyć, że w państwowym systemie statystycznym nie prowadzi się monitorowania dwóch kluczowych aspektów rozwoju i planowanego kształtowania lokalnej gospodarki, a mianowicie *Wartości szacunkowej nieruchomości komercyjnych i przemysłowych jako odsetka całkowitej wartości szacunkowej wszystkich nieruchomości oraz Liczby nowych patentów na 100 000 ludności rocznie*. Brak monitorowania tych wskaźników w ramach centralnego systemu statystycznego znacząco utrudnia ich samodzielne śledzenie oraz analizę. Warto zwrócić uwagę, że są to istotne aspekty, które pomimo swojej trudności pomiarowej mają kluczowe znaczenie dla pełniejszego zrozumienia dynamiki lokalnej gospodarki i innowacyjności w badanym obszarze.

W analizie obszaru edukacji w ramach przedstawionych badań poddano analizie cztery spośród siedmiu dostępnych wskaźników, bazując na danych pochodzących z Banku Danych Lokalnych, prowadzonego przez Urząd Statystyczny. Należy podkreślić, że nie obejmują one między innymi monitorowania następujących

wskaźników pomocniczych na poziomie miasta: *odsetek męskiej populacji w wieku szkolnym zapisanej do szkół, odsetek ludności w wieku szkolnym uczęszczającej do szkół, oraz liczba osób z wyższym wykształceniem na 100 000 ludności*. Przy czym, choć dane związane z odsetkiem męskiej populacji w wieku szkolnym zapisanej do szkół są dostępne w organach prowadzących szkoły (np. na poziomie gminy czy starostwa), nie są one w sposób uniwersalny i zestandaryzowany monitorowane na poziomie miasta niezależnie od organu prowadzącego. W tym kontekście ukazuje się kolejny aspekt związany z monitoringiem danych statystycznych w miastach, gdzie wiele kluczowych działań związanych z rozwojem obszarów miasta nie podlega bezpośredniej jurysdykcji samych miast, lecz jest realizowane przez jednostki powiatowe (np. szkolnictwo ponadpodstawowe, urzędy pracy). Rozdzielenie kompetencji pomiędzy miasta a powiaty wpływać może niekorzystnie na jakość dostępnych i monitorowanych danych statystycznych istotnych dla rozwoju miasta bez wypracowania standardu pozyskiwania i kolekcjonowania tych statystyk. W praktyce polskiego systemu zarządzania miastami, decydenci na poziomie miejskiego samorządu nie mają bezpośredniego wpływu na te obszary monitoringu, co może wprowadzać istotne ograniczenia w analizie i planowaniu strategicznym rozwoju miasta.

W zakresie badanego obszaru dotyczącego energii, analizie poddano jedynie dwa z siedmiu wskaźników możliwych do monitorowania na poziomie normy, wykorzystując dane pozyskane z Banku Danych Lokalnych (BDL). Należy zauważyć, że na poziomie miast w Polsce nie prowadzi się monitorowania kilku kluczowych wskaźników w obszarze energii, w tym zarówno wskaźników podstawowych, takich jak *zużycie energii w budynkach publicznych na rok (kWh/m²) i procentowy udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii w mieście*, jak i wskaźników pomocniczych, takich jak *całkowite zużycie energii elektrycznej na mieszkańca (kWh/rok), średnia liczba przerw w dostawie energii elektrycznej na odbiorcę w ciągu roku oraz średnia długość przerw w dostawie energii elektrycznej (w godzinach)*. Brak monitorowania tych wskaźników na poziomie miast stanowi istotne ograniczenie w pełnym zrozumieniu i ocenie efektywności energetycznej oraz zrównoważonego rozwoju w kontekście miejskiego planowania i gospodarki. Jest to szczególnie istotne, gdyż te aspekty mają kluczowe znaczenie dla formułowania skutecznych strategii zarządzania energią oraz podejmowania decyzji mających na celu poprawę efektywności energetycznej w miastach.

W obszarze analizy dotyczącej środowiska, skoncentrowano się na danych historycznych z pięciu spośród ośmiu wskaźników, pozyskanych z statystyk publicznych prowadzonych przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. W trakcie przeprowadzonych badań nie udało się znaleźć informacji dotyczących monitorowania na poziomie miasta pewnych kluczowych wskaźników, takich jak *emisja gazów cieplarnianych mierzona w tonach na mieszkańca, zagrożenie hałasem (wskaźnik pomocniczy), czy procentowa zmiana w liczbie gatunków rodzimych (wskaźnik pomocniczy)*. W kontekście wyzwań związanych ze zmianami klimatycznymi, monitoring wskaźników kluczowych dla ochrony środowiska staje się istotnym elementem dbałości o jakość życia ludzi oraz ich dobrostan. Warto zaznaczyć, że w obszarze tym brakuje jednoznacznych standardów minimalnych dotyczących konieczności monitorowania wskaźników na poziomie miejskim. Charakterystyczne dla tej grupy wskaźników jest ich źródło, pochodzące ze stacji monitorowania umieszczonych na terenie danego miasta. Jednakże, w analizie tylko w jednostkowych przypadkach udało się przeanalizować dany wskaźnik przez cały okres badawczy ze względu na braki i przerwy w ich monitorowaniu. W żadnym z badanych dwunastu miast nie odnotowano monitorowania wszystkich pięciu wskaźników we wszystkich analizowanych latach. Ten fakt jednoznacznie wskazuje na potrzebę podjęcia działań mających na celu zapewnienie systematycznego monitoringu wskaźników przez służby publiczne, co stanowi pierwszy krok w kierunku skutecznej oceny oraz zarządzania jakością środowiska miejskiego.

W kontekście analizy wskaźników z obszaru finansów publicznych, przeprowadzono analizę dostępnych danych z Banku Danych Lokalnych prowadzonego przez Główny Urząd Statystyczny, koncentrując się na dwóch z czterech możliwych do monitorowania wskaźników w tej dziedzinie. Warto zauważyć, że statystyka publiczna nie dostarcza danych dotyczących wskaźnika obsługi zadłużenia na poziomie miasta (*wydatki na obsługę zadłużenia jako procent dochodów własnych gminy*) - *wskaźnika podstawowego oraz wskaźnika pomocniczego, tj. podatku pobranego jako procent naliczonego podatku*. Ponadto, analiza danych z statystyk publicznych wymagała uwzględnienia szerszego kontekstu, takiego jak wskaźnik wydatków inwestycyjnych jako procent całkowitych wydatków, co obejmowało analizę obszaru całego powiatu, na terenie którego zlokalizowane jest badane miasto. Wartościowe byłoby jednak również skoncentrowanie się na wskaźnikach ukierunkowanych na ocenę zdolności gminy do zarządzania finansami publicznymi, co obejmowałoby ocenę wskaźnika obsługi

zadłużenia oraz podatku pobranego. Brak dostępu do tych danych istotnie ogranicza pełną analizę sytuacji finansowej miasta i utrudnia identyfikację obszarów wymagających ewentualnej interwencji czy optymalizacji.

Nie analizowano sześciu wskaźników z zakresu pożary i reakcja na zagrożenie, ze względu na brak dostępnych danych w statystyce publicznej.

W obszarze Zarządzania Publicznego skoncentrowano się na analizie trzech z sześciu wskaźników, wykorzystując dane pozyskane z Bazy Danych Lokalnych (BDL). Ważne jest podkreślenie, że z powodu braku monitorowania w statystyce publicznej na poziomie miasta, nie przeprowadzono analizy trzech wskaźników: *odsetka kobiet zatrudnionych w administracji miejskiej (wskaźnik wspierający)*, *liczby wyroków skazujących za korupcję urzędników miejskich na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspierający)*, oraz *liczby zarejestrowanych wyborców jako odsetka ludności w wieku uprawniającym do głosowania (wskaźnik wspierający)*. Brak dostępności danych w statystyce publicznej stanowi istotne ograniczenie analizy, uniemożliwiając pełne zrozumienie dynamiki i efektywności działań w obszarze zarządzania publicznego na poziomie miast. W przypadku tych konkretnych wskaźników, ich analiza byłaby cenna dla oceny równości płci w administracji, skuteczności działań przeciwdziałania korupcji, a także poziomu zaangażowania obywateli w procesie wyborczym. Dlatego też, rozwijanie bardziej spójnych i kompleksowych systemów monitorowania oraz raportowania danych w zakresie zarządzania publicznego staje się krytyczne dla doskonalenia procesów decyzyjnych i skuteczności działań na poziomie miejskim.

W obszarze zdrowie zbadano pięć spośród siedmiu wskaźników. Nie odnaleziono w dostępnej statystyce publicznej danych pozwalających na monitorowanie wskaźnika *oczekiwana długość życia (wskaźnik główny)* oraz *liczba pracowników służby zdrowia psychicznego na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspierający)*. W obszarze Ochrony Zdrowia analizowano dane, które są monitorowane na poziomie powiatu i pochodzą z Banku Danych Lokalnych (BDL), będącego elementem statystyki publicznej. Jednocześnie, wskaźnik związany z liczbą samobójstw został obliczony na podstawie informacji uzyskanych ze statystyk policyjnych. Warto zaznaczyć, że te szczegółowe dane nie były ogólnie dostępne publicznie, co wymagało wnioskowania o uzyskanie dostępu do nich, zgodnie z zasadami poufności informacji policyjnych. Brak publicznego dostępu do pełnych statystyk zdrowotnych oraz danych dotyczących samobójstw stanowi wyzwanie dla badań naukowych i analizy skuteczności działań w obszarze ochrony zdrowia psychicznego. Współpraca między instytucjami

odpowiedzialnymi za monitorowanie zdrowia publicznego a badaczami może przyczynić się do poprawy dostępności i jakości danych, co jest kluczowe dla rozwijania adekwatnych strategii interwencji oraz polityk zdrowotnych na poziomie lokalnym.

W obszarze Rekreacji analizowano jeden z dwóch dostępnych wskaźników, który pochodził z Banku Danych Lokalnych. Należy zauważyć, że w statystykach publicznych nie odnaleziono odrębnych informacji dotyczących wskaźników rekreacyjnych, takich jak: *powierzchnia rekreacyjna (m²) w pomieszczeniach publicznych na mieszkańca (wskaźnik wspierający)* oraz *powierzchnia rekreacyjna (m²) zewnętrzna publiczna na mieszkańca (wskaźnik wspierający)*. W dostępnych statystykach publicznych dostępny jest jedynie wskaźnik informujący o gruntach zabudowanych i zurbanizowanych, który obejmuje tereny rekreacji i wypoczynku. Należy podkreślić, że brak szczegółowych danych dotyczących infrastruktury rekreacyjnej utrudnia pełną ocenę dostępności terenów rekreacyjnych dla mieszkańców. Współpraca pomiędzy lokalnymi władzami a instytucjami odpowiedzialnymi za statystyki publiczne może być kluczowa dla poprawy zakresu monitorowania rekreacji oraz rozwijania strategii planowania przestrzennego wspierających aktywność rekreacyjną społeczności lokalnej.

W obszarze Bezpieczeństwa dane zostały pozyskane na podstawie wniosku złożonego do Komendanta Głównego Policji, co sprawia, że nie są one ogólnie dostępne na poziomie miasta w statystyce publicznej. Należy zaznaczyć, że brak informacji dotyczących wskaźnika - *liczby funkcjonariuszy policji na 100 000 mieszkańców*. Mimo to, przeprowadzono analizę czterech pozostałych wskaźników z tej grupy. Warto zauważyć, że ograniczony dostęp do pewnych danych dotyczących bezpieczeństwa publicznego na poziomie miasta może wpłynąć na pełną ocenę efektywności działań policyjnych oraz ogólnego poziomu bezpieczeństwa społecznego. Współpraca z organami ścigania oraz podejmowanie działań na rzecz poprawy dostępności danych z obszaru bezpieczeństwa publicznego mogą być kluczowe dla skutecznego monitorowania i poprawy sytuacji bezpieczeństwa na poziomie lokalnym.

W obszarze Schronienia, analizowano trzy możliwe do przeanalizowania wskaźniki, z czego uzyskano dane dla dwóch z nich. Niestety, nie były prowadzone statystyki publiczne na poziomie miast, które umożliwiłyby obliczenie *wskaźnika odsetek gospodarstw domowych, które nie mają zameldowania (wskaźnik pomocniczy)*. Równocześnie, informacje dotyczące liczby osób bezdomnych pozyskano od lokalnych Ośrodków Pomocy Społecznej, które realizują politykę związaną z pomocą dla osób bezdomnych. Warto zaznaczyć, że nie była prowadzona żadna oficjalna statystyka

związana z bezdomnością na poziomie miasta, co stanowi istotne wyzwanie dla pełniejszego zrozumienia i skutecznego działania w obszarze schronienia społecznego. Istniejące luki w dostępie do danych z zakresu bezdomności wymagają zwrócenia uwagi w kontekście rozwoju polityki publicznej oraz świadczenia pomocy dla osób znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.

W obszarze odpady, przeprowadzono analizę czterech spośród dziesięciu dostępnych wskaźników. Jednakże, jak zauważono, monitoring tych wskaźników napotkał na szereg problemów związanych z dostępnością danych. Zaledwie dwa z czterech monitorowanych wskaźników udało się uzyskać z Banku Danych Lokalnych. Należy podkreślić, że dane dotyczące: *odsetka odpadów stałych poddawanych recyklingowi w mieście (wskaźnik podstawowy)*, *odsetka stałych odpadów miejskich, które są usuwane w spalarni (wskaźnik wspomagający)*, *odsetka stałych odpadów miasta, które są spalane w warunkach otwartych (wskaźnik wspomagający)*, *odsetka odpadów stałych z miasta, które są składowane na otwartym składowisku (wskaźnik pomocniczy)*, *odsetka stałych odpadów miejskich, które są usuwane w inny sposób (wskaźnik wspomagający)* oraz *odsetka odpadów niebezpiecznych w mieście, które są poddawane recyklingowi (wskaźnik pomocniczy)* nie były monitorowane na poziomie miast. Ten brak danych stanowi istotne wyzwanie dla kompleksowej analizy zarządzania odpadami na poziomie lokalnym, co podkreśla potrzebę dalszych badań i działań w zakresie gromadzenia informacji na temat odpadów komunalnych.

W obszarze telekomunikacji i innowacji brak jest dostępnych wskaźników monitorowanych na poziomie miasta. W konsekwencji, nie ma możliwości analizy tak istotnych parametrów, jak: *liczby dostępu do Internetu na 100 000 mieszkańców (wskaźnik podstawowy)*, *liczby łączy telefonii komórkowej na 100 000 mieszkańców (wskaźnik podstawowy)*, *liczby przyłączy telefonii stacjonarnej na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspomagający)*. Warto zauważyć, że mimo że dane te są dostępne u operatorów telefonicznych, brakuje uregulowań prawnych i formalnych, które zobowiązywałyby do przedstawiania tych informacji w ujednolicony i zharmonizowany sposób na poziomie miasta. Ten brak standaryzacji utrudnia kompleksową ocenę rozwoju sektora telekomunikacyjnego w kontekście miejskiego środowiska, co wskazuje na potrzebę dalszych działań legislacyjnych mających na celu ujednoczenie zbierania i udostępniania danych w tej dziedzinie.

W obszarze transportu poddano analizie pięć spośród dziesięciu dostępnych wskaźników. Warto jednak zaznaczyć, że dostępność danych z Banku Danych Lokalnych

nie zawsze odpowiadała poziomowi monitorowania na poziomie miasta. W wielu przypadkach dane te zostały uzyskane z poziomu powiatu. Brak publicznie dostępnych i wiarygodnych danych dotyczących następujących kluczowych wskaźników stanowi poważne wyzwanie: *długość (km) systemu transportu publicznego o dużej przepustowości na 100 000 mieszkańców, długość (km) systemu lekkiego pasażerskiego transportu publicznego na 100 000 mieszkańców (wskaźnik podstawowy) (tramwaje, autobusy, trolejbusy i inny lekki transport), roczna liczba przejazdów środkami transportu publicznego na mieszkańca (wskaźnik podstawowy) oraz odsetek osób dojeżdżających do pracy, które korzystają z transportu do pracy innej niż samochód osobowy (wskaźnik wspomagający)*. Dane te stanowiłyby cenne źródło informacji na temat rozwoju miast, ich adaptacji do zmiennego obrazu gospodarczego oraz dostosowania do zmian klimatycznych. Niemniej jednak, obecnie brak prowadzenia statystyk publicznych w tym obszarze utrudnia pełną ocenę i monitorowanie kluczowych aspektów transportu miejskiego, co wskazuje na potrzebę rozwinięcia systemu zbierania i udostępniania danych w zakresie transportu publicznego.

W obszarze planowania przestrzennego poddano analizie trzy z dostępnych czterech wskaźników, korzystając z publicznie dostępnych danych z Banku Danych Lokalnych. Warto zaznaczyć, że jeden ze wskaźników, który nie jest monitorowany na poziomie miasta, to: *wielkość arealu osadnictwa nielegalnego jako procent powierzchni miasta (wskaźnik wspomagający)*. Brak monitorowania tego wskaźnika stanowi pewną lukę w analizie planowania przestrzennego miasta. Informacje na temat obszarów osadnictwa nielegalnego mogą przyczynić się do skutecznego kształtowania polityki urbanistycznej i zapewnienia zrównoważonego rozwoju miasta. Brak dostępu do tych danych utrudnia pełne zrozumienie i ocenę skali tego zjawiska, co podkreśla potrzebę rozwinięcia systemu monitorowania i udostępniania informacji w zakresie planowania przestrzennego.

W obszarze ścieków poddano analizie trzy spośród pięciu możliwych do przeanalizowania wskaźników, korzystając z danych zgromadzonych w Banku Danych Lokalnych. Należy zaznaczyć, że dwa wskaźniki, które nie były monitorowane na poziomie miast, to: *odsetek ścieków komunalnych poddawanych drugiemu oczyszczaniu (wskaźnik podstawowy) oraz odsetek ścieków komunalnych poddawanych pierwszemu oczyszczaniu (wskaźnik podstawowy)*. Brak analizy tych wskaźników stanowi lukę w zrozumieniu efektywności systemu gospodarki ściekowej miasta. Oczyszczanie ścieków to kluczowy element zarządzania środowiskiem miejskim, a brak dostępu do

danych utrudnia kompleksową ocenę skuteczności procesów oczyszczania. W kontekście ochrony środowiska i zdrowia publicznego, monitorowanie i analiza tych wskaźników są kluczowe dla efektywnego zarządzania gospodarką ściekową na poziomie miasta.

W obszarze wody i oczyszczania, analizie poddano cztery z sześciu dostępnych wskaźników, korzystając z danych zawartych w Banku Danych Lokalnych. Warto podkreślić, że ze względu na brak monitorowania danych na poziomie miasta, nie było możliwe przeprowadzenie analizy dwóch wskaźników: *średniej rocznej liczby godzin przerwy w dostawie wody na gospodarstwo domowe (wskaźnik wspomagający)* oraz *procentowej utraty wody (wskaźnik wspomagający)*. Brak szczegółowych analiz tych wskaźników stanowi ograniczenie w zrozumieniu efektywności systemu dostaw wody miasta. Niewątpliwie, ciągłość dostaw wody i minimalizacja strat są istotne dla zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców oraz zrównoważonego zarządzania zasobami wodnymi. Niemożność analizy tych danych utrudnia pełne zrozumienie i ocenę wydajności systemu dostaw wody na poziomie miasta, co jest istotne dla zapewnienia nieprzerwanej i efektywnej usługi dla społeczności lokalnej.

3.7 Podsumowanie rozdziału III

Przeprowadzone w ramach rozprawy badania własne, zaprezentowane w rozdziale III, koncentrowały się na dogłębnym zrozumieniu i analizie jakości życia i zarządzania publicznego w polskich miastach średniej wielkości. Głównym celem było nie tylko testowanie hipotezy badawczej, ale także badanie kluczowych wskaźników i czynników wpływających na strategie i metody zarządzania miejskiego.

Pierwszy etap badań skoncentrowany był na obiektywnej jakości życia i potencjalnych obszarach ryzyka, z wykorzystaniem norm ISO dla precyzyjnych pomiarów i identyfikacji kluczowych wskaźników. Drugi etap dotyczył subiektywnej jakości życia i zarządzania publicznego, mając na celu zrozumienie oczekiwań mieszkańców.

Główne wyniki z obu etapów badań doprowadziły do integracji danych, co pozwoliło odpowiedzieć na dodatkowe pytania badawcze dotyczące zależności pomiędzy różnymi aspektami jakości życia oraz ich wpływie na decyzje zarządcze. Stwierdzono, że nie istnieje jednoznaczny wskaźnik, który mógłby pełnić rolę kompleksowego

miernika jakości życia, lecz kluczowe jest podejście holistyczne, uwzględniające różnorodne determinanty.

Analiza wykazała, że efektywność działań zarządczych zależy od dostępu do rzetelnych i aktualnych danych, które są niezbędne dla monitorowania wskaźników jakości życia. W związku z tym, Holistyczny Trójkąt Jakości, który integruje obiektywną i subiektywną jakość życia oraz jakość zarządzania publicznego, został zaproponowany jako metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji.

Na podstawie analizy wskaźników i ich korelacji, wnioski wskazują na potrzebę skoncentrowania się na obszarach o największym wpływie na jakość życia, z równoczesnym uwzględnieniem równomiernego rozwoju wszystkich elementów metody. Dlatego też, Holistyczny Trójkąt Jakości jest narzędziem, które może pomóc w identyfikacji obszarów wymagających interwencji oraz w monitorowaniu skuteczności działań zarządczych.

Podsumowując, przeprowadzone badania dostarczyły solidnej podstawy do wprowadzenia jednolitych standardów i procedur w zakresie zbierania i przetwarzania danych, co stanowi niezbędny krok dla efektywności metody wspomagającej proces decyzyjny. Badania te ukazują, że Holistyczny Trójkąt Jakości może stanowić wartościowe narzędzie do zintegrowanej analizy różnorodnych obszarów tematycznych. Jednym z kluczowych wyzwań, które niesie ze sobą analiza danych, jest konieczność systematycznego monitorowania i regularnej aktualizacji wskaźników. Owe wyzwania stanowią istotny element procesu decyzyjnego, który w konsekwencji przyczynia się do świadomego zarządzania i zapewnienia wysokiej jakości życia mieszkańców miast średniej wielkości. Warto zaznaczyć, że proponowana metoda Holistycznego Trójkąta Jakości może stanowić skuteczną odpowiedź na te wyzwania, umożliwiając kompleksową analizę oraz efektywne wspomaganie procesu podejmowania decyzji w obszarze zarządzania miastami.

Rozdział IV Metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce

4.1 Wyniki badań własnych jako podstawa do zbudowania metody

Na początku procesu badawczego zdefiniowano kluczową hipotezę, która miała za zadanie zidentyfikować potencjalne luki w stosowanych dotychczas metodach zarządzania publicznego w kontekście jakości życia w miastach średnich. Hipoteza ta została przedstawiona we wstępie do niniejszej rozprawy w następujący sposób:

"Stosowane metody zarządzania publicznego nieskutecznie adresują problemy jakości życia w zagrożonych wykluczeniem miastach średnich, co podkreśla potrzebę nowych, holistycznych metod wspierających podejmowanie decyzji zarządczych."

W trakcie realizacji badań, uzyskane dane potwierdziły postawioną hipotezę. Analiza obiektywnych wskaźników jakości życia, mierzonych w skali od -3 do 3, wykazała, że najwyższą wartość jaką uzyskało jedno z analizowanych miast w tym zakresie była wartość 0,74. Taki wynik sugeruje, że analizowane miasta średnie nie spełniają oczekiwań mieszkańców pod względem jakości życia, biorąc pod uwagę, że wartości w zakresie 0-1 są typowe dla obszarów o średnim poziomie rozwoju.

Dla pełniejszego zrozumienia kontekstu i głębszej analizy wyników, w dalszej części podrozdziału przedstawiono syntetyczne zestawienie rezultatów przeprowadzonych badań (zob. Tabela 21). W zestawieniu tym uwzględniono odpowiedzi na postawione pytania badawcze.

Tabela 21 Zastawienie pytań badawczych i rezultatów badań

Lp.	Pytania badawcze	Rezultaty badania
1	Jak można precyzyjnie mierzyć obiektywną jakość życia w miastach średnich w Polsce, aby gwarantować rzetelność wyników?	Obiektywną jakość życia można precyzyjnie ocenić wykorzystując Wskaźniki Normy ISO. Wartość wskaźnika Perkala dla analizowanych miast mieści się w zakresie od -0,09 do 0,74 (skala od -3 do 3).
2	Które grupy wskaźników mają decydujące znaczenie dla obiektywnej jakości życia w analizowanych miastach, identyfikując jednocześnie te	W analizie stwierdzono, że obszar finansów jest najsłabszym obszarem w ośmiu z dwunastu analizowanych miast, charakteryzując się wartościami ujemnymi. Pozostałe cztery miasta wykazywały słabe wyniki w obszarach rekreacji (w dwóch przypadkach) oraz obszarze

Lp.	Pytania badawcze	Rezultaty badania
	najbardziej i najmniej korzystne obszary?	schronienia i ścieków. Natomiast obszar gospodarki osiągnął najwyższe wyniki w czterech miastach. W trzech innych dominującą rolę odgrywała woda i oczyszczanie, a jeszcze w kolejnych trzech - energia. Jedno miasto wyróżniało się w obszarze transportu, a jedno w schronieniu. Analiza wykazała także istnienie silnych statystycznie istotnych korelacji między tymi obszarami, co może pomóc w planowaniu działań na rzecz poprawy jakości życia.
3.	Jak efektywnie uwzględnić różnorodność doświadczeń i oczekiwań mieszkańców podczas mierzenia subiektywnej jakości życia?	Subiektywną jakość życia można efektywnie mierzyć i badać, wykorzystując ją jako jeden z filarów Holistycznego Trójkąta Jakości. W badaniach wyniki subiektywnej jakości życia wahały się od 7,18 do 7,94 na skali od 0 do 10.
4.	Które metody i narzędzia są najbardziej adekwatne do oceny jakości zarządzania publicznego w kontekście miast średnich?	Ocena jakości zarządzania publicznego w miastach średnich może być skutecznie przeprowadzana jako jeden z filarów Holistycznego Trójkąta Jakości. Regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego mieścił się w zakresie od -1,49 do 1,82.
5.	Jakie są zależności między obiektywną jakością życia, subiektywną jakością życia oraz jakością zarządzania publicznego a innymi determinantami jakości życia w analizowanych miastach?	Analizy wykazały, że główne składowe Holistycznego Trójkąta Jakości nie wykazują istotnych statystycznie korelacji między sobą. Dlatego ważne jest dążenie do jednoczesnego wzrostu wszystkich elementów Trójkąta, aby poprawić jakość życia mieszkańców.
6.	Czy istnieje wszechstronny wskaźnik, który byłby w stanie w pełni odzwierciedlić jakość życia i uzasadnić globalne rekomendacje?	Poszczególne wskaźniki mogą dostarczać cennych wskazówek dotyczących konkretnych aspektów jakości życia, pełne zrozumienie tej kwestii wymaga kompleksowej analizy i uwzględnienia wszystkich trzech filarów Holistycznego Trójkąta Jakości.
7.	Na jakich dostępnych danych można opierać metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?	Metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych można opierać na dostępnych danych dotyczących wskaźników normatywnych jakości życia, wskaźników subiektywnych jakości życia oraz wskaźników jakości zarządzania publicznego. Dane te mogą pochodzić z ankiet oraz danych statystycznych.
8.	Jakie standardy i procedury należy wdrożyć, aby zapewnić efektywność metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?	W praktyce samorządowej brakuje standardów dla niektórych danych. W wyniku analiz i badań, stworzono zestaw wymaganych danych oraz narzędzi obrazujących wyniki, co może stanowić podstawę do opracowania standardów i procedur.
9.	W jaki sposób działania zarządzających miastami mogą wpływać na wartości wskaźników, kształtując	Badania wykazały, że możliwe jest sterowanie wartościami Holistycznego Trójkąta Jakości, jednak konieczne jest posiadanie rzetelnych danych dotyczących jego

Lp.	Pytania badawcze	Rezultaty badania
	ostateczną jakość życia mieszkańców	składników w określonych odstępach czasu. Działania zarządzających miastami mogą wpłynąć na poprawę jakości życia mieszkańców, ale wymaga to monitorowania i analizy danych w sposób systematyczny.

Źródło: opracowanie własne

Wyniki badań własnych ukazują zróżnicowanie obszarów wpływających na jakość życia mieszkańców i podkreślają potrzebę systematycznego monitorowania i działań w celu jej poprawy.

4.2 Opis metody - Holistyczny Trójkąt Jakości

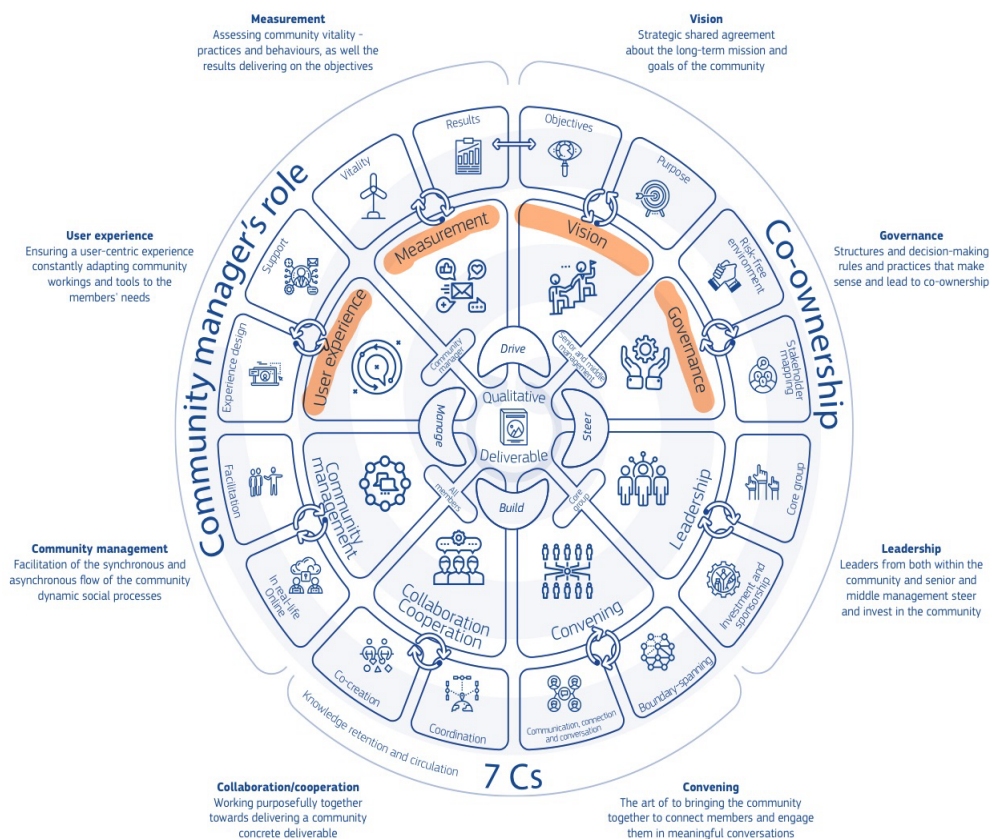
W kontekście przeprowadzonych badań w ramach niniejszej rozprawy, kluczowe pytanie brzmiało, czy można nowoczesnie zarządzać miastem średniej wielkości w Polsce, aby kształtować odpowiednią jakość życia mieszkańców, zarówno w aspekcie obiektywnym, jak i subiektywnym, jednocześnie zapewniając wysoką jakość zarządzania publicznego? Istotną kwestią, która wyłoniła się w trakcie prowadzonych badań i analiz, jest zakres kompetencji i obszarów, na które zarządzający miastami mają wpływ. Odpowiedzi na postawione pytania badawcze opierają się na przeprowadzonych badaniach własnych. Zarówno analizując obiektywne wskaźniki jakości życia w miastach, jak i jakość zarządzania publicznego, zweryfikowano, że te obszary dotyczą także aspektów, na które burmistrzowie lub prezydenci miast mają ograniczony lub żaden wpływ. Niemniej jednak, ponieważ miasto jest postrzegane jako najmniejsza struktura w aparacie zarządzania publicznego, aspekty te są również poddawane ocenie, aby uzyskać informacje o jakości życia i jakości zarządzania publicznego. Dlatego brak realnego i bezpośredniego wpływu na niektóre obszary jakości zarządzania publicznego i jakości życia jest brany pod uwagę jako element wyjściowy w analizach i badaniach. Jednakże mając świadomość tych uwarunkowań wyjściowych, jakie obszary podlegają bezpośredniemu wpływowi zarządzających miastami, a jakie nie oraz posiadając wiedzę o historycznych i bieżących danych statystycznych oraz wynikach badań ankietowych, zarządzający miastami mogą świadomie podejmować decyzje.

Po przeprowadzeniu własnych badań, dogłębnej analizie dostępnej literatury i zdobyciu doświadczenia w pracy z polskimi samorządami, sformułowano następujące wnioski. W celu efektywnego podejmowania decyzji

zarządczych w miastach średniej wielkości konieczne jest wprowadzenie proponowanej metody, która będzie wspierać proces podejmowania decyzji, jednocześnie zapewniając pożądaną jakość życia mieszkańców. W tym kontekście proponowana jest metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych oparta na Holistycznym Trójkącie Jakości. W kontekście strategicznego zarządzania miastem i weryfikacji obszarów wymagających interwencji oraz stałej poprawy, proponowana metoda wyznacza nowe standardy. Jej holistyczne podejście do zarządzania publicznego w kontekście kształtowania jakości życia mieszkańców wyróżnia się kompleksową perspektywą i szerszym spojrzeniem na rozwój miasta przez pryzmat dobrostanu mieszkańców. W trakcie kształtowania jakości życia w mieście, metoda ta nie ogranicza się jedynie do aspektów wskaźników obiektywnych. Skupia się również na subiektywnych odczuciach mieszkańców dotyczących ich dobrostanu oraz oceny systemu zarządzania publicznego. Oferuje nie tylko monitorowanie danych statystycznych odzwierciedlających normatywne wskaźniki jakości życia, lecz także zapewnia mechanizmy pozyskiwania opinii mieszkańców na temat ich dobrostanu i oceny jakości zarządzania publicznego. W ten sposób proponowana metoda łączy obiektywne dane z subiektywnymi doświadczeniami mieszkańców, tworząc kompleksową podstawę dla skutecznego zarządzania miastem.

Opierając się na koncepcji koła sukcesu (Catana i in. 2021) metoda Holistycznego Trójkąta Jakości koncentruje się na czterech z ośmiu aspektów zarządzania wspólnotą:

- wizji,
- zarządzaniu publicznym,
- doświadczeniach użytkowników (mieszkańców),
- pomiarach.

Rysunek 8 Koło sukcesu zarządzania wspólnotą (tłumaczenie na j. polski: załącznik nr 6)

Źródło: (Catana i in. 2021, s. 19)

Implementacja metody Holistycznego Trójkąta Jakości w tych obszarach stwarza możliwość stopniowego wpływania na poprawę jakości życia mieszkańców. Analizując etapy zarządzania publicznego w mieście, które stanowią fundamentalny i cykliczny proces zarządzania, zgodnie z modelem opracowanym przez Catana (Catana i in. 2021), - tj. prowadzenie, kierowanie, budowanie i zarządzanie (ang. drive, steer, build, manage) - sugeruje się zastosowanie Holistycznego Trójkąta Jakości. Pełny opis tej metody znajduje się w dalszych sekcjach i wynika z przeprowadzonych badań oraz obserwacji.

Należy szczególnie podkreślić główny cel przyświecający proponowanej metodzie, mianowicie zapewnienie oczekiwanej jakości życia mieszkańców. Wszystkie działania realizowane w ramach tej metody zmierzają do osiągnięcia tego fundamentalnego celu. Wdrażając Holistyczny Trójkąt Jakości, zarządcy miast średniej wielkości mogą skupić się na strategicznym kształtowaniu jakości życia mieszkańców, uwzględniając zarówno aspekty obiektywne, jak i subiektywne oraz jakość zarządzania publicznego. Metoda ta umożliwia także zbieranie informacji zwrotnej od mieszkańców,

co pozwala na bieżące monitorowanie i dostosowywanie działań do realizacji zamierzonego celu.

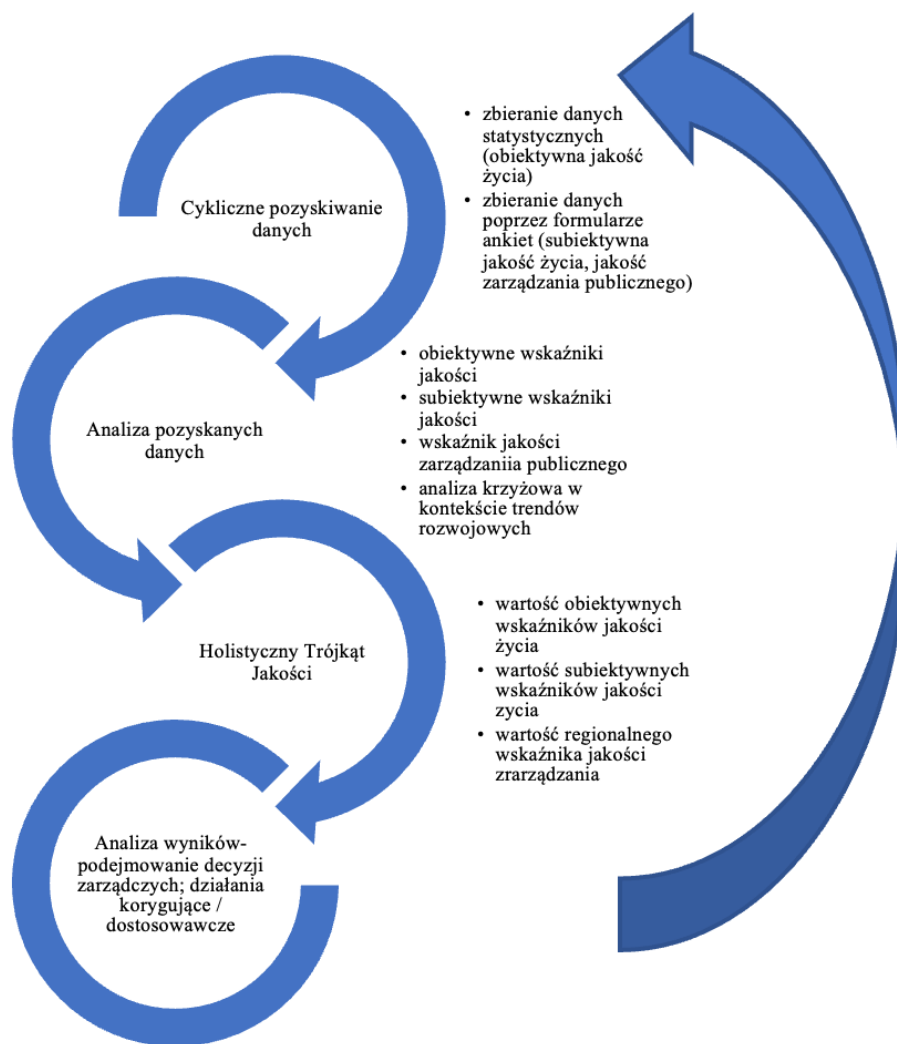
Rysunek 9 Holistyczny Trójkąt Jakości
Źródło: opracowanie własne

W celu uzyskania opinii mieszkańców, nie tylko w kwestii jakości zarządzania publicznego, ale także ich ogólnego dobrostanu, wprowadza się cykliczny przegląd i analizę danych. Główną ideą przy tworzeniu metody zarządzania publicznego była myśl skoncentrowana na człowieku - społeczeństwie, które tworzy miasto.

Proponowana metoda jest nie tylko efektywna, ale także niedroga. Badania można przeprowadzać w formie elektronicznej, a zebrane dane są niemal automatycznie analizowane dzięki dostępnym narzędziom. Konieczne jest zaangażowanie pracowników urzędu miasta w zbieranie danych. Ponadto gromadzenie obiektywnych danych dotyczących jakości życia w mieście pozwala na właściwe kształtowanie nie tylko bieżących decyzji zarządczych, ale również strategicznych inwestycji i obszarów rozwoju miast. Często subiektywne postrzeganie miasta opiera się na przeczuciach, a nie na rzeczywistych danych, co może prowadzić do błędnych wniosków i nieefektywnego zarządzania.

Cykliczna analiza danych stanowi jedynie wstępny etap procesu podejmowania strategicznych i zarządczych decyzji w kontekście samorządów miejskich. Wskazuje się na konieczność implementacji struktur jakościowych, pełniących rolę "sit jakościowych", mających na celu bardziej kompleksowe spojrzenie na otrzymywane dane. Przykładowo, posiadanie informacji o istnieniu 10 kilometrów ścieżek rowerowych w mieście stanowi istotny kontekst, jednakże samo to nie jest wystarczające. Kluczowe staje się ciągłe monitorowanie przyrostu tych ścieżek w perspektywie czasowej, a także uwzględnienie innych aspektów, takich jak ciągłość trasy czy dostępność infrastruktury towarzyszącej. Ważnym aspektem tego procesu jest ustanowienie systemu wskaźników, które nie tylko opisują bieżący stan infrastruktury, ale również pozwalają prognozować zmiany oraz dokładnie oceniać jakość poszczególnych elementów. Wprowadzenie wymienionych "sit jakościowych" ma na celu stworzenie metody, która umożliwi miastu kompleksową ocenę dostępnych danych i lepsze zrozumienie dynamiki rozwoju poszczególnych obszarów. Długofalowy sukces procesu zarządzania wymaga ciągłego doskonalenia i aktualizacji tych struktur, co stanowi kluczowy element adaptacyjności miast wobec zmieniających się warunków i oczekiwań mieszkańców. W obecnych warunkach gospodarczych średnich miast w Polsce i zagrożenia wykluczeniem wielu z nich, system podejmowania decyzji zarządczych, zarówno strategicznych, inwestycyjnych, jak i bieżących, powinien opierać się na danych dotyczących stanu miasta, jego struktury oraz mieszkańców.

Należy zwrócić uwagę, że w praktyce samorządowej w Polsce dokumenty strategiczne, takie jak Strategie Rozwoju, Lokalne Plany Rozwoju czy Rewitalizacji, często przyjmowane są jedynie z uwagi na wymogi formalne związane z uzyskaniem funduszy zewnętrznych. Priorytetyzacja zadań dokonuje się na podstawie dostępności finansowania zewnętrznego, co często skutkuje inwestycjami realizowanymi w izolacji od ogólnego kontekstu miasta i potrzeb jego mieszkańców. To z kolei nie przekłada się na poprawę jakości życia mieszkańców ani na zwiększenie jakości zarządzania publicznego. Co istotne, w proponowanej metodzie kluczową kwestią jest konsekwencja w jej wdrażaniu, tj. okresowe analizy danych i ankiet. To właśnie konsekwencja i systematyczność mogą przynieść sukces w długotrwałym procesie doskonalenia jakości życia mieszkańców oraz jakości zarządzania publicznego.

Rysunek 10 Schemat ilustrujący logikę interwencji przy wdrażaniu Holistycznego Trójkąta Jakości
 Źródło: opracowanie własne

Rysunek 10 prezentuje proponowaną logikę interwencji oraz schemat postępowania związane z wdrożeniem metody Holistycznego Trójkąta Jakości, wspierającej proces podejmowania decyzji zarządczych. Metoda ta reprezentuje innowacyjne podejście, mające na celu uporządkowanie i usprawnienie procesów zarządzania publicznego w polskich miastach o średniej wielkości. Jednocześnie skupia się na zagwarantowaniu poziomu jakości życia zgodnego z oczekiwaniami mieszkańców, co stawia ją w roli nowatorskiego narzędzia dostosowanego do specyfiki miast średniej wielkości w polskim kontekście. Wdrożenie tej metody może przyczynić się do doskonalenia zarządzania publicznego, dostosowując je do dynamicznych zmian i potrzeb społeczności lokalnych. Dlatego też proponuje się przyjęcie następujących kroków postępowania w celu sprawnego zarządzania publicznego na

poziomie miasta, w tym również przyjęcie standardu danych zbieranych i granulometrii (jakie dane, czemu mają służyć):

1. Wyznaczenie indywidualnego, cyklicznego terminu zbierania danych statystycznych, które spełniają normy zawarte w PN-ISO 37120:2015-03, oraz przeprowadzania cyklicznych ankiet wśród mieszkańców.
2. W określonym i cyklicznie powtarzanym terminie, gromadzi się dane statystyczne, korzystając z dostępnej statystyki publicznej lub dokonując monitoringu własnych wskaźników, zgodnie z przyjętymi standardami. Pełna lista wskaźników objętych tym badaniem jest zawarta w załączniku nr 2
3. Przeprowadza się ankietowanie mieszkańców miasta, aby poznać subiektywną ocenę ich dobrostanu (subiektywnej jakości życia) i jakości zarządzania publicznego. Formularz ankiety, spełniający przyjęte kryteria, jest dostępny w załączniku nr 1.
4. Przeprowadza się analizę zebranych danych, która obejmuje następujące etapy:
  - a. Analiza wskaźników Perkala w zakresie normy PN-ISO 37120:2015-03 Zrównoważony rozwój społeczny – Wskaźniki usług miejskich i jakości życia – przy wykorzystaniu narzędzi analitycznych, takich jak arkusz kalkulacyjny Excel, celem dokonania obliczeń statystycznych.
  - b. Analiza wyników ankiet pod kątem subiektywnej oceny jakości życia (dobrostanu, ang. well – being), do analiz można wykorzystać narzędzie online stworzone w ramach niniejszej pracy.
  - c. Analiza wyników ankiet dotyczących jakości zarządzania publicznego.
  - d. Analiza i porównanie obszarów krytycznych i obszarów rozwojowych z trendami rozwoju miast, dokonując analizy krzyżowej trendów.
5. Efektem analiz jest Holistyczny Trójkąt Jakości, który podsumowuje trzy aspekty przeprowadzonych analiz – normatywny wskaźnik jakości życia (wskaźniki Perkala), subiektywny wskaźnik jakości życia oraz regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego (QoG).
  - a. Analiza wskaźników obiektywnych prowadzi do uzyskania jednego wskaźnika Perkala, agregującego wszystkie analizowane obszary i określającego jego wartość. Ponadto w zakresie obiektywnej jakości życia następuje delimitacja obszarów wymagających interwencji - pięć obszarów osiągających najniższe wartości wskaźników. W ramach

początkowej analizie w pierwszym roku, z uwagi na niedostateczną dostępność danych referencyjnych należy zatrzymać się na tym kroku w zakresie danych obiektywnych, w kolejnych okresach dokonuje się dodatkowych porównań, starannie oceniając wyniki rok do roku w poszczególnych obszarach. To podejście umożliwia pełniejsze zrozumienie ewolucji wskaźników i trendów, a także stanowi istotny krok w identyfikacji ewentualnych zmian oraz skutecznej ocenie postępu w każdym obszarze analizy.

- b. Subiektywne poczucie jakości życia mieszkańców jest poddawane ocenie na podstawie wyników ankiet i identyfikowane jest jedno kryterium, uwzględniane w kontekście Holistycznego Trójkąta Jakości.
- c. Jakość zarządzania publicznego jest określana w oparciu o analizę regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG).

- 6. Na zakończenie, przeprowadza się porównanie wyników z trzech filarów Holistycznego Trójkąta Jakości do uzyskanych wyników w roku poprzednim, co pozwala na weryfikację postępów.

Proponowana metoda zarządzania publicznego oparta na Holistycznym Trójkącie Jakości stanowi kompleksowy schemat działania, który systematyzuje proces zarządzania na poziomie miasta. Jej głównym celem jest zapewnienie oczekiwanej jakości życia mieszkańców, co jest szczególnie istotne w dynamicznie zmieniającym się otoczeniu społecznym, gospodarczym i kulturowym. Systematyczna weryfikacja danych związanych z rozwojem miasta oraz oceną jakości zarządzania publicznego i dobrostanu mieszkańców dostarcza naukowych narzędzi wspomagających proces podejmowania decyzji na poziomie miasta. W obliczu wyjątkowych wydarzeń, metoda ta oferuje dodatkowe możliwości analizy, co pozwala na monitorowanie psychicznego dobrostanu mieszkańców i identyfikację potencjalnych obszarów wymagających interwencji. Przykładowo, w okresie pandemii, analiza wyników ankiet dotyczących dobrostanu może dostarczyć cennych informacji o potrzebach społeczności lokalnej, sugerując konkretne działań interwencyjne, takie jak pomoc psychologiczna czy inne formy wsparcia.

Metoda ta opiera się na analizie danych statystycznych oraz subiektywnych ocen mieszkańców, co umożliwia zrozumienie kompleksowego obrazu jakości życia i efektywności zarządzania publicznego w mieście. W wyniku analizy, Holistyczny Trójkąt Jakości syntetyzuje te aspekty, umożliwiając identyfikację obszarów wymagających uwagi oraz świadome podejmowanie strategicznych decyzji na rzecz

poprawy jakości życia mieszkańców. Zaproponowana metoda stanowi narzędzie, które integruje naukowe podejście z praktyką zarządzania publicznego, mając na celu doskonalenie jakości życia w miastach o średniej wielkości w Polsce. Jej zastosowanie przewiduje zorganizowany proces pozyskiwania, analizy i wykorzystania danych w celu podejmowania decyzji zgodnych z oczekiwaniami społecznymi.

Interpretacja otrzymanych wyników powinna przebiegać na podstawie następującej skali:

1. Zakres (-3) - (-2): Bardzo zła sytuacja

Interpretacja: Wynik w tym zakresie wskazuje na bardzo poważne problemy, które mogą mieć krytyczny wpływ na funkcjonowanie miasta i jakość życia jego mieszkańców.

Zalecenia:

- Natychmiastowe zwołanie komitetu kryzysowego.
- Szybka diagnoza problemów przez ekspertów.
- Komunikacja z mieszkańcami i lokalnymi organizacjami, aby zrozumieć ich potrzeby i obawy.

2. Zakres (-2) - (-1): Zła sytuacja

Interpretacja: Jest to alarmujący sygnał, który wskazuje na konieczność pilnych działań naprawczych.

Zalecenia:

- Szybki audyt operacyjny i finansowy.
- Zidentyfikowanie możliwych krótkoterminowych działań naprawczych.
- Planowanie średnio- i długoterminowych strategii poprawy.

3. Zakres (-1) - (0): Sytuacja średnia

Interpretacja: Nie jest to idealna sytuacja, ale również nie ma powodu do podejmowania gwałtownych decyzji zarządczych.

Zalecenia:

- Przegląd bieżących projektów i inwestycji.
- Rozważenie działań, które mogą dać szybkie efekty.
- Konsultacje społeczne w celu zrozumienia lokalnych potrzeb.

4. Zakres (0) - 1: Dobra sytuacja

Interpretacja: Wynik w tym zakresie sugeruje, że ogólna jakość zarządzania i życia jest zadowalająca.

Zalecenia:

- Monitorowanie wskaźników.

- Poszukiwanie możliwości optymalizacji i innowacji.
- Zbieranie opinii mieszkańców w celu dalszej kalibracji działań.

5. Zakres 1 - 2: Bardzo dobra sytuacja

Interpretacja: Jest to znak, że zarządzanie i jakość życia są na wysokim poziomie.

Zalecenia:

- Utrzymywanie standardów przez regularne audyty i kontrole.
- Planowanie długoterminowych strategii i inwestycji.
- Świadome zarządzanie reputacją miasta.

6. Zakres 2 - 3: Doskonała sytuacja

Interpretacja: Wynik w tym zakresie jest wyjątkowy i świadczy o doskonałej jakości zarządzania i życia.

Zalecenia:

- Stałe monitorowanie w celu wczesnego wykrywania potencjalnych problemów.
- Zbudowanie modelu zarządzania, który można skalować i dostosować w przypadku przyszłego wzrostu miasta.
- Promowanie doskonałych praktyk wewnątrz i poza organizacją.

W pierwszym roku analizy bez posiadania danych referencyjnych z lat poprzednich warto przeanalizować szczegółowo wszystkie obszary z zakresu obiektywnej jakości życia, wyniki analiz subiektywnej jakości życia czy informacje o wartościach filarów jakości zarządzania publicznego. Pierwszy rok przeprowadzania badań w mieście bez posiadania wartości referencyjnych do lat poprzednich powinien służyć pogłębionej analizie stanu i wyznaczeniu obszarów priorytetowych na najbliższy rok.

Jak wskazuje autor książki „Factfulness” (Hans Rosling 2018) „...systematyczna analiza, przemyślane decyzje, stopniowe działania i dokładna ocena sytuacji” są niezbędnym schematem do stosowania przy wdrażaniu decyzji politycznych, czy też reagowaniu na problemy społeczno- gospodarcze społeczeństwa, „...a czasem, gdy konieczne jest podjęcie działań najlepszym sposobem jest poprawa jakości danych”.

4.3 Zakres implementacji metody

Proponowana metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych, czyli Holistyczny Trójkąt Jakości, stanowi potencjalne wsparcie dla samorządów w Polsce, które dążą do efektywnego zarządzania swoimi miastami. W kontekście niniejszej pracy przeprowadzono analizę przypadku 12 miast średnich w Polsce, które zostały uznane za zagrożone wykluczeniem. Niemniej jednak warto podkreślić, że zakres zastosowania proponowanej metody nie ogranicza się wyłącznie do miast o charakterze średnim czy zagrożonych wykluczeniem. Dla pełnej efektywności, proponowana metoda Holistycznego Trójkąta Jakości powinna być wdrażana w miastach średnich, które zmierzają do przeciwdziałania wykluczeniu. Jednakże, z powodzeniem może być również zastosowana w miastach większych czy mniejszych, przy czym rozmiar miasta wpływa na dostępność danych oraz ich zakres. W miastach większych dane są często bardziej dostępne i dokładne, co umożliwia bardziej zaawansowane analizy. W mniejszych miastach może występować konieczność dostosowania procesu zbierania danych do lokalnych warunków.

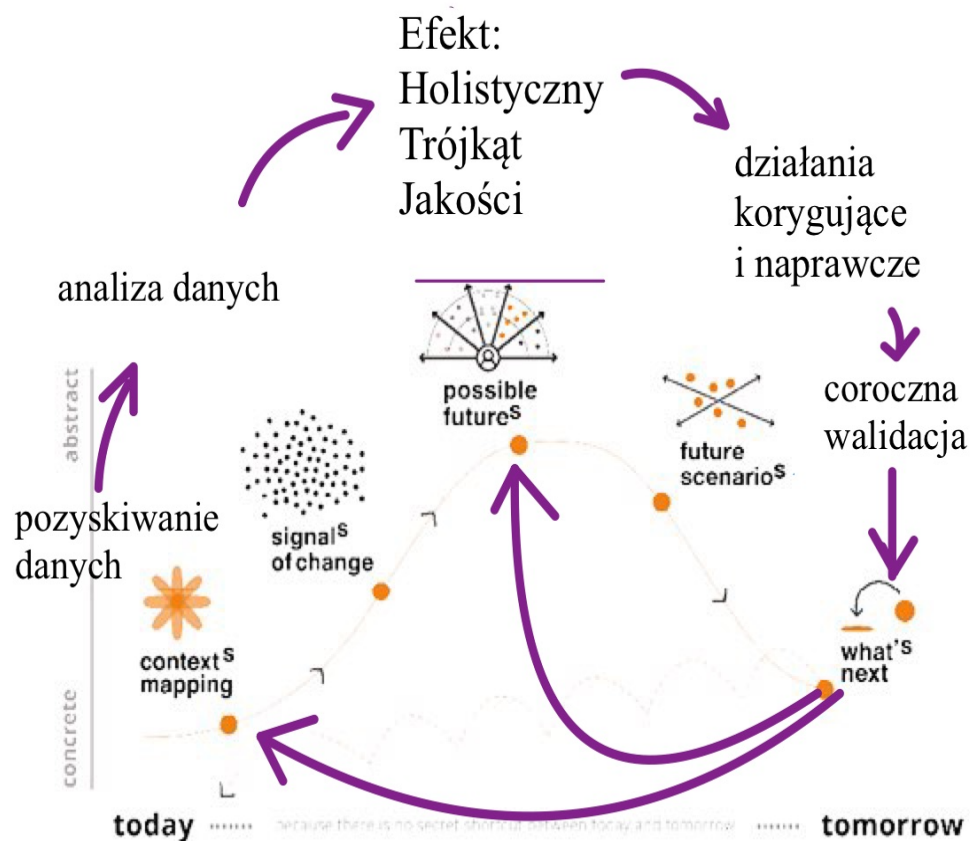
Niezależnie od rozmiaru miasta, metoda Holistycznego Trójkąta Jakości stanowi innowacyjną propozycję dla samorządowców i decydentów, którzy dążą do podniesienia jakości życia mieszkańców. Jakość życia to złożone zagadnienie, które nie ogranicza się jedynie do działań infrastrukturalnych. Obejmuje ona również subiektywne odczucia i postrzeganie jakości zarządzania publicznego przez mieszkańców. Analiza działań zarządczych i inwestycyjnych, oparta na trzech filarach Holistycznego Trójkąta Jakości, pozwala podejmować decyzje z myślą o przyszłym rozwoju miasta, uwzględniając jednocześnie oczekiwania i potrzeby mieszkańców.

Stąd też propozycja, aby metoda Holistycznego Trójkąta Jakości była aktywnie stosowana w miastach średnich, które borykają się z wyzwaniami związanymi z wykluczeniem. Metoda ta nie tylko pozwala na holistyczne podejście do podejmowania działań inwestycyjnych i zarządczych, opartych na analizie danych, ale także stanowi kluczowy element kształtowania przyszłości miasta. Współczesny świat charakteryzuje się dynamicznymi i znaczącymi zmianami, dlatego planowanie przyszłości, w tym inwestycje i działania, wymaga ciągłego monitorowania sygnałów zmiany oraz dostosowywania się do aktualnych trendów (zob. Wykres 31).

Rozważając implementację metody Holistycznego Trójkąta Jakości, należy również zwrócić uwagę na dwa kluczowe elementy. Po pierwsze, istnieje potrzeba przeprowadzenia pilotażu, który można skalować na podstawie wstępnych wyników. Po drugie, niezbędne jest odpowiednie przeszkolenie osób zarządzających i analityków w interpretacji i zastosowaniu modelu Holistycznego Trójkąta Jakości.

W kontekście komunikacji, systematyczne przekazywanie informacji społeczności lokalnej na temat celów i postępów w implementacji metody stanowi kluczowy element budowania akceptacji oraz osiągnięcia sukcesów. Po zgromadzeniu danych, zaleca się dokładną analizę, aby ocenić skuteczność poszczególnych elementów, identyfikując obszary zgodne z oczekiwaniami i te, które wymagają korekty. Dostosowywanie strategii na podstawie analizy wyników umożliwi wprowadzenie istotnych zmian w działaniach i strategiach zarządczych. Należy podkreślić, że metoda Holistycznego Trójkąta Jakości to proces iteracyjny, który dostosowuje się do nowych danych oraz zmian w kontekście społecznym czy politycznym. Zaangażowanie społeczności lokalnej jest zatem kluczowe, a regularne gromadzenie opinii mieszkańców buduje zaufanie i zachęca do aktywnego uczestnictwa w procesie decyzyjnym.

Opierająca się na holistycznym podejściu do zarządzania i jakości życia, metoda ta oferuje elastyczność i dostosowuje się do różnych rozmiarów i typów miast. Jej korzyści obejmują uwzględnienie wielu aspektów jakości życia, od infrastruktury po aspekty społeczne i emocjonalne, co wyróżnia ją spośród tradycyjnych narzędzi zarządzania, często skupiających się na pojedynczych wskaźnikach. Podkreślenie roli analizy danych stanowi istotny krok w kierunku bardziej naukowego i opartego na danych podejścia do zarządzania miastami.

Rysunek 11 Walidacja Holistycznego Trójkąta Jakości na podstawie cyklicznych przeglądów

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://greenhat.pl/futures-thinking/>

W kontekście podejścia biznesowego do implementacji narzędzia, jakim jest Holistyczny Trójkąt Jakości, niezbędne jest wyznaczenie etapów rozwoju i testowania, które pozwolą na jego skuteczną adaptację i wdrożenie. Przyjęcie modelu Poziomu Gotowości Technologicznej (ang. Technology Readiness Level) (TRL) staje się istotnym narzędziem, umożliwiającym ocenę gotowości technologicznej produktu/usługi na różnych etapach rozwoju. Aktualnie, na etapie wyników przedstawionych w tej pracy, można określić poziom gotowości technologicznej (TRL) na poziomie 5. Oznacza to, że metoda została przetestowana w środowisku symulującym rzeczywiste warunki, co pozwoliło na weryfikację jej skuteczności i potencjału. Jednakże, aby pełni skorzystać z jej zalet i możliwości, niezbędny jest dalszy rozwój i testowanie. Kolejnym etapem w rozwoju metody Holistycznego Trójkąta Jakości jest przesunięcie się na poziom TRL 6. Na tym etapie przewiduje się przeprowadzenie testów produktu w warunkach zbliżonych do rzeczywistych, choć jeszcze bez udziału miasta

jako pełnego partnera. Zakłada się realizację pełnego schematu działania Holistycznego Trójkąta Jakości w okresie cyklicznym, przy czym istotne jest minimum dwukrotne powtórzenie pełnego schematu. To etap, na którym możliwe jest optymalizowanie procesów i dostosowywanie narzędzia do konkretnych warunków i potrzeb.

Następnie, aby przejść na poziom TRL 7, konieczne jest zaangażowanie co najmniej jednego miasta oraz chęć przeprowadzenia testów, co oznacza pełne wdrożenie Holistycznego Trójkąta Jakości na okres co najmniej dwóch lat. Ten etap jest niezwykle istotny, ponieważ umożliwia realistyczne przetestowanie narzędzia w warunkach operacyjnych miasta. Sukces w realizacji tego poziomu pozwala na identyfikację ewentualnych luk w metodzie i wprowadzenie niezbędnych działań naprawczych.

Ostatecznym celem jest osiągnięcie poziomu TRL 8, co oznacza demonstrację ostatecznej formy metody i jej pełne przygotowanie do wdrożenia na szeroką skalę. Na tym etapie Holistyczny Trójkąt Jakości jest gotowy do praktycznego zastosowania jako narzędzie wspomagające zarządzanie publiczne i jakość życia mieszkańców miasta.

Warto podkreślić, że każdy z tych etapów wymaga precyzyjnego planowania, monitorowania i ewaluacji. Proces ten jest dynamiczny i wymaga zaangażowania wielu interesariuszy, w tym samorządów, analityków, ekspertów i mieszkańców. Jednakże, po osiągnięciu poziomu TRL 8, metoda Holistycznego Trójkąta Jakości może stanowić kompleksowe narzędzie do wspomagania podejmowania decyzji zarządczych, które uwzględnia różnorodne aspekty jakości życia i dąży do jego ciągłego podnoszenia.

Rysunek 12 Poziomy gotowości
Źródło: Agencja Rozwoju Przemysłu S.A.

Dodatkowe rozważania na temat zakresu implementacji metody Holistycznego Trójkąta Jakości w kontekście samorządu miejskiego, zwłaszcza w miastach średnich, stanowią istotny element procesu wdrażania tej innowacyjnej koncepcji do praktyki. Warto podkreślić, że wprowadzanie tej metody nie jest procesem jednorazowym, ale

raczej wieloetapowym, wymagającym odpowiedniego przygotowania i zaangażowania. Istotnym krokiem jest przeprowadzenie pilotażu, który pozwoli na zdobycie pierwszych doświadczeń i dostarczenie wstępnych wyników. Pilotaż ten można później skalować, tj. rozszerzać na większą liczbę obszarów miasta, po uzyskaniu satysfakcjonujących rezultatów.

Odpowiednie przygotowanie osób zaangażowanych w proces jest kluczowe. Osoby zarządzające oraz analitycy powinni być odpowiednio przeszkoleni, aby umieć skutecznie interpretować i stosować model Holistycznego Trójkąta Jakości. Warto również zadbać o ciągłe podnoszenie kwalifikacji w miarę ewoluowania metody oraz dostosowywać szkolenia do aktualnych potrzeb i wyzwań. Komunikacja odgrywa kluczową rolę w procesie wdrażania. Regularne informowanie społeczności lokalnej o celach, postępach oraz wynikach wdrożenia metody jest niezwykle istotne dla jej akceptacji i sukcesu. Otwarta i transparentna komunikacja pozwala budować zaufanie mieszkańców oraz zachęca ich do aktywnego uczestnictwa w procesie.

Po zebraniu danych rekomendowane jest przeprowadzenie ich dogłębnej analizy. Analiza ta pozwoli na dokładniejsze zrozumienie, które elementy działają zgodnie z oczekiwaniami, a które wymagają korekty. W oparciu o te wyniki można dokonać dostosowania strategii i działań zarządczych, uwzględniając realne potrzeby i oczekiwania mieszkańców. Proces implementacji metody Holistycznego Trójkąta Jakości to także ciągłe monitorowanie i ocena. Systematyczna kontrola pozwoli na bieżące dostosowywanie działań i strategii do zmieniających się warunków i potrzeb społeczności lokalnej.

Metoda ta, skupiając się na holistycznym podejściu do zarządzania i jakości życia, oferuje szerokie możliwości i jest dostosowana do różnorodnych wyzwań miejskich. Wprowadzenie jej w praktyce wymaga jednak skoordynowanego działania, zaangażowania różnych interesariuszy (stakeholderów⁶), a także umiejętności interpretacji i adaptacji w dynamicznie zmieniających się warunkach. Jej zalety, takie jak uwzględnianie różnorodnych aspektów jakości życia, elastyczność oraz bardziej

---

⁶ „Stakeholder” – z języka angielskiego w kontekście zarządzania odnosi się do osoby lub grupy, która ma interes w określonym projekcie czy inicjatywie i może wpłynąć na jej wyniki. W kontekście zarządzania miastem, stakeholderami mogą być mieszkańcy, lokalne władze, organizacje pozarządowe, przedsiębiorstwa i inne instytucje. Każdy z nich ma pewien „wkład” w kwestie miejskie i jest zainteresowany różnymi aspektami jakości życia w danym mieście.

naukowe i mierzalne podejście do zarządzania miastami, sprawiają, że stanowi cenną innowację w dziedzinie zarządzania publicznego.

Warto również podkreślić, że metoda Holistycznego Trójkąta Jakości może być dostosowana do różnych rozmiarów i typów miast, co stanowi jej istotny atut. Jej implementacja w miastach średnich zagrożonych wykluczeniem pozwala na efektywne podejście do wyzwań rozwojowych, a także może stanowić wzór dla innych miejscowości, zarówno w Polsce, jak i poza jej granicami. Dlatego też, pomimo wymagań i wyzwań związanych z wdrożeniem tej metody, jej potencjał jest ogromny i może przyczynić się do poprawy jakości życia mieszkańców oraz rozwoju miast średnich.

4.4 Trendy rozwojowe: perspektywa Holistycznego Trójkąta Jakości

W dzisiejszym dynamicznie ewoluującym środowisku zrozumienie kierunków rozwoju jest kluczowe dla efektywnego zarządzania, zwłaszcza w sektorze publicznym. Wybór odpowiednich metod zarządzania, takich jak oparte na Holistycznym Trójkącie Jakości, nie tylko odpowiada na aktualne wyzwania, ale przede wszystkim przygotowuje się na przyszłość i dostosowuje przestrzeń miejską do potrzeb mieszkańców.

Analizując wyniki badań w kontekście mapy trendów, możliwe jest nie tylko obserwowanie obecnych tendencji w różnych obszarach, ale także analiza ewolucji i zmian w obszarach społecznym, polityczno-regulacyjnym, technologicznym, ekonomicznym i środowiskowym. Przygotowana przez Infuture Institute (Infuture Institute 2021) mapa trendów prezentuje obszary krytyczne dla miast, które stają się kluczowymi elementami analizy. Przyjęcie tej perspektywy pozwala na skuteczniejsze dostosowanie działań do nowych realiów i rozwijanie strategii zarządzania, które są nie tylko reaktywne na obecne potrzeby, ale również antycypujące przyszłe wyzwania. W związku z tym, metoda oparta na Holistycznym Trójkącie Jakości staje się wartościowym narzędziem wspierającym adaptację miast do szybko zmieniającego się otoczenia.

Przeprowadzając analizę w świetle postawionych pytań badawczych i próbując odnaleźć dla nich miejsce na mapie trendów, dokonuje się krytycznej analizy badanych zjawisk w odniesieniu do zaproponowanych trendów. Uwzględnia się badane aspekty wskaźników jakości życia, poczucia dobrostanu mieszkańców oraz jakości zarządzania

publicznego. Poprzez analizę krzyżową, przydziela się odpowiednie wagi poszczególnym trendom, dokładnie analizując ich wpływ na jakość życia i zarządzanie w miastach.

Mapa trendów oferuje kompleksowy przegląd pięciu rodzajów trendów: społecznych, polityczno-regulacyjnych, technologicznych, ekonomicznych i środowiskowych. Uwzględnia ona również poziom dojrzałości tych trendów, co pozwala na dokładniejsze określenie tempa ich rozwoju. Te najbardziej aktualne, określane mianem "new normal", stają się trendami dominującymi w krótkim czasie, podczas gdy inne, zbliżone do centrum mapy (foresight), potrzebują więcej czasu na rozwinięcie się. Analizując połączenia między różnymi rodzajami trendów, można dostrzec wzajemne relacje i przenikanie się różnych obszarów. W kontekście powyższego, holistyczne podejście do jakości, oparte na trójkącie, nie tylko odpowiada na obecne potrzeby, ale także przygotowuje się na przyszłość, umożliwiając adaptację do ewoluujących trendów i zapewnienie ciągłej poprawy jakości życia mieszkańców. Wartością tego podejścia jest również zdolność do elastycznego reagowania na zmiany i dostosowywania strategii zarządzania do dynamicznego otoczenia miast.

W kategorii SPOŁECZNE poddano analizie cztery dominujące trendy w odniesieniu do celów badawczych niniejszej pracy:

- **„Srebrne tsunami” (Waga: 0,3):** Analiza tego trendu skupia się na demograficznych zmianach, które prognozuje się do 2050 roku. Starzejące się społeczeństwo stwarza nowe wyzwania i możliwości dla miast, zarówno pod względem infrastruktury, jak i usług. Wzrost liczby osób starszych wpłynie na zapotrzebowanie na przystosowane miejsca pracy, opiekę zdrowotną i różnorodne formy wsparcia społecznego. W miastach, gdzie struktura demograficzna odgrywa kluczową rolę w planowaniu rozwoju, konieczne jest uwzględnienie tych zmian w strategiach urbanistycznych.
- **„Rosnąca rola kobiet” (Waga: 0,2):** Analiza tego trendu skupia się na rosnącej roli kobiet we współczesnym społeczeństwie i jej wpływie na różne dziedziny życia. W kontekście miejskiego zarządzania, wzrost znaczenia kobiet ma konsekwencje dla równości płci, elastyczności rynku pracy i dostępu do edukacji. Miasta, które integrują te aspekty, mogą korzystać z pełnego potencjału swojego społeczeństwa, co przyczyni się do zrównoważonego rozwoju.
- **„Miasto vol. 2” (Waga: 0,3):** Analiza tego trendu koncentruje się na skutkach pandemii COVID-19 dla koncepcji miejskości. Transformacja miejskich

usług i przestrzeni publicznych staje się imperatywem w kontekście nowej rzeczywistości, gdzie zdrowie publiczne musi współgrać z jakością życia. Integracja zasad dystansu społecznego z utrzymaniem atrakcyjności i funkcjonalności przestrzeni miejskiej to istotne wyzwanie. Nowoczesne miasta muszą szybko dostosować się do tych zmian, by sprostać oczekiwaniom mieszkańców.

- **„Mind Care” (Waga: 0,2):** Analiza tego trendu skupia się na rosnącej świadomości znaczenia zdrowia psychicznego w społeczeństwie. Dążenie do mentalnego dobrostanu wymaga nowatorskich rozwiązań zarówno online, jak i offline. W kontekście miast, powstają nowe wyzwania związane z dostępem do terapii, dostosowaniem przestrzeni publicznych do potrzeb relaksu, a także zrównoważonym korzystaniem z technologii w dziedzinie zdrowia psychicznego. Miasta, które integrują te aspekty, mogą przyciągać mieszkańców poprzez troskę o ich dobrostan psychiczny.

Wyniki analiz dotyczących trendów społecznych zaprezentowano w Tabeli 22.

Tabela 22 Analiza trendów społecznych w kontekście prowadzonych badań

Aspekty jakości / Trendy w kategorii społeczne	Obiektywna Jakość Życia	Well-being	Jakość zarządzania publicznego	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wagi i liczby interakcji	Ranga	Suma interakcji	Suma iloczynów
Srebrne tsunami	1	1	1	0,3	3	0,9	1\2		
Rosnąca rola kobiet	0	1	1	0,2	2	0,4	3		
Miasto vol.2	1	1	1	0,3	3	0,9	1\2		
Mind care	0	1	0	0,2	1	0,2	4		
Waga	0,4	0,3	0,3	1					
Liczba interakcji	2	4	3						
Iloczyn wagi i liczby interakcji	0,8	1,2	0,9						
Ranga	3	1	2						
Suma Interakcji								18	
Suma iloczynów									5,3

Źródło: opracowanie własne

W kategorii trendy POLITYCZNO-REGULACYJNE poddano analizie cztery dominujące trendy w odniesieniu do celów badawczych niniejszej pracy:

- **Polaryzacja (Waga: 0,2):** Trend ten koncentruje się na narastających różnicach w postawach społeczeństwa w kontekście kluczowych kwestii społeczno-gospodarczych. Czynniki takie jak deepfakes, fake news i algorytmy selekcjonujące informacje wpływają na stopień polaryzacji społeczeństwa. Analiza tego trendu stanowi istotny element procesu decyzyjnego w miastach, szczególnie w kontekście kształtowania polityk publicznych.
- **Prywatność (Waga: 0,2):** W epoce rosnącej ilości danych i śladów cyfrowych, ochrona prywatności oraz cyberbezpieczeństwo stają się kluczowymi aspektami. Zagrożenia obejmują nie tylko potencjalną kradzież danych osobowych, lecz także utratę prywatności związanej z danymi z urządzeń domowych, pojazdów czy ubrań. Analiza tego trendu jest nieodzowna dla miast, aby skutecznie dostosowywać polityki i praktyki do zmieniającej się rzeczywistości cyfrowej.
- **Transparentność (Waga: 0,2):** Podkreślenie rosnącego znaczenia transparentności, przejrzystości i autentyczności stanowi kluczowy element analizy w obszarze polityki i regulacji. Rosnące oczekiwania społeczne w zakresie jawności działań zarówno na płaszczyźnie zawodowej, jak i osobistej, wymagają od miast skoncentrowania się na strategiach, które promują otwartość i zaufanie wobec władz publicznych.
- **Czysta energia (Waga: 0,4):** Narastająca świadomość energetyczna i rosnące zaangażowanie ekologiczne przyczyniają się do wzrastającego zainteresowania zrównoważonymi źródłami energii. Ambitne cele związane z neutralnością klimatyczną, wyznaczone przez organizacje takie jak Unia Europejska, państwa i firmy, sprawiają, że czysta energia staje się kluczowym obszarem analizy. Działa to nie tylko jako element regulacji, ale także jako wyznacznik strategii długofalowego rozwoju miast, uwzględniając ekologiczne aspekty urbanistyczne.

Tabela 23 Analiza trendów polityczno-regulacyjnych w kontekście prowadzonych badań

Aspekty jakości / Trendy w kategorii polityczno- regulacyjne	Obiektywna Jakość Życia	Well-being	Jakość zarządzania publicznego	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wagi i liczby interakcji	Ranga	Suma interakcji	Suma iloczynów
Polaryzacja	0	1	1	0,2	2	0,4	2\3\4		
Prywatność	0	1	1	0,2	2	0,4	2\3\4		
Transparentność	0	1	1	0,2	2	0,4	2\3\4		
Czysta energia	1	1	1	0,4	3	1,2	1		
Waga	0,4	0,3	0,3	1					
Liczba interakcji	1	4	4						
Iloczyn wagi i liczby interakcji	0,4	1,2	1,2						
Ranga	3	1\2	1\2						
Suma interakcji								18	
Suma iloczynów									5,2

Źródło: opracowanie własne

W kategorii trendy TECHNOLOGICZNE poddano analizie cztery główne trendy w odniesieniu do celów badawczych niniejszej pracy:

- **Algorytmizacja życia (Waga: 0,2):** Analizując ten trend, zwrócono uwagę na rosnące wsparcie dla ludzkich działań poprzez wszechobecne algorytmy, które asystują w procesie podejmowania decyzji czy sugerują konkretne wybory. Technologie takie jak Internet Rzeczy (IoT), technologie ubieralne oraz sztuczna inteligencja (AI) stanowią kluczowe elementy wpływające na kształtowanie życia codziennego.
- **Świat lustrzany (Waga: 0,1):** Trend ten odnosi się do procesu cyfryzacji świata fizycznego i tworzenia jego cyfrowych odpowiedników, uwzględniając koncepcje cyfrowych bliźniaków i Internetu zmysłów. Technologie takie jak rzeczywistość wirtualna (VR), rzeczywistość rozszerzona (AR), sztuczna inteligencja (AI), cyfrowe bliźniaki oraz Internet Rzeczy (IoT) są kluczowe dla zrozumienia wpływu tego trendu na rozwój miast.
- **Smart Living (Waga: 0,4):** Podkreślając rosnące wykorzystanie technologii w kreowaniu niezależności od ogólnych systemów, ze szczególnym naciskiem na bardziej efektywne zarządzanie zasobami, jak woda czy energia, trend Smart Living jest istotnym obszarem analizy. Technologie takie jak Internet Rzeczy (IoT) oraz technologia 5G odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu inteligentnych rozwiązań dla mieszkańców.
- **Transport autonomiczny (Waga: 0,3):** Zakładając wprowadzenie autonomicznego transportu, analiza tego trendu obejmuje wpływ na organizację miast i zagadnienia związane z bezpieczeństwem. Ponadto, uwzględniono wpływ pandemii COVID-19 na prace nad tym trendem. Technologie, takie jak sztuczna inteligencja (AI) oraz przyszłe generacje sieci (6G), są kluczowe dla zrozumienia i przewidzenia zmian w obszarze transportu autonomicznego.

Tabela 24 Analiza trendów technologicznych w kontekście prowadzonych badań

Aspekty jakości / Trendy w kategorii technologiczne	Obiektywna Jakość Życia	Well-being	Jakość zarządzania publicznego	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wagi i liczby interakcji	Ranga	Suma interakcji	Suma iloczynów
Algorytmizacja życia	1	1	1	0,2	3	0,6	2\3		
Świat lustrzany	0	1	0	0,1	1	0,1	4		
Smart Living	1	0	1	0,4	2	0,8	1		
Transport autonomiczny	1	0	1	0,3	2	0,6	2\3		
Waga	0,4	0,3	0,3	1					
Liczba interakcji	5	2	5						
Iloczyn wagi i liczby interakcji	2	0,6	1,5						
Ranga	1	3	2						
Suma Interakcji								20	
Suma iloczynów									6,2

Źródło: opracowanie własne

W kategorii trendy EKONOMICZNE poddano analizie cztery główne trendy w odniesieniu do celów badawczych niniejszej pracy:

- **Globalizacja 4.0 (Waga: 0,4):** Analizując ten trend, zauważono zmieniające się podejście w obszarach ekonomii, społeczeństwa oraz polityki, przesuwając się od tradycyjnej produkcji i konsumpcji ku filozofii „sharing is caring”. Trend ten ma kluczowe znaczenie dla zrozumienia ewolucji globalnych struktur ekonomicznych i społecznych. Przyszłościowe wyzwania związane z globalizacją wymagają odpowiedniego dostosowania się do nowego paradygmatu dzielenia się zasobami.
- **Gospodarka społeczna (Waga: 0,3):** Trend Gospodarka społeczna podkreśla nasilające się konflikty społeczne, zmiany środowiskowe oraz wpływ zdarzeń takich jak pandemia na rosnącą potrzebę rozwiązań opartych na empatii i ekonomii społecznej. Również zmieniające się oczekiwania konsumentów wobec firm stanowią kluczowy element analizy. Zrozumienie tego trendu pozwala na lepsze dostosowanie strategii gospodarczych do realiów społecznych.
- **Hiperlokalność (Waga: 0,2):** W kontekście Hiperlokalności zauważono, że wsparcie dla lokalnych przedsiębiorców zyskuje na znaczeniu, podobnie jak lokalne łańcuchy dostaw w strategiach firm. Analiza tego trendu koncentruje się na dynamicznych zmianach w sposobie funkcjonowania lokalnych gospodarek, co wpływa zarówno na przedsiębiorców, jak i konsumentów.
- **Gospodarka blockchain (Waga: 0,1):** Wskazując na rosnące znaczenie rozwiązań bazujących na technologii blockchain, analiza tego trendu podkreśla jego wpisanie się w nurt gospodarki opartej na transparentności. Technologia blockchain staje się kluczowym narzędziem w procesie transformacji ekonomicznej, eliminującą niektóre tradycyjne ograniczenia i zwiększającą przejrzystość w relacjach biznesowych. Zrozumienie tego trendu umożliwia lepsze przygotowanie do ewolucji struktur gospodarczych w erze cyfrowej.

Tabela 25 Analiza trendów ekonomicznych w kontekście prowadzonych badań

Aspekty jakości / Trendy w kategorii ekonomiczne	Obiektywna Jakość Życia	Well-being	Jakość zarządzania publicznego	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wagi i liczby interakcji	Ranga	Suma interakcji	Suma iloczynów
Globalizacja 4.0	1	0	1	0,4	2	0,8	1		
Gospodarka społeczna	0	1	1	0,3	2	0,6	2		
Hiperlokalność	1	0	1	0,2	2	0,4	3		
Gospodarka blockchain	1	0	1	0,1	2	0,2	4		
Waga	0,4	0,3	0,3	1					
Liczba interakcji	3	1	4						
Iloczyn wagi i liczby interakcji	1,2	0,3	1,2						
Ranga	1\2	3	1\2						
Suma Interakcji								16	
Suma iloczynów									4,7

Źródło: opracowanie własne

W kategorii trendy ŚRODOWISKOWE poddano analizie cztery kluczowe trendy w odniesieniu do celów badawczych niniejszej pracy:

- **Life After Plastic (Waga: 0,1):** Zwracając uwagę na problem nadmiernego wykorzystania plastiku, analiza tego trendu skupia się na poszukiwaniu alternatywnych, trwałych i ekonomicznych rozwiązań, takich jak wykorzystanie żywych organizmów czy nowych materiałów. Rozważając ten trend, istotne jest zrozumienie dynamiki zmian w podejściu do korzystania z plastiku i identyfikacja nowych, zrównoważonych alternatyw.
- **Klimatocentryzm (Waga: 0,5):** Podkreślając konieczność radykalnych zmian w odpowiedzi na kryzys klimatyczny, analiza tego trendu obejmuje działania na poziomie globalnym i indywidualnym. Zrozumienie głębokości tego trendu jest kluczowe dla identyfikacji środków zaradczych i strategii adaptacyjnych wobec zmian klimatycznych.
- **Gospodarka obiegu zamkniętego (Waga: 0,4):** Analizując ten trend, zakłada się, że celem jest maksymalne wykorzystanie wartości produktów i materiałów w gospodarce, minimalizując produkcję odpadów. Zrozumienie tego trendu pozwala na lepsze dostosowanie strategii gospodarczych do idei gospodarki obiegu zamkniętego, co ma istotny wpływ na zrównoważony rozwój.
- **Solarpunk (Waga: 0,1):** Skoncentrowanie się na poszukiwaniu technologicznych rozwiązań wspierających wyzwania związane z kryzysem klimatycznym stanowi istotną część analizy tego trendu. Identyfikacja innowacyjnych technologii z obszaru energii odnawialnej i zrównoważonych praktyk jest kluczowa dla adaptacji do zmieniających się realiów ekologicznych.

Zrozumienie i wagi przypisane tym trendom są kluczowe dla stworzenia pełniejszego obrazu zmian zachodzących w obszarze ekologii i opracowania adekwatnych strategii działań dla różnych interesariuszy.

Tabela 26 Analiza trendów środowiskowych w kontekście prowadzonych badań

Aspekty jakości / Trendy w kategorii środowiskowe	Obiektywna Jakość Życia	Well-being	Jakość zarządzania publicznego	Waga	Liczba interakcji	Iloczyn wagi i liczby interakcji	Ranga	Suma interakcji	Suma iloczynów
Life After Plastic	1	0	0	0,1	1	0,1	4		
Klimatocentryzm	1	0	1	0,5	2	1	1		
Gospodarka obiegu zamkniętego	0	0	1	0,3	1	0,3	2		
Solarpunk	0	0	1	0,1	1	0,1	3		
Waga	0,4	0,3	0,3	1					
Liczba interakcji	2	0	3						
Iloczyn wagi i liczby interakcji	0,8	0	0,9						
Ranga	2	3	1						
Suma Interakcji								10	
Suma iloczynów									3,2

Źródło: opracowanie własne

Rezultaty przeprowadzonej analizy dotyczącej obserwowanych trendów zostały zgromadzone i szczegółowo przedstawione w Tabeli 27.

Tabela 27 Podsumowanie analizy trendów

Podsumowanie analiz	Suma interakcji	Suma iloczynów	Ranking
Aspekty jakości / Trendy w kategorii technologiczne	20	6,2	1
Aspekty jakości / Trendy w kategorii społeczne	18	5,3	2
Aspekty jakości / Trendy w kategorii polityczno-regulacyjne	18	5,2	3
Aspekty jakości / Trendy w kategorii ekonomiczne	16	4,7	4
Aspekty jakości / Trendy w kategorii środowiskowe	10	3,2	5

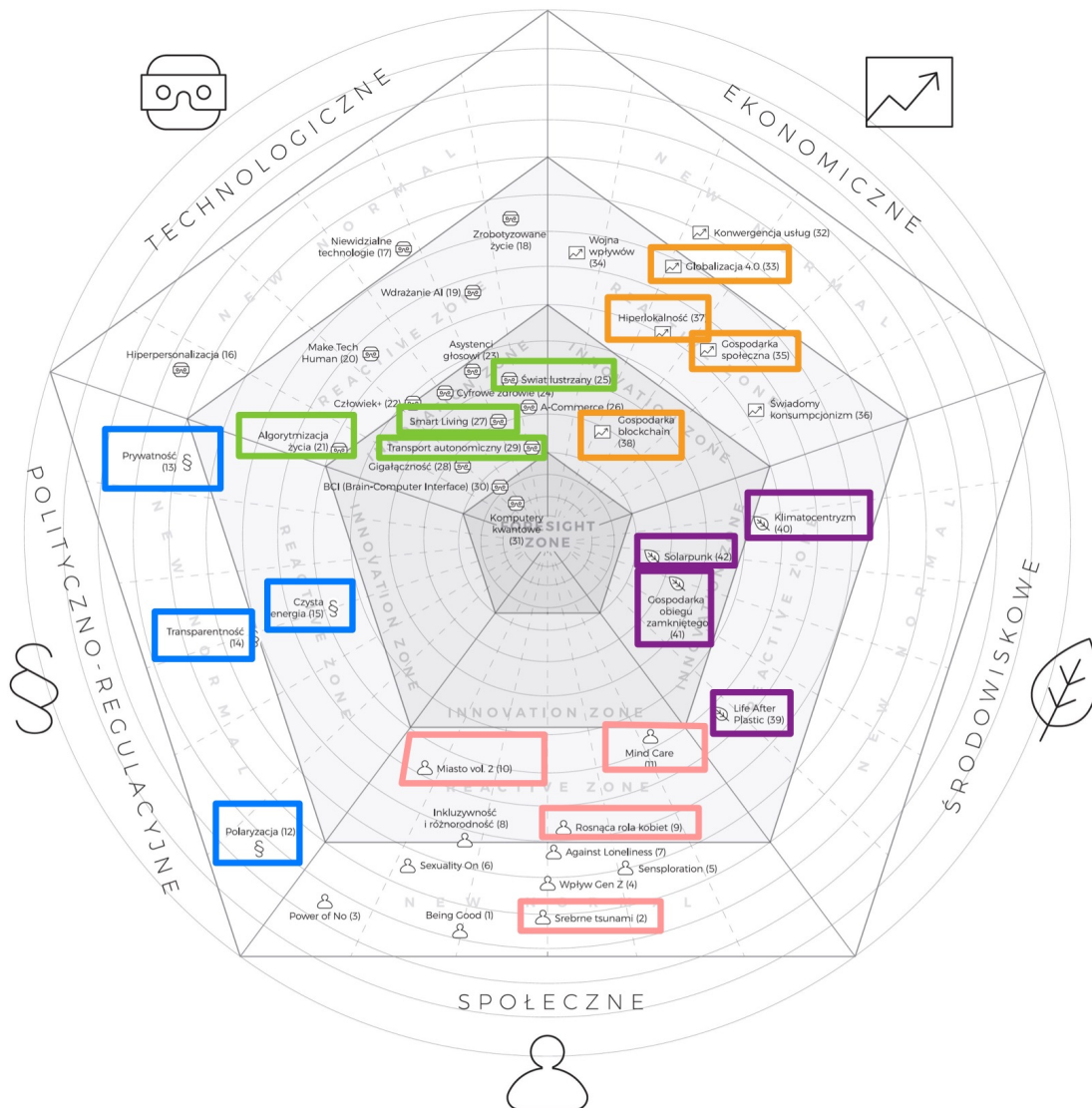
Źródło: opracowanie własne

Przeprowadzona analiza, oparta na gruntownym badaniu aspektów jakościowych w ramach przedstawionej rozprawy, ujawniła znaczenie różnorodnych trendów w kontekście jakości życia w miastach. Wyraźnie okazało się, że trendy technologiczne mają największy wpływ, modelując zarówno codzienne życie mieszkańców, jak i procesy zarządzania miejskiego. Pozostałe trendy społeczne, polityczno-regulacyjne, ekonomiczne i środowiskowe, chociaż o mniejszym stopniu wpływu, również pełnią kluczową rolę.

Analiza sytuacji każdego miasta indywidualnie wymaga precyzyjnego zrozumienia, w jaki sposób te trendy wpływają na subiektywną i obiektywną jakość życia mieszkańców, jak również na jakość zarządzania publicznego. Zaleca się porównanie wyników tych analiz z aktualnymi trendami dominującymi na rynku. Taka synergia pozwoli miastom na strategiczne planowanie, uwzględniając te trendy, które przyniosą największe korzyści w zakresie jakości życia.

Mapa trendów stanowi kompleksową prezentację wyników, ukazując trendy o największym wpływie na jakość życia w miastach średnich. To narzędzie umożliwi decydom miejskim szybką orientację w obszarach wymagających szczególnej uwagi. Podsumowując, analiza trendów jest nie tylko ważna, ale wręcz kluczowa dla przyszłości zarządzania miastami. W obliczu współczesnych wyzwań, miasta potrzebują innowacyjnych rozwiązań i podejść. W oparciu o zidentyfikowane

trendy, miasta mogą lepiej dostosować się do zmieniających się potrzeb mieszkańców, gwarantując im wyższą jakość życia i efektywne zarządzanie miejskie.

Wykres 31 Mapa trendów 2021

Źródło: Infuture Institute

4.5 Podsumowanie rozdziału IV

Rozdział IV stanowi kluczowy etap badawczy w ramach niniejszej rozprawy, w którym przedstawiono i omówiono propozycję nowej metody, stanowiącej wsparcie dla samorządów miast średnich w Polsce w procesie podejmowania decyzji zarządczych.

Rozdział rozpoczęto od przedstawienia wyników badań własnych, które były fundamentem do opracowania proponowanej metody. Przeprowadzone analizy i zebrane dane pozwoliły na identyfikację problemów oraz wyzwań stojących przed miastami średnimi w Polsce, szczególnie w kontekście zagrożenia wykluczeniem.

Następnie, opisano metodę Holistycznego Trójkąta Jakości. Metoda ta stanowi innowacyjne narzędzie, które uwzględnia różnorodne aspekty jakości życia mieszkańców, od infrastruktury po emocjonalne doświadczenia. W opisie metody podkreślono jej holistyczne podejście, które pozwala na analizę trzech kluczowych filarów: jakości zarządzania publicznego, obiektywnej jakości życia mieszkańców oraz subiektywnej jakości życia mieszkańców.

Kolejnym ważnym elementem rozdziału było omówienie zakresu implementacji proponowanej metody. Wyjaśniono, że metoda Holistycznego Trójkąta Jakości może być efektywnie stosowana przez samorządy miast średnich w Polsce. Jednakże jej potencjał nie ogranicza się tylko do tego typu miejscowości, co oznacza, że może być dostosowana do różnych rozmiarów i typów miast.

W tym rozdziale zwrócono uwagę na znaczenie monitorowania i reagowania na trendy rozwojowe. Współczesny świat cechuje się szybkimi i znaczącymi zmianami, dlatego istotne jest wychwytywanie sygnałów zmiany oraz śledzenie aktualnych trendów. Metoda Holistycznego Trójkąta Jakości stanowi odpowiednie narzędzie do analizy danych i reagowania na te zmiany w kontekście planowania przyszłości miast.

Rozdział IV stanowi integralną część pracy, prezentującą propozycję metody, która może stanowić istotne wsparcie dla samorządów miast średnich w Polsce. Metoda Holistycznego Trójkąta Jakości kładzie nacisk na analizę danych i holistyczne podejście do zarządzania, co pozwala na uwzględnienie różnorodnych aspektów jakości życia mieszkańców. Dodatkowo, metoda ta jest elastyczna i może być dostosowana do zmieniających się warunków społecznych i gospodarczych, co czyni ją wartościowym narzędziem w procesie podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce.

Podsumowanie i dalsze kierunki badań

Genezą podjęcia tematu w ramach rozprawy doktorskiej, zatytułowanej „Metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce”, były obserwacje i doświadczenia autorki wynikające z jej wieloletniej współpracy z samorządami oraz realizacji kompleksowych projektów celu publicznego w miastach. Ograniczenia i użyteczność danych i informacji w praktyce samorządowej były przez autorkę obserwowane w procesie pozyskiwania zewnętrznego finansowania rozwoju i modernizacji infrastruktury miejskiej, a także na etapie oceny uzyskanych rezultatów. Ten praktyczny kontekst stanowił dla autorki inspirację do podjęcia badań własnych, a w konsekwencji poszukiwania metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach. W rezultacie tych działań autorka rozwinęła koncepcję Holistycznego Trójkąta Jakości, która wprowadza innowacyjne podejście do zarządzania miastem. Jest to narzędzie wspierające decyzje w miastach średniej wielkości, integrujące dane ilościowe i jakościowe, co pozwala na pełniejsze zrozumienie i efektywniejszą reakcję na miejską dynamikę. Metoda ta, opierając się na solidnych podstawach empirycznych oraz teoretycznych, oferuje możliwość kompleksowego podejścia do zarządzania, które jest w stanie odzwierciedlić zarówno materialny, jak i niematerialny wymiar życia w mieście. Aby efektywnie zarządzać miejskimi zasobami i poprawiać jakość życia, potrzebne są narzędzia łatwe w obsłudze i dostosowane do dynamicznych zmian rzeczywistości. Właśnie w tym celu został opracowany Holistyczny Trójkąt Jakości, który harmonijnie łączy teoretyczne przesłanki z praktycznymi potrzebami samorządów. W podsumowaniu pracy, autorka podkreśla konieczność ciągłego doskonalenia i adaptacji metody, by skutecznie służyła zarządzającym i mieszkańcom polskich miast średniej wielkości, wspierając ich zrównoważony rozwój. W procesie uogólnienia zidentyfikowanych zależności, a następnie formułowania rekomendacji dotyczących efektywności zarządzania w kontekście jakości życia w miastach, drugorzędne znaczenia ma szczegółowa analiza dwunastu miast, w tym także ocena ich rozwoju społeczno-gospodarczego. Wspomniana identyfikacja globalnych zależności i opracowanie rekomendacji, były ważnym etapem dla potwierdzenia hipotezy badawczej. Dlatego wyselekcjonowanie grupy miast średnich w Polsce, które borykają się z problemem wykluczenia, było warunkiem koniecznym dla realizacji badań. Brak silnej korelacji pomiędzy jakością zarządzania publicznego, subiektywną i obiektywną jakością życia

mieszkańców można uznać za dowód na potrzebę uwzględniania w sposób holistyczny wszystkich tych czynników jednocześnie. W pracy zwrócono także uwagę na inny istotny problem związany z jakością i dostępem do danych statycznych, zarówno aktualnych, jak i archiwalnych w wielu obszarach. Fenomen ten autorka rekomenduje do dalszych pogłębionych badań w celu znalezienia adekwatnego rozwiązania, które w przyszłości mogłoby ułatwić niskokosztowe wykorzystanie zaproponowanej metody.

W odniesieniu do hipotezy sformułowanej we wstępie, dotyczącej ograniczeń stosowanych metod zarządzania publicznego w miastach średnich zagrożonych wykluczeniem, wyniki badań potwierdzają te przypuszczenia. Żaden z analizowanych filarów Holistycznego Trójkąta Jakości, w kontekście dwunastu badanych miast zagrożonych wykluczeniem, nie osiągnął poziomów charakterystycznych dla miast o wysokiej jakości życia. Ponadto żadne z tych miast nie prowadziło analizy dostępnych danych w sposób holistyczny, uwzględniający potrzeby swoich mieszkańców przy podejmowaniu decyzji zarządczych i inwestycyjnych. W efekcie badań zaproponowano łatwą do zaimplementowania i stosunkowo niedrogą metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce. Jednakże autorka ma świadomość, że jej upowszechnienie wymaga rozwiązania problemu jakości i dostępności danych wejściowych.

W niniejszym podsumowaniu przedstawiono odpowiedzi na pytania badawcze, będące wynikiem przeprowadzonych badań własnych.

1. Jak można precyzyjnie mierzyć obiektywną jakość życia w miastach średnich w Polsce, aby gwarantować rzetelność wyników?

Na podstawie dokładnych analiz wynika, że precyzyjne mierzenie obiektywnej jakości życia w miastach średnich w Polsce jest możliwe przy wykorzystaniu wskaźników Normy ISO (ISO 2017). Te wskaźniki dostarczają jednak jedynie częściowego obrazu dotyczącego jakości życia mieszkańców, koncentrując się wyłącznie na aspekcie obiektywnej jakości życia. Stanowią one pierwszy element z trzech wchodzących w skład Holistycznego Trójkąta Jakości (metody wspomagającej podejmowanie decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce).

2. Które grupy wskaźników mają decydujące znaczenie dla obiektywnej jakości życia w analizowanych miastach, identyfikując jednocześnie te najbardziej i najmniej korzystne obszary?

Biorąc pod uwagę różnorodność wskaźników mierzących jakość życia, można zauważyć, że niektóre z nich mają kluczowe znaczenie dla obiektywnej oceny jakości życia w analizowanych miastach średnich. Analiza danych z dwunastu miast ujawniła pewne interesujące tendencje w zakresie obszarów najbardziej i najmniej korzystnych. W ośmiu spośród tych miast, wskaźniki związane z finansami osiągały wartości ujemne, co sugeruje, że są to obszary wymagające interwencji i rozwoju. Konkretnie, obszar finansów był wyraźnie najsłabszy, odzwierciedlając warunki bardziej zbliżone do tych charakterystycznych dla obszarów słabo rozwiniętych. W czterech pozostałych miastach najsłabszymi obszarami były rekreacja, schronienie i gospodarka ściekowa. Aby usprawnić zrozumienie i poprawę obiektywnej jakości życia w miastach średniej wielkości, niezbędne jest skupienie uwagi się na analizie grup wskaźników, szczególnie tych o niskich wartościach, oraz na rozumieniu zależności między różnymi obszarami życia miejskiego.

3. Jak efektywnie uwzględnić różnorodność doświadczeń i oczekiwań mieszkańców podczas mierzenia subiektywnej jakości życia?

Pomiar subiektywnej jakości życia mieszkańców wymaga uwzględnienia ich indywidualnych doświadczeń i oczekiwań. Istotne jest, aby metoda mierzenia była oparta na rzetelnych wskaźnikach i narzędziach. Przy wykorzystaniu formularza ankiety opartego na wytycznych OECD można uzyskać spójne i standaryzowane wyniki. Wnioski płynące z analizy wskaźników subiektywnej jakości życia są nieocenione dla podejmowania decyzji przez lokalne władze i organizacje. Pozwalają one bowiem na skierowanie działań tam, gdzie są one najbardziej potrzebne, z uwzględnieniem indywidualnych doświadczeń i oczekiwań mieszkańców. Wskaźniki subiektywnej jakości życia, po dokładnej analizie i interpretacji, dostarczają istotnych wskazówek dotyczących oczekiwań mieszkańców. Ta wiedza jest nieoceniona przy tworzeniu efektywnych strategii mających na celu poprawę ich warunków życiowych.

4. Które metody i narzędzia są najbardziej adekwatne do oceny jakości zarządzania publicznego w kontekście miast średnich?

Efektywne zarządzanie publiczne jest kluczowe dla poprawy jakości życia mieszkańców i skuteczności podejmowanych działań w skali miast średniej wielkości. Cykliczne badania jakości zarządzania publicznego umożliwiają monitorowanie postępów, identyfikowanie obszarów wymagających interwencji oraz analizę trendów w czasie. Specjalnie zaprojektowane formularze ankiet stanowią kluczowe narzędzie do dokładnej oceny jakości zarządzania publicznego. Gromadzenie danych za

pomocą takich narzędzi daje możliwość konstrukcji regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego (QoG). Ten wskaźnik nie tylko agreguje informacje na temat różnych aspektów zarządzania, ale także dostarcza syntetycznego obrazu jakości zarządzania publicznego w danym mieście. Jego celem jest ukazanie, w jakim stopniu instytucje publiczne są efektywne, transparentne i odpowiadają na potrzeby mieszkańców. Regularne badania jakości zarządzania publicznego, przeprowadzane z użyciem regionalnego wskaźnika QoG, są kluczowe dla oceny efektywności administracji, wskazywania sfer wymagających ulepszeń i formułowania polityk opartych na solidnych danych. Narzędzie takie jak regionalny wskaźnik jakości zarządzania publicznego umożliwia dogłębne zrozumienie specyfiki zarządzania w poszczególnych miastach, co jest fundamentem dla celowych decyzji zarządczych.

5. Jakie są zależności między obiektywną jakością życia, subiektywną jakością życia oraz jakością zarządzania publicznego a innymi determinantami jakości życia w analizowanych miastach?

Zrozumienie zależności między różnorodnymi aspektami jakości życia stanowi fundament skutecznego zarządzania publicznego w miastach. Dzięki rozumieniu tych relacji, decydenci mogą lepiej dostosowywać swoje działania, tak by optymalnie wpłynąć na poprawę warunków życia mieszkańców. Analiza wszystkich elementów składowych Holistycznego Trójkąta Jakości (obiektywnej jakości życia, subiektywnej jakości życia oraz jakości zarządzania publicznego) pozwala na lepsze zrozumienie ich wzajemnych zależności. Prowadzenie regularnych, okresowych badań jest zatem niezbędne do monitorowania tych relacji i obserwowania ewentualnych zmian czy trendów. Wyniki przeprowadzonych analiz, w tym siły korelacji oraz istotności statystycznej, potwierdzają, że między elementami Holistycznego Trójkąta Jakości występują relacje, ale nie są istotne statystycznie korelacji. W praktyce zarządzania publicznego oznacza to konieczność jednoczesnego inwestowania w rozwój wszystkich elementów Trójkąta, by osiągnąć ogólną poprawę jakości życia. Analiza korelacji i istotności statystycznej różnych czynników wpływających na jakość życia dostarcza istotnych informacji wspierających formułowanie skutecznej polityki publicznej. Te dane pozwalają decydującym skupić się na najważniejszych aspektach, które wpływają na dobrobyt mieszkańców, jednocześnie zapewniając zrównoważony rozwój według modelu Holistycznego Trójkąta Jakości.

6. Czy istnieje wszechstronny wskaźnik, który byłby w stanie w pełni odzwierciedlić jakość życia i uzasadnić globalne rekomendacje?

Dla podejmowania świadomych decyzji zarządczych w sferze publicznej kluczowe jest sformułowanie pytania o możliwość stworzenia wszechstronnego wskaźnika, który w pełni odzwierciedliłby jakość życia i pozwalał na dostarczenie uogólnionych rekomendacji. Analiza trzech filarów Holistycznego Trójkąta Jakości, w skład którego wchodzi obiektywna jakość życia, subiektywna jakość życia oraz jakość zarządzania publicznego, potwierdziła ich wzajemną niezależność. Z przeprowadzonych badań wynika, że nie dostrzeżono pojedynczego wskaźnika, który wyczerpująco opisywałby jakość życia w danym mieście czy regionie. Chociaż indywidualne wskaźniki dostarczają istotnych danych o konkretnych aspektach jakości życia, to dogłębne zrozumienie zagadnienia jest możliwe tylko przez holistyczną analizę wszystkich trzech filarów Holistycznego Trójkąta Jakości. Uniwersalny wskaźnik, który kompleksowo odzwierciedlałby jakość życia, wciąż pozostaje przedmiotem intensywnych badań i rozwoju.

7. Na jakich dostępnych danych można opierać metodę wspomagającą proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?

W procesie decyzyjnym w miastach średniej wielkości w Polsce kluczowe jest oparcie się na rzetelnych i aktualnych danych. Holistyczny Trójkąt Jakości jest jednym z narzędzi, które pozwala skupić się na trzech głównych kategoriach wskaźników: normatywnych jakości życia, subiektywnych jakości życia oraz jakości zarządzania publicznego. W procesie budowy Holistycznego Trójkąta Jakości kluczowe jest korzystanie z dostępnych danych statystycznych oraz prowadzenie regularnych badań ankietowych wśród mieszkańców. Jak wielokrotnie podkreślano w rozprawie jednym z największych wyzwań jest jakość i kompletność danych na poziomie statystyk publicznych, i udzielanych odpowiedzi w badaniach własnych. Stanowiło to pewną trudność w gromadzeniu danych do analizy jakości życia i zarządzania w miastach średnich w Polsce. Autorka podkreśla istnienie potrzeby systematycznego monitorowania i aktualizacji wskaźników, aby dostarczyć narzędzia umożliwiające skuteczne i świadome zarządzanie miastami.

8. Jakie standardy i procedury należy wdrożyć, aby zapewnić efektywność metody wspomagającej proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce?

W kontekście rosnącego znaczenia danych w procesie podejmowania decyzji na poziomie samorządowym, standardy i procedury w zakresie zbierania, analizy i interpretacji danych stają się kluczowym elementem skutecznego zarządzania w miastach. W odpowiedzi na wyzwanie zapewnienia efektywności metody wspomagającej proces decyzyjny w miastach średnich w Polsce, konieczne jest zastosowanie spójnego podejścia do zbierania i przetwarzania danych.

Należy podkreślić, że autorka niniejszej rozprawy zdaje sobie sprawę z tego, że kluczowym czynnikiem wpływającym na podnoszenie jakości życia mieszkańców jest praktyka samorządowa, która powinna opierać się na dowodach i wiedzy. Dlatego też rekomenduje się współpracę badaczy i naukowców z samorządami oraz szerokie promowanie wyników tej współpracy.

Wielość prowadzonych badań podkreśla kluczową rolę danych w dziedzinie zarządzania publicznego. Zrozumienie i wykorzystanie danych związanych z rozwojem lokalnym miasta stanowi fundament podejmowania racjonalnych decyzji, zgodnych z wyznaczonymi celami. Biorąc pod uwagę wyniki badań oraz bieżący stan zarządzania miastami w Polsce, autorka ma zamiar kontynuować badania, wprowadzając podejście ekonomii behawioralnej. W obszarze ekonomii behawioralnej istnieje potencjał do dalszych badań, które mogą skoncentrować się na różnych aspektach. Pierwszym z tych aspektów jest analiza wpływu kontekstu na podejmowanie decyzji, skupiająca się na tym, w jaki sposób środowisko społeczne, kulturowe i fizyczne miast średnich w Polsce wpływa na preferencje i wybory mieszkańców związane z jakością życia. Kolejnym obszarem badawczym w ekonomii behawioralnej może być badanie czynników psychologicznych, takich jak uprzedzenia, percepcja ryzyka czy bariery poznawcze, a ich wpływ na ocenę i wybory dotyczące usług publicznych, infrastruktury, zdrowia, edukacji i innych obszarów życia mieszkańców.

Ważnym aspektem dalszych badań będzie ocena skuteczności interwencji behawioralnych mających na celu poprawę jakości życia mieszkańców, w tym badania eksperymentalne lub quasi-eksperymentalne, które pozwolą ocenić, które strategie i narzędzia behawioralne przynoszą najlepsze rezultaty. Następnie badania mogą skupić się na analizie nierówności społecznych w jakości życia mieszkańców i tego, jak czynniki behawioralne przyczyniają się do nierównego dostępu do usług publicznych, rozwoju czy uczestnictwa społecznego. Wdrożenie podejścia behawioralnego do analizy jakości życia mieszkańców pozwoli lepiej zrozumieć ich potrzeby i preferencje, co w efekcie może przyczynić się do opracowania bardziej

efektywnych strategii zarządzania publicznego. Badania w tym zakresie uwzględnią zarówno aspekty zachowań ludzkich, jak i ekonomiczne oraz kontekst społeczno-ekonomiczny.

Dodatkowo, rozwijanie badań nad koncepcją "Open government" stanowi obiecujący kierunek, mogący istotnie przyczynić się do doskonalenia jakości życia mieszkańców oraz procesów zarządzania publicznego. "Open government" opiera się na wartościach otwartości, transparentności i partycypacji władz publicznych, co niesie potencjalne korzyści dla lokalnych społeczności. Badania nad tą koncepcją mogą obejmować dogłębną analizę wpływu różnych inicjatyw, takich jak otwarte dane, partycypacja obywatelska czy e-demokracja, na mechanizmy zarządzania publicznego i jakość życia mieszkańców. Skupienie się na różnych aspektach, takich jak formy partycypacji obywatelskiej, innowacyjne rozwiązania technologiczne, rola otwartych danych i ocena efektywności działań, pozwoli na pełniejsze zrozumienie wpływu koncepcji "Open government" na życie mieszkańców i zarządzanie miastami.

Wnioski płynące z przeprowadzonych badań, wraz z potencjałem ekonomii behawioralnej oraz rozwiniętą koncepcją "Open government" w kontekście jakości życia mieszkańców, sugerują konieczność dalszych prac badawczych w tych obszarach. Kontynuacja tych badań może przynieść korzyści zarówno dla mieszkańców miast średnich w Polsce, jak i dla społeczności naukowych oraz decydentów, umożliwiając bardziej zrównoważone i efektywne kierowanie procesami zarządzania publicznego.

Bibliografia

1. Abonyi, G., & Van Slyke, D. M. (2010). *Governing on the edges: Globalization of production and the challenge to public administration in the twenty-first century*. *Public Administration Review*, 70(Suppl. 1), 33–45.
2. Afriyie, J., & Austin, N. (2023). *Knowledge management, right to access public information, governance, open government, E-government, public administration*. *The Journal of Academy of Business and Economics*, 23(2), 79–91.
3. Aguiar, B., & Macário, R. (2017). *Measuring the impact of transportation in quality of life, social support, and health*. Paper presented at the International Conference Series on Competition and Ownership in Land Passenger Transport, Stockholm, Sweden.
4. Allam, Z., Dey, G., & Jones, D. (2020). *Artificial Intelligence (AI) provided early detection of the coronavirus (COVID-19) in China and will influence future urban health policy internationally*. *Artificial Intelligence*, 1(2), 156-165.
5. Allen, L. R. (1991). *Benefits of leisure services to community satisfaction*. W L. B. Driver, P. J. Brown, & G. L. Peterson (Eds.), *Benefits of Leisure* (s. 331-350). State College, PA: Venture Publishing.
6. Álvarez-Díaz, Á., González, L., & Radcliff, B. (2010). *The politics of happiness: On the political determinants of quality of life in the American states*. *The Journal of Politics*, 72(3), 894-905.
7. American Public Health Association. (2001). *Public health role of the National Fire Protection Association in setting codes and standards for the built environment*. *American Journal of Public Health*, 91(3), 503-504.
8. Ansell, C., Doberstein, C., Henderson, H., Siddiki, S., & 't Hart, P. (2020). *Understanding inclusion in collaborative governance: A mixed methods approach*. *Policy and Society*, 39(4), 570-591.
9. Apanowicz, J. (2002). *Metodologia ogólna*. Gdynia: Wyd. Bernardinum.

10. Apanowicz, J. (2003). *Metodologia nauk*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa „Dom Organizatora”.
11. Argyle, M. (1994). *The psychology of interpersonal behaviour* (5 wydanie). Penguin UK.
12. Aysan, M. F., & Aysan, U. (2017). *The effect of employment status on life satisfaction in Europe*. In Empirical Studies on Economics of Innovation, Public Economics and Management: Proceedings of the 18th Eurasia Business and Economics Society Conference (s. 335-347). Springer International Publishing.
13. Baker, D. A., & Palmer, R. J. (2006). *Examining the effects of perceptions of community and recreation participation on quality of life*. *Social Indicators Research*, 75, 395-418.
14. Banister, D. (1996). *Energy, quality of life and the environment: The role of transport*. *Transport Reviews*, 16(1), 23-35.
15. Banister, D., & Bowling, A. (2004). *Quality of life for the elderly: The transport dimension*. *Transport Policy*, 11(2), 105-115.
16. Batory, A., & Svensson, S. (2019). *The fuzzy concept of collaborative governance: A systematic review of the state of the art*. *Central European Journal of Public Policy*, 13(2), 28–39.
17. Baud, I., Grafakos, S., Hordijk, M., & Post, J. (2001). *Quality of life and alliances in solid waste management: Contributions to urban sustainable development*. *Cities*, 18(1), 3–12.
18. Baum, S., Arthurson, K., & Rickson, K. (2010). *Happy people in mixed-up places: The association between the degree and type of local socioeconomic mix and expressions of neighbourhood satisfaction*. *Urban Studies*, 47(3), 467–485.
19. Bayoh, I., Irwin, E. G., & Haab, T. (2006). *Determinants of residential location choice: How important are local public goods in attracting homeowners to central city locations?* *Journal of Regional Science*, 46(1), 97–120.

20. Bearsley, C., & Cummins, R. A. (1999). *No place called home: Life quality and purpose of homeless youths*. *Journal of Social Distress and the Homeless*, 8(4), 207–226.
21. Bees, J. (2023). *Behavioral nudges are under the radar but omnipresent*. *NEJM Catalyst Innovations in Care Delivery*, 4(6).
22. Bieńkuńska, A., Ciecieląg, P., Góralczyk, A., Haponiuk, M., Wieczorkowski, R., Jachowicz, I., Kolasa, E., Piasecki, T., & Główny Urząd Statystyczny (GUS). (2020). *Jakość życia i kapitał społeczny w Polsce: wyniki badania spójności społecznej 2018*. Warszawa: Główny Urząd Statystyczny.
23. Bilan, Y., Raišienė, A. G., Vasilyeva, T., Lyulyov, O., & Pimonenko, T. (2019). *Public governance efficiency and macroeconomic stability: Examining convergence of social and political determinants*. *Public Policy and Administration*, 18(2), 241–255.
24. Bingham, L. B., Nabatchi, T., & O'Leary, R. (2005). *The new governance: Practices and processes for stakeholder and citizen participation in the work of government*. *Public administration review*, 65(5), 547-558.
25. Blanchflower, D. G., Bell, D. N. F., Montagnoli, A., & Moro, M. (2014). *The happiness trade-off between unemployment and inflation*. *Journal of Money, Credit and Banking*, 46(S2), 117–141.
26. Boelhouwer, J., & Noll, H.-H. (2014). *Objective quality of life*. W A. C. Michalos (Red.), *Encyclopedia of Quality of Life and Well-Being Research* (s. 4436–4438). Dordrecht: Springer Netherlands.
27. Bontoux, L. (2022). *Foresight for policy – addressing the challenges for policy impact*. *European Journal of Public Health*, 32(Supplement_3), ckac129-203.
28. Borowiec, A. (2015). *A model assessing innovativeness of administration units awarding public contracts as a tool to conduct economic policy of the state*. *Equilibrium. Quarterly Journal of Economics and Economic Policy*, 10(2), 93–114.

29. Borys, T. (2004). *Jakość, jakość życia oraz pojęcia i relacje pochodne*. W W. Ostasiewicz (Red.), *Ocena i analiza jakości życia*. Wrocław: Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu.
30. Borys, T. (2015). *Typologia jakości życia i pomiar statystyczny*. *Wiadomości Statystyczne. The Polish Statistician*, 1(7), 1–18.
31. Bourgon, J. (2011). *A new synthesis of public administration: Serving in the 21st century*. McGill-Queen's University Press.
32. Bovaird, T., & Löffler, E. (2003). *Evaluating the quality of public governance: Indicators, models and methodologies*. *International Review of Administrative Sciences*, 69(3), 313–328.
33. Bramley, G., & Karley, N. K. (2007). *Homeownership, poverty and educational achievement: School effects as neighbourhood effects*. *Housing Studies*, 22(5), 693–721.
34. Briggs, L. (2007). *Tackling wicked problems: A public policy perspective*. Australian Public Service Commission.
35. Budge, I. (1997). The new challenge of direct democracy. *Electoral Studies*, 16(2), 267-267.
36. Cahlikova, T., & Mabillard, V. (2020). *Open data and transparency: Opportunities and challenges in the Swiss context*. *Public Performance & Management Review*, 43(3), 662–686.
37. Cai, M., Gong, X., & Liu, J. (2023). *Heterogeneous diffusion of government microblogs and public agenda networks during public policy communication in China*. *Entropy*, 25(4), 640.
38. Caliendo, M., & Tübbicke, S. (2020). *Do start-up subsidies for the unemployed affect participants' well-being? A rigorous look at (un-)intended consequences of labor market policies*. *Evaluation Review*.
39. Campbell, A. (1981). *The sense of well-being in America: Recent patterns and trends*.

40. Campbell, A., Converse, P. E., & Rodgers, W. L. (1976). *The quality of American life: Perceptions, evaluations, and satisfactions*. Russell Sage Foundation.
41. Cárcaba, A., González, E., Ventura, J., & Arrondo, R. (2017). *How does good governance relate to quality of life?* Sustainability (Switzerland), 9(4).
42. Carruthers, J. I., & Úlfarsson, G. F. (2008). *Does smart growth' matter to public finance?* Urban studies, 45(9), 1791-1823.
43. Carta, M. G., Aguglia, E., Caraci, F., Dell'Osso, L., Di Sciascio, G., Drago, F., Del Giudice, E., Faravelli, C., Hardoy, M. C., Lecca, M. E., Moro, M. F., Calò, S., Casacchia, M., Angermeyer, M. C., & Balestrieri, M. (2012). *Quality of life and urban/rural living: Preliminary results of a community survey in Italy*. Clinical Practice & Epidemiology in Mental Health, 8(1), 169–174.
44. Cassivi, A., Waygood, O., & Dorea, C. C. (2017). *Quality of life impacts related to the time to access drinking water in Malawi*. Journal of Transport & Health, 5, S15.
45. Catana, C., Debremaecker, I., Szkola, S., & Williquet, F. (2021). *The communities of practice playbook*. European Commission.
46. Charron, N., Lapuente, V., & Bauhr, M. (2021). *Sub-national quality of government in EU member states: Presenting the 2021 European quality of government index and its relationship with Covid-19 indicators*.
47. Charron, N., Lapuente, V., & Rothstein, B. (2019). *Measuring the quality of government at the subnational level and comparing results with previous studies*.
48. Chetty, R. (2015). „*Behavioral Economics and Public Policy: A Pragmatic Perspective*”. The American Economic Review.
49. Chiriboga, D., & Lowenthal, M. F. (1971). *Psychological correlates of perceived well-being*. Paper presented at the Annual Convention of the American Psychological Association.
50. Clark, A. E., & Oswald, A. J. (1994). *Unhappiness and unemployment*. The Economic Journal, 104(424), 648.

51. Clifton, K., Ewing, R., Knaap, G. J., & Song, Y. (2008). *Quantitative analysis of urban form: A multidisciplinary review*. Journal of Urbanism, 1(1), 17–45.
52. Cronin, T. S. (1989). *Direct democracy: The politics of initiative, referendum, and recall*. Harvard University Press.
53. Cummins, R. A. (1996). *The domains of life satisfaction: An attempt to order chaos*. Social Indicators Research, 38(3), 303–328.
54. Cummins, R. A. (2000). *Objective and subjective quality of life: An interactive model*. Social Indicators Research, 52(1), 55–72.
55. Ćwiklicki, M. (2023). *Tworzenie wartości publicznej jako cel zarządzania publicznego*. Prace Naukowe/Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, 64-85.
56. Ćwiklicki, M., & Przebinda, G. (2016). *Dobre praktyki lean government*. *Przegląd Organizacji*, (8), 41-46.
57. Czyż, T. (2016). *Metoda wskaźnikowa w geografii społeczno-ekonomicznej*. *Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna*, (34), 9–19.
58. Day, H., & Jankey, S. G. (1993). *Lessons from the literature: Toward a holistic model of quality of life*. W R. Renwick, I. Brown, & M. Nagler (Red.), *Quality of life in health promotion and rehabilitation* (ss. 39–62). Sage Publications.
59. Di Tella, R., MacCulloch, R. J., & Oswald, A. J. (2001). „*Preferences over Inflation and Unemployment: Evidence from Surveys of Happiness*”. THE AMERICAN ECONOMIC REVIEW.
60. Di Tella, R., MacCulloch, R., & Oswald, A. J. (1999). „*The macroeconomics of happiness*”. ZEI Working Paper, No. B 03-1999.
61. Diener, E., & Oishi, S. (2000). *Money and happiness: Income and subjective well-being across nations*. *Culture and subjective well-being*, 185-218.
62. Diener, E., Diener, M., & Diener, C. (1995). *Factors predicting the subjective well-being of nations*. Journal of Personality and Social Psychology, 69(5), 851–864.

63. Diener, E., Lucas, R. E., & Scollon, C. N. (2006). *Beyond the hedonic treadmill: Revising the adaptation theory of well-being*. *American Psychologist*, 61(4), 305–314.
64. Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). *Subjective well-being: Three decades of progress*. *Psychological bulletin*, 125(2), 276.
65. Dijkstra, L., & Węziak-Białowolska, D. (2015). *Trust, local governance and quality of public service in EU regions and cities*. JRC Science and Policy Reports, 27196, 1-140.
66. Din, H. S. E., Shalaby, A., Farouh, H. E., & Elariane, S. A. (2013). *Principles of urban quality of life for a neighborhood*. *HBRC Journal*, 9(1), 86–92.
67. Djukic, M., Jovanoski, I., Munitlak Ivanovic, O., Lazic, M., & Bodroza, D. (2016). *Cost-benefit analysis of an infrastructure project and a cost-reflective tariff: A case study for investment in wastewater treatment plant in Serbia*. *Renewable and Sustainable Energy*.
68. Dubnick, M. J., & Frederickson, H. G. (2011). *Accountable governance: Problems and promises*. Routledge.
69. Dunleavy, P., & Hood, C. (1994). From old public administration to new public management. *Public Money and Management*, 14(3), 9–16.
70. Dye, C. (2008). Health and urban living. *Science*, 319(5864), 766–769.
71. Easterlin, R. A. (1974). Does economic growth improve the human lot? Some empirical evidence. W *Nations and households in economic growth* (ss. 89-125). Academic press.
72. Easterlin, R. A. (2015). Happiness and economic growth – the evidence. W A. Michalos (red.), *Global Handbook of Quality of Life: Exploration of well-being of nations and continents* (s. 283–299). Springer Netherlands.
73. Easterlin, R. A., McVey, L. A., Switek, M., Sawangfa, O., & Smith Zweig, J. (2010). The happiness-income paradox revisited. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*, 107(52), 22463–22468.

74. Edgerton, J. D., Roberts, L. W., & von Below, S. (2011). Education and quality of life. *Handbook of social indicators and quality of life research*, 265-296.
75. Edwards-Schachter, M. E., Matti, C. E., & Alcántara, E. (2012). Fostering quality of life through social innovation: A living lab methodology study case. *Review of Policy Research*, 29(6), 672–692.
76. European Commission, Directorate-General for Regional and Urban Policy. (2016). *Quality of life in European cities 2015*.
77. European Commission. (2020). *Report on the quality report on the quality of life in European cities, 2020*.
78. Faedlulloh, D., & Wiyani, F. (2019). Promote good governance in public financial: The practice of local budget (APBD) transparency through open data Jakarta in Jakarta Provincial Government. *Jurnal Good Governance*, 15(1). <https://doi.org/10.32834/GG.V15I1.41>
79. Farole, T., Rodriguez-Pose, A., & Storper, M. (2011). Cohesion policy in the European Union: Growth, geography, institutions. *JCMS: Journal of Common Market Studies*, 49(5), 1089–1111.
80. Fertner, C., Kalasek, R., Wien, T. U., & Pichler Milanović, N. (2007). Smart cities-Ranking of European medium-sized cities.
81. Filatotchev, I., Aguilera, R. V., & Wright, M. (2020). From governance of innovation to innovations in governance. *Academy of Management Perspectives*, 34(2), 173–181.
82. Flanagan, J. C. (1978). A research approach to improving our quality of life. *American Psychologist*, 33(2), 138–147.
83. Frey, B. S., & Eichenberger, R. (1999). *The new democratic federalism for Europe: Functional, overlapping, and ...* Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.

84. Frey, B. S., & Stutzer, A. (2000). Happiness, economy and institutions. *The Economic Journal*, 110(466), 918–938.
85. Fudge, M., & Leith, P. (2021). Rethinking participation in commons governance: Political representation and participation. *Society & Natural Resources*, 34(8), 1038–1055.
86. Gądek, M., & Miśko, R. (2020). Impact of urban transport innovation on the quality of life: What do passengers say?. Wrocław.
87. Garcia, H., & Miralles, F. (2017). *IKIGAI. Japoński sekret długiego i szczęśliwego życia*.
88. Gasser, U., Ienca, M., Scheibner, J., Sleight, J., & Vayena, E. (2020). Digital tools against COVID-19: Taxonomy, ethical challenges, and navigation aid. *The Lancet Digital Health*, 2(8), e425–e434.
89. Gehl, J. (2010). *Cities for people*. Island press.
90. Gherghel, A., Teodosiu, C., Notarnicola, M., & De Gisi, S. (2020). Sustainable design of large wastewater treatment plants considering multi-criteria decision analysis and stakeholders' involvement. *Journal of Environmental Management*, 261.
91. Gilmer, T. P., Stefancic, A., Ettner, S. L., Manning, W. G., & Tsemberis, S. (2010). Effect of full-service partnerships on homelessness, use and costs of mental health services, and quality of life among adults with serious mental illness. *Archives of General Psychiatry*, 67(6), 645–652.
92. Gleick, P. H. (1998). The human right to water. *Water Policy*, 1(5), 487–503.
93. Główny Urząd Statystyczny. (2017). *Analizy statystyczne Wolontariat w 2016 r.*
94. Główny Urząd Statystyczny. (2017b). *Jakość życia w Polsce*.
95. Główny Urząd Statystyczny. (2021). *Stan zdrowia ludności Polski w 2019, informacje sygnalne*.

96. Główny Urząd Statystyczny. (2022a). *Analizy statystyczne Społeczeństwo informacyjne w Polsce w 2022 r.*
97. Główny Urząd Statystyczny. (2022b). *Analizy statystyczne Budżety gospodarstw domowych w 2021 r.*
98. Główny Urząd Statystyczny. (2022c). *Różnice w wynagrodzeniach kobiet i mężczyzn w Polsce w 2020.*
99. Główny Urząd Statystyczny. (2023a). *Informacje statystyczne Dochody i warunki życia ludności Polski-raport z badania EU-SILC 2021.* [
100. Główny Urząd Statystyczny. (2023b). *Pracujący, bezrobotni i bierni zawodowo (wyniki wstępne Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności).*
101. Gojny, M. (2016). Kierunki rozwoju zarządzania jednostką samorządu terytorialnego. *Acta Universitatis Nicolai Copernici. Zarządzanie*, 43(1), 115-126.
102. Goldsmith, S., & Eggers, W. D. (2004). *Governing by network: The new shape of the public sector.* Brookings Institution Press.
103. Gopalan, M., & Pirog, M. A. (2017). Applying behavioral insights in policy analysis: Recent trends in the United States. *Policy Studies Journal*, 45, S82–S114.
104. Gorwa, R., & Guilbeault, D. (2020). Unpacking the social media bot: A typology to guide research and policy. *Policy & Internet*, 12(2), 225–248.
105. Gyourko, J., & Tracy, J. (1989). The importance of local fiscal conditions in analyzing local labor markets. *Journal of Political Economy*, 97(5), 1208–1231.
106. Gyourko, J., & Tracy, J. (1991). The structure of local public finance and the quality of life. *Journal of Political Economy*, 99(4), 774–806.
107. Gyourko, J., Kahn, M., & Tracy, J. (1999). Quality of life and environmental comparisons. W *Handbook of Regional and Urban Economics*, Vol. 3 (s. 1413–1454). Elsevier.

108. Haas, B. K. (1999). A multidisciplinary concept analysis of quality of life. *Western Journal of Nursing Research*, 21(6), 728-742.
109. Hagerty, M. R., & Veenhoven, R. (2003). Wealth and happiness revisited - Growing national income does go with greater happiness. *Social Indicators Research*, 64(1), 1-27.
110. Hardwick, F. S., Akram, R. N., & Markantonakis, K. (2018). Fair and transparent blockchain based tendering framework - A step towards open governance. W *Proceedings - 17th IEEE International Conference on Trust, Security and Privacy in Computing and Communications and 12th IEEE International Conference on Big Data Science and Engineering, Trustcom/BigDataSE 2018* (s. 1342-1347).
111. Hasofer, M., & Thomas, I. (2008). Cost benefit analysis of a fire safety system based on the life quality index. W *Fire Safety Science* (s. 969-980).
112. Hausner, J. (2001). Modele polityki regionalnej w Polsce. *Studia Regionalne i Lokalne*, 1(5), 5-24.
113. Hausner, J. (2008). *Zarządzanie publiczne*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe Scholar.
114. Heerwegh, D. (2009). Mode differences between face-to-face and web surveys: An experimental investigation of data quality and social desirability effects. *International Journal of Public Opinion Research*, 21(1), 111-121.
115. Heider, F. (1958). The naive analysis of action. In F. Heider, *The psychology of interpersonal relations* (s. 79-124). John Wiley & Sons Inc.
116. Helliwell, J. F., & Putnam, R. D. (2004). The social context of well-being. *Philosophical Transactions of the Royal Society of London. Series B: Biological Sciences*, 359(1449), 1435-1446.
117. Hitam Bin, M., & Borhan, H. B. (2012). FDI, Growth and the Environment: Impact on Quality of Life in Malaysia. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 50, 333-342.

- 118.Ho, P. (2012). *Governing for the Future: What Governments can do*. Singapur. *Future-Proofing the State*, 57.
- 119.Holmberg, S., Rothstein, B., & Nasiritousi, N. (2009). Quality of Government: What You Get. *Annual Review of Political Science*, 12(1), 135–161.
- 120.Huang, H., Liao, C. Z. P., Liao, H. C., & Chen, D. Y. (2020). Resisting by workarounds: Unraveling the barriers of implementing open government data policy. *Government Information Quarterly*, 37(4), 101495.
- 121.Hubley, A. M., Russell, L. B., Palepu, A., & Hwang, S. W. (2014). Subjective Quality of Life Among Individuals who are Homeless: A Review of Current Knowledge. *Social Indicators Research*, 115(1), 509–524.
- 122.Hultman, B., Hemlin, S., & Hörnquist, J. O. (2006). Quality of Life Among Unemployed and Employed People in Northern Sweden. Are There Any Differences? *Work*, 26(1), 47-56.
- 123.Infuture Institute. (2021). *Mapa trendów*.
- 124.Inglehart, R., & Klingemann, H.-D. (2000). Genes, Culture, Democracy, and Happiness. W E. Diener & E. M. Suh (red.), *Culture and Subjective Well-Being*. MIT Press.
- 125.Inglehart, R., Foa, R., Peterson, C., & Welzel, C. (2008). Development, Freedom, and Rising Happiness: A Global Perspective (1981-2007). *Perspectives on Psychological Science*, 3(4), 264–285.
- 126.Innes, J. E., & Booher, D. E. (2018). *Planning with Complexity: An Introduction to Collaborative Rationality for Public Policy*.
- 127.Insch, A., & Florek, M. (2010). Place satisfaction of city residents: Findings and implications for city branding. W G. Ashworth & M. Kavaratzis (red.), *Towards Effective Place Brand Management: Branding European Cities and Regions* (s. 191–204).
- 128.ISO. (2017). *PN-ISO 37120:2015-03 Zrównoważony rozwój społeczny – Wskaźniki usług miejskich i jakości życia*.

- 129.Jhangiani, R., & Tarry, H. (2014). *Principles of Social Psychology – 1st International Edition*. Victoria: BCcampus.
- 130.Katz, R. L. (2009). The economic and social impact of telecommunications output: A theoretical framework and empirical evidence for Spain. *Intereconomics*.
- 131.Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2009). Governance matters VII: Aggregate and individual governance indicators 1996-2007. *Non-State Actors as Standard Setters* (czerwiec), s. 146–188.
- 132.Kaufmann, D., Kraay, A., & Mastruzzi, M. (2011). The worldwide governance indicators: Methodology and analytical issues¹. *Hague journal on the rule of law*, 3(2), 220-246.
- 133.Keast, R., Mandell, M. P., Brown, K., & Woolcock, G. (2004). Network structures: Working differently and changing expectations. *Public Administration Review*, 64(3), s. 363–371.
- 134.Kegler, H. (2005). Suburbanizacja. Międzynarodowe tendencje i praktyczne możliwości działania. *Urbanistyka w działaniu. Teoria i praktyka*, s. 76–100.
- 135.Keles, R. (2012). The quality of life and the environment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 35, s. 7–9.
- 136.Khadzhyradieva, S., Hrechko, T., & Smalskys, V. (2019). Institutionalisation of behavioural insights in public policy. *Public Policy and Administration*, 18(3), s. 95–113.
- 137.Khalil, H. A. E. E. (2012). *Wzmocnienie jakości życia poprzez strategiczne planowanie miejskie*. *Sustainable Cities and Society*, 5, 77–86.
- 138.Kiba-Janiak, M., & Cheba, K. (2019). *System informacyjny dla logistyki miejskiej. Przypadek Polski*. *Transportation Research Procedia*, 39, 160–169.
- 139.Kline, E. (2000). *Planowanie i tworzenie ekomiast: Wskaźniki jako narzędzie kształtowania rozwoju i mierzenia postępu*. *Local Environment*, 5(3), 343–350.

- 140.Kocasoy, G. (2000). *Zarządzanie odpadami stałymi w krajach rozwijających się — studium przypadku Turcji*. W *Sustainable Solid Waste Management in the Southern Black Sea Region* (s. 47–68). Springer Netherlands.
- 141.Kołodziejczyk, P., & Kożuch, B. (2010). *Zarządzanie Publiczne* 4 (8)/2009. *Zarządzanie Publiczne*, 4(8)/2009, 22, 23–27.
- 142.Komisja Europejska i Uniwersytet w Goteborgu. (2013). *Measuring the quality of government and subnational variation* - Publications Office of the EU.
- 143.Komisja Europejska. (2014b). *Przewodnik po analizie kosztów i korzyści projektów inwestycyjnych*.
- 144.Komisja Europejska. (2017). *European Quality of Government Index 2017*. Pobrano 10 lutego 2021, z https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/maps/quality_of_governance/
- 145.Komisja Wspólnot Europejskich. (2009). *Wyjść poza PKB: Pomiar postępu w zmieniającym się świecie*. Bruksela: KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY I PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO.
- 146.Kontogianni, A., Langford, I. H., Papandreou, A., & Skourtos, M. S. (2003). *Preferencje społeczne dotyczące poprawy jakości wody: Analiza ekonomiczna korzyści z oczyszczania ścieków*. *Water Resources Management*, 17(5), 317–336.
- 147.Koppell, J. G. S. (2003). *Polityka quasi-rządowa: Organizacje hybrydowe i dynamika kontroli biurokratycznej*. Cambridge University Press.
- 148.Koppell, J. G. S. (2010). „*Administration without Borders*”. *Public Administration Review*, 70(SUPPL. 1), s46–s55.
- 149.Kossek, E. E., Valcour, M., Lirio, P., Chen, Y. P., & Cooper, C. L. (2014). *Work and wellbeing: A complete reference guide*, Volume III. John Wiley & Sons, Ltd.
- 150.Kożuch, B. (2005). *Zarządzanie publiczne jako dyscyplina naukowa*. *Zarządzanie Publiczne*, (1).

- 151.Krefis, A., Augustin, M., Schlünzen, K., Oßenbrügge, J., & Augustin, J. (2018). „*How Does the Urban Environment Affect Health and Well-Being? A Systematic Review*”. *Urban Science*, 2(1), 21.
- 152.Kreuter, F., Presser, S., & Tourangeau, R. (2008). „*SOCIAL DESIRABILITY BIAS IN CATI, IVR, AND WEB SURVEYS THE EFFECTS OF MODE AND QUESTION SENSITIVITY*”. *Public Opinion Quarterly*, 72(5), 847–865.
- 153.Krukowski, K. (2018). „*Cechy kultury organizacyjnej na różnych poziomach dojrzałości procesowej wybranych urzędów miast*”. *Optimum. Economic Studies*, 91(1), 114-125.
- 154.Krupat, E., & Guild, W. (1980). „*Defining the City: The Use of Objective and Subjective Measures for Community Description*”. *Journal of Social Issues*, 36(3), 9–28.
- 155.Kryk, B. (2019). „*Rola kapitału ludzkiego i partycypacji społecznej w rozwoju lokalnym w opinii przedstawicieli samorządów województwa zachodniopomorskiego*”. *Acta Scientiarum Polonorum Administratio Locorum*, 18(1).
- 156.Kryk, B., & Szamrej-Baran, I. (2019). „*Public Participation in Local Development in the Opinion of Local Governments and Social Economy Entities*”. *Economic and Environmental Studies*, 19, 71–91.
- 157.Kulesza, M., & Sześciło, D. (2013). *Polityka administracyjna i zarządzanie publiczne*. Wolters Kluwer.
- 158.Kurdyś-Kujawska, A., Zawadzka, D., Kwiatkowski, G., & Rosiński, R. (2018). „*Participatory Budgeting in Polish Cities: Funds' Allocation Mechanism*”. *Springer Proceedings in Business and Economics*, 107–120.
- 159.La Porta, R., Lopez-De-Silanes, F., Shleifer, A., & Vishny, R. (1999). „*The Quality of Government*”. *Journal of Law, Economics, & Organization*, 15(1).
- 160.Lee, R. J., & Sener, I. N. (2016). „*Transportation planning and quality of life: Where do they intersect?*” *Transport Policy*, 48, 146–155.

- 161.Lee, S. M., & Trimi, S. (2018). „*Innovation for creating a smart future*”. Journal of Innovation and Knowledge, 3(1), 1–8.
- 162.Lehman, A. F., Kernan, E., DeForge, B. R., & Dixon, L. (1995). „*Effects of homelessness on the quality of life of persons with severe mental illness*”. Psychiatric Services, 46(9), 922–926.
- 163.Lewis, D. A., & Salem, G. (1981). „*Community Crime Prevention: An Analysis of a Developing Strategy*”. Crime & Delinquency, 27(3), 405–421.
- 164.Li, H. (2019). „*Book Review: Donald Kettl, Little Bites of Big Data for Public Policy*”. The Chinese Public Administration Review, 10(1), 77–78.
- 165.Licht, A. N. (2002). „*Accountability and Corporate Governance*”. Social Science Research Network.
- 166.Lloyd, K. M., & Auld, C. J. (2002). „*The role of leisure in determining quality of life: Issues of content and measurement*”. Social Indicators Research, 57(1), 43–71.
- 167.London, M., Crandall, R., & Seals, G. W. (1976). „*The contribution of job and leisure satisfaction to quality of life*”. Journal of Applied Psychology, 62(3), 328–334.
- 168.Mazzucato, M. (2018). *Mission-Oriented Research and Innovation in the European Union: A problem-solving approach to fuel innovation-led growth*.
- 169.McCrea, R., Stimson, R., & Western, J. (2005). „*Testing a moderated model of satisfaction with urban living using data for Brisbane-South East Queensland, Australia*”. Social Indicators Research, 72(2), 121–152.
- 170.McGee, R., & Edwards, D. (2016). „*Introduction: Opening Governance – Change, Continuity and Conceptual Ambiguity*”. IDS Bulletin, 47(1), 1–22.
- 171.Meeberg, G. A. (1993). „*Quality of life: a concept analysis*”. Journal of Advanced Nursing, 18(1), 32–38.

172. Minkler, M., & Wallerstein, N. (2008). *„Community-based participatory research for health: from process to outcomes”*. John Wiley & Sons.
173. Møller, V. (1992). *„Spare time use and perceived well-being among black South African youth”*. *Social Indicators Research*, 26(4), 309–351.
174. Montgomery, C. (2015). *Miasto szczęśliwe Jak zmienić nasze życie zmieniając nasze miasta*. Kraków: Wysoki Zamek.
175. Moore, M., & Hartley, J. (2008). *„Innovations in governance”*. *Public Management Review*, 10(1), 3–20.
176. Mulvey, A. (2002). *„Gender, Economic Context, Perceptions of Safety, and Quality of Life: A Case Study of Lowell, Massachusetts (U.S.A.), 1982–96”*. *American Journal of Community Psychology*, 30(5), 655–679.
177. Myers, D. (1988). *„Building Knowledge about Quality of Life for Urban Planning”*. *Journal of the American Planning Association*.
178. Nader, L., & Beckerman, S. (1978). *„Energy as it Relates to the Quality and Style of Life”*. *Annual Review of Energy*, 3(1), 1–28.
179. Nadimi, R. (2019). *Relationship Between Quality of Life and Energy Usage*. Springer Singapore.
180. Neamtu, D. M. (2015). *„Education, the Economic Development Pillar”*. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 180(November 2014), 413–420.
181. Njoku, P. O., Edokpayi, J. N., & Odiyo, J. O. (2019). *„Health and environmental risks of residents living close to a landfill: A case study of Thohoyandou landfill, Limpopo province, South Africa”*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(12).
182. Noval, B. L. (2016). *„The history of the idea of quality of life”*.
183. Noworól, A. (2012). *„Smart governance” a zarządzanie rozwojem w mieście przyszłości*. *Czasopismo Techniczne. Architektura*, 109(1-A/2), 39-48.

- 184.Nzeadibe, T. C. (2009). „*Solid waste reforms and informal recycling in Enugu urban area, Nigeria*”. *Habitat International*, 33(1), 93–99.
- 185.OECD, & Joint Research Centre (JRC). (2008). *Handbook on constructing composite indicators: methodology and user guide - OECD*. OECD, JRC.
- 186.OECD. (2013). „*OECD Guidelines on Measuring Subjective Well-being*”.
- 187.OECD. (2014). „*Environmental quality of life*”. W *Green Growth Indicators 2014* (s. 147). Paris: OECD Publishing.
- 188.OECD. (2020). *How's Life? 2020 Measuring Well-Being*. Paryż.
- 189.OECD. (b.d.). „*OECD Better Life Index*”. Pobrano 17 czerwca 2020 r. z <http://www.oecdbetterlifeindex.org/>.
- 190.ONZ. (2015). *Transforming Our World: The 2030 Agenda For Sustainable Development*. Nowy Jork.
- 191.Osborne, S. P. (2006). „*The New Public Governance?*” *Public Management Review*, 8(2).
- 192.Oswald, A. J. (1997). *Happiness and Economic Performance*.
- 193.Owen, A. L., Videras, J., & Willemsen, C. (2008). „*Democracy, Participation, and life Satisfaction*”. *Social Science Quarterly*, 89, 987–1005.
- 194.Ozanne, J. L., & Saatcioglu, B. (2008). „*Participatory Action Research*”. *Journal of Consumer Research*, 35(3), 423–439.
- 195.Pacek, A. C. (2009). „*Politics and Happiness: An Empirical Ledger*”. W *Happiness, Economics and Politics*, zredagowane przez A. K. Dutt & B. Radcliff. Edward Elgar Publishing.
- 196.Pacione, M. (2003). „*Urban environmental quality and human wellbeing - A social geographical perspective*”. *Landscape and Urban Planning*, 65, 19–30.

197. Parkes, A., Kearns, A., & Atkinson, R. (2002). „*What Makes People Dissatisfied with their Neighbourhoods?*” *Urban Studies*, 39(13), 2413–2438.
198. Parysek, J. J., & Wojtasiewicz, L. (1979). *Metody analizy regionalnej i metody planowania regionalnego*. Warszawa : Państwowe Wydawnictwo Naukowe.
199. Pasten, C., & Santamarina, J. C. (2012). „*Energy and quality of life*”. *Energy Policy*, 49(May 2019), 468–476.
200. Perkal, J. (1953). „*O wskaźnikach antropologicznych*”. *Przegląd Antropologiczny*, 19, 209–222.
201. Piszczek, M. (2018). „*Budget Management in Self-Government – Polish Case*”. *Journal of WEI Business and Economics*, 7(2), 14–30.
202. Plesner, U., & Justesen, L. (2022). „*The Double Darkness of Digitalization: Shaping Digital-ready Legislation to Reshape the Conditions for Public-sector Digitalization*”. *Science, Technology, & Human Values*, 47(1), 146–173.
203. Poll, H. F. P. M. van. (1997). *The perceived quality of the urban residential environment*.
204. Pólvora, A., & Nascimento, S. (2021). „*Foresight and design fictions meet at a policy lab: An experimentation approach in public sector innovation*”. *Futures*, 128, 102709.
205. Portney, K. E. (2013). *Taking Sustainable Cities Seriously: Economic development, the environment, and quality of life in American cities*. MIT Press.
206. Putnam, R. (2000). „*Comprehensive Social Capital Index*”. Pobrano 14 lipca 2020, z http://bowlingalone.com/?page_id=7.
207. Raczyńska, M., & Krukowski, K. (2020). *Zarządzanie w administracji publicznej: od idealnej biurokracji do zarządzania procesowego*. Kraków: Instytut Spraw Publicznych Uniwersytetu Jagiellońskiego.
208. Rada Unii Europejskiej. (2006). *Review of the EU Sustainable Development Strategy*.

- 209.Rada Unii Europejskiej. (2007). *LEIPZIG CHARTER on Sustainable European Cities PREAMBLE*.
- 210.Rahmanto, F., Pribadi, U., & Priyanto, A. (2021). „*Big Data: What are the Implications for Public Sector Policy in Society 5.0 Era?*” IOP Conference Series: Earth and Environmental Science, 717(1), 012009.
- 211.Raj, S. D., Sambasivan, M., & Xavier, J. A. (2018). „*Collaboration outcomes in a public sector: impact of governance, leadership, interdependence and relational capital*”. Journal of Management & Governance, 22(3), 749–771.
- 212.Ramalingam, B. (2013). *Aid on the edge of chaos: rethinking international cooperation in a complex world*. Oxford University Press.
- 213.Rask, M., Mačiukaitė-Žvinienė, S., Tauginienė, L., Dikčius, V., Matschoss, K., Aarrevaara, T., & d’Andrea, L. (2018). *Public participation, science and society: Tools for dynamic and responsible governance of research and innovation* (p. 152). Taylor & Francis.
- 214.Reis, J. R., Viterbo, J., & Bernardini, F. (2018). „*A rationale for data governance as an approach to tackle recurrent drawbacks in open data portals*”. ACM International Conference Proceeding Series, 73.
- 215.Robinson, M. (2008). „*Hybrid States: Globalisation and the Politics of State Capacity*”. Political Studies, 56(3), 566–583.
- 216.Robinson, M. (2015). *From Old Public Administration to the New Public Service: Implications for Public Sector Reform in Developing Countries*.
- 217.Rohman, I. K. (2012). „*Will telecommunications development improve the quality of life in African countries?*” Info, 14(4), 36–51.
- 218.Rosling, H., Rosling, O., & Rosling Rönnlund, A. (2018). *Factfulness*. Flammarion.
- 219.Ross, C. E., & Van Willigen, M. (1997). „*Education and the Subjective Quality of Life*”. Journal of Health and Social Behavior, 38(3), 275–297.

220. Rothstein, B. O., & Teorell, J. (2008). *What Is Quality of Government? A Theory of Impartial Government Institutions*.
221. Sambra, A., & Kagal, L. (2017). „Open Governance as a Service”. WebSci 2017 - Proceedings of the 2017 ACM Web Science Conference, 413–414.
222. Santos, L. D., & Martins, I. (2007). „Monitoring urban quality of life: The porto experience”. *Social Indicators Research*, 80(2), 411–425.
223. Schneider, I. E., Guo, T., & Schroeder, S. (2013). *Quality of Life: Assessment for Transportation Performance Measures*.
224. Schumpeter, J. (1934). *The theory of economic development: an inquiry into profits, capital, credit, interest, and the business cycle*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press.
225. Seashore, S. E., Milbrath, L. W., & Hankiss, E. (1978). *Indicators of Environmental Quality and Quality of Life*.
226. Shabani, M., Thorogood, A., & Murtagh, M. (2021). „Data Access Governance”. *W The Cambridge Handbook of Health Research Regulation* (s. 187–196). Cambridge University Press.
227. Shigemura, J., Ursano, R. J., Morganstein, J. C., Kurosawa, M., & Benedek, D. M. (2020). „Public responses to the novel 2019 coronavirus (2019-nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations”. *Psychiatry and Clinical Neurosciences*, 74(4), 281–282.
228. Śleszyński, P. (2016). *Delimitacja Miast Średnich Tracących Funkcje Społeczne*. Warszawa.
229. Śleszyński, P. (2019). *Aktualizacja delimitacji miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (powiększających dystans rozwojowy)*. Warszawa.
230. Smith, C., & Levermore, G. (2008). „Designing urban spaces and buildings to improve sustainability and quality of life in a warmer world”. *Energy Policy*, 36(12), 4558–4562.

231. Smith, D. M. (1972). Geography and social indicators. *South African Geographical Journal*, 54(1), 43-57.
232. Søderberg, M. T., & Lynggaard, K. H. (2016). *Hygge: duńska sztuka szczęścia*. Insignis Media.
233. Song, T., & in. (2015). „A population-based study on health-related quality of life among urban community residents in Shenyang, Northeast of China Health behavior, health promotion and society”. *BMC Public Health*, 15(1), 921.
234. Sørensen, E., & Torfing, J. (2017). „Metagoverning Collaborative Innovation in Governance Networks”. *The American Review of Public Administration*, 47(7), 826–839.
235. Sousa, L., Ciriolo, E., Rodrigues, R., Vieira De Almeida, S., & Dessart, F. J. (2016). *Behavioural Insights Applied to Policy - Country Overviews 2016*.
236. Sponsorship Group on Measuring Progress, Well-being and Sustainable Development. (2011). *Report of the Task Force Multidimensional measurement of the quality of life*.
237. Steg, L., & Gifford, R. (2005). „Sustainable transportation and quality of life”. *Journal of Transport Geography*, 13(1 SPEC. ISS.), 59–69.
238. Stein, J. A., & Gelberg, L. (1997). „Comparability and Representativeness of Clinical Homeless, Community Homeless, and Domiciled Clinic Samples: Physical and Mental Health, Substance Use, and Health Services Utilization”. *Health Psychology*, 16(2), 155–162.
239. Stiglitz, J. E., Sen, A., & Fitoussi, J.-P. (2009). *Report by the Commission on the Measurement of Economic Performance and Social Progress*.
240. Studinka, J., & Guenduez, A. A. (2018). „The Use of Big Data in the Public Policy Process - Paving the Way for Evidence-Based Governance”.
241. Sufianto, H., & Green, A. R. (2012). „Urban Fire Situation in Indonesia”. *Fire Technology*, (48), 367–387.

242. Sześciło, D. (2014). Współzarządzanie (zarządzanie partycypacyjne). Teoria i praktyka. *Administracja Teoria Dydaktyka Praktyka*, 2, 49-67.
243. Sześciło, D., Mednis, A., Niziołek, M., & Jakubek-Lalik, J. (2014). Administracja i zarządzanie publiczne. *Nauko o współczesnej administracji. Warszawa: Stowarzyszenie Absolwentów Wydziału Prawa i Administracji UW.*
244. Szumowski, W. (2014). Zarządzanie publiczne – próba systematyzacji koncepcji. *Nauki o zarządzaniu*, (21), 86-98.
245. Toksöz, F. (2008). *Good Governance: Improving Quality Of Life*. Istanbul. TESEV.
246. Tonkinwise, C. (2015). „*Design for Transitions - from and to what?*”. Academia.edu.
247. Triantafillou, P. (2020). „*Trapped in the Complexity Bowl?: Public Governance and the Liberal Art of Governing*”. *International Journal of Public Administration*, 43(14), 1228–1236.
248. Tzoulas, K., Korpela, K., Venn, S., Yli-Pelkonen, V., Kaźmierczak, A., Niemela, J., & James, P. (2007). „*Promoting Ecosystem and Human Health in Urban Areas using Green Infrastructure: A Literature Review*”. *Landscape and Urban Planning*, 81, 167–178.
249. Ülengin, B., Ülengin, F., & Güvenç, Ü. (2001). „*Multidimensional approach to urban quality of life: The case of Istanbul*”. *European Journal of Operational Research*, 130(2), 361–374.
250. Unger, L. S., & Kernan, J. B. (1983). „*On the Meaning of Leisure: An Investigation of Some Determinants of the Subjective Experience*”. *Journal of Consumer Research*, 9(4), 381.
251. Unia Europejska. (2016). *Urban Agenda for the EU*. Amsterdam.
252. Unia Europejska. (2017). *Final report of the expert group on quality of life indicators 2017 edition*. Luksemburg.

- 253.Unia Europejska. (2019). *The European Green Deal*. Bruksela.
- 254.United Nations, Department of Economic and Social Affairs, Population Division. (2019). *World Urbanization Prospects: The 2018 Revision (ST/ESA/SER.A/420)*. New York.
- 255.Van Kamp, I., Leidelmeijer, K., Marsman, G., & De Hollander, A. (2003). Urban environmental quality and human well-being towards a conceptual framework and demarcation of concepts; a literature study. *Landscape and Urban Planning*, 65, s. 5–18.
- 256.Van Praag, B. (1971). „*The welfare function of income in Belgium: An empirical investigation*”. *European Economic Review*, 2(3), 337–369.
- 257.Vancouwenberghe, G., & Cromptvoets, J. (2018). Governance of open data initiatives. *Open data exposed*, 79-100.
- 258.Vantarakis, S., Paparrodopoulos, P., Kokkinos, P., Vantarakis, G., Fragou, K., & Detorakis, I. (2016). „*Impact on the Quality of Life When Living Close to a Municipal Wastewater Treatment Plant*”. *Journal of Environmental and Public Health*.
- 259.Varazzani, C., Tuomaila, H., Emmerling, T., Brusoni, S., & Fontanesi, L. (2023). „*Seven routes to experimentation in policymaking: A guide to applied behavioural science methods*”, OECD Working Papers on Public Governance, No. 64, OECD Publishing, Paris.
- 260.Veenhoven, R., Ehrhardt, J., Sie, M., Ho, D., & De Vries, A. (1993). *HAPPINESS IN NATIONS Subjective appreciation of life in 56 nations 1946-1992*.
- 261.Ventegodt, S., Flensburg-Madsen, T., Andersen, N. J., & Merrick, J. (2008). „*Which factors determine our quality of life, health and ability? Results from a Danish population sample and the Copenhagen Perinatal Cohort*”. *Journal of the College of Physicians and Surgeons Pakistan*, 18(7), 445–450.

- 262.Visca, D., Tiberi, S., Pontali, E., Spanevello, A., & Migliori, G. B. (2020). „*Tuberculosis in the time of COVID-19: quality of life and digital innovation*”. European Respiratory Journal, 2001998.
- 263.Vitale, A. S. (2005). „*Innovation and institutionalization: Factors in the development of “Quality of Life” policing in New York City*”. Policing and Society, 15(2), 99–124.
- 264.Vlahov, D., Freudenberg, N., Proietti, F., Ompad, D., Quinn, A., Nandi, V., & Galea, S. (2007). „*Urban as a Determinant of Health*”. Journal of Urban Health: Bulletin of the New York Academy of Medicine, 84(1).
- 265.Wallerstein, N., & Duran, B. (2010). „*Community-based participatory research contributions to intervention research: The intersection of science and practice to improve health equity*”. American Journal of Public Health, 100(SUPPL. 1).
- 266.Weber, E. P., & Khademian, A. M. (2008). „*Wicked problems, knowledge challenges, and collaborative capacity builders in network settings*”. Public Administration Review, 68(2), 334–349.
- 267.Węziak-Białowolska, D. (2016). „*Quality of life in cities - Empirical evidence in comparative European perspective*”. Cities, 58, 87–96.
- 268.WHO. (2014). „*WHOQOL: Measuring Quality of Life*”.
- 269.WHOQOL Group. (1995). „*The World Health Organization quality of life assessment (WHOQOL): Position paper from the World Health Organization*”. Social Science & Medicine, 41.
- 270.Wilson, W. W. (1967). „*Correlates of avowed happiness*”. Psychological Bulletin, 67(4), 294–306.
- 271.Winkleman, L., & Winkleman, R. (1998). „*Why are the unemployed so unhappy? Evidence from panel data*”. Economica, 65, 1–15.
- 272.Wnuk, M., Zielonka, D., Purandare, B., Kaniewski, A., Klimberg, A., Ulatowska-Szostak, E., Palicka, E., Zarzycki, A., & Kaminarz, E. (2013). „*Przegląd*

- koncepcji jakości życia w naukach społecznych*". Hygeia Public Health, 48(1), 10–16.
273. Yonk, R. M., & Smith, J. T. (2018). *Politics and Quality of Life*. Cham: Springer International Publishing.
274. Yonk, R. M., Smith, J. T., & Wardle, A. R. (2017). „*Building a Quality of Life Index*”. W *Quality of Life and Quality of Working Life*, zredagowane przez A. A. V. Boas. InTech.
275. Zalewski, A. (2006). Nowe zarządzanie publiczne jako instrument poprawy efektywności sektora publicznego, [w:] K. Krukowski (red.), *Zarządzanie organizacjami publicznymi, Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Olsztyn*.
276. Zarra, T., Naddeo, V., Belgiorno, V., Reiser, M., & Kranert, M. (2008). "Odour monitoring of small wastewater treatment plant located in sensitive environment". *Water Science and Technology*, 58(1), 89–94.
277. Zenker, S., Petersen, S., & Aholt, A. (2013). "The Citizen Satisfaction Index (CSI): Evidence for a four basic factor model in a German sample". *Cities*, 31, 156–64.
278. Zhenbin, Y., Kankanhalli, A., Ha, S., & Tayi, G. K. (2020). "What drives public agencies to participate in open government data initiatives? An innovation resource perspective". *Information and Management*, 57(3), 103179.

Źródła internetowe i prawne

1. Eurofound. (2016). Europejskie badanie jakości życia z 2016 r. Pobrane z <https://www.eurofound.europa.eu/pl/surveys/european-quality-of-life-surveys/european-quality-of-life-survey-2016> (dostęp 20 marca 2020r.)
2. Eurofound. (2017). European quality of life surveys (EQLS). Pobrane z <https://www.eurofound.europa.eu/surveys/european-quality-of-life-surveys> (dostęp 20 marca 2020r.)
3. Eurostat. (2015a). IESS - Eurostat. Pobrane z <https://ec.europa.eu/eurostat/about/opportunities/consultations/iess> (dostęp 14 marca 2020r.)
4. Eurostat. (2015b). Quality of life facts and views. Pobrane z <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/KS-05-14-073> (dostęp 14 marca 2020r.)
5. Eurostat. (2016a). Analytical report on subjective well-being. Pobrane z <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-working-papers/-/KS-TC-16-005> (dostęp 16 marca 2020r.)
6. Eurostat. (2016b). Urban Europe statistics on cities, towns and suburbs. Pobrane z <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-statistical-books/-/ks-01-16-691> (dostęp 18 marca 2020r.)
7. Eurostat. (2019). „Subjective well-being - statistics - Statistics Explained”. Pobrane z https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Subjective_well-being_-_statistics (dostęp 13 czerwca 2020 r.)
8. Eurostat. (2019a). „European Union Labour Force Survey - Eurostat”. Pobrane z <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-labour-force-survey> (dostęp 16 czerwca 2020 r.)

9. Eurostat. b.d.-a. „European Union Statistics on Income and Living Conditions - Eurostat”. Pobrano z <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/european-union-statistics-on-income-and-living-conditions> (dostęp 16 czerwca 2020 r.)
10. Eurostat. b.d.-b. „Household Budget Survey - Eurostat”. Pobrano z <https://ec.europa.eu/eurostat/web/microdata/household-budget-survey> (dostęp 16 czerwca 2020 r.)
11. Eurostat. b.d.-c. „Quality of life”. Pobrane z <https://ec.europa.eu/eurostat/web/quality-of-life/database> (dostęp 5 czerwca 2020 r.)
12. https://en.wikipedia.org/wiki/Wicked_problem (dostęp 26 maja 2020 r.)
13. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 roku, Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483)
14. Krajowa Polityka Miejska. (2015). Pobrano z https://www.c-track50.eu/sites/default/files/repo/2020-05/Krajowa_Polityka_Miejska_2023_0.pdf (dostęp 6 czerwca 2020 r.)
15. Unia Europejska. (2010). „Europejski semestr”. Pobrane z https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-economic-governance-monitoring-prevention-correction/european-semester/framework/european-semester-why-and-how_pl (dostęp 8 czerwca 2020 r.)
16. Ustawa z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych, Dz.U. 2009 nr 157 poz. 1240
17. Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. powiatowym, Dz.U. 1998 nr 91 poz. 578
18. Ustawa z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym, Dz.U. 1990 nr 16 poz. 95
19. WHO. (2020). „Triple Billions: targeting a better future - WHO”. Pobrano z <https://www.who.int/data/stories/triple-billions-targeting-a-better-future> (dostęp 22 czerwca 2020 r.)

Spis tabel

Tabela 1 Przegląd modeli zarządzania publicznego	21
Tabela 2 Administracja publiczna, Nowe zarządzanie publiczne, Nowe usługi publiczne.....	23
Tabela 3 Charakterystyka samorządu terytorialnego w Polsce	27
Tabela 4 Grupy zagadnień z normy ISO 37120 (analizowane w dalszej części badań własnych) w zakresie jakości życia poruszane w artykułach naukowych	49
Tabela 5 Schemat prowadzenia badania jakości życia	64
Tabela 6 Przykłady omówienia zagadnień szczęścia i dobrostanu w korelacji do zjawisk ekonomicznych i społecznych.....	76
Tabela 7 Identyfikacja ryzyka w projekcie badawczym – przygotowanie rozprawy doktorskiej pt. Metoda wspomagająca proces podejmowania decyzji zarządczych w miastach średnich w Polsce.....	80
Tabela 8 Klasyfikacja dotkliwości ryzyk.....	81
Tabela 9 Matryca ryzyka	82
Tabela 10 Poziom ryzyka a strategia zarządzania ryzykiem	82
Tabela 11 Matryca ryzyka w projekcie.....	83
Tabela 12 Dobór miast do realizacji badań.....	95
Tabela 13 Dobór próby badawczej na potrzeby II etapu badań własnych	116
Tabela 14 Dobór próby badawczej w 2 etapie badania	116
Tabela 15 Schemat tworzenia filarów jakości zarządzania publicznego na podstawie pytań z ankiety ..	135
Tabela 16 Korelacja Persona między wskaźnikami przed agregacją do filarów	140
Tabela 17 Korelacja Persona między QoG i trzema filarami	143
Tabela 18 Klasyfikacja miast QoG	143
Tabela 19 Klasyfikacje miast - QoG oraz filary	144
Tabela 20 Podsumowanie korelacji istotnych statystycznie wraz z ich interpretacją	155
Tabela 21 Zastawienie pytań badawczych i rezultatów badań	167
Tabela 22 Analiza trendów społecznych w kontekście prowadzonych badań	188
Tabela 23 Analiza trendów polityczno-regulacyjnych w kontekście prowadzonych badań	190
Tabela 24 Analiza trendów technologicznych w kontekście prowadzonych badań.....	192
Tabela 25 Analiza trendów ekonomicznych w kontekście prowadzonych badań.....	194
Tabela 26 Analiza trendów środowiskowych w kontekście prowadzonych badań.....	196
Tabela 27 Podsumowanie analizy trendów.....	197

Spis rysunków

Rysunek 1 Jakość życia w badaniach	48
Rysunek 2 Wymiary jakości życia w badaniach prowadzonych przez Eurostat	62
Rysunek 3 Ramy badania jakości życia i dobrostanu wg OECD	66
Rysunek 4 Schemat prowadzenia badań (wykorzystujący podejście iteracyjno-przyrostowe wzorowane na metodykach zwinnych).....	91
Rysunek 5 Schemat prowadzenia pierwszego etapu badań.....	96
Rysunek 6 Schemat realizacji drugiego etapu badań.....	117
Rysunek 7 Schemat postępowania w celu obliczenia regionalnego wskaźnika jakości zarządzania publicznego	139
Rysunek 8 Koło sukcesu zarządzania wspólnotą.....	171
Rysunek 9 Holistyczny Trójkąt Jakości.....	172
Rysunek 10 Schemat ilustrujący logikę interwencji przy wdrażaniu Holistycznego Trójkąta Jakości....	174
Rysunek 11 Walidacja Holistycznego Trójkąta Jakości na podstawie cyklicznych przeglądów	181
Rysunek 12 Poziomy gotowości.....	183

Spis wykresów

Wykres 1 Statystyka analizowanych obszarów	104
Wykres 2 Statystyka miast – najlepszy i najgorszy obszar w każdym analizowanym mieście	106
Wykres 3 Statystyka wskaźników Perkala dla 12 analizowanych miast.....	108
Wykres 4 Klasyfikacja miast według wskaźnika Perkala.....	108
Wykres 5 Klasyfikacja miast zagrożonych wykluczeniem oraz klasyfikacja miast pod względem wartości wskaźnika Perkala.....	109
Wykres 6 Klasyfikacja miast w grupie z mocno niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i silną utratą funkcji	110
Wykres 7 Klasyfikacja miast w grupie z niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i silną utratą funkcji	111
Wykres 8 Klasyfikacja miast w grupie z mocno niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i utratą funkcji.....	111
Wykres 9 Klasyfikacja miast w grupie z niekorzystną sytuacją społ.-gosp. i utratą funkcji.....	112
Wykres 10 Analiza współczynnika korelacji między miejscem w klasyfikacji miast zagrożonych wykluczeniem, a miejscem w klasyfikacji wartości wskaźnika Perkala	113
Wykres 11 Rozkład procentowy wg płci	119
Wykres 12 Respondenci wg miejsca zamieszkania.....	120
Wykres 13 Respondenci wg wieku.....	120
Wykres 14 Respondenci wg wykształcenia.....	121
Wykres 15 Poziom zadowolenia z życia respondentów	123
Wykres 16 Poziom zadowolenia z życia respondentów z podziałem na poszczególne miasta.....	124
Wykres 17 Poziom poczucia sensu życia wg koncepcji eudajmonicznej.....	125
Wykres 18 Poziom poczucia szczęścia wg koncepcji eudajmonicznej na tle poczucia sensu w życiu....	126
Wykres 19 Poziom poczucia szczęścia w dniu poprzedzającym badanie	127
Wykres 20 Poziom poczucia zmartwienia w dniu poprzedzającym badanie	128
Wykres 21 Poziom poczucia przygnębienia w dniu poprzedzającym badanie	129
Wykres 22 Poziom poczucia szczęścia w dniu poprzedzającym badanie	130
Wykres 23 Poziom poczucia zmartwienia w dniu poprzedzającym badanie	130
Wykres 24 Poziom poczucia przygnębienia w dniu poprzedzającym badanie	131
Wykres 25 Klasyfikacja analizowanych miast - poziom zadowolenia z życia	132
Wykres 26 Poziom zadowolenia z życia na tle wartości wskaźników Perkala	133
Wykres 27 QoG 12 badanych miast	142
Wykres 28 QoG 12 badanych miast oraz filary jakości zarządzania.....	142
Wykres 29 Holistyczny Trójkąt Jakości	147
Wykres 30 Holistyczny Trójkąt Jakości wartości składowe.....	148
Wykres 31 Mapa trendów 2021	198
Wykres 32 Wskaźnik Perkala Nysa.....	256
Wykres 33 Wskaźnik Perkala Prudnik	256
Wykres 34 Wskaźnik Perkala Tomaszów Lubelski.....	257
Wykres 35 Wskaźnik Perkala Pułtusk	257
Wykres 36 Wskaźnik Perkala Tarnów.....	258

Wykres 37 Wskaźnik Perkala Nowy Targ.....	258
Wykres 38 Wskaźnik Perkala Namysłów.....	259
Wykres 39 Wskaźnik Perkala Elbląg.....	259
Wykres 40 Wskaźnik Perkala Bytom.....	260
Wykres 41 Wskaźnik Perkala Złotów.....	260
Wykres 42 Wskaźnik Perkala Białogard.....	261
Wykres 43 Wskaźnik Perkala Nowa Ruda.....	261

Podstawowe terminy teoretyczne rozprawy

Jakość życia - definiowana jest jako spostrzeżenie przez jednostkę jej pozycji w życiu w kontekście kultury i systemów wartości akceptowanych przez społeczeństwo, w jakich żyje, oraz w relacji do jej celów życiowych, oczekiwań, zainteresowań (WHOQOL Group 1995). Mimo iż definicja była stworzona na potrzeby badań jakości życia w kontekście zdrowia publicznego, jest ona na tyle uniwersalna i porusza aspekty zarówno obiektywne (np. transport, warunki środowiskowe, dostęp do opieki zdrowotnej), jak i subiektywne (sprawy duchowe, religijne czy osobiste przekonania, stosunki społeczne itp.). Jest to jedna z najczęściej przywoływanych w badaniach multidyscyplinarnych definicją tego pojęcia jest ta zaproponowana przez Quality of Life Group działającej w ramach Światowej Organizacji Zdrowia (WHOQOL Group).

Wskaźniki jakości życia (normatywne) – zbiór wyselekcjonowanych wskaźników jakości życia w usługach miejskich na podstawie normy PN – ISO 37120 – „Zrównoważony rozwój społeczny Wskaźniki usług miejskich i jakości życia.

Wskaźniki jakości życia (subiektywne)– mierzone dzięki ankiecie opartej na wytycznych OECD na temat pomiaru subjective well-being.

Wskaźniki Jakości zarządzania publicznego - Jakość zarządzania publicznego wyrażona Regionalnym Indekssem Jakości Zarządzania publicznego.

Miasta średniej wielkości zagrożone wykluczeniem – grupa 122 miast, powyżej 20 tys. mieszkańców z wyłączeniem miast wojewódzkich oraz miasta 15-20 tys. mieszkańców będące stolicami powiatów na podstawie raportu Delimitacja miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze (Śleszyński 2016).

Problem zawily (ang. wicked problem) - to problem, który jest trudny lub niemożliwy do rozwiązania z powodu niepełnych, sprzecznych i zmieniających się wymagań, które często są trudne do rozpoznania. Odnosi się do idei lub problemu, którego nie da się naprawić, gdzie nie ma jednego rozwiązania problemu; a "zawily" oznacza raczej opór przed rozwiązaniem, niż zło (Briggs 2007). Inna definicja to

"problem, którego złożoność społeczna oznacza, że nie ma określonego punktu zaczepienia" (Tonkinwise 2015). Co więcej, z powodu złożonych współzależności, wysiłek rozwiązania jednego aspektu "zawiłego" problemu może ujawnić lub stworzyć inne problemy (https://en.wikipedia.org/wiki/Wicked_problem).

Zarządzanie publiczne (w szczególności public governance) jest dziedziną wiedzy, wyeksponowaną na praktyczną i publiczną weryfikację, o głębokich teoretycznych odniesieniach, zarówno w sferze nauk ekonomicznych, jak i humanistycznych (A. Noworól). Warto również przytoczyć ujęcie, w którym zarządzanie publiczne rozumiane dynamicznie polega na realizacji programów publicznych, zaspokajających istotne potrzeby społeczne (...) Jeśli więc mówimy o zarządzaniu publicznym, stajemy wobec problemu innowacji społecznej. (...) Innowacją nazywamy intencjonalną zmianę wprowadzoną w obrębie systemu społecznego, mającą dla tego systemu charakter nowości, będącą rezultatem procesu decyzyjnego, zmierzającego do rozwiązania problemu zrodzonego w toku funkcjonowania tego systemu i pociągającą za sobą zmianę istniejącej struktury systemu (Górniak).

Smart city model - dobrze funkcjonujące przyszłościowe miasto tworzone przez sześć obszarów (inteligentna gospodarka, inteligentna infrastruktura, inteligentna mobilność, inteligentna służba zdrowia, inteligentni ludzie i warunki życia, inteligentne sprawowanie władzy) oraz oparte na aktywnym działaniu świadomych, niezależnych i decydujących o swoich losach obywateli (Fertner i in. 2007).

Zasada subsydiarności (pomocniczości) – ogólny sens i cel zasady pomocniczości polega na przyznaniu pewnej niezależności władzom niższej instancji wobec władz wyższego szczebla, w szczególności władzom lokalnym wobec władz centralnych. Chodzi tu zatem o dzielenie się kompetencjami między różnymi szczeblami władzy, co jest zasadą leżącą u podstaw instytucjonalnych państw o strukturze federalnej. W kontekście Unii Europejskiej zasada pomocniczości służy jako kryterium regulujące wykonywanie kompetencji niewyłącznych Unii. Wyklucza ona interwencję Unii w sprawach, które mogą zostać skutecznie uregulowane przez państwa członkowskie na szczeblu centralnym, regionalnym lub lokalnym, oraz legitymizuje wykonywanie przez Unię uprawnień w sytuacji, gdy państwa członkowskie nie

są w stanie w wystarczający sposób osiągnąć celów proponowanego działania i gdy działanie na poziomie Unii może przynieść wartość dodaną. Na mocy art. 5 ust. 3 TUE trzy warunki muszą zostać spełnione, aby interwencję instytucji Unii można było uznać za zgodną z zasadą pomocniczości: a) nie może chodzić o dziedzinę z zakresu kompetencji wyłącznych Unii (kompetencje niewyłączne), b) cele proponowanego działania nie mogą zostać osiągnięte w wystarczający sposób przez państwa członkowskie (potrzeba), c) ze względu na rozmiary lub skutki danego działania możliwe jest jego lepsze przeprowadzenie na szczeblu Unii (wartość dodana).

Rozwój policentryczny - Policentryczność najprościej można nazwać wielośrodkową koncentracją przestrzenną życia społecznego, w tym gospodarczego. W formie bardziej rozwiniętej można je określić jako wielośrodkową, umiarkowaną koncentrację przestrzenną osadnictwa i działalności społeczno-gospodarczej na określonych terytoriach (Kegler 2005).

Rozwój zrównoważony - Zrównoważony rozwój to proces przemian, który zapewnia zaspokajanie potrzeb obecnego pokolenia bez umniejszania szans rozwojowych przyszłych generacji, m.in. dzięki zintegrowanym działaniom w zakresie rozwoju gospodarczego, społecznego oraz w zakresie środowiska. Takie rozumienie zagadnienia zrównoważonego rozwoju zostało rozpowszechnione dzięki raportowi Światowej Komisji G.H. Brundtland do spraw Środowiska i Rozwoju pt. Our Common Future (Nasza wspólna przyszłość). Dalszy rozwój idei kontynuowany był na Szczycie Ziemi w 1992 roku, w efekcie którego wypracowano dokument Agenda 21. Kolejny kamień milowy działań na rzecz zrównoważonego rozwoju stanowiła Deklaracja Milenijna Narodów Zjednoczonych, w której określone zostały Milenijne Cele Rozwoju (Millennium Development Goals). Ich realizacja miała pozwolić na skuteczne stawienie czoła wyzwaniom XXI wieku w perspektywie do 2015 roku. Postanowienia szczytu z 1992 roku zostały odnowione w 2002 roku w Johannesburgu, a następnie na szczycie w Rio de Janeiro w 2012 roku, określanym jako Rio+20 (deklaracja The Future We Want – Przyszłość jakiej chcemy). Milenijne Cele Rozwoju zostały zastąpione w 2015 roku przez Cele Zrównoważonego Rozwoju (Sustainable Development Goals) zawarte w Agendzie Rozwojowej 2030 Transforming Our World.

Załączniki

1. Załącznik nr 1 - Formularz ankiety

Jakość życia w miastach średnich

Dzień dobry! Nazywam się Maja Fojud i jestem doktorantką Politechniki Poznańskiej, Wydziału Inżynierii Zarządzania. Chciałabym poprosić Pana/Panią o udział w anonimowym badaniu dotyczącym subiektywnej oceny jakości życia oraz jakości zarządzania publicznego (w tym opinii o korupcji) w Pana/Pani mieście. Badanie ma formę kwestionariusza ankiety, zajmie Panu/Pani około 5-10 minut i jest anonimowe. Badanie realizowane jest wśród mieszkańców 12 miast: Nysy, Prudnika, Namysłowa, Tomaszowa Lubelskiego, Nowego Targu, Pułtusza, Tarnowa, Elbląga, Bytomia, Złotowa, Białogardu i Nowej Rudy. Pytania dotyczące subiektywnej oceny jakości życia oparte są na kwestionariuszu OECD, natomiast dotyczące jakości zarządzania publicznego na EQI (Europejskim Indeksie Jakości Zarządzania) i będą porównywane do wyników otrzymywanych w innych regionach Europy i Polski. Pana/Pani opinia jest dla mnie bardzo ważna i pozwoli na uzupełnienie wcześniejszych badań o subiektywne odczucia mieszkańców miast, którzy wiedzą o swoich miastach najwięcej:-)

Jednocześnie zapewniam, że Pana/Pani odpowiedzi pozostaną anonimowe - uzyskane przeze mnie informacje będą analizowane całościowo w sposób zbiorczy.

*Wymagane

1. Płeć respondenta *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

kobieta

mężczyzna

2. Miejsce zamieszkania *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

Nysa (opolskie)

Prudnik (opolskie)

Namysłów (opolskie)

Tomaszów Lubelski (lubelskie)

Nowy Targ (małopolskie)

Pułtusk (mazowieckie)

Tarnów (małopolskie)

Elbląg (warmińsko-mazurskie)

Bytom (śląskie)

Złotów (wielkopolskie)

Białogard (zachodniopomorskie)

Nowa Ruda (dolnośląskie)

3. Wiek *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

16-19 lat

20-29 lat

30-39 lat
40-49 lat
50-64 lat
powyżej 65 lat

4. Wykształcenie *
Zaznacz tylko jedną odpowiedź.
podstawowe i gimnazjalne
zawodowe
średnie/policealne
wyższe

Subiektywna jakość życia

5. Ogólnie rzecz biorąc, jak bardzo jest Pan/Pani zadowolony/-a ze swojego życia jako całości? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.
zupełnie nie jestem zadowolony/-a

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

całkowicie zadowolony/-a

6. Ogólnie rzecz biorąc, w jakim stopniu czuje Pan/Pani, że to co Pan/Pani robi w życiu ma sens? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

wcale nie ma sensu

0
1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

całkowicie ma sens

7. Czy wczoraj czuł/-a się Pan/ Pani szczęśliwy/-a? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

Nie doświadczyłem/-am tego uczucia w ogóle

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Doświadczyłem/-am tego uczucia w pełni

8. Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani zamartwiony/-a? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

Nie doświadczyłem/-am tego uczucia w ogóle

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Doświadczyłem/-am tego uczucia w pełni

9. Czy wczoraj czuł/-a się Pan/Pani przygnębiony/-a? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

Nie doświadczyłem/-am tego uczucia w ogóle

0

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

Doświadczyłem/-am tego uczucia w pełni

Jakość zarządzania publicznego

10. Jak oceniłby/-aby Pan/Pani jakość edukacji publicznej w swoim mieście? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

bardzo niska jakość

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

bardzo wysoka jakość

11. Jak oceniłby/-aby Pan/Pani jakość publicznego systemu opieki zdrowotnej w swoim mieście? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

bardzo niska jakość

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

bardzo wysoka jakość

12. Jak oceniłby/-aby Pan/Pani jakość pracy policji w swoim mieście? *

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

bardzo niska jakość

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

bardzo wysoka jakość

13. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Niektórzy mieszkańcy są szczególnie uprzywilejowani w publicznym systemie edukacji w moim mieście."

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

zdecydowanie zgadzam się

14. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Niektórzy mieszkańcy są szczególnie uprzywilejowani w publicznym systemie opieki zdrowotnej w moim mieście."

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

zdecydowanie zgadzam się

15. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Policja w sposób uprzywilejowany traktuje niektórych mieszkańców w moim mieście."

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

zdecydowanie zgadzam się

16. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani w publicznym systemie edukacji w moim mieście."

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

Zgadzam się

1

2

3

4

Nie zgadzam się

17. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani w publicznym systemie opieki zdrowotnej w moim mieście."

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

Zgadzam się

1

2

3

4

Nie zgadzam się

18. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Wszyscy mieszkańcy są jednakowo traktowani przez policję w moim mieście "

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

Zgadzam się

1

2

3

4

Nie zgadzam się

19. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Korupcja jest powszechna w lokalnym systemie szkół publicznych w moim mieście"

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1

2

3

4

5

6

7
8
9
10

zdecydowanie zgadzam się

20. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Korupcja jest powszechna w publicznym systemie opieki zdrowotnej w moim mieście"

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

zdecydowanie zgadzam się

21. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Korupcja jest powszechna w policji w moim mieście"

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

zdecydowanie zgadzam się

22. Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem, iż "W moim mieście mieszkańcy muszą używać jakiejś formy korupcji, aby uzyskać podstawowe usługi publiczne."

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1
2
3

4
5
6
7
8
9
10

zdecydowanie zgadzam się

23. Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem, iż „Korupcja w moim mieście jest wykorzystywana do uzyskania dostępu do specjalnych, niesprawiedliwych przywilejów i bogactwa.”

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

zdecydowanie zgadzam się

24. Czy zgadza się Pan/ Pani ze stwierdzeniem, iż "Wybory w moim mieście są wolne od korupcji"

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10

zdecydowanie zgadzam się

25. Czy zgadza się Pan/Pani ze stwierdzeniem, iż "Organy podatkowe w moim mieście traktują wszystkich mieszkańców jednakowo"

Zaznacz tylko jedną odpowiedź.

zdecydowanie nie zgadzam się

1
2
3

4
5
6
7
8
9
10
zdecydowanie zgadzam się

26. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy Pan/Pani lub ktokolwiek mieszkający w Pana/Pani gospodarstwie domowym zapłacił łapówkę w dowolnej formie związaną z:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w rzędzie.

Tak

Nie

Usługami edukacyjnymi
Usługami zdrowotnymi lub medycznymi
Policją
Innymi usługami publicznymi
Usługami edukacyjnymi
Usługami zdrowotnymi lub medycznymi
Policją
Innymi usługami publicznymi

27. Czy w ciągu ostatnich 12 miesięcy urzędnik państwowy poprosił Pana/Panią lub kogokolwiek z rodziny o wręczenie nieformalnego prezentu lub łapówki w zakresie:

Zaznacz tylko jedną odpowiedź w rzędzie.

Tak

Nie

Usług edukacyjnych
Usług zdrowotnych i medycznych
Policji
Innych usług publicznych
Usług edukacyjnych
Usług zdrowotnych i medycznych
Policji
Innych usług publicznych

2. Załącznik nr 2 - Lista wskaźników monitorowanych w analizowanych miastach

1. z grupy gospodarka:
  - 3.8 wskaźnik bezrobocia (%) oraz
  - 3.9 liczba bezrobotnych zarejestrowanych do 25 roku życia (os.),
  - 3.10 udział populacji żyjącej w ubóstwie w całej populacji miasta (%) (zasięg korzystania ze środowiskowej pomocy społecznej wg kryterium dochodowego)
  - 3.11 pracujący na 1000 ludności (os.)
  - 3.12 liczba przedsiębiorstw na 100.000 mieszkańców (szt.).
2. z grupy edukacja
  - 2.1. wskaźnik uczeń/ nauczyciel (os.)
  - 2.2. Skolaryzacja netto szkoły podstawowe %,
  - 2.3. absolwenci szkół podstawowych,
  - 2.4. absolwenci szkół ponad gimnazjalnych
3. z grupy energia
  - 3.1. zużycie energii elektrycznej na 1 mieszkańca (kWh).
  - 3.2. odbiorcy energii elektrycznej na niskim napięciu (szt.)
4. z grupy środowisko
  - 4.1. Stężenie PM 2.5,
  - 4.2. Stężenie PM 10,
  - 4.3. Stężenie NO₂,
  - 4.4. Stężenie SO₂
  - 4.5. Stężenie O₃.
5. z grupy finanse publiczne
  - 5.1. wydatki inwestycyjne jako % całkowitych wydatków
  - 5.2. dochody własne jako % dochodów całkowitych
6. z grupy zarządzanie publiczne
  - 6.1. udział wyborców w ostatnich wyborach lokalnych (%),
  - 6.2. odsetek kobiet wybranych do samorządu miejskiego (%)
  - 6.3. poziom reprezentacji obywateli, czyli liczba samorządowców wybieranych w wyborach powszechnych przypadająca na 100 000 mieszkańców (os.)

7. z grupy zdrowie
  - 7.1. liczba łóżek na 100 000 mieszkańców (szt.),
  - 7.2. liczba lekarzy na 100 000 mieszkańców (os.),
  - 7.3. liczba personelu pielęgniarskiego i położniczego na 100 000 mieszkańców (os.)
  - 7.4. śmiertelność dzieci do 5 roku życia na 1000 urodzeń żywych(os.)
  - 7.5. wskaźnik liczba samobójstw na 100 000 mieszkańców (os.).
8. z grupy rekreacja
  - 8.1. powierzchnia gruntów zabudowanych i zurbanizowanych – tereny rekreacji i wypoczynku przypadające na jednego mieszkańca (m²)
9. Z grupy bezpieczeństwo
  - 9.1. liczba zabójstw na 100 000 mieszkańców
  - 9.2. przestępstwa przeciw mieniu na 100 000
  - 9.3. czas reakcji policji od pierwszego wezwania (w min i sek)
  - 9.4. wskaźnik przestępczości na 100 000 mieszkańców
10. z grupy schronienie
  - 10.1.odsetek ludności miejskiej żyjącej bez dostępu do wodociągu (%)
  - 10.2.liczba bezdomnych na 100 000 mieszkańców
11. z grupy odpady
  - 11.1.odsetek ludności miejskiej, od której odbierane są regularnie odpady stałe (%)
  - 11.2.łączna ilość zbieranych odpadów stałych (t)
  - 11.3.procent odpadów miejskich, które są składowane na składowisku odpadów miejskich (%)
  - 11.4.generowanie odpadów niebezpiecznych (tony/mieszkańca)
12. w grupie transport
  - 12.1.liczba samochodów osobowych na mieszkańca
  - 12.2.liczba dwukołowych pojazdów silnikowych (motocykli) na mieszkańca (szt.),
  - 12.3.długość ścieżek i pasów rowerowych na 100 000 mieszkańców (km),
  - 12.4.liczba połączeń lotniczych (szt.).
  - 12.5.liczba ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych na 100 000(os.)
13. w grupie planowanie przestrzenne
  - 13.1.powierzchnia terenów zielonych na 100.000 mieszkańców (ha),
  - 13.2.roczną liczbą posadzonych drzew w przeliczeniu na 100 000 mieszkańców (szt.)
  - 13.3.współczynnik praca/mieszkanie (szt.).
14. w grupie ścieki
  - 14.1.odsetek ludności obsługiwanej przez system odprowadzania ścieków (%)

14.2.odsetek ścieków komunalnych, które nie zostały poddane oczyszczaniu (%)

14.3.odsetek ścieków poddawanych pierwszemu oczyszczaniu (%)

15. w grupie woda i kanalizacja

15.1.odsetek ludności miasta z usługami zaopatrzenia w wodę pitną (%)

15.2.odsetek ludności z trwałym dostępem do ulepszanego źródła wody (%)

15.3.odsetek ludności z dostępem do urządzeń oczyszczających (%).

15.4.całkowite zużycie wody na mieszkańca (litry/dzień).

3. Załącznik nr 3 - Lista wskaźników nie monitorowanych w analizowanych miastach

Wskaźniki, które nie są w Polsce monitorowane na poziomie miast i gmin to

1. z grupy gospodarka:

1.1. -Wartość szacunkowa nieruchomości komercyjnych i przemysłowych jako odsetek całkowitej wartości szacunkowej wszystkich nieruchomości (ang. Assesed value of commercial and industrial properties as a percentage of total assessed value of all properties)

1.2. Liczba nowych patentów na 100000 ludności rocznie (wskaźnik pomocniczy) (ang. number of new patents per 100000 population per year (supporting indicator))

2. z grupy edukacja

2.1. odsetek męskiej populacji w wieku szkolnym zapisanej do szkół (wskaźnik pomocniczy)

2.2. odsetek ludności w wieku szkolnym uczęszczającej do szkół (wskaźnik pomocniczy)

2.3. liczba osób z wyższym wykształceniem na 100000 ludności (wskaźnik pomocniczy)

3. z grupy energia

3.1. zużycie energii w budynkach publicznych na rok (kWh/m²)

3.2. procentowy udział energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych w całkowitym zużyciu energii w mieście

3.3. całkowite zużycie energii elektrycznej na mieszkańca (kWh/rok) (wskaźnik pomocniczy)

3.4. średnia liczba przerw w dostawie energii elektrycznej na odbiorcę w ciągu roku (wskaźnik pomocniczy)

3.5. średnia długość przerw w dostawie energii elektrycznej (w godzinach) (wskaźnik pomocniczy)

4. z grupy środowisko

4.1. emisja gazów cieplarnianych mierzone w tonach na mieszkańca

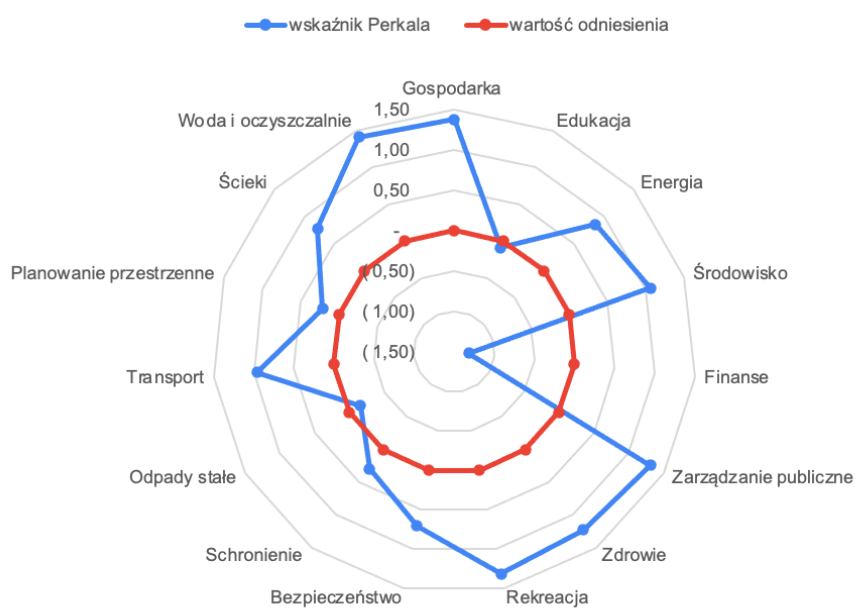
4.2. zagrożenie hałasem (wskaźnik pomocniczy)

4.3. procentowa zmiana w liczbie gatunków rodzimych (wskaźnik pomocniczy)

5. z grupy Finanse publiczne
  - 5.1. Wskaźnik obsługi zadłużenia (wydatki na obsługę zadłużenia jako procent dochodów własnych gminy) (wskaźnik podstawowy)
  - 5.2. Podatek pobrany jako procent naliczonego podatku (wskaźnik wspierający)

6. z grupy pożary i reakcja na zagrożenie
  - 6.1. Liczba strażaków na 100000 ludności (wskaźnik główny)
  - 6.2. Liczba zgonów związanych z pożarem na 100 000 mieszkańców (główny wskaźnik)
  - 6.3. Liczba zgonów związanych z klęskami żywiołowymi na 100 000 mieszkańców (podstawowy wskaźnik)
  - 6.4. Liczba ochotników i strażaków pracujących w niepełnym wymiarze godzin na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspierający)
  - 6.5. Czas reakcji służb ratowniczych od nawiązania połączenia (wskaźnik wsparcia)
  - 6.6. Czas reakcji straży pożarnej od nawiązania połączenia (wskaźnik wsparcia)
  - 6.7. Czas reakcji służb ratowniczych od nawiązania połączenia (wskaźnik wsparcia)

7. z grupy zarządzanie publiczne
  - 7.1. odsetek kobiet zatrudnionych w administracji miejskiej (wskaźnik wspierający)
  - 7.2. liczba wyroków skazujących za korupcję i/lub przekupstwo, przez urzędników miejskich na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspierający)
  - 7.3. liczba zarejestrowanych wyborców jako odsetek ludności w wieku uprawniającym do głosowania (wskaźnik wspierający)

8. z grupy zdrowie
  - 8.1. oczekiwana długość życia (wskaźnik główny)
  - 8.2. liczba pracowników służby zdrowia psychicznego na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspierający)

9. z grupy rekreacja
  - 9.1. powierzchnia rekreacyjna (m²) w pomieszczeniach publicznych na mieszkańca (wskaźnik wspierający)
  - 9.2. powierzchnia rekreacyjna (m²) zewnętrznej publicznej na mieszkańca (wskaźnik wspierający)

10. Z grupy bezpieczeństwo
  - 10.1.liczba funkcjonariuszy policji na 100 000 mieszkańców (główny wskaźnik)

11. z grupy schronienie
  - 11.1.odsetek gospodarstw domowych, które nie mają zameldowania (wskaźnik pomocniczy)

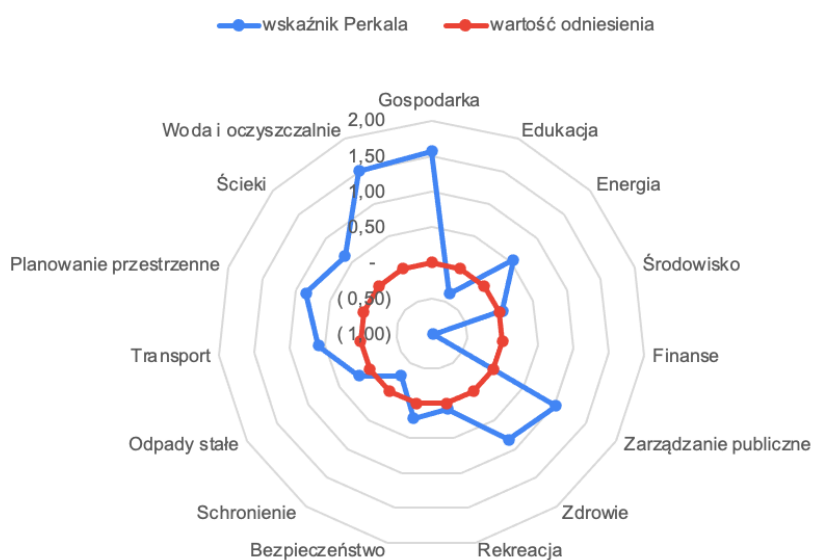
12. z grupy odpady
  - 12.1.odsetek odpadów stałych poddawanych recyklingowi w mieście (wskaźnik podstawowy)
  - 12.2.odsetek stałych odpadów miejskich, które są usuwane w spalarni (wskaźnik wspomagający)
  - 12.3.odsetek stałych odpadów miasta, które są spalane w warunkach otwartych (wskaźnik wspomagający)
  - 12.4.odsetek odpadów stałych z miasta, które są składowane na otwartym składowisku (wskaźnik pomocniczy)
  - 12.5.odsetek stałych odpadów miejskich, które są usuwane w inny sposób (wskaźnik wspomagający)
  - 12.6.odsetek odpadów niebezpiecznych w mieście, które są poddawane recyklingowi (wskaźnik pomocniczy)

13. W grupie telekomunikacja i innowacje - nie odnotowano żadnych wskaźników na poziomie miasta:
  - 13.1.liczba dostępu do Internetu na 100000 mieszkańców (wskaźnik podstawowy)
  - 13.2.liczba łączy telefonii komórkowej na 100 000 mieszkańców (wskaźnik podstawowy)
  - 13.3.liczba przyłączy telefonii stacjonarnej na 100 000 mieszkańców (wskaźnik wspomagający)

14. w grupie transport
  - 14.1.długość (km) systemu transportu publicznego o dużej przepustowości na 100 000 mieszkańców
  - 14.2.długość (km) systemu lekkiego pasażerskiego transportu publicznego na 100 000 mieszkańców (wskaźnik podstawowy) (tramwaje, autobusy, trolejbusy i inny lekki transport)
  - 14.3.roczną liczbą przejazdów środkami transportu publicznego na mieszkańca (wskaźnik podstawowy)
  - 14.4.odsetek osób dojeżdżających do pracy, które korzystają z transportu do pracy inne niż samochód osobowy (wskaźnik wspomagający)

15. w grupie planowanie przestrzenne
  - 15.1.wielkość arealu osadnictwa nielegalnego jako procent powierzchni miasta (wskaźnik wspomagający)

16. w grupie **woda i kanalizacja**
  - 16.1.średnia roczna liczba godzin przerwy w dostawie wody na gospodarstwo domowe (wskaźnik wspomagający)
  - 16.2.procentowa utrata wody (wskaźnik wspomagający)

4. Załącznik nr 4 - Wskaźnik Perkala - wykresy

Wykres 32 Wskaźnik Perkala Nysa

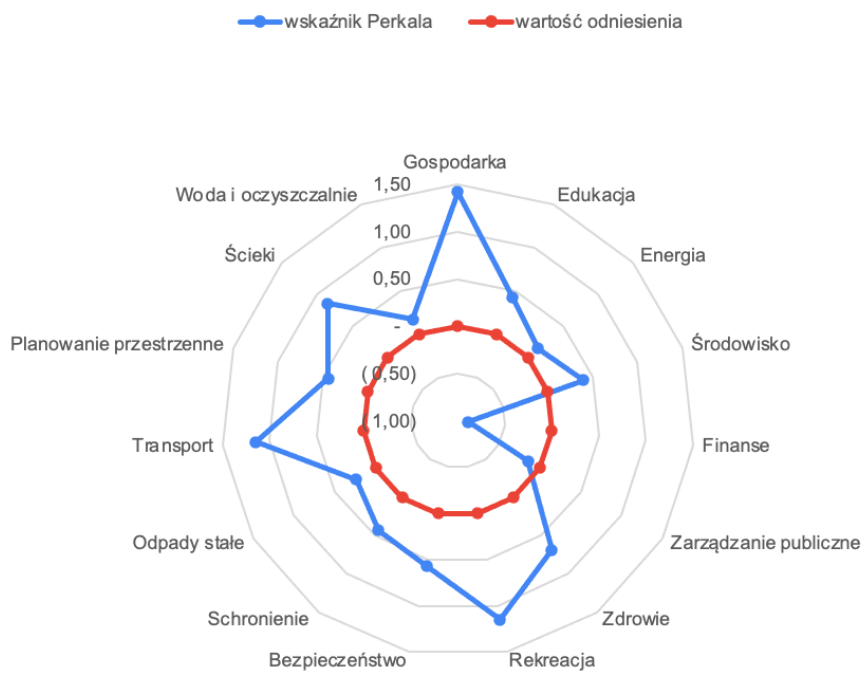
Źródło: opracowanie własne

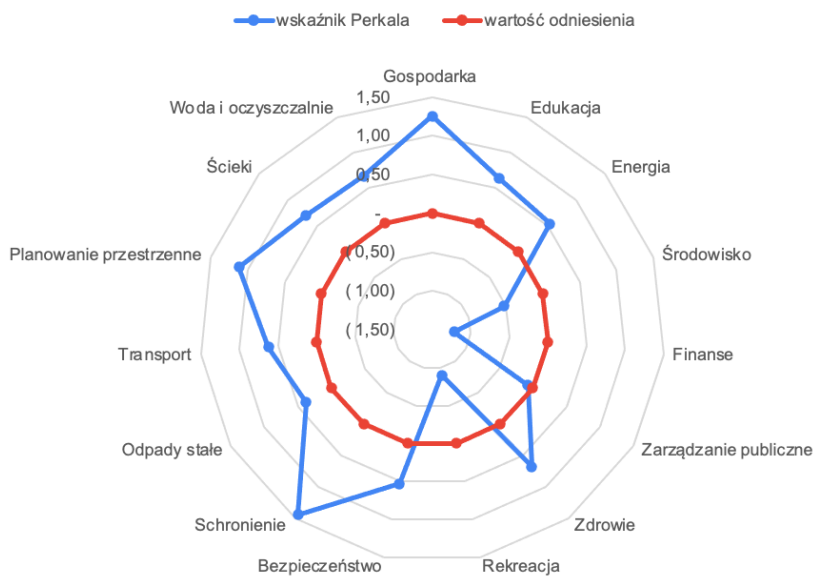
Wykres 33 Wskaźnik Perkala Prudnik

Źródło: opracowanie własne

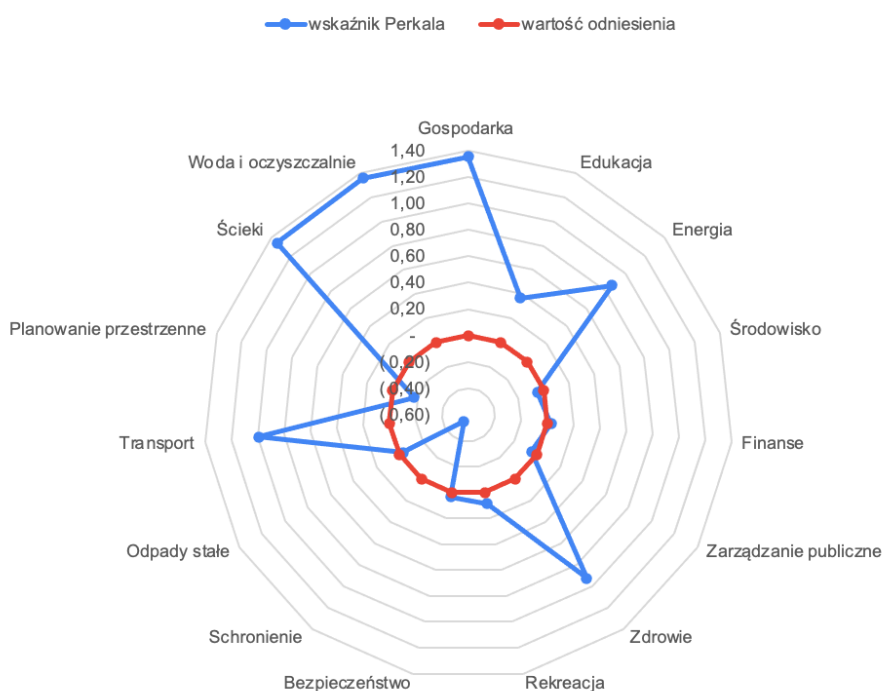

Wykres 34 Wskaźnik Perkala Tomaszów Lubelski
Źródło: opracowanie własne

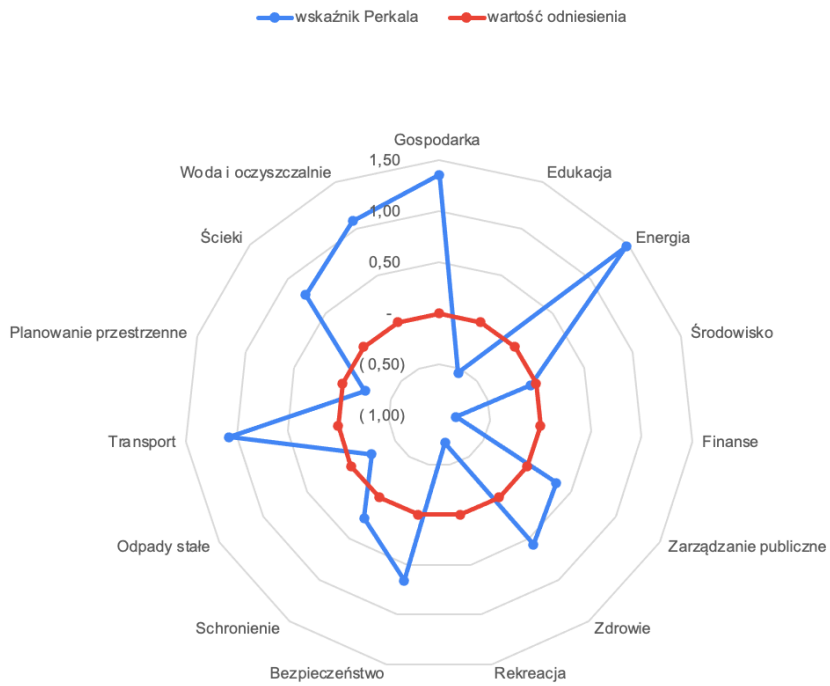
Wykres 35 Wskaźnik Perkala Pułtusk
Źródło: opracowanie własne

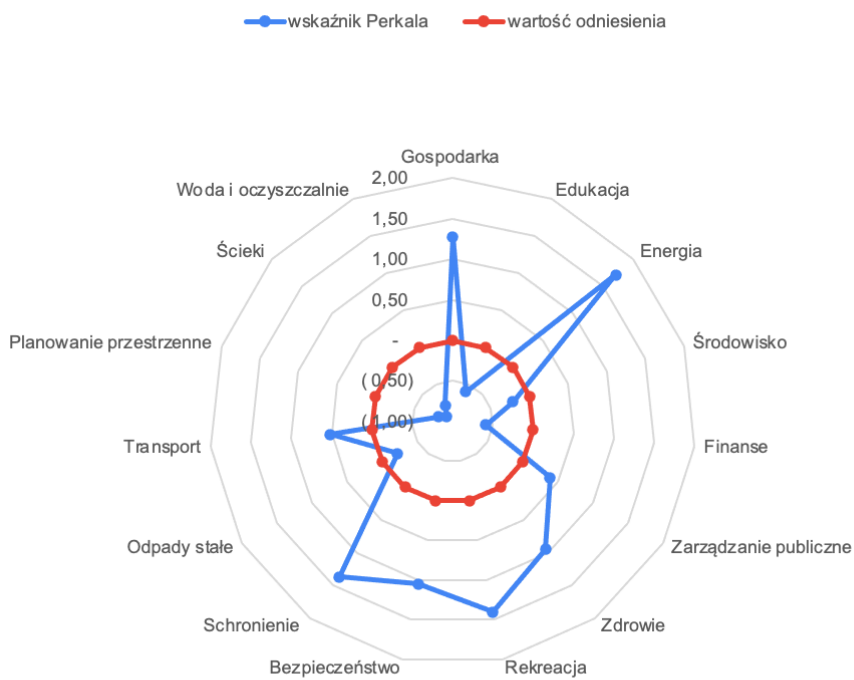
Wykres 36 Wskaźnik Perkala Tarnów
Źródło: opracowanie własne

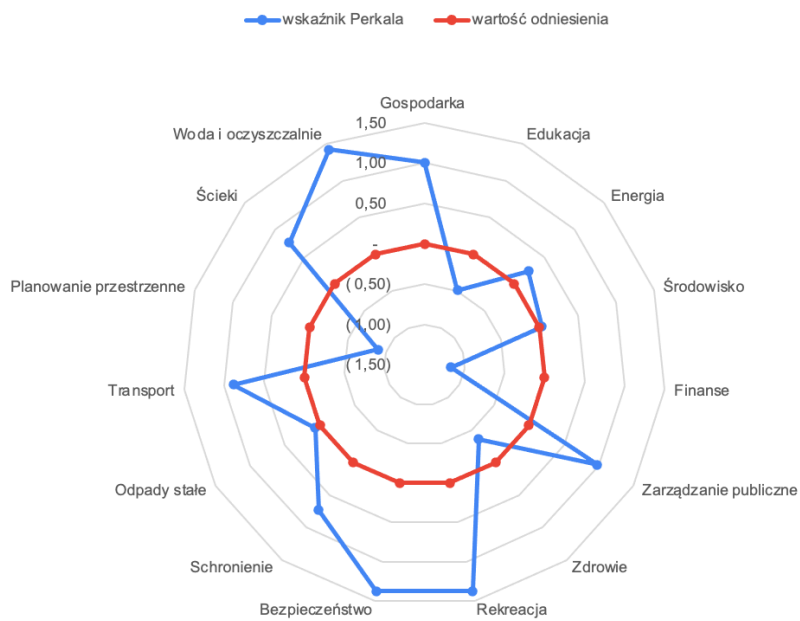
Wykres 37 Wskaźnik Perkala Nowy Targ
Źródło: opracowanie własne

Wykres 38 Wskaźnik Perkala Namysłów
Źródło: opracowanie własne

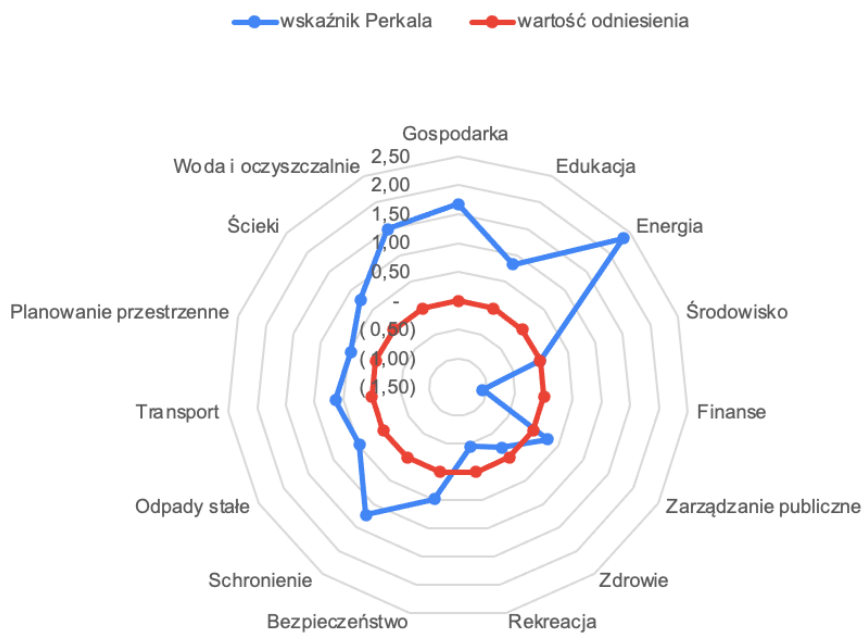

Wykres 39 Wskaźnik Perkala Elbląg
Źródło: opracowanie własne

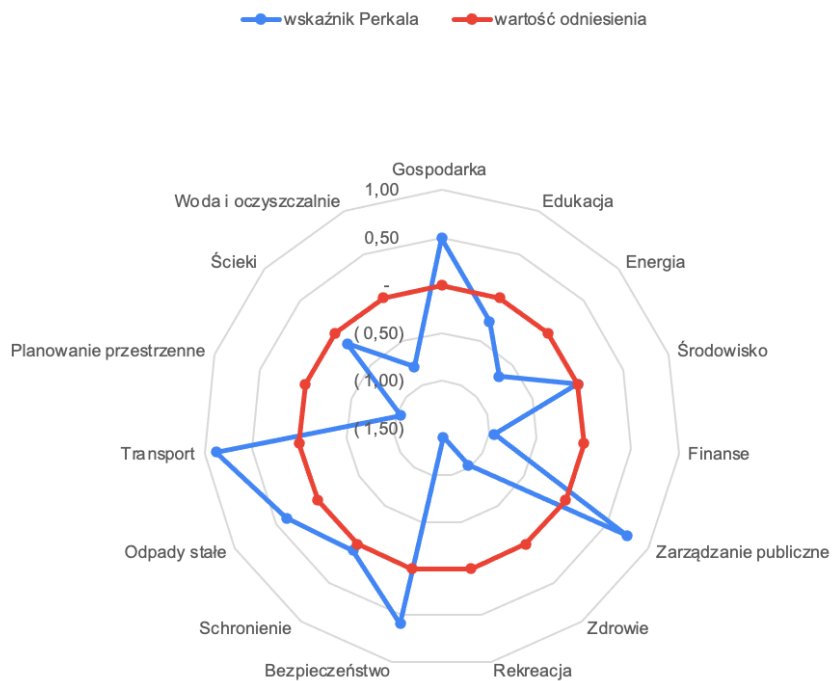
Wykres 40 Wskaźnik Perkala Bytom

Źródło: opracowanie własne

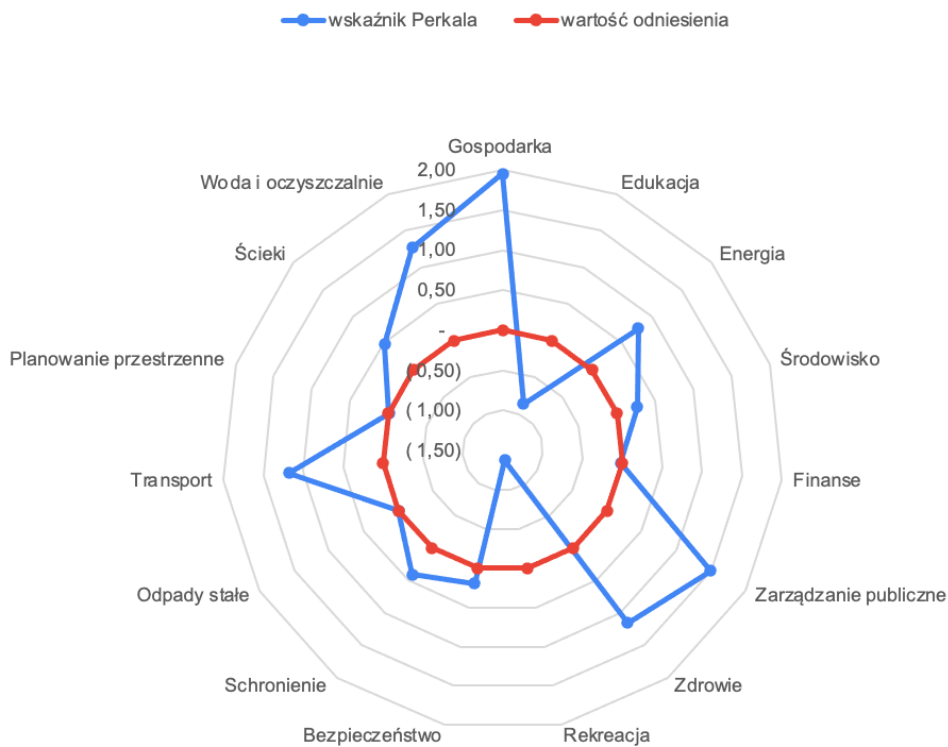

Wykres 41 Wskaźnik Perkala Złotów

Źródło: opracowanie własne

Wykres 42 Wskaźnik Perkala Białogard
Źródło: opracowanie własne

Wykres 43 Wskaźnik Perkala Nowa Ruda
Źródło: opracowanie własne

5. Załącznik nr 5 - Tabele obliczeniowe w formacie Excel – płyta CD

6. Załącznik nr 6 – tłumaczenia treści rysunków na język polski

- Tłumaczenie z Rysunku 2
  - Overall experience of life - Ogólne doświadczenie życia
  - Material living conditions - Materialne warunki życia
  - Productive or main activity - Produktywna czy główna aktywność
  - Education - Edukacja
  - Health - Zdrowie
  - Leisure and social interactions - Rozrywka i interakcje społeczne
  - Economic and physical safety - Bezpieczeństwo ekonomiczne i fizyczne
  - Governance and basic rights - Zarządzanie i prawa podstawowe
  - Natural and living environment - Naturalne i życiowe środowisko
- Tłumaczenie z Rysunku 3
  - CURRENT WELL-BEING – obecny dobrostan
  - Key dimensions - Kluczowe wymiary
  - Income and Wealth - Dochód i Bogactwo
  - Work and Job Quality - Praca i Jakość Zatrudnienia
  - Housing - Mieszkalnictwo
  - Health - Zdrowie
  - Knowledge and Skills - Wiedza i Umiejętności
  - Environment Quality - Jakość Środowiska
  - Subjective Well-being - Subiektywne Samopoczucie
  - Safety - Bezpieczeństwo
  - Work-life Balance - Równowaga między Pracą a Życiem
  - Social Connections - Więzi Społeczne
  - Civil Engagement - Zaangażowanie Obywatelskie
  - How we measure them - Jak mierzymy

- Averages - Średnie
- Inequalities between groups - Nierówności między grupami
- Inequalities between top and bottom performers - Nierówności między najlepszymi a najslabszymi wykonawcami
- Deprivations - Niedostatki
- RESOURCES FOR FUTURE WELL-BEING- zasoby dla przyszłego dobrostanu
- Key dimensions - Kluczowe wymiary
- Natural Capital - Kapitał Naturalny
- Human Capital - Kapitał Ludzki
- Economic Capital - Kapitał Ekonomiczny
- Social Capital - Kapitał Społeczny
- How we measure them - Jak mierzymy
- Stocks - Zasoby
- Flows - Przepływy
- Risk factors - Czynniki Ryzyka
- Resilience – Odporność
- Tłumaczenie z Rysunku 8
  - **Rola menedżera społeczności (Community manager's role):**
  - Measurement - Pomiar
  - Vision - Wizja
  - Governance - Zarządzanie
  - Leadership - Przywództwo
  - Convening - Zwoływanie
  - Collaboration/cooperation - Współpraca
  - **Opisy wokół rysunku:**
  - Assessing community vitality - Ocena witalności społeczności
  - Strategic shared agreement about the long-term mission and goals of the community - Strategiczna wspólna zgoda dotycząca długoterminowej misji i celów społeczności
  - Structures and decision-making rules and practices that make sense and lead to co-ownership - Struktury i zasady podejmowania decyzji, które są logiczne i prowadzą do współwłasności

- Leaders from both within the community and senior and middle management steer and invest in the community - Liderzy z wnętrza społeczności oraz wyższego i średniego szczebla zarządzania kierują i inwestują w społeczność
- The art of bringing members together to connect them and engage them in meaningful conversations - Sztuka zbliżania członków do siebie, aby połączyć ich i zaangażować w znaczące rozmowy
- Working purposefully together towards delivering a community's concrete deliverable - Celowe współdziałanie w kierunku dostarczenia konkretnych wyników dla społeczności

7 Cs (Siedem Cs):

- Content - Treść
- Customization - Personalizacja
- Connection - Połączenie
- Conversation - Konwersacja
- Community - Społeczność
- Collaboration - Współpraca
- Culture - Kultura